

Max Gallo

Crucea Occidentului

volumul 2

Parisul
în rugăciune

MAX GALLO

PARISUL ÎN RUGĂCIUNE

Volumul 2 din seria
CRUCEA OCCIDENTULUI

rao international publishing company

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GALLO, MAX

**Parisul în rugăciune / Max Gallo; trad.: Vasile Savin,
Darclée Tomescu-Berdon - București: RAO International Publishing
Company, 2007**

ISBN 978-973-103-180-4

I. Savin, Vasile (trad.)

821.133.1-31=135.1

**RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro**

**MAX GALLO
LA CROIX DE L'OCCIDENT
*PARIS VAUT BIEN UNE MESSE***

**© Librairie Arthème, Fayard 2005
Toate drepturile rezervate**

**Traducere din limba franceză
VASILE SAVIN
DARCLÉE TOMESCU-BERDON**

**© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română**

martie 2007

ISBN 978-973-103-180-4

*Să scoatem aceste cuvinte diabolice,
nume de partide, facțiuni și sedțiuni,
luterani, hughenoti, papiști: să nu mai
schimbăm numele de creștin.*

Michel de l'HOSPITAL,
decembrie 1560

Prolog

Știu, Doamne, Moartea este deja în mine.

Această paralizie care îmi deformează degetele, îmi imobilizează mîna și brațul, îmi strînge umărul în timp ce scriu, este Ea, care vrea să mă împiedice să-mi continui povestea vieții.

Doamne, o vei lăsa să mă oprească înainte de a fi putut ajunge pînă la sfîrșitul celor pe care le-am trăit, pînă la acel moment de speranță, cînd, în sfîrșit, după atîtea masacre, oamenii din regatul Franței își bagă pumnalele și săbiile în teacă, își depun arcebuzele și ascultă ceea ce le spunea, cu atît de mult timp în urmă, cancelarul regelui, Michel de L'Hospital: „Să scoatem aceste cuvinte diabolice, nume de partide, facțiuni și sediiuni, luterani, hughenoti, papiști: să nu mai schimbăm numele de creștin!“?

Ea îmi murmură la ureche:

„Ai spus destul! Cine te va mai citi? Ce importanță are glasul tău în această groapă uriașă în care te voi arunca, printre toți cei pe care i-ai văzut vii? Iar pe unii dintre ei, adu-ți aminte, i-ai ucis cu mîna ta! Cine îi aude? Creștini urlînd, jupuiți de vii de către călăii temniței din Alger. Creștini – tu ai fost unul de-al lor – pe care bi-cele paznicilor de ocnași îi plesneau pentru ca astfel galerele musulmane să alunece mai repede către coaste unde, nu după mult timp, se auzeau alte țipete, cele ale femeilor siluite și spintecate, ale bărbaților tăiați în bucăți sau arși. Și nu uita urletele maurilor din Andaluzia cărora soldații pe care tu îi comandai le tăiau gîtul, uci-gînd femei și copii. Dar tu, cînd ți-ai deschis drum printre ienice-rii galerei *Sultane*, cu spada, cu lovituri de secure, ai auzit strigătele celor cărora le tăiai brațele și capul, cărora le străpungeai pieptul?

Toate aceste glasuri sînt astupate în marea tăcere a gropii unde domnesc eu.

De ce, pentru cine vrei să continui să scrii?

Vrei – te-am auzit mărturisindu-i lui Vico Montanari înainte să plece de la tine spre a se întoarce la Veneția – să povestești cum, după masacre, un edict, cel de la Nantes, a restabilit pacea între hughenoți și papiști, și vrei ca oamenii să-și aducă aminte, citindu-te, de acel moment de speranță (căci așa îl numești!).

Ești tu atît de naiv, la cei șaptezeci și doi de ani, să crezi că oamenii au terminat cu ura, cu dorința de a ucide?

Adu-ți aminte de cuvintele lui Montanari: «Binele și Răul sînt ca trupurile copiilor monștri îngemănați și pe care nimic nu-i poate despărți».

Ți-o spun ca pe o confidență, Bernard de Thorenc, oamenii se omoară între ei dintotdeauna, se înjunghie unii pe alții ca pe niște porci. Iar eu îi culeg.

Așadar, oprește-te, lasă pana deoparte. Pleacă din această încăpere întunecată. Sprijină-te cu spatele de zidul înșorit al locuinței tale. Privește pădurile care înconjoară Castellaras de la Tour. Observă orizontul care devine roșu. Este culoarea singelui.

Iar el se află deja în tot ceea ce-ai scris. Ai mers pe urma lui roșie din Alger la Malta, de la Granada la Levant. La ce bun să mai continui? Mai trebuie să spui că sîngele a curs nu doar în lupta împotriva necredincioșilor, ci și în războiul dintre creștini? Și dacă ți se părea atît de roșu, înseamnă că era cel al copiilor și al femeilor cu măruntaiele scoase cum au fost – și mai sînt încă – creștinii căzuți în mîinile musulmanilor.

Dar poate că, străbătînd din nou acest drum, vrei să arăți că sîngele duce către pace?

Dă-mi voie să rîd. Și ți-am și spus de ce.

Păstrează-ți, dar, ultimele forțe ca să contempli cerul, ca să te bucuri de căldura pietrelor cărora soarele le dă strălucire aurie pe timp de iarnă.

Ascultă inima ce-ți bate în piept. Uneori, te sufocă. Știi că bătăile ei se aud întocmai cum sună coada coasei mele cînd merg, lovind pămîntul cu ea.

Sînt atît de aproape de tine, sînt deja în tine, Bernard de Thorenc!

Traiește-ți ultimele zile în tihnă, în contemplarea lumii, decît să răscolești morții care îți marchează viața și să încerci să pui cap la cap ce știi despre ei ca să-ți amintești dacă i-ai iubit sau dacă i-ai urît.

Privește zarea, bătrîne, și încălzește-ți oasele la soarele iernii.“

Cum să faci să tacă această voce ispititoare care preface orice viață în moarte și te pofteste să te supui împărăției timpului și a uitării?

Cum să găsesc puterea de a rezista, de a continua să înaintez prin trecutul meu ca să explic, și, înainte de a mă judeca Dumnezeu, să cîntăresc ceea ce am făcut, iar oamenii să-mi cunoască faptele și gîndurile?

Te rog, Doamne, Tu, care ești Învierea, să-mi dai avîntul necesar, să mă faci să uit această durere sfredelitoare care îmi arde ceafa, care mă împiedică să scriu, în timp ce vederea mi se întunecă, iar cuvintele pe care le trasez devin o mîzgălitură fără formă, pe care nici eu nu mai reușesc să o citesc.

Și, cu toate astea, trebuie să scriu, Doamne!

În această dimineată am rămas mai mult decît de obicei în capela noastră de la Castellaras de la Tour.

Mi-am pus mîinile pe acel cap de Hrist cu ochii închiși. Îl smulsesem ienicerilor care mutilaseră crucifixul galerei noastre și care agitau deasupra capului acest chip de lemn și de durere ca dovadă a victoriei lor.

Dar l-am ucis pe turcul care Te lovise, Doamne, și am învins flota la Lepanto.

Nu mi-a trebuit decît puțin timp pentru a înțelege că această victorie nu va pune capăt nici luptei noastre împotriva necredincioșilor și nici războaielor dintre creștini.

De aceea am plecat din Messina însoțit de Michele Spriano.

Ne-am cumpărat o brigantină, am părăsit portul la vreme de noapte și am navigat de-a lungul coastei pînă la Pisa, unde Michele Spriano avea depozite și mai multe zeci de țesători și de postăvari care lucrau pentru el în sătucurile cățarate pe povînișurile colinelor dintre Pisa, Prato și Florența.

Toamna acoperise pământul cu un covor de frunze roșietice. Adesea, ploii scurte și violente despuiau de tot viile și copacii, lăsându-i ca pe niște trupuri schingiuite. Dar domnea pacea și, după câte pătimisem în Alger, printre paznicii galerelor barbare, la Malta, în Andaluzia și, doar în urmă cu câteva zile, în lupta de la Lepanto, mă simțeam vlăguit, dornic să regăsesc locurile copilăriei mele, acel Castellaras de la Tour pe care nu-l mai văzusem de – făceam și refăceam socoteala mergînd printre chiparoși și vii – douăzeci și opt de ani.

Tata murise.

Fratele meu Guillaume de Thorenc, hughenot, era ambasador al regelui Franței, Carol al IX-lea, la Constantinopol.

Mi-era rușine că avem același nume. El era fidel tatălui meu care, pentru a-l sluji pe monarh, primise în casa noastră, la Castellaras de la Tour, pe trimișii lui Suleiman Magnificul.

După spusele lui Diego de Sarmiento, Guillaume se străduia să distrugă Sfînta Ligă creștină înlesnind întîlnirile dintre venețieni și turci, ajutîndu-i să încheie un tratat de pace.

– Francezii, fratele tău ca și tatăl tău înaintea lui, mi-a spus, se tem atît de tare de Spania, încît preferă înfrîngerea Creștinătății în locul victoriei acesteia, care ar întări poziția lui Filip al II-lea. Ne trădează. Te reneagă. Dă-i deoparte!

Este exact ce făcusem de-a lungul întregii mele vieți.

Sarmiento adăuga că sora mea Isabelle, și ea hughenotă, făcea parte dintre damele de companie ale Caterinei de Medici.

Aceste tinere serveau drept momeală reginei-mamă, care, grație lor, îi seducea pe mai-marii regatului, fie că erau hughenoți ori papiști, și pe ambasadori, sperînd astfel să-i împiedice a se opune politicii lui Carol al IX-lea.

– Mă refer la acea politică pe care i-o dictează fiului ei, întortocheată și otrăvită; într-un cuvînt italienească, încheiase Sarmiento.

Îl ascultasem. Nu-mi mai revăzusem sora de ani de zile. Dar îi puteam da, într-adevăr, crezare, lui, cel care îi ura pe francezi și care ar fi vrut ca regele său, Filip al II-lea, să conducă și Parisul?

N-am mai zăbovit la Pisa, și mare mi-a fost bucuria când Michele Spriano s-a hotărât să mă însoțească.

Am pornit la drum. Nici Michele și nici eu nu voiam să ne continuăm călătoria pe mare. Am fi putut naviga de la Messina la Pisa fără obstacole, pentru că flota turcească era încă sub efectul înfrîngerii sale de la Lepanto. Dar au fost suficiente câteva săptămîni pentru ca pirații barbari să reînceapă să dea tîrcoale de-a lungul coastelor.

De pe uscat le zăream pînzele vopsite în ocru. Atacau corăbiile creștine și se încumetau chiar, ca pentru a arăta că victoria Sfintei Ligi nu era decît aparentă, să debarce mici trupe de soldați care mergeau departe de țărm să atace și să devasteze satele, masacrînd sau surghiunind locuitorii.

Am pornit deci călare și îl ascultam pe Michele Spriano recitînd de-a lungul întregii zile versuri din *Divina Comedie*. Uneori reușeam să completez fragmentul pe care îl începuse.

Ne răspundeam astfel ca jucătorii de pelotă, mirîndu-ne unul de isprăvile celuilalt, trecînd din *Infern* în *Paradis*, înaintînd agale, desfătîndu-ne, după atîtea suferințe, atîtea masacre cărora le fusem martori, cu acel șes italian, apoi cu cel din Provence, care ațipea sub bruma încă ușoară a toamnei.

În cele din urmă am zărit zidurile de la Castellaras de la Tour, locuința noastră de cînd există, pe acest pămînt, familia Thorenc.

PARTEA I

1

M-am oprit la jumătatea podului și am închis ochii.

Am ascultat mugetul torentului, așa cum îl ascultam copil fiind. O clipă, mi-am imaginat că lasam, în sfârșit, ținuturile durerii și ale umilinței, și că ajungeam, la jumătatea vieții, nu într-o pădure întunecoasă, ci în paradis, locul unde văzusem lumina zilei.

Am deschis ochii.

Un bătrîn înainta, cu capul sur vîrît între umeri. Mergea greu. Am descălecat. El s-a oprit și l-am recunoscut pe Denis, unul dintre tinerii valeți cu care mă scăldasem adesea în acest torent ce curgea de-a lungul zidurilor din Castellaras de la Tour înainte de a se revărsa în Siagne.

Apoi, am zărit cele patru turnuri ale Marii Fortărețe a familiei de Mons, care dominau celălalt mal.

L-am strigat pe valet pe nume întinzîndu-i hăturile, așa cum o făcusem de atîtea ori la întoarcerea de la vînătoare sau din acel război pe care îl duceam, Enguerrand de Mons și cu mine.

Denis m-a privit lung. A șovăit. Am crezut că se va repezi către mine sau că va ingenunchea. Dar el a apucat doar frîiele cailor noștri și s-a îndepărtat către ușa scundă, întorcîndu-se de mai multe ori ca și cum ar fi vrut să se convingă că mă văzuse, că eram sigur acolo, după atîția ani.

M-am îndreptat spre curte, urmat de Michele Spriano, care mergea la cîțiva pași în urma mea.

Niște bărbați îmbrăcați în negru, unii purtînd halebarde, alții cu mîna pe mînerul sabiei, au venit în întîmpinarea noastră. Ne-am oprit față în față, în mijlocul curții.

În acea clipă, ridicînd privirea, am văzut că statuia Fecioarei, care se găsea cîndva la intrarea în capelă, fusese decapitată și că sfinții care o înconjurau înduraseră aceeași soartă, avînd membrele sfărîmate, încît firidele păreau acum niște sicrie prea mari pentru acele trupuri mutilate.

Emoția și furia m-au năpădit.

Îmi distruseseră copilăria. Îndrăzniseră să se dedea la astfel de sacrilegii, asemenea celor pe care le descoperiserăm și în alte sate, de cînd intrasem în Provence.

Cu ochii scăpărînd de ură și de furie, țărani și preoți ne-au povestit cum ereticii hughenoți, acei oameni ai sectei diavolului, distruseseră pretutindeni, pîngăriseră imaginile Fecioarei Maria, le masacraseră pe cele ale sfinților, atrăgînd astfel nenorocirea. Îl sfidau pe Dumnezeu, mîncînd carne în post, ascunzîndu-și caracterul diavolesc sub veșmintele austere ale ipocriziei. Refuzau să joace cărți, să intre în birturi, nu se îmbătau niciodată, iar femeile lor se înveșmîntau în rochii atît de largi și de încheiate în nasturi, că nu se știa dacă pielea le este roz sau neagră, iar formele ascuțite sau rotunde.

Dar buna înfățișare a protestanților ascundea un suflet diavolesc și pervers. Nu recunoșteau nici autoritatea papei și nici pe a preoților. Cum ar fi ascultat atunci de rege?

Iar țăranii și preoții ne-au arătat vitraliile sparte ale bisericilor lor, timpanele sculptate bătute cu dornul, figurile sfinților transformate într-o grămadă de pietre, Biserica rănită de moarte.

Au trebuit să se înarmeze pentru a-i putea alunga pe acești noi vandali, pentru a-i spînzura, pentru a-i arde, dar reveneau în grupuri mari, iar unul dintre cele mai hotărîte dintre ele era cel de la Castellaras de la Tour, format din mercenari elvețieni sau germani, pedestrași ticăloși, nelegiuiți, pe care îi plătea contele Guillaume de Thorenc. Și, de-a lungul tuturor acestor ani de războaie – treisprezece ani de război pentru religie! –, Guillaume de Thorenc își pusese oameni în slujba amiralului Coligny, a prințului Condé, a lui Henric de Navarra-Bourbon, acei capi ai sectei hughenote cărora regele și regina le acordaseră favorul unor locuri sigure, dreptul de a crede în ceea ce doreau.

La asta trebuiau să se aștepte catolicii de la suveranul lor și de la regina-mamă?

Ascultasem fără să mă revolt. Asistasem la atâtea masacre, văzusem marea făcându-se roșie la Lepanto, trupurile morților ascunzînd spuma valurilor, încît ceea ce mi se descria aici mi-au părut simple hărțuieli.

Adevăratul război era cel pe care îl purtasem împotriva necredincioșilor, restul nu erau decît certuri de familie.

Desigur, Michele Spriano mă pusese în gardă, dar cum aș fi putut să-l ascult, cînd la fiecare pas recunoșteam peisajele, mirosurile, drumurile copilăriei mele?

Visasem, trăisem în iluzie. Nu ajungeam la marginile paradisiului, ci mă afundam în pădurea întunecată. Poate că nici nu ajunsesem în mijlocul împărăției Satanei, acolo unde Îngerul decăzut macină sau devorează pe trădători, pe Iude, pe Brutus, pe Cassius...

Domnul să-l ajute pe Guillaume de Thorenc, fratele meu!

Cu sabia pe jumătate scoasă din teacă, cel mai înalt dintre bărbații în negru a făcut un pas înainte.

Cunoșteam acea privire, ochii de piatră rece, dar cu strălucire de oțel. Era aceeași ca a lui Dragut cel Ars, cel Crud, Desfrînatul. Era cea a călăului. Cea a lui García Luís de Cordoza, căpitan general al Granadei. Cea a tuturor ucigașilor, indiferent ce veșminte poartă, indiferent cărui Dumnezeu i se închină, toți renegați de bunătate, de îndurare și de compasiune.

Știu că în ochi am avut aceeași sclipire cînd am ucis.

Și, fără îndoială, în fața acestor oameni în negru, am regăsit acea sclipire, cu atît mai tare cu cît, treptat, furia și emoția se amestecau în mine cu amărăciunea și dezamăgirea.

Mi-am scos și eu sabia, arătîndu-i lama.

Bărbatul m-a salutat, abia înclinîndu-și capul, cu pălăria trasă pînă la sprîncene.

Mi-a spus pe un ton arogant că se numea Jean-Baptiste Colliard, căpitan de gărzi la Castellaras de la Tour, în serviciul contelui Guillaume de Thorenc. Avea ordin să nu lase pe nimeni să intre în castel.

– Nimeni, a repetat. Apoi, pe un ton disprețuitor, a adăugat: Vedeți-vă de drum.

Michele Spriano a înaintat și s-a așezat între noi doi, explicînd căpitanului de gărzi cine eram eu. Omul a părut derutat o clipă. Gărzile ne înconjurau.

– Aici, a continuat el, e mai tot timpul război. Papiștii din Marea Fortăreață a familiei de Mons refuză să pună în aplicare tratatul de pace de la Saint-Germain, pe care contele Guillaume de Thorenc ne-a cerut să-l respectăm. Castellaras de la Tour este al nostru, la fel și toate celelalte sate ale domeniului. Ne rugăm cum dorim, în franceză, și citim mai degrabă Biblia decît acele rugăciuni către o femeie despre care se spune că a fost neprihănită, dar care era fecioară cum sînt eu popă! A izbucnit în rîs și m-a privit insistent înainte de a relua: L-am auzit pe contele de Thorenc spunînd că fratele lui s-a făcut spaniol, din ură pentru adevărata credință, și că și-a renegat regatul, și-a trădat tatăl și întreaga familie. Tu ești acela?

Nu mă luptasem pe puntea galerei *Sultane*, nu-mi croisem drumul cu lovituri de secure și de sabie pentru a accepta ca un hughenot să mă insulte în curtea locuinței noastre.

Am tras sabia mai iute ca el. I-am pus vîrful la gît.

Am strigat că dacă vreuna dintre gărzi schițează cel mai mic gest, le voi ucide căpitanul. Aș fi avut timp înainte de a fi eu ucis, nu-i așa?

– La o parte! a zis cu voce sugrumată Jean-Baptiste Colliard. Gărzile s-au retras.

– Să plecăm, a murmurat Michele Spriano.

Am strigat să ne fie aduși caii și l-am forțat pe căpitanul gărzilor să mă urmeze pînă la pod, unde ne aștepta Denis.

L-am împins pe Jean-Baptiste Colliard, apoi am sărit în șa. Cînd ne apropiam de capătul podului, s-au auzit împușcături de arcebuză.

Am simțit plumbul șuierîndu-mi la ureche și lovind pietrele. Apoi țipătul surd al lui Michele Spriano, pe care l-am văzut aplecîndu-se peste grumazul calului, agățîndu-i-se de coamă.

Sîngele a început să păteze coama roșcată a animalului.

Acesta însă a continuat să galopeze spre pădure, în timp ce strigam disperat, jurînd să mă răzbun.

Am reușit în cele din urmă să opresc calul lui Michele Spriano, care nu mai ducea decît un mort.

Ne aflam în mijlocul unui luminiș la marginea căruia se înălța, pe o movilă înconjurată de stejari, o troiță. Răsturnaseră – cine alții, dacă nu hughenoții? – crucea și sfărîmaseră soclul.

Am ingenuncheat la rădăcina unuia dintre stejari și, cu pumnalul, apoi cu o creangă ascuțită ca un țaruș, în final doar cu mîinile, am săpat o groapă.

E greu și dureros să pregătești, singur, înmormîntarea unui om.

Am învelit trupul lui Michele Spriano în manta, ascunzîndu-i fața, apoi l-am așezat pe fundul gropii. Lîngă el, înfășurat într-o cuvertură, am așezat capul de Hrist cu ochii închiși.

Într-o zi, mă voi întoarce.

Tu mi-ai dat, Doamne, certitudinea asta, în momentul în care începeam să astup groapa.

Mă voi întoarce la Castellaras de la Tour. Voi face un mormînt pentru Michele Spriano, în capela noastră. Voi reaseza statuile Fecioarei și ale sfinților în firidele fațadei.

Și voi depune pe altar stindardul de damasc roșu care fluturase la pupa vasului *Marchesa*, precum și capul retezat al lui Hristos.

Am bătătorit pămîntul cu bățul. Trebuia să rămîn singurul care cunoștea locul, căci, și prin alte părți, se profanaseră morminte.

M-am dat înapoi cîtiva pași. Voi recunoaște acest stejar dintre o mie de alți arbori ai pădurii.

Pe urmă am legat frîul calului lui Spriano de șaua mea și am pornit de-a lungul malului Siagnei.

Crezusem, zărind zidurile de la Castellaras de la Tour, că timpul păcii se întorsese pentru mine.

Dimpotrivă. Mă afundasem și mai mult în pădurea întunecată. Iar sîngele urma să curgă din nou.

Trebuia deci să ajung la capătul călătoriei și al războiului meu.

Am hotărît să mă duc la Paris. Acolo trebuiau să se afle Guillaume de Thorenc și celelalte căpetenii ale sectei hughenote, în mijlocul împărăției lui Lucifer.

2

Doamne, am traversat regatul Franței de la Castellaras de la Tour și pînă la poarta Buci, unde am ajuns la începutul lunii decembrie a anului de grație 1571.

Gardienii parizieni m-au controlat, întrebîndu-mă care mi-era credința și privindu-mă cu un aer bănuitor.

Le-am răspuns că luptasem împotriva necredincioșilor împreună cu Liga Sfîntă, că noi cucerisem flota sultanului și că mergeam la Enguerrand de Mons, cavaler de Malta, ambasador al acestui ordin pe lîngă rege.

Am fost îmbrățișat.

Nu eram unul dintre acei înveterați hughenoți care închiriază camere în toate cartierele din Paris, își țin acolo întîlnirile, caută să introducă în oraș arme scurte cu care să poată trece la execuții rapide în locuințe sau pe străzi.

Trebuia să mă feresc de toți nobilii în haine simple, cu guler mare și plisat: aceștia erau oamenii de încredere ai amiralului Coligny, rebeli reformați, amiraliști răzvrătiți, hughenoți de război!

M-am îndepărtat, mergînd de-a lungul pajiștii Clercs, întîlnind în drumul meu bărbați înarmați, oameni din popor, luntrași, hamali, femei care, în ciuda frigului aprig, aveau brațele dezgolite. Gesticulau împrejurul unei cruci mari înălțate pe o piramidă din pietre, păzită de soldații regelui.

Am descălecat.

M-au înconjurat. Eram eu unul dintre nobilii Casei de Guise, adevărații apărători ai credinței?

Am încuviințat, i-am ascultat. Spuneau că trebuiau să împiedice ca această cruce să fie răsturnată și distrusă, după cum voiau

hughenoții. În Tratatul de pace de la Saint-Germain, regele le promisese că nici un monument care evoca războaiele trecute între protestanți și catolici nu trebuia să rămână în picioare. Or, această cruce amintea că hughenoții, Philippe Gastine și fiul său Richard, precum și ginerele acestuia, Nicolas Croquet, fuseseră condamnați la moarte și sugrumați în piața Grève la 1 iulie 1560. Coligny și hughenoții cereau ca această cruce să fie dărîmată, ceea ce era o garanție a păcii, conform promisiunii regelui.

Mulțimea din jurul meu se înfuria: această cruce fusese ridicată pentru a sărbători victoria lui Dumnezeu și a Bisericii sale Catolice împotriva Răului. A o dărîma însemna să se accepte ca victoria să fie cîștigată de către Demon, să fie uitată condamnarea ereticilor.

Iar un călugăr capucin cocoțat pe o bornă a recitat:

Aerul vrea să-i nădușească
 Pămîntul să-i putrezească
 Focul să-i frigă și să-i pîrjolească

 Cei ce sîngele și-l vor vărsa
 Pentru cauza dreaptă și bună
 Sînt siguri că Dumnezeu le va da
 Iertare de toate păcatele
 Iar de vom ierta unul cît de mic
 Din noi Domnul nu va mai lăsa nimic...

M-am îndepărtat.

Știam că Enguerrand de Mons locuia în strada Poulies, pe malul drept al Senei, nu departe de Palatul Bourbon. În ceea ce îl privește pe Diego de Sarmiento, pe care – aflasem asta la Pisa – Filip al II-lea tocmai îl desemnase să-i fie reprezentant pe lîngă regele Franței, locuia și el în cartierul Luvrului, pe strada Saint-Honoré.

Am traversat Sena, întîlnind pe podul Change un cortegiu de bărbați și de femei care cîntau: „Crucea lui Gastine este Crucea noastră! Cine se atinge de Cruce va fi blestemat! Cine dărîmă Crucea va merge în iad! Crucea lui Gastine este Crucea noastră...”

Aceasta era pacea dintre protestanți și catolici?

Nu întâlнисem de-a lungul drumului meu decît bănuială, ură, dorință de moarte și de război.

Aveam sentimentul că Hristos era un trup lăsat pe seama ne-buniei oamenilor, care pretindeau că îl iubesc, disputîndu-și-l așa cum șacalii se bat pentru o pradă, fiecare dintre haite înhățînd cîte o bucată de carne, sfîrtecîndu-l astfel pe Dumnezeuul căruia pretindeau că îi aparțin.

Cu fiecare pas m-am gîndit la chipul de Hrist cu ochii închiși pe care îl îngropasem lîngă trupul neînsuflețit al lui Michele Spriano.

Ți-am înțeles, Doamne, tristețea și poate chiar deznădejdea!

Și, în timp ce aveam de gînd să-l răzbun pe Michele Spriano, deși eram hotărît să ridic spada împotriva ereticilor care îl uciseseră, împotriva propriului frate, care îi angajase, îi înarmase, mă întrebam totuși, copleșit, dacă a fi credincios lui Hristos nu însemna mai întîi a încerca să-i unești pe toți cei care credeau în el și să cucerești sufletele care nu-i cunoșteau învățămintele, fie că este vorba de necredincioși sau de păgîni.

Dar nu asta era scopul oamenilor pe acest pămînt.

De fiecare dată cînd intram în vreun sat sau în vreun oraș, începeam să mă întreb în numele cărei religii a lui Hristos urma să fiu ucis.

Îmi vor tăia gîtul slăvind numele papei? Mă vor arde invocîndu-l pe Calvin?

În toată regiunea Nîmes pe care o străbătusem sub un cer la fel de strălucitor ca al unei spade de oțel, statuile sfinților și ale Fecioarei Maria zăceau la pămînt, mutilate, sfărîmate, în fața bisericilor ale căror timpane sculptate fuseseră sparte cu lovituri de baros.

Uneori pînă și clopotele fuseseră dărîmate, iar în mijlocul sărmanului naos răvășit se îngrămădeau moloz și birne.

Mă înconjurau. Mă amenințau.

Bărbații erau îmbrăcați complet în negru, cu pumnalul sau sabia la sold, cu archebuza pe umăr, iar un guler mare scrobit le accentua severitatea trăsăturilor.

Adesea cu bonete albe, femeile purtau rochii de culori închise și cu gulerul încheiat pînă la bărbie.

Pastorul, cu o tichie plată și neagră care îi ascundea părul, cu o haină lungă care îi masca trupul, mă lua la întrebări.

Așa cum făcusem deja cu ani în urmă, mă serveam de numele meu ca de un scut. Eram Bernard de Thorenc, fratele lui Guillaume, unul dintre apropiații amiralului Coligny, și fiu al lui Luis, mort la Saint-Quentin, sub asaltul spaniolilor.

Frunțile se descrețeau. Mi se povestea cum îi derutaseră pe pa-piști, cum jefuiseră bisericile, cum ucisese războinici și clerici, acele suflete corupte, ființe ale viciului și ale minciunii, acei uzurpatori ai credinței lui Hristos, vânzători de indulgențe cu burta mare, maeștri ai desfrîului.

Cînd îmi propuneau să particip la slujbă, să le ascult predicile sau citirea Bibliei, mă feream.

Lăsam să se înțeleagă că, avînd o misiune, trebuia să mă întorc la Paris cît mai repede.

Eram întrebat: era adevărat că se pregătea căsătoria lui Marguerite de Valois, fiica reginei-mamă, neagra, otrăvitoarea Caterina de Medici, complicea spaniolilor, cu Henric de Navarra-Bourbon, prinț de Béarn, fiul lui Jeanne de Albret, regina hughenotă?

Avea să se lase lumea prinsă în această capcană? Acesta era prețel ce trebuia plătit pentru a ne putea în sfîrșit ruga cum se cuvine?

Mă mulțumeam să dau din cap și mă îndepărtam cît puteam de repede.

Ardeam de nerăbdare să fiu din nou singur la drum cu cei doi cai, în cîmpia dezgolită de toamnă și sub acel cer înghețat.

Singurătatea mă liniștea, deși m-aș fi putut teme de tîlhari, de jefuitori și de prădători de tot soiul. Dar aceștia mi se păreau mai puțin cruzi și amenințatori decît acei oameni ai religiei care vedeau într-un necunoscut nu pe simplul posesor al unei pungi pline cu arginți de care trebuia ușurat, ci pe însuși Satana care trebuia omorît.

Singur pe aceste drumuri, dormind în scobitura adîncă a unei stînci sau la vreun han, și chiar pe la țărani, contra unei sume de bani, eram liniștit. Dar mă cuprindea teama de îndată ce intram pe poarta vreunui castel.

În fiecare sat de dincolo de Lyon am fost întrebat, fiind ținut cu o arhebuză, dacă eram hughenot, eretic.

Povesteam despre bătălia de la Lepanto, despre războiul dus de mine împotriva necredincioșilor la Malta, despre cruciada dusă în Andaluzia împotriva maurilor.

Le vorbeam despre ocnașii de la galere și despre temnițele din Alger.

Liniștiți de apartenența mea, abia de mă mai ascultau, îngrijindu-se doar de extirparea ereziei.

Eram de aceeași credință cu ei, din aceeași Biserică. Mă rugam împreună cu ei.

Le ascultam preotul spunând tare de la amvon că hughenotul trebuie ucis, oricine ar fi el, tată, frate sau soră. Nici un pic de milă pentru cel care purta în el sămînța Răului!

– Când fratele tău, continua preotul, fiul mamei tale sau fiul tău, ori fiica ta, sau femeia ta, care se află la pieptul tău, sau aproapele tău, pentru care ți-ai da și sufletul, va veni să te incite să slujești unui alt Dumnezeu, într-un alt fel, să nu-l asculți, să nu ai îndurare față de el! Ucide-l! Mîna ta va fi prima care se va ridica asupra lui spre a-l omori, iar după aceea mîna întregului popor!

Și mi se arăta groapa în care fuseseră îngmădite trupurile hughenotilor războinici, cele ale femeilor lor ipocrite, de care satul fusese curățat.

Doamne, trebuia oare ca în numele Tău să ne ucidem, să ne devorăm?

Doamne, aceasta era pacea?

La Paris, ascultînd țipetele mulțimii în jurul Crucii lui Gastine sau pe podul Change, am știut că, asemenea mării de la Lepanto, și Sena va fi înroșită de sînge omenesc.

3

În fiecare noapte, Doamne, începînd din anul 1572, anul masacrului, acum douăzeci și șapte de ani, Te implor să mă scapi de remușcări și de coșmaruri.

Niciodată nu ai vrut să mă ascuți.

M-ai lăsat în infernul nopților fără somn.

Văd un bărbat pe malul drept al Senei, pe cheiul École, nu departe de biserica Saint-Germain-l'Auxerrois.

Trage după el, ca pe o legătură de vreascuri, un nou-născut înfășat, căruia sîngele i-a înroșit scutecele.

Bărbatul merge încet, ca un tăietor de lemne care tocmai și-a terminat treaba.

Se oprește, îl privește pe unul dintre însoțitorii săi care, cu toporul ridicat, este încă la lucru.

O femeie stă în genunchi dinaintea lui, ascunzînd la sîn și în poală un copil, ca și cum ar vrea să-l facă să intre înapoi în pîntecele ei.

Dar toporul cade, iar trupurile sînt despicate cu o lovitură bine potrivită, despîcînd pe mamă și pe copil în două părți de un roșu-aprins.

Tăietorii de lemne se felicită și-și fac semnul crucii.

Caută în jur ce trupuri ar mai putea doborî, pentru ca apoi să le arunce în fluviul despre care știam, Doamne, încă din primele ore ale șederii mele la Paris, că va fi înroșit de sînge omenesc.

Nu am făcut nimic ca să împiedic această crimă sîngeroasă. Dimpotrivă, am luat parte la ea, fascinat și înspăimîntat.

Și îmi închipui că tocmai pentru aceasta, Doamne, m-ai condamnat să ajung în iad.

Am ajuns la Paris în decembrie 1571, cu aproape opt luni înainte de acea duminică de 24 august, ziua Sfântului Bartolomeu, când oamenii erau despicați cu toporul, ca niște lemne.

Întorcându-mă la Palatul Spaniei, pe strada Saint-Honoré, unde era găzduit Diego de Sarmiento, trimisul lui Filip al II-lea pe lângă Curtea Franței, mă opream adesea la biserica Sainte-Opportune.

Se afla la câțiva pași de numărul 29 din strada Saint-Denis, unde se înălța, în vârful piramidei sale de pietre, Crucea lui Gastine.

Îngenuncheam în mulțime.

De la înălțimea amvonului său, în întunericul străpuns ici-colo de flacăra galbenă-neagră a lumînărilor înalte, un preot – despre care Sarmiento îmi spusese că se numea Veron și că fusese inchizitor în Spania – predica.

Fiecare cuvânt cădea ca o lovitură de secure.

Am plecat capul, singurul printre acești credincioși care, cu ochii ridicați spre Veron, cu gura căscată, păreau împietriți de vreo vrajă.

– Un eretic, un hughenot este un copac putred care face să putrezească pădurea întreagă! striga aprins părintele Veron. Este un lup care vrea să devoreze turma. Are înfățișare de om, dar este creatura diavolului. Cel care va doborî acest copac, care va ucide acest trup, va curăța pădurea credincioșilor, va salva turma lui Dumnezeu și îl va pedepsi pe diavol! Să ne rugăm! Să cîntăm întru slava cea mai mare a lui Dumnezeu!

Părăseam biserica, avînd adeseori impresia că se pregăteau să se arunce asupra mea, atît de tare atitudinea și faptul că plecam mă făceau de suspect.

Eram poate unul dintre acei spioni hughenoți, dintre acei ipocriți, dintre acei lupi mascați care străbăteau Parisul, gata să masacreze?

Căci oricine în regatul Franței se vedea oaiă își imagina în celălalt un lup.

Ajungeam în cele din urmă la Palatul Spaniei.

Ambasadorul lui Filip al II-lea, contele Rodrigo de Cabezon, pe care îl cunoscusem la Valladolid, m-a întâmpinat și m-a condus la Diego de Sarmiento, la Enguerrand de Mons și la părintele

Verdini, așezați în fața unui șemineu din care focul lumina încăperea lambrisată.

Împărtășisem cu ei atâtea momente din viață, încât îmi ghiceau tulburarea și era suficientă o singură întrebare din partea lor ca să încep să mă destăinui.

Mă îngrijora ceea ce avea să urmeze. Ce urma să facă gloata după ce va fi ascultat predicile părintelui Veron? Oamenii se strînseseră deja în jurul Crucii lui Gastine. Molestaseră pe unii soldați ai regelui, începuseră să jefuiască prăvălii, încercaseră să dea foc caselor de hughenoți, pe podul Notre-Dame, precum și imobilului căruia i se spunea Ciocanul de Aur.

Cu mâinile la gură, cu capul plecat, părintele Verdini stătea tăcut.

Sosise la Paris abia de cîteva zile, trimis de Sanctitatea Sa Pius al V-lea pentru a încerca să împiedice acea căsătorie funestă pe care Caterina de Medici voia să o încheie între fiica sa, Marguerite de Valois, și regele de Navarra, hughenotul Henric bearnezul, Bourbon prin ascendență și aparținînd deci unei familii domnitoare a Franței.

Sarmiento era revoltat.

Străbătea camera în lung și în lat, cu brațele încrucișate, cuprinzîndu-și umerii cu mâinile. Îmi făcea impresia unei grămezi de mușchi și nervi care uneori se oprea, ne privea, întindea brațul către părintele Verdini sau către Enguerrand de Mons, luîndu-i drept martori. Apoi încrucișa din nou brațele și mergea în jurul meu ca și cum ar fi vrut să mă întemnițeze, să mă împiedice să fug de cuvintele pe care le rostea cu o voce stridentă.

Nimeni, spunea el, în afară de el și de regele Spaniei, căruia îi trimitea în fiecare zi un curier, nu măsura amploarea complotului care se urzea aici, la Curtea Franței, împotriva Spaniei și a Sfintei Biserici.

Dacă hughenoții conspiratori ar fi cîștigat, regatul risca să alunece în erezie, după exemplul Angliei.

Regina-mamă, această italiancă, această Medici, nu era decît o ucigașă, înconjurată de italieni, alde Strozzi, alde Gondi, pe care îi făcuse prinți. Unii erau ucigași plătiți, alții preparau parfumuri ori creau amestecuri pe care era suficient să le miroși ca să mori.

De nimic altceva nu avea grijă decît de viitorul copiilor ei. O adevărată lupoaică adulmecînd ceea ce era bun pentru progeneritura sa, neavînd încredere în nimeni, dar încercînd să-l seducă pe Filip al II-lea, ca și pe acei capi protestanți, amiralul Coligny și Guillaume de Thorenc.

– Da...

Sarmiento stătea în fața mea și repeta:

– Ei, da, Guillaume de Thorenc! Fratele tău.

Ea înțelegea să se folosească de eretici sau de catolici după cum îi dicta interesul. Își pusese în cap să-și mărite fiica, pe Marguerite, cu Henric de Navarra. Aceasta era ambiția ei actuală. În acest scop se împăcase cu Coligny. Îl măgulise, îi dăduse, lui, ereticul, un privilegiu al sfintei noastre Biserici, două sute de mii de livre venit și, în plus, îi mai înmînase și o sută cincizeci de mii de livre. Iată cum acționa cea care se pretindea catolică ferventă, care declara că voia să restabilească pacea între supuși, fie ei protestanți sau aparținînd adevăratei religii. Nu se îngrijora nici de Bine și nici de Rău, nici de Dumnezeu și nici de Diavol. Își urmărea doar propriile interese.

Sarmiento ridicase tonul și brațul.

– Numai că amiralul Coligny a intrat în consiliul regelui. Iar acest șiret și necredincios, acest eretic, l-a învăluit pe Carol al IX-lea cu linguşirile sale, cu argumentele sale ridicole. Știi ce vrea să obțină? Ca monarhul să trimită o armată în Țările de Jos pentru a-i sprijini pe netrebnicii de eretici ai lui Wilhelm de Orania împotriva noastră. Iar sărmanul Carol al IX-lea îl ascultă, se lasă dus, iar mama sa nu spune nici un cuvînt, pentru că ține la căsătoria pe care a programat-o, vrea Navarra și Béarn!

Sarmiento se așezase din nou, începuse să răscolească jăraticul din vatră. Acesta era, a adăugat el, complotul. Părintele Veron avea dreptate. Lupul hughenot se afla în stîină, copacul putrezit era în codru.

– Ori ei, ori noi! încheiase Sarmiento.

Izbise cu piciorul buștenii, care se dărîmaseră într-o mare jerbă de scînteii.

Doamne, l-am ascultat și m-am lăsat convins. Nu mă aflu eu aici pentru a-l răzbuna pe Michele Spriano?

Enguerrand de Mons îmi spuse că trupa lui Jean-Baptiste Colliard, tocmită de către Guillaume de Thorenc, printre care se găsea ucigașul lui Michele Spriano, părăsise Castellaras de la Tour pentru a se îndrepta spre Paris.

– Vin cu toții, murmurase Sarmiento.

Toată această drăcime de la Nîmes, din Montauban, din Pau, din La Rochelle începea să debarce pe străzile din Paris, să se adune pe strada Béthisy, la Palatul Ponthieu, unde locuia amiralul Coligny.

– Își imaginează că sînt deja învingători! Își vor partea! Ceea ce Coligny a obținut le-a deschis poarta. Nu așteaptă altceva decît celebrarea căsătoriei dintre Marguerite și Henric de Navarra pentru a-i ucide pe catolici, pentru a porni la război împotriva Spaniei, invadînd Țările de Jos.

Sarmiento rînjise.

– Ei nu-l cunosc pe ducele de Alba, nu știu că sînt capabil să complotez la fel de bine ca ei!

Părintele Verдини și-a făcut cruce.

A adăugat cu vocea sa subțire, aproape stinsă, că Sanctitatea Sa Pius al V-lea se ruga pentru ca Dumnezeu să binevoiască să-l lumineze pe regele preacreștin, să-l rețină pe Carol al IX-lea, să-l împiedice să poarte război împotriva regelui catolic. Spania era de partea lui Filip al II-lea, scutul și sabia Bisericii. Iar papa era tulburat de ideea acestei căsătorii între o catolică și un hughenot.

– Așa ceva nu se va întîmpla, decretase Sarmiento ridicîndu-se. Ori în acest caz Henric de Navarra și-a renegat religia sa eretică și s-a dat de partea sfintei Biserici.

Dar poți avea încredere într-un renegat?

Începuse din nou să măsoare încăperea, să vorbească cu dispreț despre Caterina de Medici, despre fiii ei, despre Marguerite de Valois.

Carol al IX-lea, cît era el de rege, nu era decît o jucărie în mâinile unor lingușitori servili precum Coligny sau Guillaume de Thorenc. Dar, în cele din urmă, mama lui era cea care îl influența.

Ea trebuia să fie convinsă, speriată, chiar cumpărată. Trebuia să i se promită o alianță bună și solidă care să asigure puterea și bogăția copiilor ei.

– O italiancă, o descendentă din negustori din Florența, asta-i: un nimic! a conchis Sarmiento.

Cît despre cei doi fii, Henric de Anjou și Francisc de Alençon, Caterina de Medici se servea de ei spre a astîmpăra invidia lui Carol al IX-lea și pentru a-i servi planurilor sale.

Cei doi nu erau decît marionete. Henric de Anjou se gătea ca o femeie. Plin de panglici, de zorzoane, de inele, de coliere și de cercei, își ondula părul și se pudra tot timpul, își schimba hainele de mai multe ori pe zi. Femeie sau bărbat, nu se știa prea bine de ce sex era, dar în jurul lui roiau favoriți pe care declara că îi iubește și care îi erau devotați trup și suflet.

Francisc de Alençon, celălalt fiu, încerca să se impună între cei doi frați mai mari, gata în acest scop să facă pact cu diavolul, cu hughenoții, cu englezii, și chiar – Sarmiento a surîs – cu spaniolii!

Cît despre Marguerite, ea își strîngea talia ca să pară mai atrăgătoare, și își acoperea fața cu atîta fard, creme și unguente în-cît nu se mai știa de fapt care îi erau trăsăturile.

– Iată Curtea Franței, spusese Sarmiento punîndu-și mîna pe umărul meu. Dacă nu vom fi atenți, hughenoții îi vor lega de băncile galerei pe toți acești prinți inutili, pe aceste regine corupte, așa cum au făcut-o barbarii cu atîția creștini. Noi, cei de aici, am văzut de ce pot fi în stare oamenii...

Sarmiento știa că păstram în carne și în memorie cicatricele robiei mele.

Am lăsat capul în jos.

Eram de partea lui.

– Nu ne puteam baza decît pe familia de Guise, a continuat Sarmiento. Sînt tot atît de avizi ca și hughenoții. Dar sînt de-ai noștri. Între ei și eretici, între Henric de Guise, Însemnatul, și amiralul Coligny, nu poate fi pace. Regatul Franței este crăpat ca un butuc de o lovitură de topor.

Doamne! Diego de Sarmiento nici nu știa cît adevăr graia!

Cît privește această lovitură de topor care ar împărți Franța, pe Diego de Sarmiento l-am văzut încurajându-i, comandându-i, plătindu-i pe cei care puteau să o dea.

Traversînd curtea Palatului Spaniei, îl zăream adesea la sfat cu oamenii înveșmîntați în mantale largi, cu fața ascunsă de pălării cu borurile trase peste ochi. Mîinile lor înmănușate nu lăsau niciodată mînerul sabiei sau al pumnalului, și dacă, la apropierea mea, se întorceau brusc, desfăcîndu-li-se mantiile, puteam zări patul pistoalelor sau țeava archebuzei.

Văzîndu-mă, Diego de Sarmiento se oprea, șovăia, după care mă invita să-l însoțesc. Curiozitatea sau supunerea depășea în mine teama și repulsia.

Mă strecuram printre acești oameni, pînă la Sarmiento.

Se dădeau deoparte fără să vrea, analizîndu-mă fără să le pot întîlni privirile.

Oare știau că eram fratele lui Guillaume de Thorenc, însoțitor al amiralului Coligny, fost ambasador al regelui Carol al IX-lea pe lîngă sultan, Guillaume de Thorenc ereticul? Ar fi fost de ajuns un gest al lui Sarmiento și m-ar fi înjunghiat, mi-ar fi tăiat gîtul, ucigîndu-l pe catolic ca să-l rănească mai bine pe hughenot.

Îi simțeam în stare, căci nimic în atitudinea lor nu sugera că ar fi gentilomi cît să se bată în duel sau adepții unei lupte drepte și cinstite.

Erau, dimpotrivă, oamenii capcanelor și ai asasinatului.

I-am numit „oamenii întunecați“, iar Sarmiento îmi spunea că ei aparțineau în cea mai mare parte Casei de Guise, lui Henric

Însemnatul și fratelui său Ludovic, cardinal de Lorena, pe care îi obsedau setea de putere și dorința de a se răzbuna pe Coligny, pe care îl acuzau de a fi poruncit moartea tatălui lor, ducele de Guise.

– Acești oameni sînt tot ai mei, a adăugat Diego de Sarmiento. Eu îi plătesc, iar ei sînt fideli celui căruia le dă ducați. Și cum știu că tot eu îi plătesc pe Henric și pe Ludovic de Guise... Eu le sînt adevăratul stăpîn!

Treptat, din zi în zi, le-am aflat numele. Diego de Sarmiento le rostea ca un vînător care își strigă cîinii.

Se afla acolo Maurevert, care omorîse pentru rege, pentru Caterina de Medici, pentru Henric de Guise. Era un bărbat înalt și slab, ce mergea aplecat, ca și cînd ar fi încercat să se ascundă, cînd de fapt silueta lui încovoiată, cu capul înfundat între umeri, ieșea și mai tare în evidență, așa cum înainta, cu picioarele pe jumătate îndoite; niciodată expresia „pas de lup“ nu-mi păruse mai potrivită.

L-am cunoscut și pe Keller, un mercenar elvețian, iscoadă a lui Diego de Sarmiento la Palatul Ponthieu, locuința amiralului Coligny.

Pe cît de tăcut era elvețianul, pe atît de vorbăreț era italianul Luigi Bianchi. Acest fabricant de „parfumuri“, sau mai bine zis de otrăvuri, nu venea la Palatul Spaniei decît pentru a o ține la curent pe Caterina de Medici.

– Știu asta, îmi precizase Sarmiento. Iar el știe că l-aș ucide dacă i-ar dezvălui reginei-mamă cea mai mică informație adevărată. Și, cum îl plătesc mai bine, el o spionează pentru mine pe cea care îl trimite aici să mă pîndească.

Sarmiento rînjea, buzele descoperindu-i dinții de carnivor. Îi plăcea să se amestece cu această haită pe care ba o incita, ba o strunea, hrănind-o cu aur și cu promisiuni, asigurînd-o că într-o zi, cît de curînd, va trebui să ucidă, să curețe Parisul de toți acești gentilomi hughenoți pe care provincia îi revărsa pe malurile Senei.

– Diavolul este în mintea acestor eretici! a zis el, așa că le vom tăia gîtul.

Acești ucigași cu simbrie care se numeau Maraval, Lachenières, Guitard, Ruquier, Demouchy, și erau oamenii

devotați ai lui Maurevert, încuviințau, făcînd să se miște săbiile în teacă. Dădeau din cap: erau pregătiți.

Îmi imaginam deja mîinile lor încleștate pe secure.

Una dintre primele lovituri au dat-o la sfîrșitul lui decembrie 1571.

În acea zi – fără îndoială pe 20 ale lunii, cu un an înainte de masacru – frigul era atît de tare, încît Sena căra sloiuri de gheață care se îngrămădeau la picioarele podului Notre-Dame.

Am traversat podul pentru a ajunge la Palatul Spaniei.

Am auzit țipete, cîntări, acea gălăgie pe care o face gloata cînd se adună și se transformă într-o hoardă barbară.

Am văzut-o înaintînd, și, în jurul ei, la fel ca vâcarii mîinîndu-și animalele, am recunoscut mai mulți „oameni întunecați“, nu pe Keller, pe Bianchi și nici pe Maurevert, ci pe spadasinii lor, oameni folosiți la treburi josnice.

În fruntea cortegiului mergea părintele Veron.

Și pe el îl văzusem în zilele din urmă intrînd în Palatul Spaniei.

Chel, cu fața străvezie, cu ochii adînciți în orbite, era mai înalt decît Maurevert și, spre deosebire de acesta, se ține foarte drept, ca și cînd ar fi vrut ca toată lumea să-l vadă, asemenea unei sculpturi de la prora unei corăbii.

Îmi aminteam cum, cu o seară înainte, conducînd mulțimea cu un braț ridicat, se lovise de mine pe scara de la intrarea în Palatul Spaniei. Mi-a părut că nici măcar nu și-a dat seama, tot bodogă-nind și coborînd cu pași mari treptele care dădeau înspre curte.

Era acolo, strigînd că oamenii care îl urmau pe Dumnezeu trebuiau să-și scoată cuțitele lor lungi ca să facă dreptate, să-i ucidă pe acei lupi eretici în fața cărora însuși regele – să ia seamă! – în-genunchease, el, preacreștinul, acordîndu-le lui Coligny, lui Thorenc, lepădăturilor hughenote ceea ce îi cereau: distrugerea Crucii lui Gastine, a „Crucii noastre, cea care spune că dreptatea lui Dumnezeu a trecut, că trupurile nelegiuite au fost pedepsite!“

Nu după multă vreme, l-am zărit pe Maurevert, care urmărea cortegiul de la distanță, înconjurat de câțiva „oameni întunecați” pe care nu-i cunoșteam.

În strada Saint-Denis, la numărul 29, piramida și crucea de piatră dispăruseră, fără îndoială distruse în timpul nopții din ordinul regelui de cei care executaseră astfel una dintre clauzele tratatului de pace de la Saint-Germain încheiat cu hughenoții.

Dar gloata, condusă de părintele Veron și de ucigașii tocmiți de Sarmiento, își striga furia, revoltându-se că regele capitulase în felul acesta în fața ereticilor.

Într-o zi Sarmiento îmi spusese:

– Carol al IX-lea și chiar și Caterina de Medici își imaginează că vor putea domni în pace pentru că au cedat hughenoților. Ei nu-i cunosc pe acești eretici! Coligny adoarme neîncrederea lui Carol, promite Caterinei că, grație ei și fiului ei, se va restabili o împărăție a iubirii! Iar regina-mamă se poartă ca și când așa ceva chiar ar fi posibil. Oare poate crede așa ceva?

A clătinat din cap și a râs înfundat.

– O italiancă atît de șireată poate fi și atît de naivă?

Am mers în urma cortegiului.

I-am văzut pe „oamenii întunecați” împingînd mulțimea spre o casă situată pe podul Notre-Dame și, nu peste mult timp, de acolo au izbucnit flăcări, ridicîndu-se spre cer, de-a lungul fațadei.

Mulțimea urla și vedeam, pe străduțele care dădeau înspre chei, negustori închizîndu-și obloanele, în timp ce mulțimea se răspîndea, spargea ușile, jefuind fără să-i pese dacă era vorba despre o locuință sau o dugheană a unui catolic sau a unui protestant!

Gloata nu putea fi satisfăcută decît prin distrugere și prin jaf.

M-am întors din drum, atras de incendiul care lumina podul, în timp ce mulțimea începea să se împrăstie.

Șeful poliției sosise la locul faptei. Trupa lui trăsese o salvă de arcebuze și prinsese câțiva răzvrătiți.

Unul dintre ei, pe care îl vedeam gesticulînd, era tîrît către o arcadă. Îi trecuseră o funie în jurul gîtului. Cîțiva au aruncat funia peste un scripete, ridicîndu-l în aer pe bărbatul care încă se mai zbătea și care, după cîteva zvîcnete, a înțepenit.

Apoi tăcerea s-a lăsat pe podul Notre-Dame. Mulțimea dispăruse.

Deodată, ușa casei pe care încercaseră să o incendieze se deschise. Au ieșit cîțiva oameni, înarmați cu archebuze și cu pistoale. Purtau îmbrăcăminte grotescă a hughenotilor.

S-au oprit văzîndu-mă singur în mijlocul podului, iar unul dintre ei m-a luat la ochi.

Nu m-am mișcat.

Tocmai zărisem în penumbra de la intrare o siluetă de femeie, și am fost cuprins de emoție. I-am recunoscut în lumina zilei părul blond desfăcut, trăsăturile.

– Pleacă de-aici! mi-a strigat omul. Oricine ai fi, vezi-ți de drum sau te trimit în iad!

Tînăra femeie a făcut cîțiva pași, înconjurată de gărzi.

Îmi părea și mai frumoasă decît cea pe care o văzusem pentru întîia oară la o depărtare de cîteva străzi mai încolo, la Palatul Ponthieu, în compania fratelui său Robert de Buisson, acel corsar din La Rochelle care mă lăsase să fug din temnița de la Alger.

Îmi aminteam clipa în care, cu ocazia turnirului funest în care o lance străpunsese capul regelui Henric al II-lea, Anne de Buisson leșinase, și cînd o ținusem la pieptul meu.

O condusesem în acea clădire, la colțul străzilor l'Arbre-Sec și Béthisy, la Palatul Ponthieu, în care locuia amiralul Coligny și unde se adunau astăzi hughenotii din secta sa.

Apoi, după cîțiva ani, în Spania, pe cînd era una dintre damele de companie ale Elisabetei de Valois, o sfătuisem să părăsească acea țară, căci stăpîna sa, chiar dacă era soția lui Henric al II-lea, nu ar fi putut-o proteja de ura nutrită aici față de eretici.

„Plecați, plecați!“ o îndemnasem eu.

Poate că astfel îi salvasem viața.

Și n-o mai regăseam nici în rochia de albastrul cerului de care îmi aminteam ca și când nu aș fi văzut-o decît așa, înveșmîntată într-o culoare deschisă care îi accentua și mai mult auriul părului, ci îmbrăcată în negru, ca și gărzile sale.

Am înclinat capul și m-am dat un pas înapoi, sprijinindu-mă de balustrada podului.

Anne de Buisson a ridicat mîna și a așezat-o pe țeava arcebuzei, apăsînd-o și obligînd bărbatul să coboare arma.

Apoi, a înaintat spre mine și mi s-a părut că era înconjurată, ca altădată, de o aură limpede, albastră și aurie.

5

Am iubit-o pe Anne de Buisson.

Și a fost grația Ta, Doamne, să îmi dai, în acele vremuri întunecate, în acea epocă sîngeroasă și crudă, privilegiul de a cunoaște și altceva decît ura și dorința de a ucide.

Văzînd-o pe Anne de Buisson la ea acasă, în acest palat de pe podul Notre-Dame, mi se părea că Tu ai vrut, scoțînd-o încă o dată în calea mea, să-mi amintești că, indiferent cărei religii ar aparține, bărbatul și femeia sînt mai întîi creațiile Tale și că, pînă și atunci cînd înșelătoria unei erezii îi orbește și îi transformă în slujitori ai diavolului, ei rămîn copiii Tăi.

Iată ce gîndeam cînd, în picioare lîngă fotoliul în care se așezase Anne de Buisson, îi vedeam sub pletele de aur gîtul și rotunjimea umerilor.

Puțin mă interesa atunci că ea citea pentru mine, ca și cînd ar fi vrut să mă convertească la religia sectei sale, versete din Biblie, sau că îmi șoptea că, urmînd-o pe Caterina de Medici, ea știa că regina-mamă nu ar fi acceptat niciodată ca amiralul Coligny să împingă regatul Franței într-un război împotriva Spaniei sau doar că îi ajuta pe nemernicii din Țările de Jos în lupta contra armatelor ducelui de Alba.

Caterina de Medici dorea reconcilierea dintre hughenoti și pașiști, nu pentru că respecta religia și proiectele acestora din urmă, ci pentru că voia pacea între supușii fiului său Carol al IX-lea. Nu urmărea decît interesul regelui, fiind gata să meargă într-o zi în tabăra care părea cea mai de folos planului său, ca apoi să se apropie de cealaltă în ziua următoare.

– Are nevoie de mine, a adăugat Anne de Buisson. Mă prezintă trimișilor lui Henric de Navarra, spunându-le: „Iat-o pe frumoasa hughenotă pe care mi-am ales-o ca însoțitoare! Înțelegeți-mi dorința, politica. Vreau un regat în care să domnească pacea și dragostea, și tocmai de aceea doresc ca fiica mea Marguerite de Valois, credincioasă dreptei religii catolice, să se căsătorească cu Henric, rege protestant de Navarra“.

Anne de Buisson se întorcea și își ridica privirea spre mine.

Îmi plăceau fruntea bombată, perfecțiunea trăsăturilor care păreau abia schițate cu o linie fină, ochii ei cu o privire de un albastru mătăsos.

Aveam chef să mă aplec, să-i sărut gâtul, apoi buzele.

Mi-am pus mîna pe spătarul fotoliului, atingîndu-i ușor umărul. Căldura trupului ei mă pătrundea puțin cîte puțin, mă făcea să tremur.

Simțea ea oare aceeași emoție, aceeași dorință?

Mi se întîmpla să cred acest lucru, pe urmă gîndeam că nu eram decît un bătrîn plicticos de două ori mai în vîrstă decît ea și că ar fi rîs dacă i-aș fi propus, așa cum am avut de mai multe ori intenția, să o iau de soție în fața lui Dumnezeu, să ne retragem în locuința mea de la Castellaras de la Tour și să privim născîndu-ni-se urmașii.

Oare nu așa, dînd naștere copiilor legitimi Te onorăm cel mai bine, Doamne?

Mă hazardam uneori să-i spun că unirea care se anunța între Marguerite de Valois și Henric de Navarra, această mare afacere despre care fiecare vorbea indignîndu-se, exprimîndu-și încîntarea sau temîndu-se ca de un act nesăbuit care urma să nască demoni, trebuia să fie imitată în tot regatul. Dacă se formau nenumărate cupluri după moda regală, atunci se refăcea unitatea creștinilor și se restabilea pacea.

Nu acest lucru îl doreau Caterina de Medici și Carol al IX-lea?

Anne de Buisson mă privea îndelung, se ridica, mergea pînă la ferestrele înalte care se deschideau înspre podul Notre-Dame.

– Fiecare crede în religia sa, începea ea. Nu pot exista două adevăruri despre Dumnezeu.

O cunoștea pe Marguerite de Valois. Fata Caterinei de Medici nu era femeia care să renunțe la credință. Iar ea, Anne de Buisson, n-avea să și-o renege niciodată pe a sa.

– Iar nobilii care îl însoțesc pe amiralul Coligny, pe fratele meu Robert sau pe fratele vostru, nu sînt oameni care vor deveni renegați.

Lăsa capul în jos și tăcea, bosumflată.

– Așa-i. Poate trebuie ca sîngele să curgă șiroaie prin fața ușilor, pe străzile orașelor noastre, și fiecare să încerce să învingă ca într-un turnir. Dumnezeu va alege.

Mă aflu într-un capăt al arenei. Anne de Buisson și ai ei stăteau în fața mea, la celălalt capăt, ca niște adevărați adversari.

Astfel am descoperit repede că la Palatul Ponthieu sau în cel de pe podul Notre-Dame erau la fel de hotărîți să vadă sîngele curgînd ca și în Palatul Spaniei.

Văzîndu-mă alături de sora sa, la ea acasă, Robert de Buisson și-a deschis brațele și ne-am îmbrățișat cu același elan. Apoi, ținîndu-mă de umeri, cu brațele întinse, m-a privit.

– Tot spaniol ești? Faci parte din acea bandă de asasini care se strînge la Palatul Spaniei și care nu visează decît să ne omoare?

Tăcerea mea însemna un răspuns, iar Robert a lăsat mîinile în jos și s-a retras cîțiva pași.

– Așadar, ești în tabăra lui Diego de Sarmiento, cu Enguerrand de Mons? Acesta a pierdut orice simț al măsurii. Nu mai este omul pe care l-am cunoscut la Malta. Vrea să ne taie ca și cum ar trebui să ne sacrifice pentru că nu i-a putut ucide pe toți necredincioșii și nu a reușit să-și smulgă sora din ghearele lor! Nu mai este un supus al regelui Franței, ci slujitorul ordinului său, așa cum tu însuși ai devenit curtean al regelui Spaniei, și asta mă mîhnește profund.

Nobilii mă înconjuraseră, cu mîna pe garda sabiei.

Se mirau, cu dispreț, sau chiar cu ciudă: cum puteam eu, fratele lui Guillaume de Thorenc, fiu al lui Louis de Thorenc, cel căzut pentru cauza hughenotă, să mă murdăresc, să mă condamni în compania acelor spadasi spanioli și italieni, a acelor oameni ai Casei de Guise, care nu făceau decît să stea la pîndă și visau un nou masacru al inocenților? De aceea ațîtau poporul împotriva

hotărîrilor regelui. Ei erau cei care îndemnaseră gloata să dea foc acestei case.

– Așa de mult dorești moartea nobilei și distinsei mele surori? m-a întrebat Robert de Buisson.

Îi ascultam. Ei săpau prăpastia care mă despărțea de Anne. Făceam parte dintr-o tabără pe care o urau, căreia îi puneam în seamă intenția de a masacra.

Mă asigurau că miliția din Paris, sub ordinele comandantului, era pregătită să-i omoare pe toți cei pe care predicatorii, după modelul părintelui Veron sau al spaniolilor, sau al oamenilor lui de Guise, ar fi desemnați drept eretici.

– Nu vor pacea. Vor să-i ucidă pe hughenoti, asta spun ei, repeta Robert de Buisson așezându-se în spatele fotoliului surorii sale și punînd mîinile pe umerii ei, ca pentru a arăta că ea va fi cea ucisă, că ea era cea pe care el o proteja, la ea trebuia să mă gîndesc, pentru ea trebuia să aleg.

– Știi tu ce se cîntă, în miliția pariziană? a reluat Robert de Buisson. Iată:

Capitanii noștri de trupe
Au platoșe nou-nouțe
Aurite și draguțe
Și mantale pînă la pulpe
Spre-a ucide hughenotii
Și-o eșarfă roșie
Vrem să o purtăm cu toții.

Furia, ura îl făceau să-i tremure glasul.

Gentilomii – Blanzac, Pardaillan, Tomanges, Séguret și alții – care se năpustiseră în încăpere cu mîna pe sabie, repetînd din ce în ce mai tare: „N-au decît să vină și vom vedea cine pe cine ucide!”

– Să începem înaintea lor! a propus Séguret.

Séguret semăna cu unul dintre spadasinii lui de Guise. Avea același mers ca Maurevert – al unui lup care înaintează spre pradă.

Jucîndu-se cu sabia pe care o tot scotea și băga înapoi în teacă, mi-a mărturisit că luptase împotriva papiștilor alături

de Jean-Baptiste Colliard, căpitanul de gărzi al lui Guillaume de Thorenc.

L-am privit drept în ochi și i-am răspuns accentuând fiecare cuvânt că acel Colliard este un asasin pe care îl voi ucide pentru crimele sale.

Séguret a făcut un pas înspre mine, iar ceilalți nobili m-au încercuit. Cu siguranță că îmi auziseră sau îmi ghiciseră spusele.

– Acest frumos senior de Thorenc, a adăugat Séguret, vrea să se ia la bătaie cu Colliard, pe care îl acuză...

– Un asasin! l-am întrerupt eu, scoțându-mi spada și sprijinindu-mă cu spatele de ușă.

– Spaniolule! a înjurat Séguret.

Anne și Robert de Buisson au intervenit, cerîndu-le lui Séguret și celorlalți nobili să părăsească casa.

Trecînd pe lîngă mine, fiecare din ei, cu o privire, cu un cuvînt, cu o mimică sau cu un gest, își exprima ura, voința de a mă ucide.

Am rămas singuri, Anne de Buisson așezată, fratele ei și cu mine plimbîndu-ne de colo-colo, oprindu-ne dinaintea ei pe rînd, ca și cum am fi așteptat să dea un verdict.

– Știi, a început Robert de Buisson, ce ar fi zis Carol al IX-lea chiar în această dimineată aflînd că o mulțime a protestat contra distrugerii Crucii lui Gastine? A făcut legămînt că în doi ani, prin grația lui Dumnezeu, va ridica în tot regatul Franței peste zece mii de cruci asemănătoare Crucii lui Gastine, pe care a fost silit să o dărîme pentru ca hughenotii să cadă în plasă, unde pot fi mai bine gătiți. Iată ce gîndește regele chiar în momentul cînd pare că vrea să-și respecte promisiunile și să ne lase liberi să ne rugăm și să-l slăvim pe Dumnezeu după bunul plac!

Am privit-o pe Anne de Buisson.

Era atît de aproape de mine! Nu aveam decît să întind mîna ca să-i mîngîi obrazul. Un pas mi-ar fi fost de ajuns pentru a-i lipi trupul de al meu, așa cum îmi doream.

Și, totuși, era atît de departe, pe celălalt mal al fluviului care, în curînd, presimțeam, va fi roșu de sînge.

6

De cînd o revăzusem pe Anne de Buisson, trăiam ca un om dublu. Mîntea și inima nu îmi mai funcționau în același ritm.

Gîndeam că războiul dintre hughenoți și catolici era inevitabil; totuși, mi se părea că dacă aș fi putut să leg o relație de dragoste cu Anne de Buisson pacea ar fi putut fi asigurată.

Și o furie tăcută mă înăbușea cînd, la Palatul Spaniei, unde stăteam, părintele Veron striga cu un glas exaltat că trebuia cu orice preț împiedicată căsătoria dintre Marguerite de Valois și Henric de Navarra, în timp ce eu îmi imaginam că ea ar fi prefigurat-o pe a mea.

Dar unirea dintre o prințesă catolică și un rege hughenot era, după părerea lui Veron, o „împreunare execrabilă“. Papa se opusese și niciodată, conform spuselor părintelui, n-avea să-și dea consimțămîntul.

Diego de Sarmiento a adăugat că le înmînase regelui Carol al IX-lea și fratelui său, Henric de Anjou, scrisori din partea suveranului Spaniei, în care îi îndemna să-și convingă mama, pe Caterina de Medici, să renunțe la planul său diabolic. Un plan, „mult mai funest pentru Franța decît pentru Spania“, care putea să se simtă cu atît mai puternică cu cît prima era divizată, a completat Diego de Sarmiento. Pînă la urmă, dacă francezii nu alegeau să devină aliați buni catolici ai lui Filip al II-lea, atunci n-aveau decît să se omoare între ei!

Dar trebuia făcut totul pentru ca această căsătorie să nu aibă loc. Generalul iezuiților, Francesco Borgia, tocmai sosise la castelul din Blois și ceruse audiență la regele Carol al IX-lea și la regina-mamă pentru a le împărtăși indignarea la ideea că i s-ar putea

oferi regelui de Navarra, acestui susținător al ereziei, o ferventă catolică precum Marguerite.

Am părăsit Palatul Spaniei, tremurînd de furie și de deznădejde, îndreptîndu-mă spre palatul de pe podul Notre-Dame. Îmi aminteam cuvintele lui Robert de Buisson sau ale lui Séguret, la fel de pline de ură ca și cele ale părintelui Veron.

Pe Robert de Buisson îl enerva ideea că unii doreau introducerea într-o familie de sînge regal, protestantă cum era Navarra-Bourbon, a acelei desfrîinate Marguerite de Valois. La Blois, aceasta participa la toate petrecerile galante, unde se dezgoleau sînii și unde tinerii dansau pînă cădeau de oboseală. Carol al IX-lea fusese văzut cu fața înnegrită cu funingine, jucînd rolul unui om de peste ocean, sau, și mai rău, el, regele Franței, pășea în patru labe, înșeuat și închingat ca un cal, cerînd femeilor să-l încalece!

Nu erau acestea jocuri nedemne de niște buni creștini? Dar catolicii nu mai erau astfel de multă vreme!

Lăsăm capul în jos. Anne de Buisson asculta, nemișcată în rochia sa neagră. Părea că nu aude, că nu mă vede.

Totuși, în timpul acestor luni de dinainte de marele măcel din 24 august 1572, acea duminică de Sfîntul Bartolomeu, n-a trecut zi fără să mă gîndesc la ea, fără să încerc să o zăresc, cu toate că gentilomii hughenoti îmi interziseseră să calc în casa ei.

Dădeam însă tîrcoale pe podul Notre-Dame așa cum ar fi putut-o face o iscoadă a lui de Guise, un spaniol de-al lui Diego de Sarmiento.

Observam neîncetate plecări și venituri. Amiralul Coligny, înconjurat de gărzi de corp, o vizita pe Anne, care îl însoțea pînă pe peron. I-am văzut pe prințul de Condé și pe alți nobili hughenoti care păreau că vin spre a-i face curte, și eram gelos. Dar poate că aceștia îl vizitau pe Robert de Buisson, organizînd acel complot de care nu înceta să vorbească Sarmiento, destinat să pună mîna pe mintea și pe trupul regelui Carol al IX-lea, cu scopul de a-l obliga să ducă războiul cu Spania, să susțină căsătoria dintre Marguerite de Valois și Henric de Navarra.

Doamne, timpurile pe care le trăiam – pe care le mai trăim încă – erau un ghem de planuri învălmășite, o mînă de fire de nedescîlcit!

Cei care le țeseau și le înnodau căutau să pună piedici, să-și sugrume dușmanii.

Și nu era loc pentru cel care, ca mine, voia să întindă mîna către celălalt mal.

Știam asta și totuși nu renunțam.

Într-o zi de iarnă, frumoasă, dar rece și cu vînt, Séguret, Blanzac, Pardaillan, Tomanges și alți ucigași hughenoti au ieșit din casă și s-au îndreptat spre mine. Printre ei l-am zărit pe Jean-Baptiste Colliard, cu pumnalul și cu sabia în mînă.

Venea să mă omoare.

Am scos sabia și am început să ne duelăm.

Séguret mă ochea cu archebuza. Nu era deci un duel obișnuit, ci o capcană de spadasini.

Am strigat, chemat, urlat că niște oameni negri din secta hughenotă își propuseseră să asasineze un bun catolic.

M-am dat înapoi cîțiva pași, spre podul Notre-Dame, luptîndu-mă totodată și sărind la dreapta și la stînga ca să mă ferească de archebuza cu care mă amenința Séguret.

Treptat, în jurul meu s-a strîns o mulțime care a început să-i atace cu pietre pe hughenoti strigînd: „Afară din Paris, dușmani ai lui Dumnezeu! În infern, partizani ai diavolului! La Montfaucon cu voi, amiralisti ai lui Coligny! La moarte, cu cei din șleahta hughenotă!”

La Paris, oamenii de jos, oamenii nimănui îi urau pe hughenoti. Spadasinii au început să se retragă spre casa lui Anne de Buisson și, dintr-odată, de la o fereastră, Séguret a tras asupra mulțimii care se împrăstia. A fost nevoie doar de o clipă ca să revină, mai numeroasă, înarmată cu sulite, cu topoare, agitînd torțe, dînd foc și jefuind dughenele, în timp ce oamenii miliției se așezau în fața casei lui Anne de Buisson pentru a o proteja.

Strigătele se înteteau. De care parte se afla acest rege și acest comandant care lăsa să se dărîme Crucea lui Gastine, dar care îi

spînzura pe bunii catolici? Ce valoare avea acest suveran care semna cu ereticii pacea de la Saint-Germain și voia să-și mărite sora cu un rege hughenot?

Oamenii de ordine s-au năpustit la atac, au prins doi răzvrătiți, pe care i-au spînzurat de fațada casei lui Anne de Buisson.

Tremuram de groază.

Era ca și cum ar fi desemnat-o pe ea pentru răzbunarea oamenilor de jos, ca și cum spînzurarea acestor oameni ar fi fost o crimă a ereticilor.

Într-adevăr, cîteva zile mai tîrziu, niște răzvrătiți au dat foc casei, și, din nou, cîtiva dintre ei au fost spînzurați în piața Grève.

Am aflat că Anne de Buisson se refugiase într-o locuință din strada l'Arbre-Sec, la numărul 7. Era împreună cu fratele său.

Diego de Sarmiento m-a asigurat că Robert de Buisson preluase comanda gărzilor amiralului Coligny.

Am străbătut strada l'Arbre-Sec. Ducea în strada Béthisy, în capătul căreia se găsea Palatul Ponthieu. În fața intrării își dădeau aere, zgomotoși și fuduli, cu un aer arogant, gentilomii hughenoți.

Numai zărindu-i printre ei pe Séguret sau pe Jean-Baptiste Colliard, știam că nu aparțin taberei lor.

Eram sigur de pe celălalt mal.

Am intrat în curtea Palatului Spaniei.

Era „malul“ meu, tabăra mea.

Recunoșteam acum pe fiecare dintre „oamenii întunecați“; Maurevert pălăvrăgea, înconjurat de spadasinii săi, Maraval, Guitard, Lachenières, Demouchy, alții despre care Sarmiento îmi zicea că îi aparțineau lui Henric Însemnatul, duce de Guise, și fratelui său Ludovic, cardinal de Lorena.

În încăperea mare pe care soarele primăverii anului 1572 o lumina, îl regăseam, alături de Sarmiento, pe Keller, care, după lungi ocolișuri, pentru a se asigura că nu era urmărit, ajunsese la Palatul Ponthieu. Șoptea ca și cum s-ar fi temut să nu fie ascultat, iar ceilalți se grăbeau să se adune în jurul lui.

Aducea vestea că mama lui Henric de Navarra, acea hughenotă nebună, Jeanne de Albret, regină de Navarra, tocmai murise, probabil otrăvită de către unul dintre acoliții Caterinei de Medici.

Ceilalți se întorceau spre Luigi Bianchi, care nega, cu fața schimonosită de un surîs. La drept vorbind, a adăugat el, nu era singurul, în anturajul Caterinei, care cunoștea secretele amestecurilor de parfumuri și otrăvuri. La Luvru, în anturajul reginei-mamă și al lui Carol al IX-lea, se spunea că un anume Renato, un florentin, îmbibase mânușile lui Jeanne de Albret cu o substanță din trei fiole. Îndată ce și-a pus mânușile, regina de Navarra a început să vomite. A fost dusă pînă în camera sa și întinsă pe pat, cu trupul umflat și vînat; nu s-a mai putut ridica.

Dar probabil că nu erau decît niște zvonuri. Jeanne de Albret era bolnavă de multă vreme și ar fi putut tot atît de bine să moară

de o tumoare la plămîni mare cît un pumn care ar fi înăbușit-o, spusese ră medicii.

Sarmiento ridică mîna. Nu mai conta cum murise. Nu era cazul să se felicite pentru moartea reginei de Navarra. Drumul era de-acum liber pentru Caterina de Medici, mai hotărîtă ca oricînd să-și mărite fata cu hughenotul Henric. Dar nu asta era cel mai grav.

Sarmiento se plimba de colo-colo prin încăpere, iar Enguerrand de Mons, părintele Verdini și părintele Veron îl urmăreau, aplecați ca să-l audă mai bine. Zicea că trei mii de cavaleri hughenoți și cinci mii de mercenari germani erau în drum spre Olanda pentru a-i ajuta pe netrebnicii lui Wilhelm de Orania.

Coligny, a continuat el întorcîndu-se înspre Keller, a obținut acordul regelui.

Keller l-a aprobat, precizînd că acesta declarase că dorea să se opună „în modul cel mai potrivit cu putință măreției spaniolilor“.

– Conspirația hughenotă, a conchis Sarmiento, vrea să distrugă puterea Spaniei utilizînd ambițiile regelui Franței, iar Caterina de Medici se pretează acestei mașinațiuni.

Ascultam, apoi mă îndepărtam. Îl mai auzeam încă și pe părintele Verdini spunînd că primise o corespondență de la Roma. Noul papă, Grigorie al XIII-lea, dorea, ca și Pius al V-lea, să împiedice această căsătorie și orice risc de război între Spania și Franța. Singurul mijloc era de a reda viață Ligii Sfinte a catolicilor, uniți atît contra ereticilor, cît și contra necredincioșilor.

– Și unii și alții sînt fii ai diavolului, a adăugat părintele Veron. Un catolic are datoria de a-i ucide. Sfîntul Augustin a spus: „Există un rege mai presus de lege, acesta este Dumnezeu. Și dacă el poruncește cuiva să ucidă o persoană, așa cum a făcut Avraam, ucigîndu-și fiul, trebuie să-l ucidă.“ Dumnezeu a poruncit trimiterea în infern a lui Coligny și a ereticilor, așa cum altădată templarii au primit misiunea de a-i ucide pe necredincioși.

Stăteam deoparte.

Aveam îndoieli, Doamne. Îmi aminteam de vorbele lui Michele Spriano, care înțelesese, în spatele marilor cuvinte ale

religiei, ambițiile pămîntești ale monarhilor avizi de putere, viciile negustorilor și ale bancherilor îngrijorați de profitul lor.

Mă întrebam: dar dacă înfruntarea dintre hughenoți și catolici, cea dintre creștini și musulmani nu erau decît capcane pe care diavolul le întindea oamenilor pentru a-i arunca în Râu, pentru a-i împinge să-și omoare aproapele, care este, și el, Dumnezeu, una din creaturile Tale?

Gîndurile din mintea mea formau o încîlceală pe care nu mai reușeam să o descurc.

Intuiam că eram toți, catolici și hughenoți, purtați într-unul dintre acele dansuri macabre, așa cum le vedem sculptate pe timpanele bisericilor. Cu coasa ei, moartea conducea sarabanda.

Cum să sfîrșești cu acest bal al urii? Cine va supraviețui acestei îndîrjiri de a ucide, care schimonosea toate fețele, cele ale gentilomilor hughenoți ca și pe cele ale spadasinilor lui Sarmiento și ai lui de Guise?

Deznădejdea mea era cu atît mai mare cu cît îi vedeam pe toți dansînd cu foc, ca și cum dorința de a-și arunca dușmanii în prăpastie îi făcea să uite că vor ajunge și ei în același loc.

Doamne, asta era dorința ta? Sau i-ai părăsit pe oameni în mâinile diavolului?

– Ascute-ți armele! mi-a zis Sarmiento. Hughenoții sosesc astăzi.

Era deja luna iulie.

Le revăzusem pe Anne de Buisson și pe sora mea Isabelle, amîndouă urmînd-o pe Caterina de Medici, la una dintre petrecerile pe care regina-mamă le dădea la Luvru.

Se dansa în curți, grădini, săli și chiar pe paliere.

Toată lumea o urmărea din priviri pe Marguerite de Valois, ale cărei rochii sclipind de perle îi strîngeau talia.

– Frumoasa și ușuratică Margot..., îngăima Sarmiento. Măritată sau nu cu hughenotul de Navarra, ea nu va fi nicicînd una dintre acele hughenote cu haine negre încheiate pînă la gît, despre care nu se știe bine dacă sînt bărbați sau femei. Cît despre Henric de Anjou – a izbucnit în rîs – el e și mai femeie decît ea, privește-l...

Fratele regelui traversa sălile de bal înconjurat de favoriții lui, afișînd figura unei femei versate, împodobit de inele și de cercei, cu o sumedenie de dantele care depășeau mînele și gulerul vestei sale.

– Dacă va urma fratelui său la tron, nu se va ști de e rege sau regină, a adăugat Sarmiento. Dar el – sau ea – măcar nu vrea război cu Spania.

Mă apropiasem de Anne de Buisson. Eram îmbătat de parful ei și am rămas mult timp tăcut, nefiind în stare să-i vorbesc, ispitit să o prind de talie, să o strîng la piept, să uit de cei care ne înconjurau, pe care îi ghiceam că ne observau. Deveneam, fără îndoială, și unul, și celălalt, suspecti: Anne pentru că nu-l alunga pe catolicul din anturajul spaniolului Sarmiento, eu pentru că eram sedus de această hughenotă, care nu era îmbrăcată ca o adeptă a relei secte a lui Luther și a lui Calvin, dar care era, cu siguranță, mult mai periculoasă. Își aminteau, cred, că mă numeam Thorenc, ca și Guillaume de Thorenc, unul dintre sfetnicii amiralului Coligny. Nu eram cumva o iscoadă a ereticilor?

Anne de Buisson a fost cea care a vorbit prima.

– Nu vă mai văd, mi-a spus ea.

– Spadasinii dumneavoastră mă vor ucide.

– I-am împiedicat deja să o facă.

– Veniți cu mine.

Ea a plecat ochii. Mi s-a părut că roșește.

– După.

– După ce?

Cu o ușoară mișcare din cap, a arătat-o pe Marguerite de Valois.

– După căsătoria cu Navarra? am întrebat eu.

A surîs și s-a îndepărtat.

Am revăzut-o în ziua în care Sarmiento m-a poftit să-mi ascut armele.

Purta o rochie lungă neagră încheiată pînă la bărbie și era așezată într-una din litierele care îl urmau pe Henric de Navarra la intrarea sa în Paris.

Era 10 iulie a acelui an 1572.

Henric de Navarra, prinț de sînge, îmbrăcat și el în negru, era însoțit de prințul de Condé, vărul său, și de amiralul Coligny.

În jurul lor călăreau o mie de nobili hughenoți. Era ca un val negru care înainta, invadînd străzile din apropierea Luvrului.

Căsătoria dintre Henric de Navarra și Marguerite de Valois trebuia să fie celebrată peste cel puțin o lună.

I-am recunoscut, mergînd în pas săltat pe lîngă Coligny și Henric de Navarra, pe Robert de Buisson și pe fratele meu Guillaume. Erau înconjurați de spadasiinii lor: Séguret și Jean-Baptiste Colliard, Blanzac, Pardaillan și Tomanges.

Diego de Sarmiento stătea aproape de mine. Mi-a fost de ajuns o privire pentru a-i măsura furia. Strîngea din dinți, cu bărbia înaintea, cu o mîină încheștată pe mînerul sabiei, iar cealaltă pe garda pumnalului. Corpul îi era ușor aplecat, ca pentru a se ridica.

S-a întors către mine.

– Se cred învingători! a mormăit el. Sînt obraznici! Coligny, acest blestemat, a îndrăznit să-i spună regelui: „Declarați război spaniolilor, Sire, și mergeți să vă acoperiți de glorie!” Iar Carol l-a ascultat, fără a porunci să fie decapitat acest eretic! Coligny a amenințat chiar. Keller mi-a adus la cunoștință că spunea peste tot, ca să știe Carol ce îl așteaptă: „Dacă regele renunță să intre într-un război împotriva spaniolilor, să nu dea Domnul să aibă parte de un altul din care nu-i va sta în putere să se retragă!”

Sarmiento a bătut din picior.

– Acești hughenoți îl tratează pe suveran ca și cum ar fi prizonierul lor. Și pretind ca răscumpărare un război contra Spaniei!

S-a întors spre mine, apoi, cu o mișcare a capului și a umerilor, a arătat spre cortegiul hughenoților.

– Privește-i, Bernard de Thorenc. Au intrat în capcană. Nu vor mai rămîne vii aici mult timp!

Doamne, cui îi păsa cu adevărat de Tine și de vrerea Ta?

Am știut imediat că vorbele lui Diego de Sarmiento nu erau doar o profecie sîngeroasă, o urare funestă. L-am auzit cum își muștra spadasinii în curtea Palatului Spaniei. Le vorbea cu glas răstit, aspru cînd pronunța numele Margot.

– Această Margot, această Marguerite de Valois, e momeala! Și au venit toți, cu Henric de Navarra în frunte, pentru a mușca din ea. Le vom tăia beregata. Să curățăm regatul Franței de acest sînge care îl otrăvește!

Făcea cîțiva pași, iar Maurevert, Demouchy, Maraval, Ruquier, Lachenières îl urmau.

Sarmiento nu cunoștea adevăratele intenții ale Caterinei de Medici, voia, oare, doar să rotunjească moștenirea familiei împingînd-o pe fiica sa, Margot cea cochetă, în brațele unui rege hughenot, se întreba el. Sau spera ca astfel să obțină pacea? Ceda presiunilor lui Coligny, șantajului său?

Sarmiento se opri. În jur, ucigașii lui tocmiți și cei ai lui de Guise se aplecau pentru a auzi mai bine.

– Cine știe, relua el, poate că și ea voia să-i omoare cu ocazia acestei căsătorii... E o vicleană, o Medici. Poate că italianca va fi aliata noastră. În cazul ăsta, Carol al IX-lea își va urma mama?

Sarmiento a părăsit curtea, intrînd într-o sală mare, unde îl așteptau Keller, Bianchi, Enguerrand de Mons, părintele Verdini și părintele Veron.

Acesta înaintă. Semnele voinței divine se înmulțeau, spunea el. Cu o noapte în urmă se născuseră doi băieți, doi gemeni, dar lipiți unul de celălalt în părțile rușinoase. Acest monstru cu două

capete era încarnarea căsătoriei nelegiuite care se pregătea, a acestei păci sacrilegiu în care unii își puneau nădejdea.

Părintele mergea de la unul la altul, se oprea în dreptul fiecăruia dintre noi.

Știam noi cum se făceau praf casele, pe mai multe străzi din Paris? a continuat el. Dumnezeu voia să ne prevină. Dar încă nu era nimic. În Sena, fuseseră pescuite trupuri de copii despicați în două, alții aveau membrele mutilate ca și când o fiară necunoscută s-ar fi năpustit asupra lor să-i devoreze, să se hrănească din carnea lor. Pe cer se văzuseră luciri ciudate, furtuni iscate din senin, urmate de ploi de insecte.

– Dumnezeu ne arată puterea Sa. Ne va pedepsi dacă nu-I vom da ascultare. Trebuie să-I punem în aplicare dreptatea, să curățăm Parisul de această sectă hughenotă.

Ascultându-i pregătind și anunțind masacrul, întocmind lista viitoarelor victime, mă gîndeam fără încetare la Anne de Buisson.

Într-o zi, Sarmiento ne-a dat de veste că o armată de hughenoți alcătuită din pedestrași germani și din gentilomi francezi fusese înfrîntă de trupele ducelui de Alba la Mons. Spaniolii făcuseră prizonieri mai mulți hughenoți și, printre ei, pe Robert de Buisson, care mărturisise că a primit din partea regelui Carol al IX-lea o scrisoare în care acesta îi ura „spor la vînarea“ spaniolului!

– Carol trebuie să știe că acest Robert de Buisson nu mai este decît un trup gol pe care se bat cîinii vagabonzi.

Tremuram de disperare. Mi-am amintit de Robert de Buisson primindu-ne, pe Michele Spriano și pe mine, pe vaporul său, la Alger, apoi lăsîndu-ne pe țărmurile Spaniei. L-am revăzut luptînd alături de mine la Malta. Creștin între creștini. Călăii spanioli ai ducelui de Alba îl supuseseră probabil la tortură, îl făcuseră să sufere mai mult decît o făcuse orice necredincios.

Doamne, Dumnezeule, am avut impresia că trăiesc o vreme a nebuniei!

Am părăsit Palatul Spaniei. Trebuia s-o previn pe Anne de Buisson, să o conving să plece din acest oraș, unde singele urma să curgă și unde nimeni n-avea să fie iertat.

Îndreptîndu-mă înspre strada l'Arbre-Sec, mergînd pe lîngă zidurile Palatului Luvru, apoi luînd-o pe strada Poulies, pe strada Fossés-Saint-Germain, pe strada Béthisy, aveam impresia că fiecare om pe care îl întîlneam era un ucigaș tocmit, atît de tare i se citea ura în privire.

În fața Palatului Ponthieu, un grup de nobili hughenoti m-au interpellat pe cînd treceam pe lîngă ei. Nu eram decît un papistaș, un partizan al Spaniei, un corupt, un vînzător de indulgențe, un trădător al regatului Franței.

Am grăbit pasul.

Pe malurile Senei, am văzut înaintînd o procesiune condusă de o călugăriță. Aceasta psalmodia, zicînd că vorbește în numele lui Dumnezeu, că era trimisul Său: „Ucide-i pe hughenoti, striga ea, dacă nu vrei ca orașul să-ți fie distrus de mînia divină!“

Mulțimea o urma. Oameni purtînd flamuri, veniți de la biserica Saint-Germain-l'Auxerrois, îi mergeau în întîmpinare.

Eram în mulțime. Mi-am făcut semnul crucii ca ea. O auzeam spunînd că grîul putrezea în lanuri pentru că Dumnezeu voia să împiedice această căsătorie malefică dintre Marguerite cea catolică și Henric hughenotul.

Din porunca regelui fusese ars un vrăjitor sau o vrăjitoare în piața Grève. Vinovatul fusese surprins spurcînd apa fîntînilor, fără îndoială pentru hughenoti. Aceștia voiau să otrăvească Parisul pentru că poporul de rînd, oamenii mărunți, rămăseseră credincioși adevăratei religii.

Iar cineva de lîngă mine recita:

Crunt va bate Dumnezeu
Națiunea cea perversă
Și pe neamul cel rebel
Care vrea doar răzvrătire
Iar Biserica adorată
Să fie, dar, îngropată...

„Așa ceva nu se poate!“ striga mulțimea.

Și o urma pe călugăriță, care repeta cu vocea sa ascutită: „Ucide-l pe hughenot, de nu vrei ca Dumnezeu să-ți ucidă orașul!“

Doamne, Tu nu vrei asta, dar ei cu toții, hughenoți și catolici, Îți furau cuvîntul și vorbeau în numele Tău.

Iar eu, eu mă rugam să o aperi pe Anne de Buisson, să-mi dai acele cuvinte ce o vor hotărî să părăsească orașul, care nu mai era decît o plasă, o capcană.

M-am oprit la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec. Am simțit cum mă trec valuri de sudoare.

De cîteva zile, căldura era atît de puternică și de umedă, încît orașul părea că deja putrezește, iar pe ziduri i se prelingea umezeala. Un abur urît mirositor venea dinspre Sena, împruînd străzile și lipindu-se de piele. Mă simțeam murdar. Cu aceste duhori se amestecau uneori parfumurile persistente ale femeilor sau ale nobililor. Îți venea să vomîți.

Pè arșița aceea se ridicau eșafoduri, se construiau estrade unde trebuiau să se desfășoare serbările prevăzute pentru căsătoria lui Marguerite și a lui Henric de Navarra.

Anne de Buisson spusese: „După“.

Fusese pentru mine un cuvînt de speranță care se transforma acum în profeție a nefericirii.

Enguerrand de Mons mă asigurase că marele Nostradamus, consultat de Caterina de Medici, îl încredințase că vedea în zilele următoare fluvii de sînge inundînd regatul Franței.

Se puneau la cale massacre, și toți erau entuziasmați, pentru că nimeni nu renunțase la planurile sale.

Amiralul Coligny recruta iarăși nobili și cavaleri mercenari germani pentru a pleca în Olanda să-l răzbune pe Robert de Buisson. Dar, după spusele lui Sarmiento, Carol al IX-lea nu mai îndrăznea să-l susțină de cînd ducele de Alba surprinsese acea scrisoare compromițătoare adresată nenorocosului Robert.

Știa oare Anne că fratele ei murise de mîna călăilor spanioli și catolici?

În această situație eram de partea ei.

Am bătut la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

Cineva mi-a deschis. L-am recunoscut pe Jean-Baptiste Colliard. Și-a rezemat pistolul de pieptul meu.

În spatele lui Colliard, i-am ghicit în penumbră pe Séguret, Blanzac, Tomanges și Pardaillan.

– Vrei să mori? m-a întrebat Colliard.

A rîs, Séguret a sărit și m-a apucat de mijloc.

I-am simțit pe gît lama pumnalului.

Am închis ochii.

Eram în mîinile Tale, Doamne.

S-au auzit murmure și am deschis ochii.

Anne de Buisson stătea în fața mea. Purta o rochie largă și neagră, iar părul îi era ascuns sub o bonetă albă.

Fața ei slăbită și pielea palidă m-au emoționat.

I-am văzut mîna ridicîndu-se, apucîndu-l pe Séguret, forțîndu-l să îndepărteze lama de gîtul meu.

– Robert vă dăduse libertatea, a murmurat ea. Credea în Hristos. Ei l-au torturat. I-au sfărîmat genunchii și brațele, apoi l-au sugrumat.

S-a întors către Jean-Baptiste Colliard.

– Să fie lăsat să plece, a poruncit ea.

Am fost împins spre ușa pe care Séguret o deschisese.

– Va trebui să părăsești orașul! am strigat. *Înainte*, înainte de căsătorie...

Am fost aruncat în strada l'Arbre-Sec.

Am rămas mult timp întins ca un mort pe pavaj, acolo unde căzusem, printre gunoaie, în căldura copleșitoare.

Nu am mai revăzut-o pe Anne de Buisson pînă în acel amurg roșu din duminica lui 17 august 1572, în ziua logodnei dintre Marguerite de Valois și Henric de Navarra.

Am vrut să mă amestec în mulțimea oamenilor mărunți, la picioarele eșafodajului ridicat între piața de la Notre-Dame și palatul episcopal, situat în partea de sud a catedralei. Ceremonia trebuia să se desfășoare aci, în marea sală a episcopiei, invitații circulînd deasupra capetelor oamenilor de rînd pe pasarele largi care se clătinau sub pașii lor.

I-am văzut înaintînd pe regele Carol al IX-lea și pe frații săi, Henric de Anjou și Francisc de Alençon, apoi pe Henric de Navarra și pe Coligny, iar în jurul lor, în veșmintele lor negre cu colerete albe, trupa de gentilomi hughenoti.

Mulțimea din jurul meu murmura, striga ridicînd pumnii. Am recunoscut vocea părintelui Veron, pierdut ca și mine printre acești oameni mărunți. Zicea cu vocea sa ascuțită, furioasă, tremurîndă:

– Uitați-vă la acești corbi ipocriți! Ei cred, fiindcă se află aici, că au cucerit regatul, că regele nostru preacrestin va deveni hughenot! Ei au vrut această căsătorie, dar papa, ascultați aici, frații mei, nu și-a dat acordul pentru această nuntă, care, totuși, se va ține. Atunci va veni groaznica răzbunare a lui Dumnezeu!

Părintele Veron ridica brațul și arăta cerul înroșit. Un incendiu devora orizontul. Flăcările se apropiau deja de turnurile Notre-Dame. Aveau să cuprindă aceste eșafodaje, să-i ardă pe hughenoti, pe cei care acceptaseră să se alieze cu ei și să unească pe buna catolică Margot cu acest hughenot de Henric.

– Dumnezeu se răzbună! a continuat Veron. În curînd se vor curăța toate gunoaiile lumii! Dumnezeu va înălța marele rug, unde vor arde în chinuri toți acești eretici și cei care vor fi păcătuit împreună cu ei!

Mulțimea l-a luat pe brațe pe părintele Veron, purtîndu-l triumfător, iar el striga:

– Mai este încă timp, regele meu, totul poate fi salvat, regina mea, dacă ascuți cuvîntul Bisericii, care este cel al lui Dumnezeu, dacă tu auzi glasul poporului tău!

Am ridicat capul. Invitații continuau să defileze pe pasarela care se legăna.

Diego de Sarmiento și spadasinii săi rămăseseră la Palatul Spaniei.

– Să-i lăsăm să joace, a spus Sarmiento. Ne vom face intrarea la bal după aceea. Caterina de Medici cred că va dansa cu noi. Vom apuca și mîna regelui, ca să ne însoțească...

Rîsul, siguranța glasului său m-au înspăimîntat.

Retraiam unul dintre acele momente pe care le cunoscusem cînd, la Alger, Dragut cel Crud, Desfrînatul, Arsul, mă privea, și cînd știam că putea cu un semn al feței să poruncească să fiu scopit, jupuit sau aruncat în apă clocotită.

Sarmiento era investit cu aceeași putere.

Am părăsit Palatul Spaniei. Căldura umedă sufoca orașul. Ceața era o răsufolare fetidă pe care o primeam drept în față.

Am ezitat un moment să traversez Sena și să mă strecur prin mulțimea care invadase podul. Apoi am zărit silueta părintelui Veron, căruia cîțiva hamali îi deschideau drum izbind cu umărul.

M-am alăturat lui. A părut fericit să mă vadă.

– Trebuie să fim cu poporul! mi-a zis. El e cel care va face dreptate. El e cel de care Dumnezeu se va servi pentru a se răzbuna. Dacă regele Carol devine hughenot, atunci poporul îl va alunga. Nu lipsesc niciodată funduri care să vrea să se așeze pe un tron. Îl vom alege pe cel al adevăratului catolic. De ce nu Henric de Anjou, Henric de Guise sau Filip al II-lea?

Am ajuns astfel pînă la marginea eșafodajului.

Contemplasem defilarea invitaților deasupra capetelor noastre.

Găteala catolicilor de la Curte contrasta cu austeritatea neagră a hughenoților din anturajul lui Henric și al lui Coligny.

– Ciori, ipocriți! a scrișnit părintele Veron.

Își așezase mîna pe umărul meu.

– Voi spune adevărul, a adăugat el.

Și a început să se adreseze mulțimii.

În timp ce părintele Veron vorbea, cerul devenise stacojiu. Siluetele invitaților se detașau, ca suspendate în mijlocul norilor roșii și vineți, care se întuneceau.

Începeau să se aprindă torțe și am recunoscut-o, printre domnișoarele din suita Caterinei de Medici, pe Anne de Buisson, blondă, într-o rochie care mi s-a părut a fi albastră.

Mi-am reproșat atunci că nu mă aflam în apropierea ei ca să-i strig din nou să părăsească Parisul înainte de celebrarea nunții.

La Palatul Spaniei, îl auzisem pe Maurevert îngrijorat că vreo cîțiva nobili hughenoți, parcă presimțind pericolul, începuseră să se întoarcă la ei acasă, în provincie.

– Întotdeauna există cîțiva șobolani care scapă de la înec, a replicat Sarmiento. Dar ceilalți – Coligny, Henric, capii sectei – nu vor putea ieși din oraș înainte de sfîrșitul ceremoniilor. Au vrut această căsătorie? Nu se vor bucura decît de slujbă!...

S-a întrerupt văzîndu-mă, a schițat un gest dezinvolt și, apropiindu-se de mine, m-a apucat de braț.

Știa că fusesem maltratat de nobilii hughenoți care păzeau casa de la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

– Vei fi răzbunat mai mult decît îți imaginezi, mi-a spus el. Apoi, strîngîndu-mi umărul, a murmurat: Pe această Anne de Buisson, hughenota, o vrei?

M-am îndepărtat de el. Rîdea.

S-a lăsat noaptea și am pierdut-o din ochi pe Anne de Buisson.

Eram atît de îngrijorat și era atît de cald, încît am mers mult timp prin mulțime, trecînd de pe un mal al Senei pe celălalt.

Toată lumea ieșise în stradă sau pe maluri, ascultînd predicatorii. Din piața bisericilor sau cocoțați pe cîte o bornă, aceștia vesteau răzbunarea lui Dumnezeu.

Unul dintre ei striga că regele distrusese deja Crucea lui Gastine, spînzurase buni catolici, și că o dădea acum pe sora sa Margot pe mîna unui mizerabil eretic. Trebuia pedepsit!

Arcași și ostași din paza orașului au încercat să-l înșface, dar mulțimea i-a înconjurat, iar ei s-au retras fără să se opună, complici, mulțumindu-se să interzică mulțimii să se cațere pe estrade.

Următoarele zile, pînă pe 21 august, au fost zile de sărbătoare. Dar în nici una din acele zile nu m-am simțit vesel.

Regele și frații săi, regina-mamă, Marguerite de Valois, Henric de Navarra și amiralul Coligny, că erau îmbrăcați în mătase albastră sau în satin galben, că vestele sau rochiile le erau sau nu împodobite cu perle, că erau nobili hughenoti, spadasi ai lui Sarmiento sau ai lui de Guise, se plimbau pe acele pasarele de deasupra mulțimii și îi vedeam ca pe niște condamnați gata să fie aruncați de la înălțimea eșafodajelor, în forfota gloatei. Unii dintre ei ar fi fost înhățați și tăiați în bucăți, așa cum îi descrie Dante pe condamnații sortiți monștrilor din Infern.

Îmi imaginam aceste draperii albe și aurii, culori ale nunților fiicelor Franței, care mascau eșafodajele și ornau portalul de la Notre-Dame, rupte, smulse și mulțimea făcînd din ele giulgiuri.

O simțeam îmbătată de furie. Îl arăta, cu brațul întins, pe Henric de Navarra, care se afla în piața catedralei, căci nu voise să asiste la slujba nupțială, iar cel care o condusesese pe Marguerite de Valois la altar fusese fratele ei, Henric de Anjou, îmbrăcat ca o cochetă; după ceremonie, care a durat mai multe ore, acesta a însoțit-o pe Marguerite pînă la bărbatul ei.

Mulțimea, jos, urlase. Și probabil că hughenotii au crezut că se aclama căsătoria, cînd, de fapt, o blestemau.

Pe 18, 19, 20 și 21 august, de la salonul Palatului Luvru pînă la o grădină sau la curtea Palatului Bourbon, am căutat-o pe Anne

de Buisson. Se dansa peste tot, pavana spaniolă, *passemazzo* italian sau legănatul făcliilor și al torțelor.

Diego de Sarmiento s-a apropiat de mine pentru a-mi povesti că amiralul Coligny făcuse o blasfemie în naosul de la Notre-Dame. Se plimbase nu ca un credincios, ci ca un necredincios, spunându-le celor care voiau să-l asculte că în curînd vor fi desprinse de pe coloane și din capele stindardele ce amintesc victoriile catolicilor asupra ereticilor, iar în locul lor se vor pune alte drapele mai plăcute la vedere.

– A spus că vrea să ia drapelele spaniole. Acest bătrîn nebun continuă să-l hărțuiască pe rege ca să adune o armată de francezi hughenoti și catolici care să meargă să lupte contra trupelor noastre din Olanda.

Sarmiento s-a aplecat către mine pentru a adăuga:

– Nu va mai huli mult timp! Regina Caterina gîndește ca noi, Bernard. Îl vrea mort!

Auzeam în cuvintele lui Sarmiento sunetul lamelor ascuțindu-se. Trebuia să o găsesc pe Anne înainte de a fi ridicate și înfipite în trupurile acestor oameni, care – Doamne, voiai deci să-i orbești? – dansau.

Zi de zi nu erau decît distracții, muzică și baluri, defilări de trăsuri, stînci cu izvoare artificiale și argintate. În curtea Palatului Bourbon mi se părea că văd prinzînd viață miniaturile care ilustrau *Divina Comedie*, acea carte care-i aparținuse lui Michele Spriano de care nu mă despărțisem niciodată.

De o parte, paradisul și nimfele sale, de cealaltă, Tartarul, duhurile și mînia. Nu erau decît un decor și un joc. Dar Henric de Navarra și nobilii săi erau împinși în infern de către rege și de frații acestuia, și numai Cupidon îi salva pe hughenoti de pedeapsa eternă.

Rîdeau. Se felicitau. Decorul se înflăcăra. Era peste tot sărbătoare.

Cît despre mine, eu vedeam aici o prefigurare a viitorului. Cel al hughenotilor, care nu aveau altă alegere decît întoarcerea în sinul sfintei Biserici sau damnarea.

Mă îndepărtez.

O mai caut încă pe Anne de Buisson.

Nu văd decît femei gătite, acoperite de perle, și nobili cu veșminte de satin, cu bucle și cu bijuterii, în timp ce, între atîtea stofe în culori vii și pietre prețioase, gentilomii hughenoți fac paradă în veșmintele lor negre.

Intru în curtea Luvrului, în acea joi de 21 august, în timp ce un nou apus sîngeriu acoperă cerul.

Văd estradele și locurile de luptă. Se pregătește un turnir.

Doamne, le-ai șters din memorie moartea lui Henric al II-lea, aceea țepușă de lemn înfiptă, prin ochi, în craniul suveranului?

Eu însă mi-o amintesc pe Anne de Buisson, leșinată, pe care a trebuit să o duc în brațe pînă la Palatul Ponthieu.

Trompetele sună.

Iată-i pe Carol al IX-lea și pe frații săi, Henric de Anjou și Francisc de Alençon. Ducele de Guise și Henric Însemnatul îi însoțesc.

Mulțimea strigă, aplaudă. Înfășurați în dantele, mătăsuri și satin, deghizați în amazoane, ei își ridică lăncile.

La celălalt capăt al arenei apar Henric de Navarra și nobilii hughenoți îmbrăcați turcește, cu turbane mari verzi și pantaloni bufanți.

Doamne, i-ai orbit de-a binelea!

Cum de nu ghicesc acești hughenoți că soarta le e vestită prin deghizarea ce le-a fost impusă?

Nu-i decît o parodie a războiului, însă ei sînt necredincioșii, cei care trebuie combătuți și uciși.

Doamne, am știut din acel moment că i-ai părăsit.

Mă strecur între băncile estradei, printre doamnele din suita Caterinei de Medici și a lui Marguerite de Valois, devenită soție a lui Henric, rege al Navarrei.

Am văzut-o pe Anne de Buisson venind spre mine. Nu pleacă privirea, se apropie, cît pe ce să mă atingă.

– De ce voiați să plec *înainte*? murmură.

Arată înspre arenă. Amazoanele și necredincioșii se îmbrățișează în aplauzele adunării. Carol al IX-lea îl îmbrățișează pe Henric de Navarra, hughenot, dar prinț de sînge, moștenitor al tronului Franței.

Strîng mîinile lui Anne de Buisson și îi arăt cerul.

Ea ridică fruntea, ca și mine, spre marea imensă înroșită, întinsă peste această sărbătoare.

– Se anunță zile de sînge, i-am spus.

Mă ia de mîină și mă trage după ea.

– Noi sîntem de *după*, răspunde ea.

Am părăsit estrada.

Palatul Luvru este un labirint întunecat și pustiu.

Cred că ne-am pierdut prin el.

PARTEA a II-a

Vico Montanari sosise la Paris sîmbătă, 16 august 1572, vrînd să se întîlnească numaidecît cu Bernard de Thorenc.

Era sigur că acesta îl putea informa despre ce se punea la cale. Nu era el în slujba Spaniei, apropiat al lui Diego de Sarmiento, trimisul lui Filip al II-lea pe lîngă regele Franței, iar fratele său Guillaume, ca și sora lui, Isabelle, nu erau hughenoți din anturajul amiralului Coligny, despre care se zicea la Veneția că avea o mare influență asupra lui Carol al IX-lea?

Lucru care nu înceta să-i îngrijoreze pe doge și Consiliul celor Zece.

Se răspîndise zvonul în Oficiile și în palatele Serenisimei Republici că unirea dintre Marguerite de Valois și Henric de Bourbon-Navarra nu era decît primul act dintr-o piesă de politică înaltă. Regele preacreștin cedase presiunilor lui Coligny și ale secței hughenote; urma să pornească o armată contra trupelor spaniole din Țările de Jos. În jurul acestui război ar realiza unirea tuturor supușilor, hughenoți și catolici, iar dacă papa l-ar condamna va face ca suveranul Angliei, proclamîndu-se șef al religiei galicane. Și îi va lua ca aliați pe necredincioși. Nu fusese Guillaume de Thorenc ambasador la Constantinopol și nu încercase să faciliteze pacea între Veneția și turci?

– Vrem să știm, a spus dogele primindu-l pe Vico Montanari. Veți fi ochii și urechile noastre acolo.

Tonul dogelui se dorise solemn.

– În fiecare zi să plece un curier spre Veneția, ca să fim informați despre deciziile luate de către regele Franței. Este vorba despre supraviețuirea republicii, despre comerțul nostru. Să-l ai în

vedere pe acest Bernard de Thorenc cu care ai luptat la Lepanto și despre care se spune că are pe cineva la hughenoți. Întâlnește-o pe Caterina de Medici. Amintește-i că ea reprezintă Florența și că noi nu am încercat nicicând să îi facem vreun rău, ci dimpotrivă! Vorbește cu Diego de Sarmiento; să-și aducă aminte cum galerele noastre au asigurat alături de cele ale Spaniei victoria Sfintei Ligi și că nu negociem cu turcii decât pentru că spaniolii nu ni se par deloc dornici să-i înfrunte pe necredincioși. Ascultă și observă, Montanari, și fă-ți rapoartele. Spune-ne ceea ce este, înainte de a ne scrie ceea ce crezi. Consiliul celor Zece, eu sîntem cei care gîndim pentru Republica Veneția. Să nu uiți asta niciodată!

Vico Montanari mersese de la Veneția fără să se oprească mai mult decât avea nevoie pentru a schimba caii.

Dogele voia ca ambasadorul Serenisimei Republici să asiste la ceremoniile nuptiale și la petrecerile pe care Curtea avea să le organizeze, negreșit. Se putea pune bază pe gustul pentru fast pe care îl cultiva, ca toți cei din familia Medici, regina-mamă.

– Oricare ne-ar fi părerea asupra alegerii regelui Franței, acesta e prea puternic ca noi să i ne opunem, a urmat dogele. Să fii prezent la slujbă și la bal. Să zîmbești. Lasă-i pe spanioli să-și manifeste nemulțumirea, dacă asta vor. Ei au suficient aur din America în cuferele lor. În ceea ce ne privește, noi navigăm în Mediterana între barbari, turci, francezi, spanioli și genovezi, sub ochiul papei. Asta ne obligă la prudență și la răbdare. Roagă-te, așadar, din toată inima pentru fericirea noilor soți și dansează voios la toate balurile ce vor fi date în onoarea lor.

Trăsura lui Montanari a trecut poarta Buci în zorii dimineții de sîmbătă, 16 august 1572.

Trimisul dogelui a avut imediat senzația că se înăbușă.

Aerul era mai lipicios, mirosurile de gunoaie, de excremente și de putreziciune mai puternice chiar decât la Veneția, ca și cum fiecare stradă, fiecare străduță era un canal umplut cu apă stătută.

O mulțime densă păsea în această umezeală urît mirositoare, iar trăsura a trebuit să înainteze la pas.

În mai multe rînduri fusese înconjurată de cerșetori în zdrențe, de oameni hămesiți cu pielea tăbăcită, unii purtînd o coasă, fără în-doială țărani goniți de pe pămînturile lor de secetă, de foamete, în ale căror priviri se citeau disperarea și mînia.

S-au împrăștiat cînd Montanari le-a aruncat un pumn de monede. Vizitiul profitase de acest moment pentru a biciui caii. Mulțimea se îndepărtase, dar s-au auzit strigăte, insulte. Cineva a aruncat cu pietre în trăsură.

Montanari a fost surprins de această violență. Așadar, oamenii nu sperau nimic de la sărbătoarea regală. Amăriți și dușmănoși, căutau cea mai mică ocazie să-și arate furia.

Pe podul Notre-Dame, care trebuia trecut pentru a ajunge în strada Fossés-Saint-Germain, în apropiere de Luvru, unde se găsea Palatul Venetiei, reședința ambasadorului Serenisimei, trăsură fusese din nou imobilizată.

Un preot purtat de doi oameni ținea înălțat un crucifix și se adresa gloatei.

Montanari se aplecase în afara trăsurii. Văzuse fețe schimonosite de ură, pumni ridicați de fiecare dată cînd preotul îi acuza pe hughenoți de otrăvirea sufletului regelui, de folosirea unor subterfugii și amestecuri, a vrăjitoriei și a magiei, pentru a obține de la el ceea ce suveranul ar fi refuzat dacă ar fi fost eliberat de această influență malefică.

– Să-i omorîm pe toți! zbierau oamenii din mulțime.

Alții urlau că regele trebuia smuls din ghearele acestor demoni care îl țineau captiv. Să fie spînzurați Coligny, Thorenc, toți acei oameni negri care invadaseră Parisul! Să li se taie beregata, să fie arși, să fie sfîrtecați, ei, femeile și copiii lor! Să se curețe Parisul de pleava hughenotă!

– Dumnezeu își va arăta bucuria dacă ereticii vor fi pedepsiți! strigase preotul. Toate păcatele vă vor fi șterse!

A fost aclamat.

În fine, trăsură a putut să o ia din loc, iar Montanari a putut contempla apa neagră a fluviului, care părea nemișcată. Gunoaie,

hoituri de șobolani, de câini și chiar cel umflat al unei oi formau în jurul stîlpilor podului coroane pe care nici un curent nu părea să le urnească.

Venețianului i s-a făcut greață.

A dus la nas o batistă parfumată și n-a mai dat-o jos, păstrînd-o chiar și în curte și pe culoarele Palatului Veneției, răspunzînd prin semne din cap unui secretar care îl primea respectuos cu o carafă de vin rece, italian, spumos.

Abia atunci Montanari și-a vîrît batista în mîneacă.

A băut încet, ținînd mult timp pe buze spuma violacee a vinului. Și, în timp ce secretarul, un tînăr cu părul buclat, cu trăsături fine, îi spunea că se numește Leonello Terraccini, Montanari și-a adus aminte de *Marchesa*, de răniții întinși pe podul galerei, de muribunzii al căror sînge spumega în gură, acoperindu-le buzele.

– Terraccini..., a repetat el.

Era numele sculptorului care luptase alături de ei la bordul *Marchesei*. Năpustindu-se pe puntea galerei musulmane, Bernard de Thorenc reușise să smulgă ienicerilor acel cap de Hrist cu ochii închiși, tăiat de necredincioși și ridicat ca semn al victoriei.

– Benvenuto Terraccini? Fratele meu mai mare, a spus secretarul.

Montanari a rămas tăcut cîteva secunde lungi, ștergîndu-și cu vîrfurile degetelor vinul rămas pe buze.

„Așadar și aici, gîndi el, va curge sînge.“

A început să străbată camera întunecoasă.

Voia să-l întâlnească chiar în acea zi pe Bernard de Thorenc, a spus.

Acesta se afla în Palatul Spaniei, la cîteva pași de strada Fossés-Saint-Germain, l-a informat secretarul.

– Bine, bine, a murmurat Montanari.

Și-a încrucișat brațele și l-a privit lung pe tînăr. Și-a amintit de anii petrecuți tot în Palatul Veneției alături de ambasadorul Orlandi. Anii trecuseră. Rolurile se schimbaseră. Acum el era ambasador.

A spus cu glas hotărît că trebuia înființat un serviciu cotidian de curieri. Consiliul celor Zece și dogele cereau rapoarte zilnice.

Primul trebuia să plece chiar a doua zi, căci logodna avea să fie celebrată în acea duminică de 17 august.

S-a îndreptat spre curte. Secretarul a pornit în urma lui, dar Montanari l-a trimis înapoi.

În acest cartier al Luvrului, pe care îl cunoștea bine pentru că adesea îi străbătuse străzile, odinioară, cu Orlandi, a fost surprins de numărul gentilomilor hughenoti. Erau adunați în fața cîtorva locuințe, precum cea de la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec, colț cu strada Béthisy, păzind Palatul Ponthieu. Vorbeau tare, sfidau trecătorii din priviri sau prin gesturi, se apropiau de ei, arătându-le lama sabiei sau a pumnalului. Rînjeau, înjurau și, uneori, cu vîrful armelor, obligau chiar pe cîte un trecător să se îndepărteze.

Montanari nu s-a mai oprit.

A dat ocol pentru a nu fi nevoit să treacă printre aceste grupuri. A zărit eșafodajele ridicate în fața la Notre-Dame. Niște tîmplari se agitau, punînd pasarelele. Alți oameni desfășurau draperii largi albe și aurii. Era singurul semn că a doua zi avea să înceapă o săptămîină de petreceri nuptiale și regale.

Pornind pe strada Saint-Honoré, a văzut înaintînd o procesiune precedată de purtători de flamuri. Călugări, măicuțe, preoți mergeau fără ținută în fruntea unei mulțimi care se ruga, amenințîndu-i cu pumnii pe nobilii hughenoti.

Montanari grăbi pasul. Orașul acesta era periculos, gata de un eveniment sîngeros. Îl aștepta, ca o femeie care știe că nașterea se va declanșa, chiar dacă nu-i poate încă prevedea momentul.

Montanari s-a înfiorat. N-a simțit teamă în timpul bătăliei de la Lepanto, dar aceste străzi erau locuri periculoase, iar el nu avea nici un motiv să-și riște viața.

Despre capcane, despre locuri unde ți se tăia gîtul, despre masacru vorbea Diego de Sarmiento în marea sală a Palatului Spaniei, unde îl primise pe Montanari.

– Dacă Veneția este aici cu noi, a început el, e pentru că vom învinge, îi vom strivi. Căci Serenisima, nu-i așa, nu se aliază decît cu cei mai puternici...

Nu-l lăsa pe Montanari să răspundă, ridicînd mîna, adăugînd că e bucuros că se reface o Sfîntă Ligă contra ereticilor. El ştia că papa Grigorie al XIII-lea dorea asta, fiindcă pericolul major era aici – bătuse cu piciorul în podea. Dacă într-o zi se va dori eliberarea mormîntului lui Hristos, nu trebuiau să îngăduie să-i fie distruse religia şi Biserica în regatele creştine, cum făceau prea mulţi catolici din Franţa şi regele preacreştin însuşi, orbit de gelozia sa faţă spanioli, otrăvit de sfaturile amiralului Coligny şi ale lui Guillaume de Thorenc.

– Dar Bernard de Thorenc? a întrebat Montanari.

Diego de Sarmiento a rîs, desfăcîndu-şi braţele.

Bernard de Thorenc era un fel de frate al său mai mic, a răspuns spaniolul. Se cunoşteau, desigur, de pe vremea cînd trăgeau la galerele necredincioşilor, era un bărbat curajos, dar... Sarmiento a avut un gest al mîinii şi o mimică exprimînd dezamăgirea.

– Bernard s-a amoretat de o hughenotă şi este răvăşit. Atîta vreme cît nu va fi a lui, el va avea mintea încetoşată. Dar, dacă nu se va grăbi, alţii vor depărta pulpele acestei mironosite, şi, fie că va vrea, fie că nu, va trebui să-i primească în cuibuşorul ei. Şi aşa se va întîmpla cu toate aceste „rochii negre“. Vom vedea ce se află sub veşmintele lor de văduvă! Sîn roz sau carne bătrînă!

Montanari asculta. Toate astea nu era decît vorbărie, răbufniri, şi nu-i permiteau să redacteze un raport.

Cu glas rar, puse deci întrebări precise, arătînd că dogele şi Consiliul celor Zece aşteptau curierii.

– Am să-ţi spun, Montanari, cum se vînează anumite animale dăunătoare în Spania, a răspuns Sarmiento. Iei un sac căruia i se poate închide gura trăgînd de o simplă sfoară. În fundul sacului aşezi ce-i place cel mai mult animalului pe care vrem să-l vînam: carne, brînză... Aştepti. Pîndeşti momentul cînd animalul dispăre în fundul sacului. Tragi sfoara, apoi, cu ciomagul, loveşti această masă care se zbate şi ţipă. Te opreşti cînd forma nu mai mişcă, zdrobită, cînd sacul s-a înroşit.

Diego de Sarmiento se apropie de Montanari.

– Curînd, va fi momentul să închidem sacul, a spus el.

– Regina-mamă a vrut această căsătorie, a murmurat Montanari; nu poate face din fiica ei o văduvă a doua zi după nuntă. Sarmiento a ridicat din umeri.

– Henric o va implora. Deja și-a schimbat de mai multe ori religia. Nu de el trebuie să ne temem, ci de Coligny, de Guillaume de Thorenc, de această pleavă de nobili hughenoți, de armata de fanfaroni care vor război împotriva Spaniei și să guverneze regatul Franței. De ăștia se teme Caterina. Iar ei sînt în sac!

A povestit cum Henric de Anjou, fratele regelui, era unul dintre cei mai hotărîți să lovească, să curețe regatul de această sectă. Chiar plănuise împreună cu italienii din anturajul Caterinei de Medici, ca și cînd ar fi fost vorba despre un joc, organizarea unui asalt al hughenoților contra unei fortărețe, un fel de decor construit pentru acel moment, apărut de frații regelui. Prima salvă a apărătorilor ar fi fost trasă cu cartușe oarbe, iar a doua cu gloanțe. Apoi ar fi fost suficient să se îngroape trupurile hughenoților. Dar regina-mamă respinsese această idee.

– Ea pretinde că nu dorește decît un singur mort: pe Coligny, a adăugat Sarmiento.

S-a ridicat, a pus mîna pe umărul lui Montanari.

– Cine a putut prevedea vreodată numărul celor ce vor cădea într-un război? A izbucnit în rîs. Un mort! Niciodată nu mi-aș fi închipuit-o pe Caterina de Medici atît de econoamă cu viața oamenilor!

Cu pas încet și mîna strînsă pe garda pumnalului, Montanari s-a întors la Palatul Veneției.

Întunericul invadase deja străzile, dar cerul amurgului era încă înflăcărat, sîngeriu.

„Înălțimile Voastre Preailustre,

Scriu acest raport joi, 21 august 1572.

Curierul va pleca spre Venetia înainte de căderea nopții.

Contez că va înmîna acest înscris Înălțimilor Voastre în cursul zilei de sîmbătă, 23 august.

Dar îndrăznesc să sugerez Iluștrilor Întepleți ai Consiliului celor Zece și Venerabilului Doge al Serenisimei Republici să mai aștepte înainte de a lua unele decizii.

Tot ceea ce am văzut și auzit de la sosirea mea în Paris, sîmbătă, 16 august, m-a determinat să cred că nodul de calcule și prudențe, care i-a ținut pînă astăzi pe hughenoții lui Coligny și ai lui Guillaume de Thorenc și pe catolicii Caterinei de Medici și ai lui Diego de Sarmiento, va fi tăiat în zilele sau poate orele ce vin.

Este părerea pe care mi-a împărtășit-o contele Enguerrand de Mons, unul dintre oamenii cei mai autorizați din Paris.

Enguerrand de Mons reprezintă Ordinul de Malta pe lîngă Curtea Franței.

Am luptat alături de el la Lepanto, pe galera *Marchesa* comandată de valorosul căpitan al republicii, Ruggero Veniero. Conte de Mons a devenit unul dintre cei mai apropiați companioni ai lui Henric de Anjou, fratele regelui Carol al IX-lea.

Enguerrand de Mons face deci parte dintre acei tineri eleganți și curajoși de care îi place lui Henric să fie înconjurat. Fratele regelui, prezent la toate consiliile, fiul preferat al Caterinei de Medici, nu ascunde nimic din intențiile sale și nici din ceea ce știe favoriților săi, porecliți aici mignoni.

Enguerrand de Mons m-a lăsat să înțeleg că, odată serbările terminate – ultima s-a desfășurat astăzi în curtea Luvrului: s-au înfruntat în turnir regele cu frații săi și Francisc de Guise, travestiți în amazoane, și Henric de Navarra cu gentilomii hughenoți deghițați în turci! –, Henric de Anjou și regina-mamă vor aplica, în fine, ceea ce era hotărât de multă vreme.

Interlocutorul meu nu a vrut să-mi spună mai mult. Dar nu ascunde faptul că este vorba despre sfârșitul influenței hughenote asupra regelui Franței și a afacerilor regatului.

După părerea lui Enguerrand de Mons, amiralul Coligny și Guillaume de Thorenc nu au încetat să încerce a-i smulge suveranului promisiunea unui război contra Spaniei. Diego de Sarmiento mi-a confirmat încăpăținarea cu care Coligny, în fiecare zi, îl admonestează pe rege, accentuându-i cât de mult o intervenție în Țările de Jos, împotriva trupelor spaniole ale ducelui de Alba, ar fi benefică pentru regat și ar permite reconcilierea hughenoților și a catolicilor francezi uniți contra Spaniei.

Carol al IX-lea, m-au asigurat împreună Sarmiento și Enguerrand de Mons, a refuzat să se angajeze, dar i-a dat lui Coligny speranța unei decizii favorabile.

Regele chiar i-ar fi spus lui Coligny: «Vă rog să mă mai lăsați încă patru sau cinci zile să zburd; după aceea, vă promit, pe crucea mea de rege, că vă voi mulțumi, pe voi și pe toți cei de religia voastră...»

Aceste cuvinte i-au băgat în sperieți și i-au mâniat pe toți catolicii care le-au auzit.

«Fratele meu, ar fi mărturisit Henric de Anjou, nu mai e stăpîn pe el însuși. Acest vrăjitor de Coligny și acest demon de Guillaume de Thorenc i-au luat ochii. Îl duc acum acolo unde vor. Este datoria mea de prinț de sînge, moștenitor al coroanei, credincios al sfintei Biserici, să-mi eliberez fratele de această influență malefică!»

Caterina de Medici și-ar fi unit vocea cu cea a fiului ei. Ea nu vrea un război contra Spaniei, ci să se răzbune pe amiralul Coligny, care l-a ucis pe unul dintre apropiații ei. Se spune că l-a întâlnit în repetate rînduri pe Henric de Guise, Însemnatul, pentru

a-i aminti acestuia că amiralul Coligny este vinovat de asasinarea lui Francisc de Guise, însuși tatăl lui Henric. Ea l-a incitat să-l omoare pe amiral.

Astfel se țese un complot al cărui autori se simt atât de puternici, atât de bine susținuți de poporul parizian, că își ascund cu greu intențiile.

În timpul petrecerilor care tocmai s-au încheiat, hughenoții erau reprezentați în spectacole ca fiind condamnați infernului ori tratați ca necredincioși.

Dar acești hughenoți sînt atât de îngîmfați, atât de siguri pe ei, că nu par a fi remarcat soarta ce le-a fost hărăzită, nici pe scena unui teatru, și cu atât mai puțin în viață.

Astfel, după ce i-am ascultat pe Enguerrand de Mons, pe Diego de Sarmiento, pe gentilomii care îi înconjurau, pe preoții Veron și Verdini, care îi primesc pentru spovedanie, îi sfătuiesc și se adresează poporului de rînd, am îndrăzneala să conchid, Ilustre Seniorii, că ceea ce se pregătește va fi tot atât de sîngeros și de nemilos ca și cel mai crud dintre războaie.

Enguerrand de Mons mi-a evocat de altfel adesea victoria de la Lepanto contra turcilor, adăugînd că trebuia continuată cruciada noastră chiar și aici, contra hughenoților, că trebuia pedepsite furia și răutatea acestor cîini barbari, mai vinovați decît necredincioșii, pentru că au fost crescuți în credința lui Hristos.

Diego de Sarmiento a afirmat și el că ar trebui, în regatul Franței, să se ducă o a doua bătălie de la Lepanto, luptătorii Crucii adunîndu-se pentru a o cîștiga.

În consiliul de taină al regelui, în acea zi de joi, 21 august – Henric de Anjou a fost cel care i-a raportat lui Enguerrand de Mons –, se spune că au fost văzuți mulți oameni călare intrînd în Paris, cu pistoale și archebuze ascunse la armătura șeilor, pentru că era interzis portul de arme.

Era vorba despre gentilomi hughenoți sau despre spadasi ai lui de Guise? Poate chiar spanioli?

Sînt de părere că e o trupă dușmană hughenotilor, căci a venit spre Paris în același timp cu sosirea lui Henric de Navarra. De altfel, unii dintre ei, fără îndoială avertizați de pericolul care îi amenința, sau presimțindu-l, au început să părăsească orașul.

Sarmiento mi-a zis: «Cei mai vicleni din sectă ies din sac înainte de a fi trasă sfoara care îl închide».

L-am întâlnit pe Bernard de Thorenc în aceeași zi de joi, 21 august. Părăsea, ca și mine, Luvrul la terminarea turnirului.

Am zărit lângă el o tinără pe care o remarcasem că făcea parte dintre însoțitoarele Caterinei de Medici.

Bernard mi-a vorbit mult despre ea. Este vorba despre Anne de Buisson, al cărei frate, apropiat al amiralului Coligny, a fost ucis de spanioli la Mons, pe cînd se afla în fruntea unei mici armate de nobili și de mercenari germani care se îndreptau spre Olanda ca să dea ajutor protestanților.

Robert de Buisson fusese torturat, apoi, spînzurat. Se spune că asupra lui s-a găsit o scrisoare a regelui Carol al IX-lea incitînd la luptă împotriva Spaniei în interesul regatului Franței. La acea vreme, chestiunea a făcut mult zgomot.

Anne de Buisson a devenit astfel una dintre figurile partidei hughenote, iar faptul că se mai află în slujba Caterinei nu-i miră decît pe cei care nu cunosc abilitatea și perversitatea florentină a reginei-mamă.

Aceasta înțelege să păstreze legături cu toate taberele și să creeze impresia că e o regină a păcii, chiar dacă plănuiește uciderea hughenotilor și-l incită pe ducele de Guise să-l asasineze pe amiralul Coligny.

I-am pus mult timp întrebări lui Bernard de Thorenc ca să aflu ce știa. Se află în centrul labirintului. Sarmiento îl stimează și-l protejează. Fratele său, Guillaume, este unul dintre șefii partidei hughenote și sfetnicul lui Coligny. Mai mult, el însuși este amoretat de Anne de Buisson, care mi s-a părut că îi împărtășește ardoarea.

Bernard de Thorenc m-a uimit. Vorbește despre o apropiată «ucidere generală» a hughenotilor, ca și cum ar considera-o

ineluctabilă. Dar, în același timp, l-am găsit ciudat de vesel pentru o persoană care anunță un masacru ce riscă să-i dea gata și pe fratele său și pe iubită.

Poate l-am întâlnit într-un moment când se afla pradă beției sentimentelor?

Mi-a ținut o predică înflăcărată despre unirea tuturor supușilor regelui Franței, indiferent de religie. Căsătoria dintre Marguerite de Valois și Henric de Navarra putea fi, după părerea sa, primul act al acestei unificări. O catolică măritându-se cu un protestant: nu era aceasta vocea înțelepciunii, a concordiei și a păcii?

Fără îndoială că în realitate predica pentru sine, căci a adăugat că și el ar putea, un catolic, să ia de soție o hughenotă, pe Anne de Buisson.

Vorbe asemănătoare mi-a adresat, la Luvru, un membru al Parlamentului din Paris, Michel de Polin, al cărui tată, Filip de Polin, a fost căpitan general al armatei din Lepanto sub domnia lui Francisc I și, în această funcție, aliatul necredincioșilor, flota sa luptând alături de cea a lui Dragut-Arsul.

După părerea lui Michel de Polin, trebuie ca înțelepciunea celor pe care el îi numește «politicieni» să prevaleze în fața pasiunii «religioșilor». Interesele regatului Franței trebuie să treacă înaintea celor ale sectelor care se luptă între ele, a spus el. Hristos este figura păcii, nu a războiului. Iar hughenoții și catolicii sînt creștini!

Polin a adăugat că Henric de Navarra, un Bourbon, prinț de sînge, putea fi într-o zi rege al Franței dacă fiii Caterinei mureau fără descendență masculină.

Cu siguranță, Carol al IX-lea, Henric de Anjou și Francisc de Alençon sînt încă vii și tineri.

Dar cine poate să-și știe viitorul?

Totul este un discurs cu subînțeles, o capcană, un loc periculos!

Toți stau la pîndă.“

„Înălțimile Voastre Preailustre,

Au vrut să-l împuște pe amiralul Coligny, azi, vineri, 22 august 1572, către ora unsprezece.

Șeful hughenot nu-i decît rănît.

A fost transportat la locuința sa, în Palatul Ponthieu, situat în strada Béthisy, la numai cîțiva pași de Palatul Venetiei, de unde scriu.

Chirurgul regelui, Ambroise Paré, despre care s-a spus că este el însuși hughenot, l-a îngrijit pe amiral.

Brațul și mîna stîngă ale lui Coligny sînt sfîrtecate și rupte. Ambroise Paré a fost nevoit să taie în carne, cu greu, pentru a elimina indexul și a extrage din cot un glonț de aramă.

Coligny a dat dovadă de mare curaj, repetînd numai, după cum mi-a povestit Guillaume de Thorenc, care a stat lîngă el pe durata întregii operații: «Dumnezeul meu, nu mă părăsi în starea în care sînt!»

I-a cerut lui Thorenc să se împartă săracilor din Paris o pomană de o sută de scuzi de aur pentru a-i mulțumi lui Dumnezeu că l-a protejat. Căci intenția de omucidere era clară.

Glonte fusesse găurit și umplut cu cîrlige, pentru ca rana să fie mai largă, organele distruse și hemoragia mortală.

Dar pentru asta ar fi trebuit să-i fie atins pieptul sau capul.

Or, Coligny, în momentul în care ucigașul a apăsât pe trăgaci, s-a lăsat pe spate, și i-a fost atins numai brațul stîng.

Coligny a supraviețuit deci, chiar dacă există pericolul să i se umfle corpul, atacat de febră. Or, nimic nu are consecințe mai grave decît o crimă ratată. Cei care au organizat ambuscada sînt obiectul tuturor răzbunărilor, chiar dacă nu și-au atins scopul.

În clipa în care scriu, sfârșit de zi de vineri, 22 august, mai multe sute de gentilomi hughenoți, însoțiți de servitorii lor, s-au adunat în fața Palatului Ponthieu și cer pedepsirea vinovaților, acuzându-i pe ducele de Guise, pe regina-mamă Caterina de Medici, pe Henric de Anjou și chiar pe rege de a-l fi înarmat pe ucigaș.

Acesta nu a putut acționa singur. Crima fusese pregătită cu minuțiozitate.

Am fost la locul ambuscadei.

Coligny era încă la pământ, înconjurat de vreo cincisprezece gentilomi hughenoți din escortă.

L-am auzit spunând cu glas tare, cu toate că sîngele îi acoperea partea stîngă:

– Vedeți cum sînt tratați oamenii de bine din Franța! S-a tras de la fereastra unde se vede fum...

Casa în care stătea ucigașul se află la colțul străzilor Poulies și Fossés-Saint-Germain.

O despart de Palatul Veneției doar două mici locuințe.

De aceea am putut auzi împușcăturile.

După mine, de fapt, au fost *două* împușcături de arcebuza. Am aflat de altfel de la Jean-Baptiste Colliard, una dintre gărzile lui Coligny, că se găsisse un al doilea glonte în strada Poulies. Dar emoția era prea mare ca să se acorde atenție acestui detaliu.

Nobilii hughenoți s-au repezit spre casa de unde pușcașul trăsesese focul. Am văzut arcebuza încă fumegînd, fereastra cu grilaj în spatele căreia ucigașul se așezase la pîndă, ascuns de cearșafuri atîrnate în fața ferestrei duble, ca și cum casa ar fi fost locuită de vreo familie onorabilă grijulie să usuce rufele la soarele dimineții.

Întrebîndu-i pe servitori, am aflat că acea casă aparținea unui preceptor al ducelui de Guise. Cei din familia de Guise au fost așadar imediat acuzați de a fi ordonat atentatul.

M-am dus la mijlocul după-amiezii la Palatul Spaniei ca să aud cuvintele dușmanilor jurați ai amiralului de Coligny: Enguerrand de Mons, părintele Veron și Diego de Sarmiento,

sfetnic al lui Filip al II-lea, trimis la Paris ca să influențeze Curtea Franței și să o supravegheze.

Locul era plin de oameni înarmați care m-au înconjurat, zgomoși, bănuitori și amenințatori. Se temeau de un atac al gentilomilor hughenoti, imaginându-și că puteam fi unul dintre spionii lor.

Fusesem văzut aplecat deasupra lui Coligny, în strada Fossés-Saint-Germain. Vorbisem cu Guillaume de Thorenc și cu Jean-Baptiste Colliard. Era de ajuns ca să devin suspect.

M-am prezentat și chiar dacă mi-au îngăduit să traversez curtea, m-au acuzat, totuși, că eram ambasadorul unei republici care tratase cu turcii.

Pentru acești oameni, Spania este singura țară demnă de respect. Pe toate celelalte le disprețuiesc.

L-am întâlnit pe Bernard de Thorenc, fratele lui Guillaume hughenotul. Așezat pe una din treptele scării, mi-a șopti numele uci-gașului cu archebuza, un anumit Maurevert, familiar al Palatului Spaniei. Maurevert ar fi acționat atât din credință, cât și din dorința de câștig, pe capul lui Coligny fiind pus de mai mulți ani prețul de cincizeci de mii de scuzi.

– Maurevert este un lup, a lăsat să-i scape Bernard de Thorenc cu un ton de dezgust.

Mi-a spus mai multe nume ale celor pe care îi numește «oamenii întunecați», spadasi, oameni fără scrupule în serviciul lui Diego de Sarmiento, al familiei de Guise și chiar al lui Henri de Anjou și al reginei-mamă.

Thorenc avea nevoie să se destăinuie. Mi-a părut mai mult disperat decât indignat. Apropiata sosire a zilelor sîngeroase îi părea iminentă, iar atentatul ratat împotriva lui Coligny era după părerea sa un prim frison anunțînd durerile acestei nașteri.

Mi-a vorbit îndelung despre Anne de Buisson. Se teme pentru viața acestei tinere femei.

– Vom retrăi un masacru al inocenților, a spus el. Nimic nu-l mai poate împiedica. Sîngele cheamă sînge. Moartea se răspîndește mai repede decât ciuma. Va fi o epidemie.

Am bănuیت că dorea să-i propun s-o găzduiesc la Palatul Veneției pe această «inocentă», Anne de Buisson. M-am prefăcut că nu înțeleg, reamintindu-i că Serenisima nu putea lua parte la războaiele interne.

L-am lăsat pradă disperării.

Diego de Sarmiento, Enguerrand de Mons și părintele Veron, pe care l-am văzut apoi în sala mare a Palatului Spaniei, nu mi-au ascuns că doreau o eliminare totală a ereziei.

Populația din Paris o cerea. Aceasta primise vestea atentatului cu strigăte de bucurie și cu rugăciuni.

Dughenele închiseseră ca pentru o zi de sărbătoare. Pe străzi se spunea că era nevoie de pumni și de cuțite pentru a-i ucide pe acești hughenoți, care otrăveau mintea regelui și voiau să schimbe religia regatului. Insolența acestor «oameni întunecați», a acestor hughenoți de război, era de nesuportat.

Cînd poporul a aflat că amiralul Coligny nu fusese decît rănit, furia i s-a dublat.

Veron a povestit că enoriașii l-au aclamat la Saint-Germain-l'Auxerrois, cînd declarase din amvon: «Dumnezeu ridică mereu piedici în calea cruciaților pentru a cîntări curajul luptătorilor Crucii».

Sarmiento și Enguerrand de Mons nu mi-au vorbit despre religie, ci despre politică. Se tem de confuzia și de ezitarea anumitor instigatori ai ambuscadei, descumpăniți de eșecul atentatului.

– La război, a încheiat Sarmiento, cel care nu termină ce a început este un om pierdut. Or, ceea ce ducem aici este un război.

Părăsind Palatul Spaniei din strada Saint-Honoré, am apucat-o pe drumul urmat în acea dimineață de amiralul Coligny și de nobilii escorte sale, care trebuiau să-l protejeze.

Cîțiva dintre ei mi-au ieșit în cale. Guillaume de Thorenc, Jean-Baptiste Colliard, Pardaillan și Séguret – ultimii doi fiind cei mai înrăiți dintre hughenoți – au repetat în fața mea jurămîntul de a-l răzbuna pe amiral. Îl suspectau nu numai pe Francisc de Guise, ci și pe Henric de Anjou și chiar pe regina-mamă.

Carol al IX-lea, au remarcat ei, nu asistase, în acea dimineață, la consiliul de taină, care se ținuse la ora zece, la Luvru, în prezența lui Coligny. Amiralul s-a întâlnit cu regele abia în momentul în care consiliul s-a terminat. Monarhul mergea la jocul cu mingea, pe strada l'Autruche. Acolo i-au dus vestea despre atentat Guillaume de Thorenc și Séguret.

Carol al IX-lea ar fi distrus atunci racheta de joc, izbind-o de pământ. Ar fi strigat: «N-am să pot avea parte niciodată de odihnă? Mereu alte tulburări!» Séguret s-a întrebat dacă indignarea nu era prefăcută, căci regele s-a așezat la masă la puțin timp după aceea, fără să-i treacă prin cap să se grăbească să ajungă la căpățiul lui Coligny. Iar la Palatul Ponthieu s-a aflat că regina-mamă, Caterina de Medici, nu a părut surprinsă la anunțul despre ambuscadă.

Pardaillan, un fanfaron cu față de soldat hîrșit, a urlat, ridicînd sabia, că toți cei care uneltiseră această conspirație vor fi pedepsiți, indiferent de sînge și de rang.

Totuși, regele, însoțit de frații săi, Henric de Anjou și Francisc de Alençon, cît și de regina-mamă, au mers astăzi după-amiază la Palatul Ponthieu. Niște murmure și cîteva amenințări au însoțit sosirea familiei regale. Am fost martor.

După cum mi-au relatat Guillaume de Thorenc, Colliard și Séguret, monarhul a conversat cu voce scăzută cu Coligny, spre marea nemulțumire a Caterinei de Medici. Se temea cumva că regele se va grăbi să ordone o anchetă asupra complotului pus la cale, poate, chiar de ea?

Carol al IX-lea i-a spus lui Coligny cu glas tare, pentru ca toți să audă:

– Părinte, tu ai rana, iar eu durerea ce nu mă slăbește, dar să nu am parte de mîntuire de nu mă voi răzbuna atît de îngrozitor, în-cît nu se va uita în veci!

Și i-a propus lui Coligny să-l ducă la Luvru, la adăpost de eventualele răzmerițe, de care se puteau teme avînd în vedere ne-număratele semne.

Coligny a refuzat, iar regele, după părerea tuturor martorilor, a părut surprins și rănit, ca și cînd amiralul l-ar fi suspectat că voia

să-l sechestreze, să-l omoare sau, și mai rău, ca și cum se îndoia de capacitatea gărzilor regale de a apăra Luvrul în caz de tulburări în oraș.

Carol al IX-lea a părăsit, deci, Palatul Ponthieu, nevoit să treacă prin mijlocul mulțimii de protestanți care au proferat încă o dată injurii îngrozitoare și amenințări la adresa sa.

La puțin timp după aceea a sosit Henric de Navarra, care a fost întâmpinat cu urale, ca și cum ar fi fost vorba despre un rege.

Era însoțit de mai multe gărzi elvețiene, care au început să aducă în Palatul Ponthieu platoșe și archebuze.

Așadar, cei din tabăra hughenotă credeau că ambuscada era un început, așa că se pregăteau de luptă.

Ascultându-i pe Séguret, pe Pardaillan, pe Jean-Baptiste Colliard sau pe Guillaume de Thorenc, mi s-a părut că îi aud pe Enguerrand de Mons, pe Diego de Sarmiento sau pe spadasiinii strînși în curtea Palatului Spaniei.

Ambuscada împotriva lui Coligny a redeschis toate rănilor, a stîrmit toate dușmăniile. Îndrăznesc, Ilustre Seniorii și Venerabile Doge, să formulez această certitudine: cangrena se va întinde în orele ce vor urma și va atinge întreaga țară.

Se vedeau deja, pe malul stîng al Senei, în jurul pajiștii Clercs, oameni înarmați strîngîndu-se în formațiuni; companiile de arcași trimise în grabă de starostele negustorilor și de magistrații municipale, neputîndu-i împrăștia, s-au regrupat în jurul primăriei.

Zvonuri și emoții au înflăcărat de-a lungul zilei toate cartierele.

S-a spus că ucigașul Maurevert străbătuse străzile în galop, strigînd: «Amiralul e mort! Nu mai aveți amiral în Franța!»

Ordinele regelui, ca acesta să fie urmărit și prins, nu au fost executate.

Este o taină în plus în această chestiune, care rămîne foarte neclară.

Am auzit două detunături, dar nu s-a găsit decît o archebuză pe care, cu siguranță, Maurevert nu a avut timp să o reîncarce. Mai era deci un al doilea ucigaș. Dar nimeni nu și-a făcut griji.

Ducele de Guise a fost acuzat că este sufletul conspirației și că a permis ucigașului să se posteze în această casă prin fața căreia Coligny trecea în fiecare zi.

Dar poate că alți actori se ascundeau în spatele familiei de Guise. În această după-amiază au fost văzuți Caterina de Medici și fiul ei Henric de Anjou plimbîndu-se în compania lui Diego de Sarmiento și a lui Enguerrand de Mons în grădinile Tuileries. Aceste lungi consfătuiri au făcut să se creadă că adevărații instiga-tori ai ambuscadei se aflau printre ei.

Sarmiento acționa în interesul regelui Spaniei; regina-mamă voia să-l smulgă pe Carol al IX-lea de sub influența lui Coligny și să păstreze în mîinile sale puterea care risca să-i scape. Plimbăre-ții din Tuileries trebuiau să cîntărească toate consecințele crimei ra-tate, căci hughenoții știu de acum că țintindu-l pe Coligny i-au avut în vedere pe ei. Așadar, pacea dintre cele două tabere menită să pe-cetluiască mariajul dintre Marguerite de Valois și Henric de Navarra s-a rupt.

Ce o să se întîmple acum?

Hughenoții au forțe la Paris. Dar regele este stăpînul orașului.

Ce va hotărî?

Sfetnicii săi cei mai apropiați, regina-mamă Caterina, fratele său, Henric de Anjou, predicatorii, poporul, care așteaptă îngerul lui Dumnezeu ce va purifica Parisul, toți sînt pentru o ucidere în masă a hughenoților.

Dar aceștia pot și ei acționa cei dintîi.

Pe zăpușeala acestei zi de vineri, 22 august, furtuna e pe punctul de a izbucni, Ilustre Înălțimi, și nu știm pe cine va lovi mai întîi fulgerul.“

– Îi vor omori pe toți! murmură Bernard de Thorenc.

Stă în fața lui Vico Montanari, într-una dintre încăperile de la primul etaj al Palatului Veneției, unde cele două ferestre rămăseseră închise din zori, pentru a ține departe arșița ce sufoca orașul zi de zi și care nu a dogorît niciodată ca în această sîmbătă de 23 august 1572.

E zi de sărbătoare, căci este ajunul Sfîntului Bartolomeu.

Montanari s-a apropiat deseori de ferestre pentru a vedea defilînd, pe strada Fossés-Saint-Germain, procesiunile de confrerii, căci atelierele fuseseră închise.

A întredeschis doar pentru cîteva clipe una din ferestrele duble ca să-l asculte pe unul dintre predicatorii care, în picioare pe o bornă care se găsea la colțul străzii Poulies, se adresa credincioșilor, proferînd cuvinte de moarte.

Preotul zicea (Montanari a crezut că recunoștea vocea părintelui Veron):

– Trebuie să omorîm o fiară odioasă lui Dumnezeu, ca și oamenilor. Ținem fiara în plasă. Dar nu-i decît rănită. Mai poate încă să muște și să ucidă. Trebuie să avem grijă ca ea și demonii ei să nu poată scăpa. Nu trebuie să pierdem o ocazie atît de bună de a cîștiga victoria, în numele lui Dumnezeu și al Crucii, asupra dușmanilor sfintei Biserici și ai regatului. Victoria este ușoară. Recolta este bogată și sigură. Putem obține fără teamă recompensa unui atît de mare succes. Dumnezeu ne privește! Fiara trebuie omorîtă!

Montanari închisese fereastra.

Transpirase. Auzise cîntări de-ale confreriilor, apoi clopotele care își răspundeau de la o biserică la alta, salutînd acea zi de ajun al Sfîntului Bartolomeu. Iar sunetul lor grav n-a încetat toată ziua.

De la Luvru se dusesse la Palatul Bourbon, de la Palatul Spaniei la Palatul Ponthieu, apoi la Palatul de Aumale, unde se adunaseră gentilomii aparținînd Casei de Guise.

Dar nu mai era vreme de discuții.

Uneori fusese îndepărtat în mod brutal.

Archebuzieri, gărzi de corp ale regelui, ocupaseră casele din apropierea Palatului Ponthieu. Asistase la scurte ciocniri între soldați și elvețienii care îl păzeau pe amiralul Coligny. Archebuzierii voiau să-i împiedice pe aceștia din urmă să primească sulite, platoșe, halebarde, pistolete și archebuze. Guillaume de Thorenc și Pardaillan ieșiseră, îl amenințaseră pe un anume căpitan Cosseins, care comanda gărzile de corp.

Montanari se apropiase și îl luase la întrebări pe Guillaume de Thorenc, care rînjise, chipul lui exprimînd amărăciunea.

– Regele, a spus el, ni-i dă pe Cosseins și pe archebuzierii lui pentru a-l proteja pe amiral, dar nu există dușman mai aprig al lui Coligny și al religiei ca acest Cosseins, iar regele o știe, toată lumea o știe.

Apoi, Guillaume de Thorenc a intrat în Palatul Ponthieu, în timp ce Pardaillan și alți hughenoți strigau că ei își vor face dreptate, că nu se vor lăsa căsăpiți ca niște oi, că mii de hughenoți porniseră la drum din Țările de Jos și că regele ar trebui să-și aleagă tabăra: cea a ucigașilor sau cea a noii religii. Dacă refuză, ei bine, va fi pus un altul pe tron. Și de ce nu Henric de Navarra, prinț de sînge, un Bourbon?

Nu erau vorbe în vînt. Montanari văzuse nobili hughenoți părăsind malul stîng, cu armele prinse la oblînc, regroupîndu-se pe strada Béthisy, în jurul Palatului Ponthieu, și în fața numărului 7 din strada l'Arbre-Sec.

Apucînd pe strada de Poulies și ajungînd în strada Saint-Honoré, Montanari se trezi față în față cu spadasinii lui Diego de Sarmiento. Îl ascultau pe Enguerrand de Mons, care

vorbea – la fel ca părintele Veron – despre o „fiară dăunătoare cu o mie de capete, care trebuiau tăiate, ca să nu mai renască“.

Enguerrand mai adăugase că războiul pe care îl ducea aici pentru a-l apăra pe regele preacreștin, pe care hughenotii voiau să-l căsăpească sau cel puțin să-l incite să-și renege credința, era la fel ca cel pe care îl dusesese la Malta și la Lepanto împotriva necredincioșilor.

Montanari nu a mai întârziat mult. Dar, în momentul în care se îndepărta de Palatul Spaniei, l-a văzut pe Enguerrand de Mons repezindu-se spre un poștalion care se oprise pe strada Saint-Honoré.

Montanari îl recunoscuse pe fratele regelui, Henric de Anjou, pe care spadasinii l-au salutat cu urale.

Montanari îl revăzuse pe Henric de Anjou de mai multe ori în ziua aceea. Trecea în revistă archebuzierii regali aliniați pe marginea Senei, sau se adresa arcașilor și armatei ofițerului care păzea răspîntiile.

Cînd Montanari s-a întors la Palatul Veneției, Leonello Terraccini s-a repezit spre el.

Secretarul aflate că toate porțile Parisului fuseseră închise. Prin urmare nu se putea trimite nici un curier în seara aceea.

Se dăduse ordin starostelui negustorilor să se tragă toate bărcile la mal și să fie legate cu lanțuri. Miliția burgheză trebuia înarmată și artileria pregătită să intre în acțiune.

Montanari urcase la primul etaj al palatului.

Acolo, în spatele ferestrelor închise, cu perdelele trase, era un pic mai multă răcoare.

I-a cerut lui Leonello Terraccini să-i aducă o sticlă de vin dulce. Și a început să bea cu înghițituri mici, avînd un sentiment copleșitor de oboseală.

Noaptea se așternuse, moartea se apropia, nimeni nu o mai putea opri. Cum ar fi putut s-o facă acești oameni, cei ai lui Coligny și cei ai lui Henric de Anjou, ai lui Enguerrand de Mons, ai casei de Guise, ai Caterinei de Medici, cînd se gîndeau că supraviețuirea și puterea nu le erau asigurate decît dacă reușeau să-i ucidă pe ceilalți?

Cum să nu fi vrut acest popor care mergea rugîndu-se și cîntînd în urma steagurilor confreriilor, care îi asculta și-i aclama pe predicatori, moartea acestor eretici de o austeritate insolentă, a acestor hughenoti care păreau să aparțină unei rase și națiuni diferite, care doreau să-și impună religia regelui preacreștin și regatului Franței?

Montanari băuse și moțaise.

Leonello Terraccini îl trezise pentru a-l anunța că Bernard de Thorenc dorea să-l vadă.

Era deja miezul nopții.

– Îi vor ucide pe toți, repetă Bernard de Thorenc. Se apleacă spre Vico Montanari. Nu vor aștepta răsăritul soarelui, continuă.

Își ascunde fața în mâini, vorbind atît de încet, încît venețianul trebuie să se apropie pentru a-i înțelege cuvintele șoptite.

Bernard de Thorenc se întîlnise cu un membru al Parlamentului: Michel de Polin, partizan al reconcilierii. Hotărîse să părăsească orașul, fiind sigur că nu vor fi masacrați numai hughenoti, ci și cei care, buni catolici, nu sînt de acord cu masacrul. După părerea lui Michel de Polin, doar un miracol sau împotrivirea regelui – dar n-ar fi acesta un miracol? – ar putea împiedica hecatomba.

Michel de Polin a aflat că se făcuseră liste. Funcționarii municipali merseseră prin toate hanurile și locuințele, notînd numele celor care practica noua religie; transmisese aceste nume comandantului și șefilor municipali, care le trimiseseră oamenilor lui de Guise și ai lui Henric de Anjou.

Ucigașii, fie ei halebardieri elvețieni – acei trabani adunați de ducele de Guise – sau gărzi de corp ale regelui, știu bine pe cine să ucidă.

Coligny va fi primul, apoi vor veni toți ceilalți.

Bernard de Thorenc tace, fără a-și lua mîinile de la față.

I-a văzut, reia el cu aceeași voce înecată, pe halebardieri, pe pușcași, ucigași de-ai lui Sarmiento, punîndu-și panglica albă la umăr pentru a fi recunoscuți în timpul masacrului.

– Îi vor ucide pe toți, mai spune încă o dată. Pare să ezite, se îndreaptă, îl privește pe Vico Montanari. Enguerrand de Mons a luat parte la consiliul de taină care s-a ținut la Luvru acum mai

puțin de o oră. Dacă ar fi vrut, regele ar fi putut tăia funia cu care se pregătesc să-i stranguleze pe hughenoți. Dar miracolul n-a avut loc. Bernard de Thorenc face o pauză. Nu-mi plac hughenoții. Mi-au omorât pe cel mai apropiat tovarăș, Michele Spriano. Sînt aliații necredincioșilor, iar eu sînt gata să-i înfrunt într-o luptă dreaptă. Dar această căsăpire care li se pregătește nu e conformă cu religia lui Hristos. Strîmbă din nas, ridică din umeri. Știu că hughenoții sînt gata să facă la fel, continuă Thorenc. Cu această temere Henric de Anjou și Caterina de Medici i-au smuls regelui asentimentul la ceea ce se pregătește. Mai știu și că Diego de Sarmiento i-a transmis lui Carol al IX-lea o misivă din partea regelui Spaniei. Poate că Filip al II-lea a amenințat că vor intra în regat trupele spaniole, ca să termine cu hughenoții. Iar Carol a cedat. S-a ridicat, a strigat, a jurat pe Dumnezeu, a spus că dacă regina-mamă și fratele său de Anjou considerau că este bine să fie ucis amiralul, era de acord cu asta, dar să fie omorâți și toți hughenoții din Franța, încît să nu mai rămînă nici măcar unul care să-i poată reproșa că l-ar fi omorât pe amiral. Și a înjurat scurt: „Ei, fir-ar să fie, omorâți-i dracului pe toți, imediat!”

Brusc, Bernard de Thorenc apucă mîna lui Montanari.

A încercat, spune el, să o avertizeze pe Anne de Buisson. Dar era deja prea tîrziu, strada l'Arbre-Sec era în întregime ocupată de halebardieri, de trabanii lui de Guise. Ar fi reușit să treacă de ei dacă s-ar fi aflat față în față cu gentilomii hughenoți. Iar Séguret, Pardaillan sau Jean-Baptiste Colliard nu l-ar fi lăsat s-o vadă pe Anne.

– Am să mă întorc acolo, spune. Vreau să fiu de față cînd halebardierii și archebuzierii vor ataca. Clopotul mare din Saint-Germain-l'Auxerrois ar trebui să dea semnalul pe la ora șase. Dar nu vor aștepta pînă atunci. Sînt prea grăbiți să ucidă! Îi strînge mîinile lui Montanari. Nu vreau să atenteze la viața ei. O voi salva. Dar nu va fi în siguranță decît dacă rămîne ascunsă mai multe zile, pînă cînd se vor satura de atîta sînge. Vine un moment cînd se întîmplă și asta, o știm, noi care am văzut curgînd atîta sînge... Thorenc se ridică. O voi aduce aici. O vei ascunde, nu-i așa?

Vico Montanari nu răspunde.

Vico Montanari s-a prăbușit în jilt. Doarme, aplecat în față, cu brațele încrucișate. Respiră zgomotos, cu bărbia în piept, cu fruntea sprijinită de pervazul ferestrei.

Lumînările s-au stins. Noaptea este luminată din cînd în cînd de pîlpîirile grăbite ale torțelor care luminează preț de o clipă arcada și fațada Palatului Veneției.

Brusc, Montanari își scutură capul ca și cum ar vrea să se elibereze, să nu se sufocă, să alunge acea bătaie surdă pe care o aude, acele șiroaie de sînge pe care și le imaginează acoperindu-i fața în valuri, înecîndu-l.

Se gîndește: deasupra mea este ucisă o femeie, iar sîngele care țîșnește, mă acoperă, pentru ce căsătorie este?

Nunți stacojii. Nunți de sînge. Nunți cumplite.

Se îndreaptă, se trezește.

Tocsinul de la Saint-Germain-l'Auxerrois lovește cu putere în geamul care vibrează, gata să se spargă!

Montanari se ridică, împinge scaunul, deschide fereastra.

Lipicios, cald, aerul negru al nopții este străbătut de sunete grele care se încălescă, se lovesc de pereții locuinței. Montanari se dă înapoi, ca și cum n-ar fi putut rezista acestui val de zgomote care se ridică dinspre strada Fossés-Saint-Germain.

Niște oameni înaintează în lumina torțelor. Archebuzele și halebardele, căștile strălucesc din cînd în cînd. Recunoaște uniforme, armele, pielea trabanilor, mercenarii helveți ai ducelui de Guise.

Sare de la fereastră.

Cîțiva soldați s-au oprit în fața porții Palatului Venetiei. Ridică torțele. Lumina galbenă invadează încăperea, apoi dispare.

Montanari nu vede caii, dar aude bocănitul copitelor pe pavaj.

Distinge o voce răgușită, mai puternică decît tocsinul care pare să-l însoțească. Spune din ce în ce mai tare: „Regele poruncește! Este voința regelui! Este ordinul său expres!”

Trupa pornește din nou spre strada l'Arbre-Sec și strada de Béthisy. La colțul lor se află Palatul Ponthieu, unde se odihnește amiralul Coligny, protejat de cîțiva oameni, încercuit de gărzile de corp ale căpitanului Cosseins, dușmanul său de moarte, desemnat de către rege.

Montanari se îndreaptă din nou spre fereastră. Întunericul este ca o plasă ale cărei ochiuri se lărgesc puțin cîte puțin.

Se apleacă. Strada este plină de soldați. Vorbesc tare, armele li se ciocnesc. Acest zgomot apropiat acoperă uneori tocsinul de la Saint-Germain-l'Auxerrois, care continuă să tulbure noaptea, vrînd parcă să o alunge.

Brusc, explozii, țipete, uși trîntite și sparte, urlete, voci ascuțite de femei.

Încep să bată și alte clopote, cele de la Sainte-Eustache și de la Notre-Dame răspunzînd tocsinului. Bisericile sînt tot atîtea nave care deschid focul cu toate tunurile, iar cartierul, de pe cheiul Étoile pînă la strada Saint-Honoré, din strada Monnaye, la strada Autruche, care trece pe lîngă Luvru și Palatul Bourbon, nu e decît un cîmp de luptă.

Montanari închide ochii. Se află la bordul *Marchesei*, galerele se izbesc, catargele trosnesc. Sînt strigătele celor uciși, la Paris ca și la Lepanto.

Urletele vin dinspre strada l'Arbre-Sec și dinspre strada Béthisy. Montanari le recunoaște. Numai cei care ucid urlă așa.

Soldații au intrat probabil în casa cu numărul 7 și l-au ucis pe amiralul Coligny.

Montanari privește.

Ochiurile plasei s-au mărit. Noaptea e găurită. Au venit zorii, deja înroșiți.

Soldații sînt mai puțini numeroși, dar strada e plină de oameni, de femei, de copii care aleargă gesticulînd, țipînd. Unii duc cu ei obiecte, covoare, veșminte; se încaieră, își dispută prada.

Este strigătul care anunță începutul vînătorii, vremea jafului. Unii vor ucide, se vor lăsa îmbătați de sînge, cu fața mînjită.

Cine mai poate opri haită căreia i s-a dat drumul să adulmece prada?

Nunta de sînge, nunta stacojie, nunta barbară trebuie să se termine.

Montanari distinge acum corpurile, armele, chipurile.

Din noapte n-au mai rămas decît urmele unui naufragiu pe care îl îneacă lumina zorilor. Dintr-odată, în fața arcadei, la poartă, se aud strigăte, e zarvă. Două siluete dintre care una, cu brațul ridicat, respinge cu spada loviturile care se abat asupra lor.

Montanari se grăbește, coboară scara, strigă la Leonello Terraccini să adune slujitorii: „Înarmați, și să vină după mine!”

Străbate curtea, deschide ușa, iar peste el se prăvălește trupul însîngerat al lui Bernard de Thorenc, cu arma ridicată și protejînd-o cu propriul corp pe Anne de Buisson.

Montanari îl trage înăuntru și ridică brațele. Simte că slujitorii îl înconjoară. Vede guri știrbe, gingii sîngerînde, fețe cu cicatrice și cu ochi ieșiți din orbite, pumni ridicați, trupuri acoperite de zdrențe, ghioage și pumnale. Copiii par să se strecoare printre picioarele sale. Îi alungă cu șuturi.

Valeții ridică halebardele. Gloata sinistră se retrage.

Un preot iese în față și spune că trebuie pedepsiți cei care au stricat credința, că îngerul lui Dumnezeu a ales acea zi a Sfîntului Bartolomeu ca să zdrobească demonii. Toți cei care îi apără vor fi blestemați.

— Eu sînt venețian al Sfintei Ligi, țipă Montanari. Sînt soldat al Crucii, și omul pe care îl primesc era cu mine la Lepanto în

binecuvîntata zi de duminică, 7 octombrie, a anului 1571, mărturisesc înaintea lui Dumnezeu. Intră, dacă vrei!

Nu așteaptă răspunsul preotului, îl prinde de braț și-l trage în curte. Bernard de Thorenc e în picioare. Poartă la umăr batista albă a soldaților regelui și ai lui de Guise, semnul executanților.

– Îl vezi, zice Montanari. Acest gentilom este în serviciul lui Filip al II-lea, rege catolic al Spaniei. A fost prizonier la păgîni. Era cu mine la Lepanto, în Liga Sfîntă, sub semnul Crucii: *Tu hoc signo vinces!*

Preotul ezită. O zărește pe Anne de Buisson șezînd pe una din trepte.

– Aia, strigă preotul, aia este o hughenotă, o eretică!

– Convertește-o, binecuvîntează-o dacă asta crezi! îi spune Montanari.

Se apropie de Anna de Buisson, îi întinde mîna, îi șoptește că nu doar viața ei trebuie salvată, ci și cele ale oamenilor care trăiesc acolo.

– Cîinii care urlă afară vor sînge. Ne vor ucide pe toți! i-a murmurat el.

Anne de Buisson îngenunchează dinaintea preotului, care privește în jur.

Bernard de Thorenc își ține sabia gata de luptă. Leonello Terraccini este înarmat cu două pistolete. Montanari are mîna pe pumnal. Slujitorii cu halebardele lor dau impresia unui arici. Mulțimea nu mai înaintează.

Preotul așază mîna pe creștetul lui Anne de Buisson, se înclină și bolborosește. Își lasă capul în jos. Montanari nu aude ce murmură, dar probabil că ea își mărturisește greșeala, își reneagă credința, cere îndurare spre a fi primită înapoi în sînul sfîntei religii.

Preotul se închină, apoi se îndreaptă către mulțime și strigă:

– Aici nu sînt decît credincioși ai adevăratei credințe în Isus Hristos și în sfînta Biserică.

Mulțimea ezită, apoi îl aclamă. El se întoarce către Montanari și îl binecuvîntează.

Slujitorii închid la loc poarta.

Montanari se închină și murmură:

– Mulțumesc, Doamne.

– Dacă voiam s-o salvez, spune Bernard de Thorenc, trebuia să înaintez.

Stă în fața lui Vico Montanari, în încăperea de la primul etaj al Palatului Venetiei.

Întoarce capul spre ferestre. Sînt închise, dar se aude bătaia surdă a clopotelor amestecată cu pocnetele seci de archebuze, cu strigăte, cu bătaia copitelor de cai.

– Era ca pe puntea lui *Sultane*, reia el. Mi-am croit drum printre hughenoți. În urma mea, erau înjunghiați, decapitați. Tace, ascultă zgomotul. A vrut El, Dumnezeu, asta?

Mîinile, brațele, pieptul și fruntea îi sînt prinse în bandaje pe care sîngele le-a și înroșit.

– I-au masacrat pe toți, adaugă el.

Se avîntase singur într-un pasaj unde hughenoții se refugiaseră, povestește el. Probabil ducea pînă la malurile Senei. Sperau să fugă pe fluviu, neștiind că regele dăduse ordin ca bărcile să fie legate cu lanțuri.

– N-au avut timp să ajungă la maluri. Halebardierii regelui și ai ducelui de Guise i-au răstignit pe toți de pereți. M-am așezat în fața lui Anne de Buisson. Se întrerupe, coboară vocea ca și cum s-ar teme ca Anne să nu-l audă, din camera alăturată unde a fost dusă. Sîngele care îmi curgea din răni m-a salvat. Mă luptasem bine. Ea era prada mea. Lasă capul în jos. Cît despre ceea ce au făcut cu celelalte femei... Tace o clipă. Dumnezeu vede toate acestea?

Se ridică, dar, după cîțiva pași, se clatină pe picioare. Refuză ca Montanari, care l-a prins, să-l sprijine.

– O vei păstra aici, spune el arătînd cu o mișcare din cap ușa camerei unde se găsea Anne.

– Nu mai este hughenotă, răspunde Montanari, ci o bună catolică.

– Aștia omoară pe cine vor, răspunde Bernard de Thorenc. Orice creștin poate fi ucis pentru că, în ochii primului venit, e un stricat al credinței... Ridică din umeri. Cine știe ce vrea Dumnezeu,

pe cine condamnă? Care sînt, pentru El, stricătorii credinței? Eu nu cunosc decît creștini, evrei și necredincioși. Se întoarce încet, să se așeze. Dar regii aleg după interesele lor pe cei pe care vor să-i ucidă și pe care și-i fac aliați, fie ei necredincioși, stricători ai credinței sau chiar evrei. Venețienii fac așa de multă vreme. Ereticii sînt arși, necredincioșii sînt combătuți, maurii și evreii sînt constrînși să se convertească doar cînd prinții sau dogele au interesul ăsta. Dar El, Dumnezeu, vede toate astea? Vrea El să fie uciși oameni în numele Său?

– Dumnezeu îi lasă pe oameni să se condamne, spune Montanari, apoi îi judecă.

– Îngăduie-i să stea aici, murmură Bernard de Thorenc.

Străbate încăperea șchiopătînd. Vico Montanari îl ajută să coboare scara.

Traversînd curtea, aude în stradă un bărbat care strigă, repetînd fiecare frază, accentuînd fiecare cuvînt:

– Îngerul lui Dumnezeu a executat judecata Domnului. Trădătorul Coligny, care a vrut să-l omoare pe rege, care voia să piardă Franța și a făcut atîta rău Parisului, nu mai este acum decît un hoit pentru viermi și ciori! Domnul fie laudat!

„Preailustre Înălțimi,

Nu am reușit înainte de această zi, joi, 28 august 1572, să vă aduc la cunoștință evenimentele extraordinare și sîngeroase petrecute la Paris în duminica de 24, ziua Sfîntului Bartolomeu.

Porțile orașului fiind închise, iar bărcile legate la malurile Senei de sîmbătă, 23 august, din ordinul regelui, nici un curier nu a putut părăsi Parisul pînă astăzi.

În ziua de joi, 28, porțile au fost redeschise și în ciuda ultimelor patru zile, orașul este calm.

L-am străbătut.

La răscruci au fost ridicate spînzurători, unde atîrnă ciorchini de spînzurați. Funia leagă laolaltă jefuitori și hughenoți. Corbii, cu zecile, croncâne deasupra ștreangurilor, ochii și măruntaiele morților nu mai sînt decît carne de ciugulit.

Dar spînzurarea este un privilegiu la care au rar dreptul hughenoții.

Mai sînt încă hăituiți.

În această dimineată, pe cheiul Étoile, la cîțiva pași de Palatul Bourbon și de Palatul Luvru, am văzut o haită de canalii smulgînd hainele unei femei a cărei rochie neagră și purtare austeră i-au făcut să creadă că era de religie reformată. Nenorocita dădea din mîini ca o înecată. Cîinii s-au bătut pentru jupoanele ei, apoi au tăvălit-o, înainte de a o arunca în Sena.

Puțin mai tîrziu, pe același chei, am văzut înaintînd, precedată de halebarde, de purtători de drapele și de crucifixe, de predicatori,

marea procesiune, care, condusă de familia regală, se îndrepta spre Notre-Dame.

M-am alăturat acesteia, mergînd alături de Diego de Sarmiento, trimisul regelui Spaniei, și de ambasadori ai Curților Germaniei și Italiei.

Părintele Verdini se felicita, în numele Sanctității Sale Grigorie al XIII-lea, de victoria cîștigată asupra sectei hughenote.

Sarmiento a rîs de acest amiral Coligny, care se simțea în stare să atace Spania sau să-și impună credința la Paris, cu cei patru mii de cavaleri hughenoti ai lui și de două ori mai mulți infanteriști veniți din Țările de Jos și din Germania.

– Mergeți, dar, să-l vedeți, să simțiți cum miroase. Este la Montfaucon, mi-a zis izbucnind în rîs.

În jurul nostru toți chefuiau.

Soarta lui Coligny nu le inspira nici o milă acestor oameni, dintre care mulți îl întîlniseră în consiliile regelui.

Cît despre suveranul însuși, acesta îl asculta ca un fiu, numindu-l mereu – spre marea furie a fraților săi Henric de Anjou și Francisc de Alençon – «părintele meu».

Carol al IX-lea părăsise, după cum am mai spus, chiar hotărît să urmeze sfaturile lui Coligny, căci s-a găsit la Robert de Buisson, ucis de spanioli, o scrisoare semnată de mîna regelui, care-l îndemna să ucidă spanioli, așa cum o cerea Coligny.

Astăzi, toate acestea par să nu fi existat. Sîntem într-o altă lume.

Totul a început duminică, 24 august.

Încă înainte de ivirea zorilor, între orele trei și patru, tocsinul de la Saint-Germain-l'Auxerrois a început să bată și, la puțin timp după aceea, clopote de alarmă din toate bisericile i-au răspuns.

Imediat s-a răspîndit zvonul că regele acceptase să fie sugrumați toți hughenotii și să li se jefuiască locuințele.

Atunci a început masacrul în tot Parisul.

Am fost asigurat – am văzut, am constatat în jurul Palatului Venetiei – că nu mai exista străduță în Paris, oricît de dosnică, unde să nu fi fost asasinați vreo cîțiva. Sîngele curgea pe străzi în valuri.

Coligny a fost primul ucis, poate chiar înainte ca tocsinul să fi bătut la Saint-Germain-l'Auxerrois.

Se cunoaște numele asasinului, Bême, un om al lui de Guise, născut în Boemia, care, însoțit de archebuzierii și de halebardierii căpitanului Cosseins, a forțat poarta Palatului Ponthieu.

Hughenoții s-au apărut. Unii au reușit să fugă peste acoperișuri. Se spune că printre ei se găseau Guillaume, fratele lui Bernard de Thorenc, Séguret și Jean-Baptiste Colliard, trei dintre cei mai îndărătnici hughenoți fideli lui Coligny.

Bême și spadasinii săi au străpuns și crestat trupul lui Coligny, apoi au vrut să-l arunce pe fereastră.

Coligny, încă viu, s-a agățat. I-au tăiat atunci degetele. A căzut la picioarele ducelui de Guise, care aștepta, dorind să se asigure de răzbunarea sa. Se spune că a șters fața plină de cicatrice și de sânge a lui Coligny cu eșarfa, apoi a strigat: «El e, îl recunosc». Și l-a călcat în picioare.

Ceea ce s-a întâmplat cu trupul amiralului trebuie povestit, Ilustre Seniorii, dacă vrem să avem măsura celor petrecute la Paris de-a lungul acestor zile, când sute de cadavre mutilate și fără haine acopereau străzile și murdăreau fluviul.

Amiralul a fost azvîrlit pe jumătate viu în fața Palatului Ponthieu, iar mai multe zeci de copii – două sau trei sute, mi se spune – s-au aruncat asupra lui ca să-i taie capul și părțile bărbătești, apoi mâinile, brațele și picioarele.

L-au tîrît pe străzi, l-au perpelit pe un rug ridicat pe cheiul Étoile, au ezitat să îl arunce în Sena și l-au lăsat să putrezească înainte de a-l atîrna de picioare la spînzurătoarea din Montfaucon.

Aici a vrut regele să-l vadă pe cel căruia îi zicea «părinte».

În timp ce noi mergeam în marea procesiune, în acea zi de joi, 28 august, contele Enguerrand de Mons ne-a povestit că trupul lui Coligny nu mai era decît un stîrv putrezit. El însuși fusese nevoit să-și acopere nasul și alți nobili alături de el îl imitaseră. Însă văzînd aceasta, regele spusese:

– Eu nu mi-l acopăr ca voi ceilalți, căci mirosul dușmanului mort este foarte plăcut.

Regele a dat dovadă de aceeași răzbunare nemiloasă și față de alți gentilomi hughenoti care i-au fost companioni la jocul cu mingea sau la băile în Sena.

În cursul acelei nopți de Sfântul Bartolomeu, Luvrul a devenit astfel unul dintre locurile de masacru.

Mi-a povestit toate astea chiar Diego de Sarmiento, care nu își putea ascunde uimirea că regele pe care îl crezuse căzut sub hughenoti și care, dintr-odată, devenea călăul acestora, nesalvînd de la moarte decît pe prinții de sînge: Henric de Navarra și pe Condé.

Acești doi Bourboni, convocați noaptea, fără arme, au fost insultați de către Carol al IX-lea, care le-a dat să aleagă între liturghie, moarte și Bastilia, punîndu-le un pumnal la gît.

– El, repeta Sarmiento, el, Carol al IX-lea, care era gata să se lupte cu noi și părea dispus să îmbrățișeze religia reformată sau cel puțin să-i accepte prezența în regat...

Sarmiento a dat din cap, povestind cum Henric bearnezul a în-genuncheat imediat și și-a renegat încă o dată credința, fiind gata să asculte toate liturghiile, să se roage la toți sfinții care i se impuneau. Condé rezistase mai mult, pentru a sfîrși, la rîndul său, prin a-și renega credința.

Acestea au fost singurele două grațieri acordate de Carol al IX-lea.

Nobilii hughenoti ai celor doi prinți de sînge și toți cei care, cu mai puțin de două ore în urmă, dansaseră în sălile Luvrului, au fost împinși unul cîte unul în curte, unde helveții îi străpungeau cu su-litele, fiecare corp fiind ucis de atîtea lovituri, încît sîngele țîșnea din toate părțile, curgînd șiroi pe pavaj.

Au găsit un hughenot chiar și în camera lui Marguerite de Navarra, unde fricosul se ascunsese sub fustele ei, pătînd-o de sînge și amînîndu-și moartea cu cîteva ore.

Hughenoții erau uciși pe culoarele palatului, în grădini.

Fuseseră urmăriți cei care încercau să fugă pe acoperișuri sau prin subterane.

De la fereastra sa, regele privise acest măcel din curte și de pe malurile Senei.

– Bun vînător! rînjea Diego de Sarmiento.

Povestea cum suveranul trăsese în doi hughenoți care, pe malul stîng, în fața Luvrului, încercaseră să părăsească Parisul.

– Avea o archebuză mare de vînătoare, a adăugat spaniolul. Și striga: «Trageți, trageți, fir-ar să fie! Ne scapă, trageți!»

Pe urmă, a fost găsită pe culoarele Luvrului, nu departe de camera monarhului, o însoțitoare a Caterinei de Medici cu măruntaiele scoase. Pe suveran l-a cuprins teama, ca și cum s-ar fi temut dintr-odată că nu-și mai putea chema cîinii pe care îi slobozise, că nu-l vor mai asculta, mergînd pînă la masacrarea și mutilarea lui Isabelle de Thorenc, hughenotă fără îndoială, dar protejată de Caterina de Medici și sora lui Bernard de Thorenc, apropiat al lui Diego de Sarmiento.

Regele a încetat, într-adevăr, să mai conducă vînătoarea asupra hughenoților.

Dar poporul, ieșit ca din senin de prin cotloanele pe unde se aciuse, a năvălit pe străzi, golind casele hughenoților și spintecîndu-i pe cei care locuiau în ele.

Pe puțin trei mii dintre ei au fost astfel mai întîi dezbrăcați – veșmintele din lînă bună reprezentînd o pradă rîvnită de acești oameni de nimic, îmbrăcați în zdrențe – apoi uciși, hăcuiți, prădați de toate inelele și cerceii, lăsați, în fine, în stradă pradă cîinilor vagabonzi sau azvîrliți în Sena, ori aruncați în gropile din Cimitirul Inocenților, și chiar spînzurați, la Montfaucon.

Așa au fost dărîmate și prădate mai mult de cinci sute de case. Abia marți, 26 august, din ordinul regelui, au fost ridicate spînzurători la răscruci pentru a-i pune pe jefuitori în ștreang.

Dar Sfîntul Masacru și Dreapta Prădare au continuat pînă astăzi.

De la ferestrele Palatului Venetiei și pe străzile străbătute zilnic în compania secretarului Leonello Terraccini, am văzut fiare sălbatice cu chip și trup de om.

Ucigașii acoperiți de sînge despicau fără să aleagă pîntece de copil sau de femeie. Pe copiii de țîță cu scutecele însîngerate îi

duceau pînă la fluviu, unde îi aruncau. Spărgeau craniile cu lovituri de ghioagă.

Am văzut hughenoți ingenuncheați care încercau să-și salveze viața oferindu-le ucigașilor pungi pline cu monede din aur. Dar de ce să accepte aceștia o răscumpărare, cînd puteau lua și punga și viața?

Peste tot, crime și jafuri.

Cei din miliția municipală îi conduceau pe ucigași la casele pe care le știau locuite de hughenoți. Consultau registrele, urcau scările imobilelor pînă în camerele unde erau găzduiți gentilomii veniți la Paris pentru nunta lui Henric, seniorul lor hughenot, și a lui Marguerite de Valois, catolica.

Peste tot, crime.

Nimic din toate acestea, Ilustre Seniorii, nu trebuia să mă surprindă, pentru că în rapoartele mele precedente am arătat cum Diego de Sarmiento pregătea o vînătoare. Odată căzuți în plasă, închiși în oraș, hughenoții urmau să fie loviți ca animalele prinse în fundul unui sac.

Dar cu greu pot exprima cuvintele mirosul și culoarea sîngelui. Și este greu să-ți imaginezi străzile unui oraș transformate în pîraie roșii sau acest popor pe care îl credeam reținut, supus, preschimbîndu-se dintr-odată într-o hoardă care răcnește, într-o haită de ucigași aruncîndu-se cu patimă și furie asupra vecinilor, masacrîndu-i, străpungînd trupurile nou-născuților, scoțînd măruntăile femeilor și ale copiilor.

Asta au făcut. I-am văzut.

Ucigașii sugrumau fără să le tremure mîna, cu siguranța celui care aplică judecata lui Dumnezeu.

Și toți au aflat, de-a lungul acestor zile, că un măceș uscat, cu floarea căzută dinaintea statuii Fecioarei din Cimitirul Inocenților, a început să înflorească, semn al satisfacției lui Dumnezeu în fața lucrului bun care se împlinise în Paris.

M-am dus în Cimitirul Inocenților și am auzit clopotele bisericii bătînd cu putere pentru ca vestea bună a miracolului să fie cunoscută de toți.

În jurul statuii Fecioarei, am văzut bărbați și femei, cu ochii ieșiți din orbite, chiuind, țopăind, agitându-se, lăsându-se purtați de bucuria miracolului.

Apoi au părăsit cimitirul, grăbindu-se să ucidă alți eretici, să facă să curgă acel sânge care stropise măceșul și care urma să facă regatul Franței să înmugurească din nou.

Astfel s-au petrecut lucrurile în timpul celor patru zile scurse de la acea noapte de duminică a Sfântului Bartolomeu, 24 august 1572.

Astăzi, regele s-a dus cu alai la Cimitirul Inocenților pentru a contempla și el miracolul măceșului.

A îngenuncheat dinaintea ramurii înflorite.

Mă aflu nu departe de el, lângă Diego de Sarmiento, în primul rînd al tuturor ambasadorilor.

Fața lui Carol al IX-lea era de o paloare extremă, iar mîinile îi tremurau. Mi s-a părut că se clătina și că s-a ridicat cu greutate, reluînd cu pași înceți conducerea procesiunii.

Nu mi-a părut cuprins de sentimentul victoriei pe care tocmai o cîștigase, ci mai degrabă de o teamă.

Se zvonea că îl chemase pe chirurgul Ambroise Paré, rămas în viață deși era suspectat că era hughenot și că l-a îngrijit pe amiralul Coligny după focul de arcebuză căruia acesta îi căzuse victimă. Carol s-ar fi plîns că mintea și trupul îi sînt puternic tulburate, ca și cum ar fi cuprins de o puternică febră.

I se pare tot timpul, ar fi mărturisit el, cînd e treaz sau cînd doarme, că trupuri masacrate își apropie de el chipurile lor hidoase, acoperite de sânge. Se jură că nu a vrut ca în masacru să cadă oamenii simpli și inocenți.

Dar au căzut, Înălțimile Voastre, și numai Dumnezeu are puterea să facă să reînvie morții.“

„Trăiesc în așteptarea morții“, a scris Anne de Buisson.

Acesta e primul rînd al jurnalului pe care l-a ținut de-a lungul întregii sale vieți. L-a început în după-amiaza duminicii de 24 august 1572, în ziua Sfîntului Bartolomeu. Se trezise tresărind, descoperind acea cameră de la primul etaj al Palatului Venetiei, unde, își amintea treptat, Bernard de Thorenc o dusesese după ce ea îngenunchease în curte, iar preotul îi ceruse să-și renege credința, punîndu-i mîna pe creștet.

Amintindu-și, tremurase, sărise din pat, cu pletele desfăcute, cu picioarele goale – dar cine o descălțase? Și, deodată, a auzit țipete, urlete sau mai degrabă lătrături, și acea bătaie de tocsin care, avea impresia, îi zguduia capul care vibra ca și cînd el ar fi fost metalul lovit.

S-a repezit la fereastră, dînd deoparte draperia, orbită de amurgul aprins.

Văzuse, la colțul străzii Poulies cu Fossés-Saint-Germain, doi copii care trăgeau un trup gol mutilat, apoi oameni cu brațele încărcate cu veșminte, iar alții ghemuiți pe pavaj goleau conținutul unui cufăr. Împrejurul lor zăceau trupuri goale, însîngerate, bărbați și femei, acestea cu picioarele desfăcute. Cu sîinii tăiați, înfășurate în bucăți de pînză pe care le purtau ca pe niște mari eșarfe.

Anne a strigat, ușa camerei s-a deschis și l-a văzut în cadrul ei pe Vico Montanari. Nu a fost nevoie să-l întrebe pentru ca acesta să-i spună că Bernard de Thorenc plecase, dar că ea se afla în siguranță, că putea să rămîna acolo atîta cît – a făcut o mișcare din bărbie în direcția ferestrei – va dura asta.

Ea și-a împreunat mâinile ca pentru rugăciune, spunînd cu o voce rugătoare și îngrozită că voia hîrtie, pene de scris, cerneală. Apoi și-a pus palmele peste urechi pentru ca Vico Montanari să înțeleagă că dorea să scrie pentru a ridica împrejurul ei, în ea, cuvînt cu cuvînt, piatră cu piatră, un zid care să o protejeze, de care să se poată agăța cînd va simți că alunecă spre prăpastie, în acel pasaj unde văzuse bărbați, femei, copii străpunși cu lovituri de halebardă, răstigniți ca trofee de vînătoare pe pereții subterani care duceau, li se spusese, de la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec pînă la malurile Senei, unde vor găsi bărci pentru a fugi și a scăpa de ucigași.

„Asasini“: a spus cuvîntul mai întîi cu voce scăzută, apoi l-a urlat la urechile lui Montanari: „Asasini! Asasini!“

Îl auzise pentru prima oară în dimineata cînd Bernard de Thorenc, cu trupul însîngerat, rănit la umeri, la mîini și la frunte, cu gîtul crestă de hughenoți – căci el intrase primul în locuință, apoi în pasaj –, îi șoptise, ridicînd-o și ducînd-o spre ieșire: „Sînt niște asasini!“

Halebardierii, acei mercenari helveți care îi aparțineau lui de Guise, au vrut să-l oprească. Unde se duceau? Cine era acea femeie, de ce să nu o taie chiar acolo, ca pe o scroafă, spintecînd-o pe mijloc? Își strecuraseră mîinile între pulpele ei.

Bernard de Thorenc îi respinsese cu lovituri de sabie, strigînd că era a lui, că o păstra pentru bunul lui plac.

– Este prada mea și am plătit-o cu sîngele meu! a spus arătîndu-și rănile.

Putuseră să părăsească casa cu numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

Renunțase din instinct să-și înnoade brațele de gîtul lui Bernard de Thorenc, lăsîndu-le să atîrne, ca o pradă rănită în gura fiarei.

Dar, odată ajunși în strada Fossés-Saint-Germain, a vrut să meargă. Și, de la primii pași, mulțimea îi impresurase.

Văzuse acele fețe pline de ură, acele mîini care căutau să se agăte de ea, să-i smulgă hainele.

Bernard de Thorenc făcuse cercuri cu sabia, iar mulțimea urlase:

– E o hughenotă! O ucidem! În Sena cu ea! La ștreang! Pe rug! Dă-ne-o, dă-ne-o!

Bernard de Thorenc se așezase în fața ei și respinsese acea haită cu lovituri largi de sabie. Apoi s-a deschis poarta, iar valeții înarmați cu sulite i-au împiedicat pe acei cîini să pătrundă în curte, Montanari trăgîndu-l înăuntru pe preotul în fața căreia ea a trebuit să îngenuncheze, să-și mărturisească greșelile.

Îi venea să vomite.

– Ucigași, șoptește la rîndul său Vico Montanari.

Se apropie de Anne de Buisson, vrea să-i ia mîna, dar ea se ferește și merge pînă la fereastră. Vede alte trupuri întinse pe stradă, cu măruntaiele scoase, castrate, jefuitorii împărțindu-și hainele morților, apoi uitîndu-se în jurul lor ca și cum ar fi adulmecat noi prăzi.

Anne de Buisson dă să se retragă și se lovește de Vico Montanari.

– Ucigașii nu vor pătrunde aici, spune el, pe cînd ea se îndepărtează, se ghemuiește pe pat, cu spatele încovoiat, cu brațele strîngîndu-și picioarele îndoite.

Nu pare să-l asculte pe venețian, care spunea că nimeni la Curte, nici regele, nici regina-mamă, nici fratele, Henric de Anjou – aceștia doi hotărîseră masacrul și suveranul le cedase – nu vroia să intre în conflict cu Serenisima Republică.

Se apleacă spre Anne de Buisson.

– Aici este Palatul Veneției, precizează el.

Anne de Buisson se ridică. Nu se poate abține să nu meargă cu pași mari ca o nebună, știe asta, dînd din brațe, frămîntîndu-se, repetînd că îi cunoaște. Îl știe pe acest rege căruia îi place să se lase biciuit și care biciuiește, care tremură în fața mamei sale, cu fața transpirată, cu ochii plecați, cu vorba ezitantă. Îl știe și pe celălalt, pe regele favoriților, Henric de Anjou, fardat, împodobit ca o femeie, și pe ea, pe Caterina de Medici, neagra, regina morții, cea care poruncește magilor și vrăjitorilor să înfigă ace în

inimile figurinelor modelate după imaginea celor pe care îi urăște, și care, atunci cînd vraja nu reușește, se folosește de otravă – și ni-meni, nici măcar monarhul, nu se poate considera la adăpost de această ucigașă.

– Dacă ea vrea, pătrunde și aici sau îi va trimite pe acoliții ei, cu otrăvuri. Pentru ea eu sînt deja moartă, dar dacă ar afla că trăiesc, nu ar avea liniște pînă nu m-ar ști moartă.

Anne de Buisson se oprește în fața lui Montanari. Îl imploră din nou: vrea să scrie, să lupte astfel împotriva vrăjitoriilor, a acelor otrăvuri pe care Caterina le strecoară în suflete – și victimele ei nu mai știu, nu mai vor, nu mai sînt în mîinile ei decît niște păpuși pe care le sfîșie și apoi le aruncă, atunci cînd se plictisește de ele.

Anne ezită, apoi, cu vocea stinsă, șoptește:

– Isabelle de Thorenc?

Montanari lasă capul în jos, se dă înapoi. Spune că secretarul, Leonello Terraccini, îi va aduce ceea ce a cerut.

Se oprește în pragul camerei.

– Au găsit trupul lui Isabelle de Thorenc, răspunde el.

Anne de Buisson își desface brațele.

– Îl vor și pe al meu, spune ea.

Secretarul intră la puțin timp după aceea și așază pe mäsută, în mijlocul încăperii, hîrtia, penele ascuțite și cerneala.

Anne se ridică, se învîrte în jurul acestui tînăr cu păr buclat, cu trăsături regulate.

Împinge masa către fereastră. Trebuie să-i vadă pe asasini.

Poate că Bernard de Thorenc se întorsese printre ei după ce o salvase? Dar numai pe ea, doar pe ea voise el să o smulgă asasinilor; ceilalți, toți ceilalți, ca acel nou-născut tîrît de copii și ale cărui corp și cap saltă pe pavelele străzii Poulies, să fie toți omorîți!

Bernard de Thorenc trebuie să-i ucidă spre a fi iertat pentru că o scăpase, o ascunsese, sau ca să nu fie suspectat, el, fratele lui Guillaume de Thorenc, de complicitatea cu oamenii sectei hughe-note, ai cauzei.

Așază foile pe mäsută.

Or, tocmai acestui om i s-a dăruit ea în ziua căsătoriei dintre Henric de Navarra și Marguerite de Valois.

Se lăsase iubită sub o scară, în colțul cel mai îndepărtat al Palatului Luvru, acolo unde, astăzi, este masacrată sau spintecată Isabelle de Thorenc, sora lui Bernard.

El a salvat-o pe ea, Anne, dar a abandonat-o aici, și poate, în strada Poulies, asasinii se ridică și o caută.

Anne de Buisson se așază la măsută și ia o pană.

– Nu vă arătați, îi zice Leonello Terraccini, apropiindu-se. V-au lăsat să intrați aici, dar l-am văzut pe preot dînd tîrcoale străzii Fossés-Saint-Germain. Vreo sută de ucigași îl ascultă și-l urmează. A acceptat să vă convertească doar pentru că îi era frică. I-am auzit predicile. Spune: „Dumnezeu îi va converti dacă asta îi va fi voia, Dumnezeu îi va ierta dacă va dori, însă noi, noi trebuie să executăm sentința Sa“. Preotul se poate întoarce după dumneavoastră. Poate vă dorește moartea, în contul cuiva.

Anne de Buisson se întoarce și îl privește fix pe secretar, care repetă:

– Nu vă arătați, sîngele i-a înnebunit!

Dintr-odată, cu o mișcare brutală, Anne îl apucă de după gît, îl trage spre ea, își lipește trupul de al lui. Geme, pare să vrea să se afunde între umerii și picioarele lui Leonello Terraccini.

Îl forțează să se aplece, îl sărută. Nu se îndepărtează de el decît după ce simte acea savoare călduță pe limbă.

Vede perle de sînge pe buzele lui Terraccini, pe care le-a mușcat.

Își încolăcește brațele în jurul mijlocului lui, se retrage pînă la pat și se răstoarnă trăgîndu-l după ea.

Închide ochii în timp ce el îi ridică jupoanele și își strecoară mîna între pulpele ei.

Își aduce aminte de gestul ucigașilor din pasajul întunecat de la casa cu numărul 7 din strada l'Arbre-Sec.

Îi apucă încheietura mîinii, nu pentru a i-o respinge, ci pentru ca el să o afunde în ea.

Se gîndește: „Trăiesc în așteptarea morții“.

În acele zile de sînge, cînd asasinii tăiau nasuri și urechi, buze, membre, grumaji, cînd înfigeau pari în pîntecele femeilor, sau, înainte de a le profana astfel, le forțau să se acupleze cu hughenoții castrați, ca niște purcei – iar rîsetele și sîngele umpleau străzile în acele zile –, Bernard de Thorenc, străbătînd străzile Poulies și Fossés-Saint-Germain, pleca fruntea, temîndu-se să-și arunce privirea spre fereastra Palatului Venetiei, în spatele căreia își imagina că se afla Anne de Buisson.

Grăbea pasul pentru a se îndepărta mai repede de acele străzi unde bîntuiau ucigași călăuziți de acel preot dinaintea căruia Anne îngenunchease și care se oprea adesea în fața ușii Palatului Venetiei, ca tentat să o forțeze, să reia ceea ce îi fusese smuls, acea hughenotă pe care nu putuse decît să o convertească, deși ar fi preferat să o omoare.

De departe, în strada Autruche, Bernard de Thorenc îi observa pe acei asasini ale căror mîini, brațele, pînă chiar și gurile, le erau pătate de sînge.

Apoi, încet, după ce se convingea că vor sparge alte uși, că vor traversa Sena vîinînd alți hughenoți care încercau să fugă – iar regele, de la fereastra lui din Luvru, îi lua la ochi cu archebuza sa mare, așa cum ocheschi la vînătoare un cerb sau un mistreț –, Thorenc intra în Palatul Spaniei.

Ținea sabia în mînă. Iar eșarfa albă – pătată de sînge – era încă legată de umăr, permis de liberă trecere pentru asasini, cum erau și acele bandaje înroșite de pe umeri, mîini, frunte.

Mergea cu capul sus, acum, căci voia să vadă.

Într-un loc se împiedicase de trupurile a două femei îmbrățișate, dezbrăcate, cu chipurile atît de crestate, încît pierduseră orice formă omenească, și cărora li se vîrîseră coarne de bou între pulpe.

Ceva mai departe la colțul străzii Saint-Honoré, se afla un grup de copii care înconjurau un bătrîn gol, îngenuncheat, obligîndu-l să înghită foi din Biblie, apoi excremente, căci omul nu trebuie să citească Sfînta Carte în limbă profană, nici să refuze postirea. Or acel bătrîn făcuse toate acestea. De aceea, trebuia să piară în chinuri!

Cîțiva pași mai încolo, Bernard de Thorenc văzuse copii – tot copii! – spintecînd burta unei femei, scoțîndu-i măruntaiele și servindu-se de mâțele aburind ca de niște bice, lovind fața altor hughenoți care erau împinși spre ei – iar mulțimea îi aplauda pe acești tînci batjocoritori care omorau atît de sălbatic.

Bernard de Thorenc își întorcea privirea.

Adesea, pe parcursul acestor zile de sînge, avusese impresia că era urmărit și că, odată întors la Palatul Spaniei, Diego de Sarmiento, Enguerrand de Mons sau părintele Verdini îl priveau bănuitor ca și cum unul dintre spionii lor – acei șerpi erau hrăniți de regina-mamă, de Henric de Anjou sau de Sarmiento însuși – le povestise că Bernard nu omorîse nici un hughenot, ci doar se apărase, evitînd lupta. Că se limitase la a salva o femeie, pe acea Anne de Buisson, hughenotă, sora blestematului corsar din La Rochelle, Robert de Buisson, acea Anne, însoțitoarea Caterinei de Medici, pe care aceasta voia poate acum să o facă să dispară, pentru că fusese martoră la prea multe comploturi și că, odată Parisul curățat, iar Henric de Navarra convertit, nu mai era nevoie de o hughenotă printre femeile reginei-mamă.

De aceea, Bernard de Thorenc nu avea încredere. Nu trebuia să le dea nici cel mai mic pretext asasinilor. Trebuia să evite să se uite spre fereastra Palatului Venetiei, și chiar să se gîndească la Anne de Buisson.

De altfel, de ce l-ar aștepta cînd între ei doi, din noaptea lor de sub scara din Palatul Luvru, sîngele cursese ca un torent în creștere? Trebuia să lase să treacă timpul, să nu se apropie nici măcar de Vico

Montanari sau de secretarul său, Leonello Terraccini, pe care Bernard de Thorenc îl zărise adesea la Palatul Spaniei, apoi în acea capelă din Luvru unde Henric de Navarra îngenunchease în mijlocul asasinilor, recunoscînd că era doar un stricat al credinței care cerea umil să fie primit în sfînta Biserică. Iar cînd deschisese gura să primească împărtășania, rîsul Caterinei de Medici fusese atît de puternic, încît umpluse tot naosul, amestecîndu-se cu al asasinilor.

Tocmai în acel moment Bernard de Thorenc se gîndise – îi trecuse prin minte ca o durere usturătoare – că oamenii, toți oamenii, oricărei religii ar aparține, făcuseră un infern din acest pămînt oferit de Dumnezeu.

Își amintise de miniaturile din cartea lui Michele Spriano, de supliciile pe care Dante le descria în călătoria sa în infern. Era tocmai ceea ce văzuse el împlinindu-se pe străzile Polies, Monnaye, pe cheiul École, în jurul Palatului Bourbon și al Palatului de Aumale.

Enguerrand, care se întorsese din provincie, de la Marea Furtună din Mons, perorase, spunînd că în fiecare zi, la sfîrșitul festinului, și pentru a-i distra pe bunii catolici care fuseseră invitați, aruncase hughenoți din înaltul falezelor în trecătorile Siagnei. Le poftea pe femei să întepe șalele și fundul acestor hughenoți pentru a-i face să se arunce singuri în rîu. Iar copiii erau printre primii care se prindeau în joc.

Hughenoții erau urmăriți peste tot, spunea Enguerrand de Mons, iar trupurile acestor eretici pluteau de asemenea pe Ron și nimeni nu voia să-i îngroape.

– Iar acum aceste stîrvuri strică apele...

– Nu terminăm nicicînd cu ei, a adăugat Enguerrand de Mons, după o tăcere, întorcîndu-se spre Bernard de Thorenc.

Vreo sută de nobili hughenoți ocupaseră și apărau Castellaras de la Tour. În fruntea lor se afla...

– ...Fratele tău Guillaume și cîțiva care scăpaseră, printre care Jean-Baptiste Colliard și Séguet.

Sarmiento se indignase.

Cei care îi lăsaseră în viață pe unii stricați ai credinței erau și mai vinovați decît aceștia. Lor trebuia să li se dea moartea cea mai

crudă. Trebuiau să o simtă pătrunzînd încet în ei. Căci, prin compasiunea, lașitatea sau complicitatea lor, compromiseseră destinul regatului Franței și al dreptei credințe.

Protestanții din La Rochelle rezistau deja în fața trupelor regelui. Cei din Montauban și de la Nîmes, printre atîtea alte orașe din sud, voiau să se strîngă într-o uniune, să părăsească regatul, să aștepte ajutoarele germanilor sau ale ticăloșilor din Țările de Jos.

– Iată ce au lăsat să se întîmple protectorii hughenotilor! Pentru aceștia, securea, pumnalul, funia, agonia cea mai lungă vor fi încă pedepse prea ușoare!

Diego de Sarmiento l-a privit fix pe Bernard de Thorenc, care i-a înfruntat privirea, apoi s-a îndepărtat.

În camera sa, în acea noapte, el s-a rugat, îngenunchat, cu capul lăsat pe mîinile împreunate, cu brațul sprijinit de marginea patului.

Apoi a lăsat rugăciunile și a început, cu o voce din ce în ce mai puternică, să i se adreseze lui Dumnezeu:

– Doamne, noi sîntem cu toții niște necredincioși! Aici am văzut crime și barbarii tot atît de perverse ca în temnița din Alger și pe galerele turcești. Am văzut oameni fără nas, fără urechi, fără buze, fără ochi, arătînd întocmai ca victimele lui Dragut Arsul.

Am văzut cum erau dezbrăcate femeile, tratate ca niște prăzi, apoi, după ce abuzau de ele, călăii le scoteau măruntaiele și le lăsau să moară, cu trupul profanat. Creștini sau mahomedani, noi sîntem toți necredincioși, Doamne. Pămîntul a devenit infern.

Ce poate face cel care crede în Tine?

Am păcătuit mult, Doamne.

Am ucis de multe ori, în cursul vieții.

Dar acum sînt dezgustat de sînge.

Ce-i de făcut, Doamne, ca să nu mai fie vărsat în numele Tău?

Cum, Doamne, să se pună capăt masacrului, acestei preaumane și sîngeroase comedii?

Cum să nu-ți mai fiu necredincios?

Cînd Bernard de Thorenc a început să vorbească cu o voce pe care indignarea și, poate, disperarea o făceau să tremure, Vico Montanari i-a strîns brațul. Dar el a continuat pe același ton, indiferent la mulțimea care îl înconjura.

Se aflau pe cheiul École, salahori, cerșetori, marinari, negustori, femei jerpelite care spălau cu apă multă lenjeria de la Luvru sau din Palatul Bourbon. Dar, la colțul străzii École și a cheiului, Montanari observase niște spadasi cu vestele roase, cu pălăriile pe ochi, ascunzîndu-le chipurile. Aceștia erau bandiți care, pentru un pumn de scuți, te spintecau. Poate că erau chiar spioni ai reginei-mamă supraveghindu-l pe Bernard de Thorenc, însărcinați să-i aducă acesteia la cunoștință ce spunea.

Montanari i-a șoptit:

– Vorbește mai încet!

Bernard de Thorenc a privit în jurul lui, a ridicat din umeri, și-a pus mîna pe mînerul sabiei.

– Să vină! a spus el, printre dinți. Da, Montanari, a reluat el, sîntem la fel de cruzi, la fel de barbari ca niște păgîni. Halebardiarii, soldații germani ai ducelui de Guise, gărzile de corp regale, spadasiinii lui Diego de Sarmiento, ai lui Enguerrand de Mons sau ai lui Henric de Anjou sînt ienicerii noștri. Noi avem ucigașii noștri, călăii noștri. Și care este cel mai desfrînat dintre Dragut Arsul și regele preacreștin? S-a oprit, apoi a adăugat cu o voce mai domoală: Îi place să omoare. E ca un nebun. Un vînatör dement. Vrea sînge. A folosit mai mult de cinci mii de cîini. Omoară cu arcebuza și cu pumnalul. Cerbii, mistreții săi sînt hughenoții care au reușit să fugă, care încă mai rezistă, în La Rochelle, care se

adună în jurul fratelui meu Guillaume, și ei tot asasini. A făcut o mutră de dezgust. Cînd Carol se întoarce de la vînătoare, este parfumat, îmbrăcat. Așteaptă noaptea și pleacă, mascat, să dea tîrcoale pe străzi, nu departe de cheiul acesta, pe străzile Saint-Honoré, l'Arbre-Sec sau Monnaye. Forțează porțile de la locuințele nobililor sau ale membrilor Parlamentului. Îi aruncă la picioarele patului, în care se urcă el, cerînd să fie biciuit. Regulează femeia, biciuiește la rîndul lui, geme. Zice că aude voci care țipă, urlă, exact ca în nopțile de masacru. Are trupul acoperit de sudoare. Vrea să mai fie biciuit și povestește că în fiecare dimineată se adună în fața ferestrelor sale mulțimi de corbi, din cei ce se vād zburînd în jurul ștreangurilor sau al spînzurătorii din Montfaucon. Croncăniturile lor sînt țipete de om, iar uneori vin să bată cu ciocul în ferestre.

Vico Montanari i-a strîns din nou brațul, apoi, pentru a-l împiedica să continue, i-a vorbit de Anne de Buisson, ascunsă încă în Palatul Venetiei. Avea de gînd să părăsească Parisul, poate pentru a merge la Venetia.

Bernard de Thorenc părea că nu aude. A continuat spunînd că regele avea din ce în ce mai des sînge în gură, pe buze, că tușea și sughita. Din excesele sale nocturne se întorcea palid, cu vesta pătată de sînge, cu privirea întunecată, cu capul plecat, strigînd dintr-odată că vrea să i se adune gărzile, că știa că încercau să îl omoare, să-l sugrume, să-i facă vrăji. Unii spuneau că se temea ca mama sa să nu-l otrăvească, fiindcă îl prefera pe Henric de Anjou, că deja îi aranjase succesiunea, iar pentru că Henric de Anjou tocmai fusese ales rege de Dieta din Polonia, ea va fi cea care, după moartea lui Carol, așteptînd întoarcerea lui Henric, va asigura regența.

– Degeaba strigă, a continuat Bernard de Thorenc. Îl sufocă valuri de sînge și oricine îl vede știe că va muri.

Tot Bernard de Thorenc, mergînd alături de Vico Montanari pe cheiul École, este cel care a spus: Carol al IX-lea murise cu gura plină de sînge, în duminica de 30 mai 1574, ziua de Rusalii. Regina-mamă se înfășurase într-o eșarfă neagră, își ascunsese chipul sub dantela neagră și mîinile în pliurile rochiei negre.

– Femeie de doliu, a murmurat Thorenc, femeie a morții! Ea este solul secerătoarei cu coasa.

Caterina de Medici a trimis imediat curieri în Polonia pentru ca fiul ei iubit, Henric de Anjou, să vină să-și pună curulețul de muiere pe tron și să fie proclamat Henric al II-lea, rege preacreștin al regatului Franței.

În aceeași zi, cea a morții lui Carol al IX-lea, Anne de Buisson și Leonello Terraccini au părăsit Palatul Venetiei, iar Montanari nu a știut cum să-l anunțe de plecarea lor pe Bernard de Thorenc, limitându-se doar să lase să-i scape cu jumătate de voce:

– A plecat. Cu el.

Montanari a crezut mai întâi că Bernard de Thorenc nu auzise, pentru că a continuat să vorbească despre rege.

– Acel sânge din gură, sângele care l-a sufocat, este cel al masacrațiilor, al celor asupra cărora a tras de la fereastră sa ca și când ar fi ochit un vînat, este cel al partenerilor săi de joc, pe care i-a lăsat să fie sugrumați, străpuși sub ochii săi cu lovituri de halebardă. Este sângele remușcărilor. Doar dacă...

S-a oprit în timp ce mulțimea, atît de densă pe cheiul École, îl împingea.

– Doar dacă nu l-a otrăvit maică-sa. Regina Caterina transpiră moarte... Apoi, dintr-odată, a șoptit: A plecat așadar cu acest Terraccini?

A schițat o grimasă, cu gura strîmbată, adăugînd că odinioară, pe cînd era încă tînăr, ca acest Leonello Terraccini, cunoscuse o femeie, pe Mathilde de Mons, care avea codițe blonde ca ale lui Anne de Buisson. O regăsise fericită în haremul lui Dragut Desfrînatul.

– Așa sînt femeile, a conchis el ridicînd din umeri.

A început iarăși să meargă, cu capul plecat, apoi, cu o mișcare a bărbiei, a arătat spălătoresele care, îngenuncheate, cu brațul înroșit, frecau cearșafurile de la palate și ale nobililor.

– Pîna și acestea, a șoptit el. Și, după cîtiva pași: Chiar și reginele.

A început să povestească ceea ce Enguerrand de Mons și Diego de Sarmiento spusese despre ceea ce se întâmpla la Luvru, unde Marguerite de Valois, soția lui Henric de Navarra, se culca sub toți bărbații pe care îi întâlnea.

Era, după cum îi auzeai, o depravată care nu avea decît un gînd: să-și satisfacă poftele, pînă și cu frații, începînd de la vîrsta de doisprezece ani.

În loc să-i împrîtzeze dorințele, timpul n-a făcut decît să-i amplifice viciile, și, tot atît de mișcătoare ca argintul viu, se regula cu orice servitor care se apropia de ea.

Ajunsese chiar să meargă să dezgroape capul unuia dintre amanții săi, decapitat din ordinul regelui, ascunzîndu-l cu propriile mîini în capela Saint-Martyrs, în Montmartre.

Soțul și frații ei, Francisc de Alençon și favoritul Henric al III-lea, partenerii ei de joacă, făceau dovada aceluiași desfrîu ca și ea.

– Merg de la unii la alții, iar Caterina de Medici le aruncă între picioare tinere care îi lasă sfîrșiți. Se spune chiar că Henric de Navarra și-a pierdut conștiința mai bine de o oră, într-atîta s-a dat acestei voluptăți. Și toți își zic creștini, toți îngenunchează în fața altarului! Iată Curtea, iar cea a Spaniei este la fel, fiecare lăsînd în urmă bastarzi de prinț sau de rege.

Thorenc a dat din cap.

– L-am cunoscut pe Don Juan, bastardul lui Carol Quintul... A făcut o pauză, apoi a reluat: Îl urmăresc pe Henric de Navarra de fiecare dată cînd mă duc la Luvru. Niciodată nu am văzut om atît de vesel, care aleargă din alcov la jocul cu mingea. Rîde cu asinii gentilomilor săi. Dansează, cu platoșa sub capă, cu pumnul în mîneca tunicii, pentru că – sînt cuvintele pe care i le-a spus lui Enguerrand de Mons – „sîntem aproape întotdeauna gata să ne tăiem gîtul unii altora“. Dar el dansează, Montanari, el se distrează ca și cum nu ar fi avut loc masacrul alor săi, al acelor nobili pe care căsătoria sa i-a atras la Paris. Cînd au vrut să iasă din sac, simțind că urmau să fie închiși pentru a fi uciși, le-a spus că sînt în siguranță, că regele Carol îi promisese asta. Thorenc a adăugat cu o voce răgușită: Acela a murit, sîngele remușcărilor i-a umplut gura. Dar Henric dansează și face amor, rîde și se gudură la mărturisirile

de dragoste ale soției sale Margot. Sînt prinți creștini! Mîine Henric va fi, poate, rege. Hughenoții așa speră. Dar toate astea, le văd, Montanari, ca și cum aș fi Dante mergînd în infern alături de Vergiliu și descoperindu-i pe cei damnați.

Așa au vorbit astfel aproape în fiecare zi, iar Vico Montanari, întors la Palatul Veneției, făcea raport către Ilustrisimele Seniorii ale Serenisimei despre cele aflate.

Mai adăuga că și alții, în afara lui Bernard de Thorenc, îi împărtășeau regretele – dezgustul – pentru tot sîngele vărsat, și că aceste sentimente erau cu atît mai vii cu cît se pregătea războiul dintre hughenoți și catolici, că religia apărea în fiecare tabără ca un simplu pretext.

Se masakra în numele lui Dumnezeu, dar cui îi păsa de ceea ce îi învățase Hristos?

Montanari era sigur că Thorenc se vorbise cu alți „nemulțumiți“, „politicieni“, „machiaveliști“ – așa se numeau – care voiau pacea între creștini, unirea tuturor supușilor regatului, fiindcă aceștia nu se omorîseră între ei pentru Dumnezeu, ci din ambiția cîtorva prinți.

Acei oameni trebuiau ascultați, observați, iar, printre ei, un Bernard de Thorenc, un Michel de Polin, sfetnic în Parlamentul din Paris – scrisese într-unul dintre rapoartele sale Vico Montanari. Acești nemulțumiți, acești politicieni se puteau alătura unui suveran care să fie mai întîi un om al păcii.

Și de ce nu acest Henric de Navarra, care își schimbase deja de cîteva ori religia și care fugise de la Luvru, pe 4 februarie 1574, temîndu-se să nu fie sugrumat sau otrăvit?

PARTEA a III-a

Îmi amintesc de vîntul înghețat care, în acea primă zi de martie 1576, mătura cheiul École, pe care Vico Montanari și cu mine îl străbăteam în lung și în lat, așa cum o făceam adesea.

Gheața acoperea malurile, se aduna în blocuri cenușii la picioarele podurilor.

Aveam inima înghețată.

Îl regăsisem pe Montanari la colțul pieței École, în capătul străzii l'Arbre-Sec și al cheiului.

Mă prinsese numaidecît de braț și, după cum mi-l strînsese, ghicisem că avea să-mi vorbească despre Anne de Buisson.

M-am eliberat imediat și am început să merg cu pas mai iute, raportîndu-i ceea ce aflasem la Luvru și la Palatul Spaniei.

Diego de Sarmiento și Enguerrand de Mons, părintele Verdini și Veron, ducele Henric de Guise, zis Însemnatul, se întâlneau aproape în fiecare zi, de la fuga lui Henric de Navarra.

Sarmiento și de Guise se arătau cei mai îngrijorați. Dacă Henric al II-lea n-avea să aibă descendenți de parte bărbătească, Henric de Navarra urma să devină moștenitorul tronului Franței.

Părintele Verdini se înfuria. Dumnezeu nu va îngădui, întărea părintele Veron. Cum să-l ierte că avea o nouă credință, că imediat ce s-a regăsit printre ai săi, traversînd Loara, își părăsise credința catolică și se proclamase hughenot, protector al unirii tuturor hughenotilor regatului?

– Protector, repetase Diego de Sarmiento, după cum își zice prințul de Orania în Țările de Jos. Credeți că noi, spaniolii, vom accepta așa ceva?

Henric de Guise spusese că dacă regele catolic, marele Filip al II-lea, îl ajuta în încercarea sa – îi trebuiau ducați ca să recruteze oameni: helveți, dar buni catolici; germani, dar dușmani de moarte ai luteranilor și ai calviniștilor; și de ce nu trupele spaniole ale ducelui de Alba venind din Țările de Jos –, atunci el, Henric de Guise, jura să aducă la Luvru trupul lui Henric de Navarra legat de un măgar și golit de sînge ca un purcel de lapte. Avea să facă din el ceea ce au făcut cu trupul amiralului de Coligny: să-l tăie bucăți și ceea ce rămîne să atîrne în ștreangul de la Montfaucon.

Ascultasem, așezat în penumbră; ura pe care toți acești oameni o arătau era atît de mare, încît m-am înspăimîntat.

Apartîneau taberei asasinilor. Enguerrand de Mons, care totuși era unul dintre sfetnicii apropiați ai lui Henric al III-lea, adăugase că regele, în ciuda tuturor prafurilor pe care le lua și a celor ce i se dădeau soției sale, Louise de Lorraine, era tot incapabil să conceapă un fiu.

– Doar dacă, a rînjit el, unul din mignonii săi, de Épermon sau de Joyeuse, nu o va însămînta!

Au rîs.

– Dar Dumnezeu nu vrea acest miracol, nu-i așa, părinte? a adăugat Diego de Sarmiento întorcîndu-se către Verdini, care, cu un aer ofuscat, s-a închinat.

Zi după zi, ascultînd discuțiile lui Sarmiento și ale ducelui de Guise, am simțit astfel bătînd în mine din ce în ce mai iute dorința de război contra hughenotilor.

Enguerrand de Mons povestea că Henric al III-lea i se alătura, că regina-mamă, Caterina, îl împingea să ia conducerea unei armate pentru a merge să-i urmărească pe Henric și pe hughenotii lui în provinciile din Guyana, Gasconia și din Béarn, la Montauban, Nîmes, La Rochelle, că trebuia să o facă repede dacă nu voia ca acești eretici să-i imite pe ticăloșii din Provinciile Unite și să creze și ei, în această parte de regat, un stat hughenot.

Caterina îi repetase regelui că „marea curățenie“ de la Sfîntul Bartolomeu ar fi fost făcută în van dacă Henric de Navarra și

hughenoții săi erau lăsați să se adune. Ea știa că douăzeci de mii de mercenari germani sînt în drum pentru a li se alătura.

Mă duceam la Luvru însoțit de Sarmiento și de Enguerrand de Mons. Îi observam pe Henric al III-lea și pe regina-mamă.

Regele, înalt, îmbrăcat în catifele și mătăsuri, înainta, înconjurat de favoriții săi de o eleganță la fel de rafinată ca și a sa. Erau atît de parfumați, încît mă făceau să tușesc.

Adesea, în urma lor apărea Marguerite de Valois, soția lui Henric de Navarra. Ea era atît de frumoasă, privirea sa atît de atrăgătoare, chipul ei atît de simetric, încît eram tulburat, știind de asemenea ceea ce se spunea despre moravurile sale, despre desfrînarea, despre dorința sa niciodată potolită.

Se șoptea că Henric al III-lea – ros poate de gelozie – alungase de la Curte o tînără pentru că Marguerite – Margot, i se spunea, pentru a o trata ca pe o femeie vulgară – o copleșea cu mîngîieri, de îndată ce bărbații îi părăseau așternutul.

Mă privise adesea și eu fusesem emoționat. Apoi întorcea capul și o urmăream din priviri cum, înveșmîntată într-o rochie de postav auriu buclat, cu părul împodobit de perle mari și multe pietre, de diamante aranjate în stea, trecea de la unul la altul.

Și, cu toate astea, era prizonieră. Regina-mamă și regele – mama și fratele ei! – îi interziceau să meargă să stea alături de Henric de Navarra. Iar atunci cînd amenințase că va fugi, așa cum făcuse soțul ei, fusese legată, iar Caterina de Medici și Henric al III-lea o bătuseră, asigurînd-o că o vor ucide dacă încerca să părăsească Parisul.

I-am spus, deci, lui Vico Montanari ceea ce auzisem și văzusem, împiedicîndu-l astfel să-mi vorbească despre Anne de Buisson.

De fiecare dată cînd, în trecut, o făcuse, confirmîndu-mi așa-dar că părăsise Parisul însoțită de Leonello Terraccini, mă prefăcusem că nu îl auzisem, că nu eram rănit, cînd de fapt pieptul îmi era străpuns, inima înghețată.

Dar a trebuit, în acea dimineată, în frigul care crăpa obraji și buzele, să-l ascult pe Vico Montanari spunîndu-mi că Terraccini tocmai se întorsese, că îl văzuse la Pau, apoi la Nérac,

în mijlocul trupelor hughenote, pe Henric, regele de Navarra, fericit și verde ca un om care a scăpat de moarte și care pleacă repetînd – astfel sunau cuvintele lui, consemnate de Terraccini: „Slăvit să fie Dumnezeu care m-a scăpat! Regina, mama mea, a fost omorîta la Paris, au fost uciși amiralul și toți servitorii noștri cei mai buni. Aș fi pățit la fel, dacă Dumnezeu nu m-ar fi ferit. Nu mă mai întorc în orașul ăla, decît dacă sînt tîrit. Regret doar două lucruri pe care le-am lăsat la Paris, liturghia și soția mea; totuși, de liturghie, voi încerca să-mi treacă, dar de soție nu, și vreau să o recapăt...”

– Le vrea pe toate, și pe soție pe deasupra, a comentat Montanari. Terraccini, care nu e un călugăraș, încă mai este uluit de ceea ce a văzut; acest rege Henric este ca un cîine turbat care adușmănește tot ce întâlnește, se culcă cu oricine, și nu-i prea pasă de căteii pe care îi capătă. Păduchii lui spanioli sînt atît de numeroși, atît de bine instalați în culcușurile lor din părțile de jos, încît i se urcă la subsuoară, în sprîncene, în păr, și îl vezi pe Henric scărpinîndu-se, iar cînd nu-l hărțuiesc păduchii, îl ustură cînd se pișă. Iată suveranul hughenot, adept al cauzei căreia i se zicea austeră! Dar ridică toate poalele ce-i trec pe dinainte, le violează pe cele care îi rezistă, le mărită pe altele cu însoțitorii săi pentru a i le păstra pregătite, ca să poată dispune de ele după plac, iar vîrsta sau condiția nu constituie un obstacol în calea dorințelor sale: fată de paisprezece ani sau tîrfa, castelană sau țarancă, cele mai multe sînt fericite să-l primească pe rege între picioare. Acest Henric nu e înconjurat de mignoni și nu va duce lipsă de moștenitori! Iar asta trebuie să-i înfurie pe Caterina noastră și pe fiul ei, el, care niciodată nu s-a atins de vreo femeie...

Făcuserăm cîțiva pași în tăcere, apoi Vico Montanari m-a prins din nou de braț și am plecat capul, ascultîndu-l spunîndu-mi că Anne de Buisson se dusesese mai întîi la Castellaras de Tour „unde fratele tău Guillaume adunase cîteva sute de nobili care cuceriseră Marea Fortăreață de Mons, de pe celălalt mal al Siagnei”. Enguerrand îmi spusese deja despre acest atac. Dar nu știam că

Anne a stat mai multe luni în locuința noastră, în compania lui Leonello Terraccini și a lui Guillaume.

Apoi părăsise Castellaras de la Tour cu Guillaume și cu cea mai mare parte a nobililor, renunțând să se ducă la Veneția, cum îi promisese la început lui Terraccini.

Au călărit prin provinciile hughenote din sud, atacând cîteva castele și sate catolice, jefuind, sugrumînd sau spînzurînd preoții, forțîndu-i pe credincioși să-și renege credința, ucigîndu-i pe cei care refuzau, spunînd astfel că masacrele din Paris, de la Lyon, de la Orléans – moartea celor aproape treizeci de mii de fideli ai cauzei – erau răzbunate, dar că acesta nu era decît începutul, că într-o zi trebuiau gonîți de la Luvru și din Paris asasinii și că, prin ajutorul lui Dumnezeu, al Elisabetei a Angliei, al credincioșilor din Germania și din Țările de Jos, și sub comanda lui Henric de Navarra, acesta avea să fie în curînd un fapt împlinit.

– Anne de Buisson, a continuat Vico Montanari, era, dacă e să îl cred pe Leonello Terraccini, una dintre cele mai războinice femei, jurînd că voia să-și răzbune fratele și pe cei pe care i-a văzut uciși în pasajul casei de la numărul 7, din strada l'Arbre-Sec. A uitat oare, că tu, catolic, ai salvat-o?

Aș fi vrut ca Montanari să tacă. Doamne, Tu știi cum, de luni de zile, te implor să te milostivești de mine ca s-o uit pe Anne de Buisson.

Dar încă o dată, în acea dimineată, am știut că ai refuzat să mă auzi. Nu m-am putut împiedica să nu-l întreb pe Montanari unde se găsea acum.

Îmi imaginasem deja răspunsul lui.

Împreună Guillaume se dusesese la Pau, apoi la Nérac, unde se afla regele de Navarra.

Conform lui Terraccini, care fusese martor, nu a fost nevoie decît de o zi, poate chiar numai de o privire pentru ca Anne de Buisson să-l facă pe rege să uite toate celelalte femei.

Montanari mi-a strîns brațul.

– Dar Henric de Navarra, ți-am spus, este un cîine care aleargă după orice femelă, una după alta.

Cît am pătimit, Doamne, din pricina ei?

Nu l-am mai revăzut pe Vico Montanari timp de cîteva săptămîni, dar spionii lui Diego de Sarmiento, ai lui Enguerrand de Mons sau ai lui Henric de Guise Însemnatul au fost cei care mi-au vorbit despre Anne de Buisson.

Nu era deloc nevoie să o numească.

Mi-o imaginam, cînd povesteau că Henric de Navarra putea ca un porc, iar femeile cu care se culca se plîngeau de acest miros „de subsuoară și de picioare“. Se spălau și se parfumau mai multe ore după ce scăpau de el.

Cît despre regina Margot, căreia Henric al III-lea și Caterina de Medici îi dăduseră voie să-și reîntîlnească soțul la Pau, apoi la Nérac, aceasta își schimba toată lenjeria de pat după ce regele de Navarra stătuse în ea.

Sarmiento făcea o mutră de dezgust. Henric de Guise spunea că acel bearnez era mereu murdar la cur.

Nu voiam să aud, dar mă apropiam de oamenii care soseau din provinciile hughenote din Guyana, Gasconia sau din Béarn.

Stătuseră în orașele fortificate de fideli ai cauzei, unde Henric de Navarra se ducea adesea în compania cîtorva nobili.

Aceștia spuneau că la Agen, spre sfîrșitul unui bal, regele pusesese să se stingă toate lumînările pentru ca să poată silui femeile sau pe fiicele acestora, doamne oneste atît căsătorite, cît și în așteptarea mărișului, și că unele erau moarte de spaimă, altele se aruncaseră pe fereastră pentru a-și apăra onoarea, iar cele care suportaseră miroseau atît de tare a porc și a țap că știa, doar mirosindu-le, că fuseseră călărite de acest satir încoronat care se pretindea creștin.

Mai era și acea însoțitoare a reginei Margot, Françoise de Montmorency-Fosseux, căreia îi ziceau „Micuța din Fosseux“, pe care el o încălecaser și pe care regina Margot o educaser pentru a fi bună și experta amantă pe care Henric și-o dorea.

– Blestemat să fie! șoptea părintele Verdini. Ars ca eretic și depravat!

Mă gîndeam la Dragut Desfrînatul, la Mathilde de Mons.
Mă gîndeam la Anne de Buisson.

Una dintre iscoade spunea că Henric de Navarra strigase într-o zi: „Dacă nu aș fi hughenot, m-aș face turc!“ Frumoasă mărturisire!

Se spunea de asemenea că, în castelul de la Nérac, regina Margot își primea amanții în văzul și cu știința regelui.

– O tîrfă! a decretat Sarmiento.

Dar alți spioni adăugau că ea crease o academie și că primea acolo literați veniți de la Bordeaux, precum Michel de Montaigne, care discuta cu ea religie, filozofie și, spuneau ei, idei atee.

– Vrajitoare, sacrilegiu și păgînă! întări părintele Verdini.

Unii nobili gasconi și pastori ai religiei împărtășeau același sentiment. Unul dintre ei se spovedise, spunînd că regina „adusese viciul, așa cum căldura aduce șerpilor“. Ea pretindea că voia să dezmoștească spiritele, dar făcuse armele să ruginescă! Semănase tulburarea printre toți nobilii hughenoți pe care îi agăța dintr-o privire, care știau că își căuta plăcerea fără să se ascundă, convingîndu-l chiar și pe Henric de Navarra că era virtute să nu faci nimic în secret, că viciul nu stătea în lucru, ci în disimulare, că soțul trebuia să-i mîngîie pe servitorii soției sale, iar aceasta să mîngîie amantele regelui, soțul său.

– Iar ea asistă la slujbă în fiecare dimineată în capela aflată în grădina Castelului Nérac.

Sarmiento a ris în hohote:

– Tîrfele sînt adesea bune catolice.

Mi-a aruncat o privire, apoi l-a întrebat pe spion:

– Și hughenota aceea, Anne de Buisson?

– Ca și celelalte, a răspuns spionul.

Dar, cu un gest, Sarmiento l-a oprit.

– Despre ea nu vrem să știm, a spus, întors către mine.

Nu există suferință mai mare decît să-ți imaginezi.

Îl vedeam pe Henric de Navarra năvălind în camera lui Anne de Buisson. Nu avea nevoie să forțeze ușa. Anne se îndrepta spre el, îmbrățișa acel trup cu duhoare de transpirație, cu subsuorile și picioarele nespălate. Și îmi imaginam că nici ea nu se spăla după plecarea lui Henric de Navarra, pentru a păstra pe piele acel miros de rege.

Diego de Sarmiento a fost cel care m-a obligat să văd cine era cu adevărat Anne de Buisson.

Într-o seară, la Palatul Spaniei, am văzut întrînd în marea sală pe ambasadorul Rodrigo de Cabezón însoțit de un maur care purta turban. Acesta stătea cu cîțiva pași în spate, ca un servitor.

Imediat, Sarmiento, cu un gest, i-a invitat pe toți nobilii prezenți să părăsească încăperea.

Am vrut să ies și eu, dar el m-a reținut, cerîndu-mi să închid ușile, iar cînd am făcut-o, cînd m-am întors, l-am văzut înclinîndu-se înaintea servitorului maur.

Acesta tocmai își scosese turbanul, și, treptat, în ciuda vopselei negre de pe chip, l-am recunoscut pe don Juan de Austria care îmi zîmbea, explicîndu-ne cum, deghizat astfel, traversase toată Franța, în drum spre Țările de Jos, unde, din ordinul lui Filip al II-lea, trebuia să ia conducerea trupelor spaniole.

– Am văzut provinciile hughenote, orașele fortificate. Am trecut pe lîngă armatele lui Henric de Navarra.

S-a așezat, iar noi l-am înconjurat.

Pleca a doua zi de dimineată, tot deghizat, dar primise misiunea de a-i transmite lui Diego de Sarmiento voința lui Filip al II-lea.

Și-a pus mîinile pe genunchi, s-a aplecat înspre noi:

– De acest rege de Navarra, de acest eretic, avem nevoie ca aliat! a început el.

L-am ascultat pe don Juan de Austria cu fruntea plecată. Mă temeam să nu-mi citească pe chip deznădejdea, disprețul, rușinea.

Dar el nu-mi dădea atenție.

A spus că Filip al II-lea era gata să plătească trei sute de mii de scuzi, apoi alți o sută de mii în fiecare lună, dacă Henric de Navarra intra în război cu trupele sale hughenote împotriva lui Henric al III-lea, regele preacreștin al Franței. Infanteria spaniolă, trecînd Pirineii, urma să vină în sprijinul nobililor cauzei și al mercenarilor lor germani sau englezi, atunci cînd aceștia aveau să-i înfrunte pe soldații regelui.

Don Juan s-a întrerupt, lovind cu talpa în parchet înainte de a relua:

– Ne vom pune astfel piciorul peste grumazul drăgălașului de Henric al III-lea, care îi ajută împotriva noastră pe protestanții din Țările de Jos. Iar Caterina de Medici, care trimite o flotă împotriva posesiunilor noastre din America, își va aminti de angajamentul pe care și l-a luat de a fi mereu alături de noi.

Auzeam aprobările lui Diego de Sarmiento.

El care, cu doar cîteva ore în urmă, dorea ca papa să-l excomunică pe rege, acest renegat care își schimba religia mai des decît nădragii, era încîntat acum că Filip al II-lea se declara gata să-și dea fiica, infanta de Spania, acestui satrap, dacă abjura public încă o dată cauza.

– Deci, a adăugat don Juan, să-i propunem banii, iar dacă va refuza, i-i vom da lui Henric de Guise și Ligii Catolice pentru

a face să se îndoiaie genunchii lui Henric al III-lea și ai Caterinei de Medici.

Doamne, unde erai Tu în toate aceste intrigi?

Aveam sentimentul că fusesem luat în derîdere și batjocorit, ca și Tine!

Atunci cînd mă luptasem în Andaluzia alături de don Juan de Austria, am crezut că ucideam pentru gloria Ta cea mai înaltă, căci acei mauri ne amenințau credința și convertirea lor nu era decît o mască ce le ascundea ura față de Biserica Ta.

Îmi aminteam de Lela Marien, al cărei nume era Aisha și care ridicase împotriva noastră o sabie încovoiată.

Apoi războiul nostru sfînt a continuat la Lepanto. Don Juan comanda pe atunci flota Sfintei Ligi.

Vico Montanari îmi spusese că într-o piață din Messina fusese ridicată o imensă statuie a lui don Juan pentru a-l onora pe învingătorul infidelilor. Și, acum, el era cel care voia să încheie, în numele regelui, o alianță cu hughenoții, chiar aceia cărora Diego de Sarmiento le dorise, le ordonase, le organizase masacrarea!

Păstram amintirea faptului că, la începutul vieții, îmi condamnasem tatăl, care, în numele regelui său, Francisc I, căutase să se alieze cu necredincioșii.

Am simțit nevoia să strig, cînd, ridicînd capul, am descoperit din nou deghizarea lui don Juan de Austria. Culoarea neagră a pielii sale nu era dată de vopsea, ci de adevărul din inima sa.

Își pierduse credința întru Hristos.

M-am gîndit în acel moment că toți aceia – Sarmiento sau don Juan, în cealaltă tabără, tatăl meu altădată, fratele meu Guillaume sau Séguret și, fără îndoială, și acel Henric de Navarra în prezent – toți cei care Îl evocau pe Hristos pretinzîndu-se totodată ca vestitori ai săi, de fapt, îl trădau.

Era ceea ce îmi spusese pe cheiul de la Messina Michele Spriano. Religiile, cele ale infidelilor, ale ereticilor, ca și sfînta

noastră credință catolică, căzuseră în mâinile celor abili, măști în spatele cărora se ascundea rictusul gurilor lor hulpave.

Mai aproape de Dumnezeu mi s-au părut cei care nu Îl numeau decît în rugăciune, iar nu în politică.

Singur, numai Dumnezeu știa asta.

Am revăzut acel cap de Hrist cu ochii închiși, pe care îl ascunsesem la rădăcina unui stejar din pădurea care înconjură Castellaras de la Tour.

Acel Hrist plîngea.

El cunoștea minciunile oamenilor și, decît să-și întoarcă fața de la ei pentru totdeauna, prefera să-și închidă ochii.

I-am blestemat și i-am disprețuit astfel pe cei care se serveau de Dumnezeu pentru a-și ascunde sperjurul, sordidele lor ocupații, chiar dacă mi-a fost dat să le fiu tovarăș de arme și mesager.

Îmi recunosc, Doamne, slăbiciunea. Nu sînt mai bun decît ei. Dar poate, cu timpul, am încercat să devin.

Cînd Diego de Sarmiento și don Juan de Austria mi-au propus să plec la Nérac ca să-l întilnesc pe Henric de Navarra și să-i fac cunoscute propunerile regelui Spaniei, am avut impresia că un suflu de aer îmi umplea pieptul și că mă ridicam ca o pînză în sfîrșit întinsă.

Sarmiento s-a apropiat de mine și mi-a pus mîinile pe umeri, cu capul întors către don Juan.

– Îl cunoașteți, a spus el. Bernard de Thorenc a fost în toate bătăliile, în toate cauzele sfinte.

Don Juan a dat din cap. A vorbit de Granada, de Lepanto. Își amintea de asaltul pe care îl condusesem împotriva galerei *Sultane*, în cursul căruia pierise Ali Pașa.

– A fost sclav la barbari, a adăugat Sarmiento. El și cu mine am fost înlanțuiți de aceeași bancă pe galerele musulmane.

Don Juan a ridicat brațul și a subliniat rîzînd că doar costumația îi era de maur.

Am mormăit că imita atît de bine un musulman, încît te puteai lăsa păcălit.

Diego de Sarmiento și don Juan au schimbat o privire. Primul a părut că ezită să-mi răspundă, apoi a râs la rîndul lui, imitîndu-l pe primul.

Eram, a reluat el apăsîndu-mă pe umeri, nobilul catolic pe care hughenoții îl puteau asculta. Fratele meu era unul dintre șefii lor. Și oare nu eu salvasem viața acelei hughenote despre care se spunea că era una dintre favoritele regelui de Navarra?

– Ai s-o vezi, a murmurat Sarmiento.

Era tocmai ceea ce mă incita să plec.

Am văzut-o pe Anne de Buisson încă din ziua sosirii mele la Nérac.

Eram frînt de oboseală, cu pielea tăbăcită de vînt, de ploaia care mă însoțise pînă dincolo de Tours, apoi de soarele care mă arsese.

Aveam tunică destrămată, căci a trebuit de mai multe ori să mă adăpostesc în codru, să mă arunc în șanțuri pentru a mă feri de bandele de tîlhari, acei soldați rătăcitori care dădeau foc recoltelor, prăduiau satele, violau femeile, le tăiau celor care le ieșeau în cale urechile și nasul, și uneori – i-am văzut – îi trăgeau în țeapă pe cei care încercau să li se împotrivească.

Acești „ciugulitori“ furau caii, dezbrăcau cavalerii, iar unii mă urmăriseră pînă la căderea nopții, în inima pădurilor unde reușisem să scap.

Traversasem satele incendiate, îi ascultasem pe țăranii care se jeluiau și-i blestemau pe acești bandiți care pretindeau că acționează în numele religiei lor. Într-un loc devalizau bisericile, în altă parte jefuiau templele, catolice dacă trebuiau jefuiți hughenoții, hughenote dacă trebuiau jefuiți catolicii.

Totuși, pe măsură ce mă afundam în provinciile hughenote, am simțit că ordinea era aici ca o primăvară căreia îi vezi ivindu-se primele vlăstare.

Puteam să stau într-un han, la Agen, și să ascult un negustor zicînd că regele Henric voia „să trăim și să fim buni unii cu ceilalți, fără să ne certăm, să înjurăm, să provocăm, să tulburăm, fără să le îngrădim libertatea de a-și alege religia, fără să ne bucurăm la averile lor, fără să facem nimic unii contra celorlalți“.

Iar acest negustor, turnîndu-mi să beau, adăugase:

– Noi sîntem toți din regatul Franței, cetățeni ai aceleiași patrii.

Pe drumul ce ducea la Nérac, văzusem uscîndu-se, spînzurați de cîțiva arbori, soldați în uniforme zdrențuite, cu ochii ciuguliți de corbi, ei care „ciuguliseră“ într-atît bunurile țăranilor!

La intrarea în Nérac, am văzut chiar doi oameni cărora tocmai li se tăiasse mîna pentru că se răzvrătiseră într-un oraș de provincie.

Poate că regele de Navarra era omul ordinii și al păcii?

Am sperat.

Am mers deci pe străzile din Nérac, ținîndu-mi calul de frîu.

Eram privit cu o curiozitate binevoitoare, ca și cum blîndețea vremii, căldura pietrelor roz și ocru îi făceau pe oameni cumsecade. Îmi aminteam de ura pe care o resimțeam la fiecare pas, pe cheiul École sau pe strada l'Arbre-Sec. Parisul era un vulcan care nu înceta să vuiască. Aici părea să domnească o nonșalantă veselie.

Am fost primit la un castel care se înălța în apropierea unui rîu.

Am descoperit sálile mari, cărora zugrăveala și tapiseriile brodate de catifea, de satin și de aur, le confereau o alură opulentă. Am înaintat pînă la una dintre ușile care dădeau spre grădină. Alei mărginite de dafini și de chiparoși coborau pînă la mal.

Dintr-odată, lîngă fîntînă, am descoperit-o pe Anne de Buisson, mai blondă decît era în amintirea mea. Purta o rochie albastră cu pliuri ample, închisă cu nasturi pînă la gît. Dar culoarea era atît de vie, talia atît de strînsă, dantela albă din jurul gîtului și al încheieturilor era atît de bogată, încît ai fi zis că era o rochie de bal, nu ținuta austeră a unei hughenote.

Anne de Buisson se plimba la braț cu o femeie a cărei rochie roșie, brodată cu catifea neagră, atrăgea privirea. Am recunoscut-o pe Marguerite de Valois. Amanta și soția lui Henric de Navarra se țineau de braț și rîdeau.

Ambele m-au observat și au întors capul, ca și cum prezența mea le deranja.

M-au ignorat și s-au îndepărtat pe o alee mărginită de portocali, care îmi aminteau de grădinile din Alger sau de cele din Andaluzia și din Italia.

Cîțiva slujitori m-au condus la rege.

Acesta era singur, plimbîndu-se de colo-colo într-o încăpere mai întunecată decît toate cele pe care le traversasem. Pe o măsută de scris se aflau niște cărți.

S-a apropiat de mine.

Mirosea într-adevăr a transpirație și a picioare nespălate!

Am descoperit că era mult mai mic de înălțime decît Henric al III-lea și, amintindu-mi de regele Franței, am avut impresia că vedeam înaintînd un mărunț nobil de țară obișnuit cu călăria, cu bătaile, cu vinul aspru, cu cărnuri fezandate, cu femeile pe care le răstorni pe o căpiță de fîn, pe care le posezi pe o margine de masă ca și cînd ai bea un pahar pînă la fund cînd ți-e sete, fără să te gîndești la calitatea vinului și nici la curățenia paharului.

M-a întrebat:

– Thorenc, ca și Guillaume?

A început să rîdă.

Avea fruntea dezgolită, o bărbie ieșită pe care începea să o ascundă sub o barbă tunsă ascuțit. Buzele erau subliniate de o mustață subțire. Privirea îi era vie și ironică.

– Nu ești pentru cauza noastră? Ești papist? Te rogi la toți sfinții ăia, atît de numeroși, că nimeni, nici chiar doctorii de la Sorbona, nu este în stare să-i numească? A ridicat din umeri. Dar noi credem în Hristos, tu și cu mine, și sîntem din regatul Franței. Fratele tău este cu mine; tu, tu ești cu Henric. Oare trebuie, pentru atîta lucru, să ne tăiem gîtul?

S-a îndepărtat, dar duhoarea persista ca și cînd toată încăperea era impregnată.

– Ce vrei să-mi povestești? Riști să-ți pierzi viața aici doar ca să-ți întîlnești fratele? A rîs din nou. L-ai văzut? S-a așezat în spațele mesei de scris. Vei descoperi cadoul pe care i l-am făcut... Și încăpățînatul ăsta, care l-a refuzat! A trebuit să-i cer de trei ori să-l accepte... Dar îți va povesti. Spune-mi ce vrei.

M-am temut ca propunerile lui Filip al II-lea să nu-l înfurie și să nu mă împiedice chiar să i le expun, indignîndu-se de la primele mele cuvinte.

Eram tare naiv.

Henric de Navarra m-a ascultat mîngîindu-și barba și mustățile, cu privirea amuzată, apoi frecîndu-și mîinile ca și cînd ar fi fost fericit că se gîndeau să-l plătească, așa cum se face cu un mercenar, fără să fie îngrijorați de credința sa și nici de legăturile care îl uneau din copilărie cu regele preacreștin, Henric al III-lea, și cu regatul Franței, în care Bourbonii erau una dintre familiile domnitoare.

Nătîng mai eram!

Henric a repetat rar:

– Trei sute de mii de scuzi și o sută de mii în fiecare lună? Dacă eu le refuz, Însemnatul le va accepta, nu va avea pace decît dacă îi va pune o lesă lui Henric al III-lea și ne va declara război. De partea cui va fi atunci Francisc de Alençon? I se va alătura regelui, fratele său, sau lui de Guise, și, de ce nu, mie? Dacă am banii și trupele regelui Spaniei, voi fi mai puternic decît regele de Navarra. Or, Francisc de Alençon merge acolo unde este forța...

A rîs dintr-odată în gura-mare.

– Dar să mă convertesc încă o dată pentru a o lua de soție pe infanta Spaniei? Acolo, femeile sînt urîte, uscate, au pulpele strînse ca două coji de nucă! Iar noi avem aici tot ce ne trebuie în materie de femei. Vrei una pentru la noapte, Bernard de Thorenc?

Doamne, nici această Curte nu mai aparține împărăției Tale!

Am ajuns să gîndesc că aici, ca și la Luvru, ca și în Escorial, la Alger sau la Constantinopol, oamenii erau conduși exclusiv de pofte și de voința de a guverna.

Ar fi trebuit să mă retrag într-un lăcaș de rugăciune, departe de lume?

În acea seară, părăsindu-l pe Henric de Navarra, m-am înclinat destul de tîrziu în fața hotărîrii împăratului Carol Quintul de a închide în urma sa toate ușile pentru ca, de la o abdicare la alta, să fie singur cu Tine, Doamne!

Am părăsit Castelul Nérac la lăsarea nopții, sigur că Henric de Navarra va refuza propunerile lui Filip al II-lea, nu din fidelitate pentru credința sa ori din onoare, ci din calcul. Acest om era un

șiret care nu voia să-și compromită viitorul devenind mercenar al unui prinț străin. Și poate că prudența sa aducea mai puține prejudicii supușilor regatului Franței decât îndrăzneala unui Henric de Guise care, eram convins, ar fi acceptat pentru sine alierea cu Spania pretinzând că vrea să-i apere în felul acesta pe catolici împotriva hughenotilor.

Un prinț cinic valora poate mai mult decât un prinț ipocrit, chiar dacă nici unul dintre ei nu era virtuos.

Dar virtutea, Doamne, mai aparținea, ea, acestei lumi?

Mergeam așa, adâncit în gânduri, căutând hanul unde trebuia să-mi petrec noaptea, când am fost înconjurat de niște oameni cu spadele scoase din teacă.

I-am recunoscut pe Séguret, pe Jean-Baptiste Colliard și alți spadasi hughenoti pe care îi văzusem la Paris în fața casei cu numărul 7 din strada l'Arbre-Sec sau în fața Palatului Ponthieu.

Nu-mi servea la nimic să-mi trag sabia din teacă.

– Îți vei da capul pentru amiralul și tovarășii noștri pe care i-ai masacrat, a răcnit Séguret.

Și-a ridicat arma, împungându-mă în piept.

M-am gândit la Anne de Buisson.

Și dintr-odată a apărut ea, urmată de niște servitori cu torțe.

A înaintat, oprindu-se dinaintea mea, spunând că îmi datora viața și că ei trebuiau să o omoare pe ea înainte de a mă ucide pe mine. Spadasinii și-au pus săbiile la loc în teacă și am rămas în fața ei, în lumina tremurătoare a torțelor. Anne mă privea fix, cu fața trufașă, îmbufnată, cu un aer de sfidare arogantă.

– Pleacă! a spus ea. De nu, te vor ucide, indiferent ce ar crede Henric de Navarra și soțul meu.

A ridicat vocea ca să nu pierd nici unul dintre cuvintele pe care le rostea.

– Vor să răzbune singele alor noștri cu singele vostru.

Voiam oare să spun că nu participasem la masacru? Mi-a luat-o înainte.

– M-ai salvat de mai multe ori, în Spania, pe strada l'Arbre-Sec. N-am uitat. Dar atîția au fost uciși de oamenii din tabăra voastră!

– Nu vreau să aparțin decît taberei lui Dumnezeu.

– Pe pămînt, nu sînt decît oameni, a răspuns ea. Nu oamenii îl aleg pe Dumnezeu, ci Dumnezeu îi alege pe ei.

Ploaia a început să cadă, deasă și rece. Flăcările torțelor au pîlpîit.

– Soțul? am șoptit.

Cozile ei, sub ploaie, se desfăcuseră, iar pletele lungi îi acopereau umerii. Rochia i se lipea de trup, desenîndu-i formele, și am fost cuprins de dorința de o strînge la piept, ca altădată, sub acea scară a Palatului Luvru, în ziua căsătoriei lui Henric de Navarra, Împutitul, cu Marguerite de Valois, aparent prietena lui Anne.

A rîs.

– Este un cadou al regelui de Navarra, a spus ea.

Mai întîi m-am gîndit că porcul o căsătorise cu un nobil amabil. Apoi, dintr-odată, am dus mîna la sabie amintindu-mi de ceea ce Henric de Navarra spusese despre cadoul pe care i-l ofe-rise fratelui meu Guillaume.

Făcuse deci acest lucru, iar Guillaume acceptase să o ia pe Anne de Buisson de soție pentru a face pe plac suveranului său!

Ucide, ucide!

Da, Doamne, eram mînat de furie.

Am apucat-o pe Anne de umeri și am scuturat-o urlînd.

Servitorii s-au repezit, împingîndu-mă cu flăcările torțelor.

– Acum fac parte din familia ta, a spus îndepărtîndu-se.

Ucide, ucide!

Acest prinț și acest frate cinic care puteau să strîngă în brațele lor trupul lui Anne de Buisson, pe care o vedeam dispărînd în noaptea brăzdată de ploaie.

– De-ar crăpa cu toții!

Așa am strigat, părăsind Nérac în ploaia dezlănțuită care îmi îngheța oasele.

La dracu'!

Am blestemat dînd pîteni calului pînă cînd a căzut, cu picioarele rupte, după ce se lovisese de un copac pe care vîntul îl smulsese din rădăcini, barînd drumul.

A încercat să se ridice, zbatîndu-se.

Îmi amintesc că i-am mîngîiat grumazul, emoționat pînă la lacrimi, gata să îngenunchez, pentru a Te implora, Doamne, pentru el și pentru mine.

Apoi, m-am retras cu un pas.

La dracu'!

Tu mi-ai dat cea mai umilitoare, cea mai neașteptată dintre suferințe! Ce puteam îndura în infern? Eram deja pe fundul prăpastiei, cu trupul zdrobit, jupuit de viu.

Cea pe care eu o iubeam, cea pe care Tu mi-ai scos-o în cale, căreia îi salvasem viața – lucru pe care l-ai îngăduit, Doamne –, respira în prezent putoarea ereticului, fie că era cea a regelui de Navarra sau a fratelui meu!

Pe toți dracii, ce mai aveam de așteptat de la Tine?

Ea o spusese, această tîrfă blondă, această hughenotă: Dumnezeu alege oamenii pe care vrea să-i salveze.

Drăcia dracului, Tu nu m-ai ales! Mă aruncai din nou cu fața în noroi!

Am scos sacul cu pulbere. Mi-am încărcat pistolul. Dar amorsa era udată de ploaia care nu mai încetase.

Tu voiai deci ca acest cal să agonizeze, să fie pradă lupilor care aveau să vină să-l adulmece, să-l sfîșie de viu!

Asta era lumea, fir-ar ea a dracului!

Mi-am omorît calul tăindu-i beregata, iar sîngele a țîșnit, umplîndu-mă pe mîini, cald, arzînd chiar.

Pe toți dumnezeii, asta era viața!

Nici un pic de pace! De milă! De înțelegere între supușii aceluiași regat! Război!

Să crape cu toții, fir-ar ei să fie!

Am trăit cu capul plin de aceste gînduri luni și chiar ani de zile.

Vico Montanari se mira. Refuzam să-l întîlnesc pe Michel de Polin, care continua să spere că Henric de Navarra și Henric al III-lea au făcut alianță pentru stabili pacea în respectul religiei fiecăruia. Nu erau amîndoi ieșiți din învățămintele lui Hristos?

– N-ar fi fost mai bine să asculte de cinci sute de ori slujba în fiecare zi sau cinci sute de citiri din Biblie, decît să pomească un război civil? întrebă retoric Michel de Polin.

Rîdeam cînd Montanari îmi relata aceste fapte.

Îl văzusem pe porcul de Navarra înconjurat de scroafele sale, fie că se numeau Anne de Buisson, Micuța din Fosseux, contesa de Guiche sau regina Margot, fără a le uita pe toate celelalte, servitoare și țărânci, castelane și însoțitoare, fecioare sau soții viclene.

Îi eram dușman.

Să fie omorît! Să crape cu toții!

Nu predica părintele Veron că îndatorirea tuturor catolicilor era să-i aducă lui Dumnezeu trupul mort al ereticului?

Eram de aceeași părere.

Diego de Sarmiento mă strîngea la pieptul lui.

– Tu ești din Castilia! se umfla el în pene.

M-a trimis la Henric Însemnatul, duce de Guise, ca să-i dau miile de dubloni pe care i le oferea Filip al II-lea pentru a ridica trupe care, atunci cînd venea ziua, puteau servi planurile Spaniei, învinge armata hughenotă și aduce pe tronul Franței un rege

hotărît să susțină politica spaniolă, în numele și în locul acestui Henric al III-lea nehotărît ca o femeie.

Am depus dinaintea lui Henric de Guise sacii plini cu monede din aur.

Îi aprobam pe Diego de Sarmiento, pe Enguerrand de Mons, pe preoții Verdini și Veron cînd se indignau la cuvîntările ținute de Henric al III-lea favoriților săi.

Fratele lui Henric al III-lea fiind mort, de acum Henric de Navarra era urmașul la tron.

Îmi imaginam deja balurile și banchetele date la Luvru, fratele meu Guillaume înaintînd către noul suveran, alături de soția sa, Anne de Buisson.

Pe toții Dumnezeii, nu trăisem decît ca să asist la asta? Doar ca să-l aud pe Henric al III-lea că spune, întinzînd mîinile inelate către focul din șemineu:

– Îl recunosc pe regele de Navarra ca singur și unic moștenitor. E un prinț prin naștere și are o natură nobilă. Am fost mereu iubitor cu el și știu că și el mă iubește. Este puțin nervos și repezit, dar are un suflet bun. Sînt sigur că felul meu de a fi îi va plăcea și că ne vom obișnui bine împreună...

Acest lucru trebuia împiedicat cu orice preț!

Asistam la discuțiile secrete dintre ducele de Guise, Diego de Sarmiento, Enguerrand de Mons, părintele Veron, părintele Verdini și alți cîțiva nobili. Vorbeau cu voce scăzută, dar uneori cîte unul striga: „Ne vor sugruma! Se vor răzbuna! Va fi un Sfîntul Bartolomeu al catolicilor, poporul o știe. El nu-l vrea pe acest rege hughenot!”

S-a hotărît să împărțim arme burghezilor din Paris.

Părintele Veron ținea predici spunînd că „supușii nu sînt obligați să recunoască, nici să susțină dominația unui prinț rătăcit de la credința catolică și recăzut în erezie”.

Ne adunam la Castelul Joinville. Sarmiento sau Rodrigo de Cabezón vorbeau ca niște stăpîni. Trebuia creată o Sfîntă Ligă permanentă care să aleagă un alt moștenitor al lui Henric al III-lea și

să nu accepte niciodată ca un eretic să acceadă la tronul Franței, cel al regelui preacreștin.

Iar Diego de Sarmiento adăuga că, dacă, pentru a împiedica acest lucru, trebuia mai întâi gonit Henric al III-lea, ei bine, acesta avea să fie gonit!

Căci acest rege urmat de favoriți, acest practicant al iubirii pidosnice putea să îngenuncheze în toate bisericile din Paris și să conducă toate procesiunile, nu însemna că era mai puțin aliatul ereticilor, când îi scria de exemplu lui Henric de Navarra:

Vă dau de știre, frate al meu, că nu am putut împiedica, oricât m-am împotrivit, planul rău al ducelui de Guise. Este înarmat. Stați pregătiți și nu așteptați nimic. Vă voi trimite un nobil la Montauban care vă va aduce la cunoștință vrerea mea.

Cel care a plecat în provinciile hughenote a fost unul dintre favoriții săi, ducele de Épernon.

– Acesta, spunea Sarmiento, va fi tras în țeapă!

Se întoarce către mine. Pielea feței i se încrețise, barba îi devenise sură, dar timpul nu-i pălise privirea.

Aplecat înspre mine, mă întreba. Mi-i aminteam pe călăii lui Dragut cel Crud, care înfingeau în măruntaiele creștinilor o țepușă înroșită în foc?

– Ceea ce au făcut ei îi vom face noi lui Navarra și altora, a încheiat el.

Nu plecam ochii.

Dumnezeule, voiam să sufere cei care mă jupuiseră de viu!

Astfel a fost viața mea de ură și de blasfemie, plină de dorința de răzbunare.

Mi-e rușine astăzi să scriu, dar așa am trăit.

Nu mă mai rugam, Doamne, Tu știi.

Mă bucuram că părintele Verdini ne citește bula de excomunicare pe care papa Sixt al V-lea o dăduse împotriva lui Henric de Navarra și a vărului său Henric de Condé, „generație bastardă a ilustrei și atât de cunoscutei familii a Bourbonilor“.

Dar pentru mine, în acel moment, nu mai era judecata urmașului apostolului Petru, și prin urmare un cuvânt sacru, ci o armă în plus în acest război care mă opunea celor care mă răniseră.

Gata cu mila!

Uitate speranța de pace și indignările mele de creștin în fața acestor regi, a acestor prinți, a acestor nobili care se serveau de religie pentru a-și satisface demonii!

Devenisem unul dintre ei.

Asistam la slujbe. Mă împărtășeam. Îi trimiteam peeretici la chinurile iadului. Purtam steagul unui bun catolic. Respectam ritualul. Făceam gesturile credinciosului. Îmi mișcam buzele ca să se creadă că mă rugam.

Dar Te scosesem din inimă, Doamne!

Devenisem un războinic.

Războiul înseamnă moarte.

Voiam să le-o dau dușmanilor mei, iar astăzi știu că doream și să am parte de ea.

O pofteam în fiecare zi la masa mea.

Îi propuneam lui Diego de Sarmiento să plecăm într-unul dintre acele orașe hughenote – Agen, Mont-de-Marsan, Montauban, Cahors sau La Rochelle – unde spionii semnalau prezența regelui de Navarra.

Aș fi știut să mă apropii de el, să-l flatez, să-i vorbesc despre femei, să rîd cu el, poate chiar că împart una dintre nopțile sale de desfriu și să-l sugrum în dimineața următoare, ca pe un porc împruțit ce era.

Diego de Sarmiento mă privea și mă asculta cu uimire.

Simțeam că nu avea încredere în mine.

– Chestiunea aceasta nu este treaba unui nobil, ci a unui asasin plătit sau cel puțin posedat. Tu nu ești un Maurevert. Nu ești plătit ca să omori, iar războiul nu este un duel particular.

De altfel, aflu că Henric de Navarra stătea pregătit, înconjurat de nobili siguri ca Séguret, Jean-Baptiste Colliard și fratele meu, care îi comanda.

Guillaume nu m-ar fi lăsat să mă apropii de Henric. El însuși îl sfătuia să fie virtuos, îi cerea să renunțe „la iubiri atît de bătoare la ochi, cărora le acordați atîta timp și care nu mai par actuale. Trebuie, Sire, să faceți dragoste cu toată creștinătatea, și în special cu Franța“.

Sarmiento se întorsese către mine, cu palmele deschise, și îmi arătase că nu-l vom omori pe Henric de Navarra într-un alcov sau

dezbrăcat de pantaloni în vreo șură! Nici într-un turnir, cum îi propusese beamezul însuși lui Henric de Guise, provocându-l să se înfrunte într-un duel numai ei doi sau ajutați de o trupă aleasă din câțiva nobili. (M-am oferit imediat să fiu unul dintre cei care ar purta culorile Însemnatului, ale catolicilor contra regelui hughenot, dar de Guise refuzase această ofertă.)

Iar moartea nu venea, chiar dacă războiul se pregătea.

O așteptam cu niște tîrfe cărora Diego de Sarmiento și cu mine le ridicam poalele la Palatul Spaniei pentru câțiva scuzi.

Beam, mă destrăbam pînă cînd moartea plăcerii și beția mă îngropau sub voalul negru al somnului.

Nu lasam astfel, Doamne, să fiu cuprins de vreo îndoială.

Dimineata, puteam, clatinîndu-mă încă, să mă asigur că burghezii din Liga Sfîntă și preoții care îi comandau învățaseră minuirea archebuzelor, erau pregătiți, dacă ar fi trebuit, să apere fiecare stradă din Paris.

Adunaseră deja butoaie și le umpluseră cu nisip, pentru ca la momentul potrivit să fie rostogolite și îngrămădite în mijlocul drumului, spre a face imposibilă trecerea trupelor lui Henric al III-lea și ale lui Henric de Navarra, care aveau să fie hărțuite de la ferestre.

Mă întorceam la Palatul Spaniei.

Uneori, mă opream la cel al Veneției, și, pe cînd Vico Montanari sau Michel de Polin stăteau de vorbă cu mine, priveam ușa în spatele căreia trăise Anne de Buisson, și îmi reproșam că nu venisem să o sparg.

Eram la fel de bun ca un prinț puțin îngrozitor, și tot la fel de mult ca fratele meu!

Mă întorceam către Montanari și Michel de Polin, îi întrerupeam, îi anunțam că aflasem că regina Margot, care risca să fie într-o bună zi regina Franței dacă Henric de Navarra urma să-i succeadă lui Henric al III-lea, fugise, luată pe cal de un mic nobil pe care îl sedusese, iar cînd soțul o adusese înapoi și o închisese, ea se oferise temnicerului pentru a scăpa din nou.

– Regina Margot?

Rînjeam.

– Margot Desfrîната, Margot Dezmățata, Margot Curva, ca toate cele care respiră izul lui Henric de Navarra!

Michel de Polin se aprindea. Nu-i păsa cîte jupoane ridicase Henric de Navarra și cîți nobili văzuse regina Margot descălțîndu-se.

Că bearnezul putea la subsuori și nu se spăla pe picioare era o chestiune de nas, nu de politică.

Henric de Navarra nu era mai puțin moștenitor legitim al coroanei și toți cei care se opuneau acestei perspective – întindea brațul către mine pentru a-i enumera: cei din Casa de Guise, spaniolii, burghezii acestei Ligi Sfinte... – sfîrtecau regatul, ruinau Franța și favorizau Spania.

Venea de la Lyon, traversase provinciile. Văzuse bandele de țărani înfometăți cum tăiau, pe ogoare, spicele de grîu pe jumătate coapte și le mînceau pe loc pentru a potoli o foame neostoită.

– Poporul moare cu burta goală, spunea. El vrea să continue să se roage în biserici, dinaintea sfinților, dar vrea mai în-tîi să i se umple stomacul, să i se dea boabe de semănat pentru a putea recolta grîu în anotimpul următor. Căci el și-a mîncat semințele!

Se ridica, se ducea la fereastră, arăta către strada Fossés-Saint-Germain, mă poftea să vin lîngă el, să-i vād pe acei cerșetori, acei amăriți, acei oameni de nimic care își părăsiseră satele pentru că mureau de foame.

– Regatul are nevoie de pace și de ordine, deci de un suveran legitim, și nu de prinți care s-au vîndut Spaniei, care se îmbogățesc cu dublonii pe care îi dă Filip al II-lea și care l-au forțat pe regele Henric să scoată la vînzare în avantajul lor bunurile ereticilor. Se întorsese să se așeze în fața mea. Știi, Thorenc, pentru ei religia nu-i decît un mijloc în plus pentru a-și rotunji bunurile, averea, și de a pune în curînd mîna pe tron. Puțin le pasă că astfel servesc mai degrabă Spania decît Franța.

Rînjeam. Avea fără îndoială dreptate. Dar Henric de Navarra al lui era din aceeași familie!

Legitim? El îi ceruse Elisabetei a Angliei două sute de mii de scuzi, corăbii și soldați pentru a duce război contra catolicilor. Unul dintre emisarii săi – Séguret – ajunsese în Germania și în Danemarca, promițînd prinților terenuri bune ale regatului pentru a crea acolo colonii.

Ridicați cît puteți de mulți cavaleri mercenari germani, helveți, le scrisese Séguret. Luați-i pe cei mai buni și pe cei mai experimentați colonei și căpitani. Veniți să luptați împotriva catolicilor, fiindcă pretutindeni este vorba despre religia noastră!

Iată ce erau hughenotii! Nu valorau mai mult decît ei, recunoșteam, de Guise și membrii ligii care adunaseră o armată de helveți, de albanezi, de germani pentru a întări trupele regale. Dar fiecare cu tabăra sa, cu alegerea sa.

A mea era luată.

Michel de Polin repetase că el era de partea Casei de Franța al cărei moștenitor legitim era Henric de Navarra. Voia cu orice preț să evite războiul care, pentru supușii regatului, era cea mai crudă dintre sorți.

Lucru adevărat. Țăranii sufereau. Foamea îi chinuia. Soldații, mercenari sau helveți din serviciul hughenotilor, îi tratau mai rău decît pe vite.

Dar aceasta era legea lumii.

– Dumnezeu nu o vrea așa, a murmurat Michel de Polin.

Cînd mi se vorbea de Tine, în acei ani, Doamne, nu mai știam decît să hulesc.

– Pe toți sfinții! am strigat eu.

Oare Polin nu știa că pe acest pămînt domnea cruzimea, că aici era adevăratul infern al oamenilor?

Cu atît mai mult, cu cît barbariei i se adăugau trădarea și minciuna.

Știa el că, în timp ce se pregătea războiul, în timp ce armatele se aliniau de luptă, iar soldații îi maltratau deja pe țărani pentru un

sac de grîne sau o găină, Caterina de Medici îl îmbrățișa cu o afecțiune prefăcută pe Henric de Navarra, pipăindu-i în același timp pieptul cu degetele ei groase pentru a se asigura că nu purta asupra lui un pumnal sau o platoșă?

– Trebuie să-mi spuneți ce doriți, zicea ea.

– Dorințele mele, doamnă, nu sînt decît cele ale Maiestății Voastre, răspundea cu o bunătate ipocrită Henric.

– Să lăsăm ceremonialul și spuneți-mi ce cereți.

– Doamnă, nu cer nimic și nu am venit decît pentru a primi ordinele voastre.

– Aici, aici, fiți mai deschis!

– Doamnă, aici nu-i nici o deschidere pentru mine.

Iar iscoadele îi raportaseră lui Sarmiento că doamnele care asistaseră la întrevvedere se amuzaseră în fața vivacității replicilor regelui de Navarra și semnelor sale de galanterie.

Știam de altfel că Guillaume de Thorenc, fratele meu, îl trimisese – trădare în trădare – pe Jean-Baptiste Colliard pe lîngă ducele de Guise pentru a-i propune o alianță între trupele hughe-note și cele permanente ale Sfintei Ligi, ca să-l gonească de pe tron pe Henric al III-lea și pe mignonii lui.

Dacă ducele de Guise refuzase, nu era din motive religioase, ci pentru că dispunea la Paris de cel puțin patru mii de arcebuzi-eri gata să invadeze Luvrul, să pună mîna pe rege și să-l constrîngă fie să se alieze cu el, fie să abdice sau să fugă.

De ce să împartă cu hughenotii ceea ce putea să aibă de unul singur?

Iar dacă Henric al III-lea refuza să cedeze locul, ei bine, vor face cum a făcut regina Elisabeta a Angliei, care tocmai ordonase să se taie cu securea capul reginei Scoției, Maria Stuart, catolica, fiica lui Marie de Guise și care fusese regina Franței ca soție a lui Francisc al II-lea, unul din fiii Caterinei de Medici, care nu dom-nise decît un an!

Sîngele începuse să curgă.

Aceasta era legea oamenilor.

Nu-l făcuseră ei să curgă pe cel al lui Hristos?

Am uitat că sîngele oamenilor avea aceeași culoare ca sîngele lui Hristos. Am vrut să țîșnească din trupul dușmanilor mei.

Îi bănuiam ascunși pe drumul desfundat dintre râul Isle și Drôme, nu departe de satul numit Coutras.

Eram în Charente și îi urmăream pe hughenoți deja de mai multe zile. Fugeau, mergînd către sud, după ce traversaseră Poitou, căutînd să ajungă în provinciile Guyana și Gasconia. Dar poate că își schimbau direcția, poate că mergeau în întîmpinarea celor douăzeci de mii de mercenari și archebuzieri, pedestrași germani și halebardieri elvețieni care pătrunseseră în Lorena ca să le vină în ajutor.

– Trebuie să-i ucidem înainte, a hotărît Diego de Sarmiento.

Iar ducele de Guise, dar și regele Henric al III-lea, obligați să asculte de Liga Sfîntă, dăduseră ordin să se adune aproape cinci mii de infanteriști și peste o mie cinci sute de cavaleri pentru a-l scoate din bîrlog pe împruțitul rege de Navarra, care chema mercenari străini pentru a-și satisface ambiția și pentru a face să triumfe credința sa eretică.

De mult timp nu mai ascultam predicile părintelui Veron. Puțin îmi păsa de soarta regatului Franței! Știam doar că Henric de Navarra și Guillaume de Thorenc, cei doi dușmani ai mei, mergeau în fruntea trupelor, iar eu mă alăturasem armatei lui de Guise și a regelui Henric, pe care o comanda ducele de Joyeuse, unul dintre favoriții ale cărui împopoțonare și maniere, parfumuri și bijuterii îmi întorceau stomacul pe dos.

Dar am călărit alături de el, mărind ritmul, neliniștit să văd în jurul meu numai nobili înveșmîntați ca pentru bal, cu pălăriile lor

mari cu pene, cu vestele lor de mătase, de satin și catifea, cu armele de paradă incrustate.

Mulți dintre ei ridicau o lance lungă în vârful căreia fluturau stegulețele lor multicolore. Stăteau la taifas veseli ca și când ar fi participat la o cavalcadă, într-o zi de sărbătoare, în strada Saint-Antoine.

Eram totuși departe de estrade.

Ploaia, în acea lună de octombrie 1587, îneca satele. Când înceta, ceața se agăța de gardurile de mărăcini.

Pe o vreme închisă ca asta, mă temeam ca în spatele tufișurilor, al movilelor nisipoase, la confluența acelor râuri, pe acele drumuri desfundate, Henric de Navarra și spadasinii săi, oameni de război ca Jean-Baptiste Colliard, Séguret sau fratele meu Guillaume, să nu cumva să-și ascundă arcebutierii, tunurile și cavalerii.

Aceștia nu purtau flamuri colorate în vârful lăncilor, ci strîngeau în pumn patul pistoalelor. Nimic nu împodobește armele arcebutierilor, dar aceștia știau să le folosească, soldați cu experiență, și nu dansatori invitați la petreceri regale.

I-am spus de mai multe ori ducelui de Joyeuse și fratelui său, Claude de Saint-Sauveur, că trebuia să fim atenți la hughenoti, că Henric de Navarra îi avea alături de el pe verii săi, Condé și Soisson, că aceștia erau niște adevărați comandanți de război și că, părăsind La Rochelle, le spusese, după cum îi raportaseră iscoadele: „Amintiți-vă că sînteți sînge de Bourbon! Slavă lui Dumnezeu! Veți vedea că eu vă sînt fratele cel mare!”

Iar Condé răspunsese, cu aceeași voce puternică: „Ne vom arăta buni mezini!”

Se spunea că înainte de a pleca din La Rochelle, Henric de Navarra ingenunchease dinaintea soldaților, căindu-se, jurînd că, prin bravura sa, avea să obțină iertarea lui Dumnezeu pentru greșelile sale, inclusiv pentru ultima, când siluise pe o fiică de ofițer din armata din La Rochelle.

Cînd vorbele sale i-au fost aduse la cunoștință ducelui de Joyeuse, acesta a rîs așa cum fac femeile, cu capul dat pe spate,

spunînd că aveau să răzbune onoarea micuței hughenote maltratate de această deșcă bătrînă, Henric de Navarra.

Iar asigurarea că regele hughenot și armata sa eretică vor fi învinși se răspîndise ca o otravă.

Privindu-i pe acești nobili împopoțonați ca pentru o alergare de cai, m-a încercat un sumbru sentiment de plăcere.

Mergeam să ucidem – și să murim.

Pe 20 octombrie 1587, după ce traversasem satul Coutras, am pornit pe o vale largă de vreo șapte pași, trasată ca pentru un turnir.

Dar văzusem, pe movila nisipoasă care o domina, tunurile hughenote, și, în ciuda ploii care tulbura orizontul, am zărit pe drumurile adîncite platoșele cenușii ale infanteriștilor regelui Henric. M-am gîndit că probabil cavaleria aștepta să intrăm în această arenă și să fim doborîți de archebuzieri ca niște animale, înainte de a se avînta să ne taie în bucăți.

Dar oare nu asta ne doream?

Am atacat alături de frații de Joyeuse și de nobilii care își ridicau lăncile cu stegulețe ca pentru paradă. Cîțiva hughenoți au venit către noi, apoi s-au retras pentru a ne atrage mai în față în cursă.

Am dat pinteni, am lovit, am ucis, orbit de sîngele care țîșnea, apoi n-au mai fost dușmani, în afara celor cîtorva trupuri întinse.

Și, brusc, un psalm cîntat în jurul nostru s-a rostogolit dinspre movilă, și a urcat din drumurile adîncite:

Iată ziua fericită
Domnul vrut-a să ne-o dea
Prin noi să fie primită
Și plăcere vom avea!

Iar ducele de Joyeuse și fratele său Claude de Saint-Sauveur rideau și strigau, ridicați în șa, că armata hughenotă cerea deja milă, că era de ajuns să mergi pînă la ei pentru ai face să se predea.

Caii nobililor noștri și ai mercenarilor albanezi băteau din picioare de nerăbdare.

Deodată, a izbucnit canonada, au pocnit archebuzele și a pornit atacul cavalerilor hughenoți.

Eram în plasă, lovindu-ne unii de alții, uciși de vijelia arce-buzelor, găuriți de gloanțele pistoalelor cavalerilor. N-aveau lănci, dar din mâinile lor țîșneau fierul și plumbul.

L-am văzut căzînd pe ducele de Joyeuse, cu dantelele și penele sale înroșite de sînge.

L-am văzut pe fratele său, Claude de Saint-Sauveur, azvîrlit din șa de o arcebuză, iar trupul, rămas prins în scară, era tîrît pe cîmpul de bătaie, deja acoperit de morți împodobiți cu panglici.

Mi s-a părut că-i recunosc, în fruntea cavalerilor hughenoti care șarjau, pe Jean-Baptiste Colliard și pe Séguret. Henric de Navarra și fratele meu Guillaume nu erau probabil departe de aceștia doi.

Am tras de frîu forțat, dînd pîteni calului să se ridice, și m-am aruncat contra inamicilor.

Să le curgă sîngele, fie el regal sau fratern!

Am lovit. Sabia mea întîlnea rezistența moale a trupurilor. Respiram din greu de fiecare dată cînd o scoteam, ca un truditor al pămîntului care tocmai dăduse cu sapa.

Nu mai vedeam nimic, cu fața plină de sînge, al meu sau al celorlalți, căruia îi recunoșteam moliciunea călduță.

Deodată am avut impresia că trupul mi-era despicat, din umeri.

Am simțit cum cădeam, că fața mi se izbea de sol apoi se afunda în pămînt.

Mi-am amintit de șanțulețul pe care îl săpasem la rădăcina stejărilor din pădurea Castellaras de la Tour și în care îndesasem capul de Hrist cu ochii închiși.

Am redeschis ochii și am zărit grinzile înnegrite ale unui plafon afumat. Am vrut să întorc capul spre dreapta, apoi spre stînga, și am urlat. Într-atît durerea era de vie.

Mi-am mușcat buzele pentru a-mi stăpîni acest țipăt.

Am auzit un vacarm de voci, zgomot de blide și de pahare ciocnite.

Am recunoscut mirosul de carne friptă.

Am reușit să mă ridic sprijinindu-mă pe coate. Am descope-rit, la masă, pe hughenotii în platoșe cenușii și cu pelerinele scurte

de bivol, iar pe bănci, goale, trupurile moarte ale ducelui de Joyeuse și al fratelui său.

Eram, de asemenea, întins pe o bancă, rănit.

Lîngă perete erau sprijinite lăncile cu stegulețe ale nobililor de Joyeuse. În fundul sălii acestui han, pe o masă înconjurată de lumînări, am deslușit trupul fratelui meu Guillaume, cu mîinile împreunate pe piept. Lîngă el, cu capul plecat, cu brațele încrucișate, stătea Henric de Navarra înconjurat de Jean-Baptiste Colliard și de Séguret.

Nu-i omorîsem. Poate că singurul pe care îl uciseseam era chiar fratele meu.

Am închis ochii și rugăciunea a revenit în mine după atîtea săptămîni, Doamne. Și am implorat iertarea Ta.

Eram un Cain.

Am plîns în hohote.

Am recunoscut alături de mine vocea lui Henric de Navarra.

– Îl pierd pe Guillaume de Thorenc, spunea el. Nu vreau ca arborele Thorenc să fie dezrădăcinat. Vreau ca tu să trăiești, Bernard de Thorenc, chiar dacă tu mi-ai făcut mult rău. L-am privit. A dat din cap. Nu tu, a spus el. Apoi chipul i s-a crispat, cu maxilarele strînse și fruntea brăzdată de riduri. Nu numai tu. S-a aflat într-o grămadă. Ai dat probabil și tu o lovitură. Dar el n-a murit de mîna ta. Nu te declar vinovat. Tu n-ai fost niciodată de partea mea. Prin urmare, tu nu m-ai trădat. S-a aplecat. Cîți nobili francezi au murit astăzi? Toți de bună rasă. Ei erau forța și noblețea regatului nostru al Franței. Crezi tu că mă simt mulțumit? Pentru cîțiva membri ai ligii pe care de Guise i-a înrolat, amestecîndu-i cu albanezi, alții, toți ceilalți, și tu de asemenea, Bernard de Thorenc, voi sînteți francezi buni și naturali.

Mi-a atins cu vîrful degetelor umărul vătămat, murmurînd că le poruncise chirurgilor săi să mă vindece. O lovitură de arcebuza îmi deșirase gîtul și umerii. Era o minune că mai eram în viață.

– Așa a vrut Dumnezeu să fie. Un Thorenc moare astăzi, este de ajuns.

A ridicat glasul și, în tăcerea care s-a așternut treptat, a spus că voia ca toți catolicii morți să aibă dreptul la o slujbă așa cum ar fi fost dorința lor.

– Să se găsească un preot și să se ducă trupurile în biserica din Coutras.

S-a întors înspre mine.

– După ce chirurgii te vor fi smuls din ghearele rănii tale, vei fi liber, chiar să îndrepti din nou armele împotriva mea. Dar să știi, Bernard de Thorenc, că eu nu vreau să cunosc decît francezi, iar nu papiști sau hughenoti. Și să mai știi că mă supără tare sîngele care se risipește, slăbind astfel regatul Franței, spre marele avantaj al regelui Spaniei. Vreau să pun capăt acestei vărsări de sînge. Moartea unui Thorenc ajunge durerii mele. Nu o mai vreau și pe a ta. Trăiește și ajută acest regat să-și găsească pacea!

Am reușit, în ciuda durerii care aluneca de la umeri pînă în vîrful degetelor, să-mi împreunez mîinile și să mă rog.

Nu am încetat să-ți vorbesc, Doamne, în timp ce durerea îmi cuprindea tot corpul.

Mă găseam întins într-o lectică ce se îndrepta încet către Căstellaras de la Tour.

Era iarnă. Drumurile erau pline de gropi înghețate, în care roțile se împotmoleau. La fiecare hurducătură, parcă o țepușă ascuțită îmi trecea prin ceafă, se sfârîma, iar așchiile ei îmi sfîșiau umerii și pieptul.

Dar eu alesesem să îndur o asemenea încercare.

Henric de Navarra dorise să mă oprească lângă el, dar, ars de febră, l-am implorat să fiu dus la casa mea, căci chirurgii renunțaseră să mă vindece: plaga purulentă era prea adâncă, marginile sale umflate, carnea brăzdată de plumbul și fierul glontelui. Dacă-i ascultai, cangrena era deja în acțiune, îmi înnegrea brațul, care trebuia tăiat, fără să servească însă, la ceva.

Henric se înfuriase de mai multe ori împotriva acestor medici care – chiar cel mai doct, Ambroise Paré – pretinseseră că amiralul Coligny va sfîrși din cauza rănii sale, că nu putea fi transportat în afara Parisului; or Coligny supraviețuise, și febra îi dispăruse, iar ucigașii lui Henric de Guise aveau să-l înjunghie și să facă bucăți un om vindecat.

Îmi spunea mereu că voia să rămîn în viață, iar eu eram mișcat de atîta atenție. Îmi venea să-mi reproșez că dorisem moartea lui și pe cea a fratelui meu.

Te imploram, Doamne, să mă ierți. Această suferință pe care mi-o dădeai era ca durerile unei renașteri.

Era drept ca Tu să mă pedepsești.

Cedasem demonilor. Hulisem numele Tău. Făcusem să curgă sînge.

Din gelozie sau din amărăciune. De dezamăgire din dragoste.

Anne de Buisson a venit, în ziua în care trebuia să părăsesc hanul Cheval-Blanc, la Coutras, pentru a începe această călătorie de întoarcere la Castellaras de la Tour. În momentul în care purtătorii au ridicat targa, i-am văzut fața aplecată spre mine. Am vrut imediat să-i amintesc fraza pe care o rostise la Nérac, în noaptea cu ploaie torențială, acele cuvinte care mă aruncaseră în prăpastia urii, în hulire și în dorința de moarte. Ea spusese: „Acum fac parte din familia ta“. Mi-am mișcat buzele, dar cum ar fi putut ea auzi, cînd nici un sunet nu-mi ieșea din gîtlejul pe jumătate sfîrtecat de archebuză.

Și, totuși, a suris ca și cum ar fi înțeles. Și-a pus mîna peste a mea, însoțind targa pînă la lectică. Am mai încercat să-i spun: „Noi rămînem singuri“. Mă eliberasem. Cine își putea imaginea durerea pe care o resimțeam? Aș fi vrut ca ea să fi auzit cel puțin acel cuvînt: „Vino“.

Am căzut din nou.

Purtătorii au așezat targa în lectică, au coborît perdelele de piele, și, la primul tur al roților, am știut că dacă voiam să încerc să înăbuș aceste țipete de durere care îmi cuprindeau pieptul trebuia să mă rog.

Am continuat să mă adresez Ție, Doamne, de-a lungul acestor zile de călătorie – vedeam cum lumina lor devenea mai vie, tot așa cum nopțile deveneau mai scurte –, apoi în timpul tuturor acelor ore petrecute întins dinaintea căminului din Castellaras de la Tour.

Plaga mi se cicatriza puțin cîte puțin, închizîndu-se în același timp și prăpastia în care mă aruncasem odinioară.

Într-o zi m-am ridicat și, sprijinindu-mă de brațul lui Denis, servitorul nostru, am reînceput să merg, oprindu-mă dinaintea firidelor goale ale capelei noastre. Am dat ordin să se sculpteze statui ale Sfintei Fecioare și ale apostolilor, pentru a vindeca astfel

plăgile pe care hughenoții le deschiseseră distrugînd chipurile credinței noastre.

Am putut să îngenunchez și să retrăiesc ceasurile copilăriei mele, dar și ultimele trăite alături de Michele Spriano, cînd îi atacasem pe spadasinii lui Jean-Baptiste Colliard și cînd o lovitură de archebuză îi luase lui Michele viața.

Mai tîrziu, m-am putut duce în luminișul unde îngropasem în mantaua lui, așezîndu-l lîngă el, la rădăcina stejarului, capul de Hrist cu ochii închiși.

Făcusem jurămîntul să ridic un mormînt pentru Michele Spriano, în capela noastră, și să așez pe altar stindardul din damasc roșu care fluturase la pupa *Marchesei*, galera noastră victorioasă.

Mi-am ținut cuvîntul.

Din trupul său nu rămăseseră decît oasele, iar mantaua era distrusă.

Numai armele rezistaseră timpului.

M-am întors la Castellaras de la Tour, purtînd acest corp devenit atît de ușor și acest cap de Hrist cu ochii închiși, pe care îl mîngîiasem ca să-l curăț de stratul de pămînt care îl acoperea.

Mi-am amintit de furia mea, de ura, de voința de a ucide acea sectă hughenotă, acei partizani ai lui Satan, acei mercenari ai lui Lucifer. Dar astfel de sentimente se făcuseră și ele praf, îngropate odată cu Michele Spriano, în mormîntul acestuia, în dreapta altarului capelei noastre. Apoi am așezat pe stindardul roșu capul de Hrist cu ochii închiși, lîngă tabernacul.

Apoi, am început să aștept.

Am pîndit, în fiecare zi, neslăbind din ochi drumul care se întindea de-a lungul văii Siagnei.

M-am rugat pentru ca Tu să-i amintești că făcea parte din familia noastră.

Ea alesese, oricare i-au fost motivele, să ne poarte numele.

Uneori, disperarea mă sugruma: fusese soția lui Abel, și niciodată nu ar fi acceptat să trăiască cu cel care îi fusese complice lui Cain.

Apoi îmi recăpătam încrederea. Avea să vină, căci îmi surîsesese la hanul Cheval-Blanc, din Coutras.

Mă convingeam, Doamne, că Tu îmi impuseseseși aceste ocolișuri pentru a da mai multă strălucire regăsirii noastre.

Ea trebuia să aibă loc pentru a da naștere unui copil care să ne continue familia, care să unească în viață părțile prea mult timp dușmane ale credinței noastre în Isus Hristos.

Trebuia să Te rog să mă ascuți.

Într-o zi, pe cînd cerul era acoperit, iar o zi mohorîță nu anunța nici o bucurie, o trăsură a trecut peste pod și s-a oprit în față la Castellaras de la Tour.

Din ea a coborît Anne de Buisson.

PARTEA a IV-a

În sala mare din Castellaras de la Tour, Michel de Polin a văzut mai întâi leagănul.

Ai fi zis că este o corăbioară avînd carena făcută din nervuri de lemn șlefuit, marginită de perdele din dantelă, asemenea unor pînze.

Michel de Polin a mai făcut cîțiva pași, apoi s-a oprit.

Încăperea era cufundată în întuneric.

A auzit șoapte și a încercat zadarnic să-i vadă pe cei care vorbeau. Apoi, deodată, o sclipire a luminat sala. Trunchiurile puse unul peste altul în șemineul încăpător unde puteau sta mai mulți oameni în picioare tocmai se spărseseră, iar din jăraticul roșu au țîșnit flăcările albăstrii.

Michel de Polin a văzut atunci o femeie îngenuncheată în spațele leagănului care, pînă în acel moment, o ascunsese.

Două servitoare îi stăteau aproape.

A înaintat.

– Sînt Michel de Polin, a spus el cu jumătate de glas, temîndu-se să nu trezească pruncul.

A spus că era membru al Parlamentului de la Paris. Îl cunoscuse pe contele Bernard de Thorenc în Palatul Veneției, la ambadorul Serenisimei Republici, Vico Montanari...

A făcut o pauză.

Femeia s-a ridicat și le-a făcut un semn servitoarelor. Acestea au luat leagănul și cu pași mici l-au dus, ținîndu-l ca pe o targă.

Au dispărut în întunericul în care rămînea cufundată o parte a camerei.

Polin a început din nou să vorbească, de data asta mai tare.

Venea de la Roma, spunea el. Fusesse primit de suveranul pontif. Iar Vico Montanari îl sfătuisese să se oprească, la dus sau la întoarcere, la Bernard de Thorenc. Montanari și mulți alții, din anturajul regelui, se mirau, pe aceste vremuri tulburi, de absența sa. Se știa că fusese rănit la Coutras, unde atîția nobili – aproape patru sute – fuseseră uciși, alături de ducele de Joyeuse și de Claude de Saint-Sauveur. La Curte erau îngrijorați.

– Ce doriți? a întrebat tînăra femeie apropiindu-se.

Intrase în lumina flăcărilor. Părul desfăcut îi cădea pe umeri, iar firele de aur accentuau albastrul rochiei. Își încrucișase brațele.

Polin a tăcut. Această femeie bine făcută, cu bărbia ridicată, cu ochii nemișcați, era ca o statuie amenințătoare, o păzitoare a locurilor.

– Soțul meu este plecat la vînătoare de mistreți, a adăugat ea.

Apoi, a repetat, privindu-l fix pe Polin;

– Ce doriți?

Michel de Polin a făcut un gest vag cu mîna, și, ca pentru a scăpa acestei priviri, a străbătut camera, oprindu-se dinaintea șemineului, privind fix flăcările. Apoi s-a întors și a privit-o atent pe tînăra femeie.

Ea era, deci, acea Anne de Buisson căreia Vico Montanari îi spusese altădată că era una dintre hughenotele cu moravuri mai desfrîinate decît cea mai nerușinată dintre catolice. Ea fusese prietena reginei Margot, împărțind cu aceasta așternutul lui Henric de Navarra. „Hughenote sau catolice, aceste femei preferă să-și deschidă picioarele decît o carte de rugăciuni sau o Biblie! Toate niște desfrîinate!” conchisese atunci Montanari.

Și totuși, această femeie care stătea nemișcată la cîțiva pași de Polin nu semăna deloc cu imaginea descrisă.

Mîndră și serioasă, o bănuiai hotărîtă și intransigentă.

Michel de Polin s-a apropiat.

– Bernard de Thorenc...

– Soțul meu, l-a întrerupt ea. Fiul nostru Jean s-a născut acum unsprezece zile. L-am botezat în capela de la Castellaras de la Tour. În religia catolică. Spuneți-le asta acelor domni de la

Curte care sînt îngrijorați. Dar un pastor al cauzei l-a asistat pe preot. Eu am vrut așa. Sînt hughenotă și am fost convertită cu forța pentru a salva viața mea și a altora, dar convertită. Aici, noi nu închidem ușa nici unuia din cei care cred în Hristos și care sînt din regatul Franței.

A mers pînă la șemineu, a apucat vătraiul, a scormonit jăratiful, după care a revenit spre Michel de Polin, ținînd tija de fier încovoiată și roșie ca pe o armă.

– Ce doriți? a repetat mai tare.

Michel de Polin s-a dat un pas înapoi.

– Unirea credințelor în pace, a murmurat el. De aproape treizeci de ani.

Ridicînd tonul, a amintit fraza acelui cancelar al regelui, Michel de L'Hospital, care avusese curajul și îndrăzneala să spună că trebuia să se scoată „aceste cuvinte diabolice, denumiri de partide, facțiuni și sediiuni, luterani, hughenoti, papiști: să nu mai schimbăm numele de creștin“.

– Noi sîntem cu toții supușii regelui Franței, a adăugat el.

Anne de Buisson s-a îndreptat din nou către șemineu și, ghemuită, a spart bucățile unui buștean cu vîrfurile vătraiului, făcînd să zboare nori de scînteii.

– Chiar asta doriți? a întrebat ea.

Apoi s-a îndreptat, încrucișîndu-și brațele cu un gest rapid, plecînd capul și vorbind cu voce gravă, fără să-l privească pe Michel de Polin.

Spaniolii îi omorîseră fratele, pe Robert de Buisson. Îi văzuse pe elvețienii lui Henric de Guise, măcelarii aceia, tăind gîtul bărbaților, femeilor și copiilor la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec, în acea zi de Sfîntul Bartolomeu, într-o duminică. Ea își datora viața lui Bernard de Thorenc. Din acest motiv se căsătorise, pentru că el o dorea, iar ea îi datora asta, nu? Și totuși el fusese unul dintre acei buni nobili catolici, în serviciul lui Henric de Guise și al regelui, care-l uciseseră la Coutras pe Guillaume de Thorenc, fratele lui Bernard, și o lăsaseră văduvă.

Și-a ridicat pumnii.

– Nu vreau să-mi luați fiul. Și nici nu vreau să ucidă.

– Dacă vom reuși..., a început Michel de Polin.

Dar a oftat ca și când, brusc, oboseala ar fi învins.

– Dar Bernard de Thorenc trebuie să ne ajute, a reluat el.

Ea a scuturat din cap și a răspuns doar atât:

– Aici și-a găsit pacea.

În acel moment, s-au auzit lătrături de câini.

Bernard de Thorenc stătea în mijlocul cîinilor care se zbăteau, trăgînd de lese, încercînd să ajungă la cadavrele celor trei mistreți care fuseseră aruncați pe dale, la intrarea în Castellaras de la Tour.

Sîngele, deja negru, se uscaseră pe părul lung și aspru al sălbăticiunilor moarte.

Alungînd cîinii cu vîrful cizmelor, Bernard de Thorenc a înaintat, și Michel de Polin a observat acea cicatrice lungă care, pornind de la baza maxilarului, traversa în diagonală gîtul lui Thorenc și se ascundea sub vestă, fără îndoială pînă la umăr. Pielea îi era roșie și umflată.

Thorenc și-a trecut degetul de-a lungul cicatricei, apoi a arătat înspre mistreți.

– Cînd oamenii devin fiare, a spus el, cînd se războiesc, fiarele sălbatice cuprind din nou pămîntul. Sînt vîinate numai pe timp de pace. Așadar vînez...

L-a luat pe Michel de Polin de braț, însoțindu-l în sala mare.

În șemineu fuseseră aruncați încă doi butuci, iar flăcările țîșneau din jăraticul care îi cuprindea.

– Încă nu e pace, a murmurat Michel de Polin.

S-a așezat în fața lui Bernard de Thorenc, dinaintea căminului.

– Aici este..., a început prin a obiecta Thorenc.

– Nimeni nu are pace într-un regat cînd acesta este încă în război. Știi și tu asta, Thorenc. Soldații, masacratorii violează și ucid pe cine vor. Jefuiesc, zdrobesc capul pruncilor – a tăcut, ca pentru a lăsa să se audă lătrăturile – apoi îi aruncă la cîini.

Thorenc și-a dus mîna la ochi ca și cînd ar fi refuzat să vadă această scenă.

– În fiecare zi, a continuat Polin, la orice răscruce, în jurul Luvrului, pe strada Monnaye, unde locuiesc eu, aud predicatorii chemîndu-ne să-i omorîm pe eretici, pentru a împiedica un Sfînt Bartolomeu al catolicilor. Se ridică împotriva regelui, strigînd: „Să mergem să-l căutăm pe Sir Henric la Luvru!“ Călugării, preoții sînt înarmați. Au luat comanda cartierelor în numele Ligii Sfinte. Nu-ți imaginezi, Thorenc, aceste trupe de patru sute de călugări, de opt sute de studenți agitînd archebuzele. Cînd regele a ordonat intrarea elvețienilor în oraș pentru a restabili ordinea, i-au atacat și încercuit. Pe fiecare stradă, au ridicat baricade, pavele, saci de pămînt, iar helveții au fost decimați, împușcați cum ai făcut tu cu mistreții. În spatele fiecărei ferestre stătea un archebuzier. Henric de Guise este cel care conduce lupta împotriva suveranului. Am auzit răsculații strigînd că trebuia „prinsă această secătură de rege“ și că „Domnul de Guise“ trebuia dus degrabă la Reims!

Thorenc nu s-a clintit, cu mîna în dreptul ochilor, cu bustul aplecat, sprijinindu-se în cot.

– Iată pacea care domnește la Paris, a reluat Michel de Polin. Se ucide și se va ucide în numele lui Dumnezeu, iar această gloată ieșită de niciunde e înfierbîntată ca o cireadă de tauri pe care niște predicatori o întărită. Henric de Guise o duce acolo unde vrea. Acest popor are nevoie de trupuri de pus la frigare. Îi aruncă în Sena pe nefericiții decretați hughenoti. Parlamentul meu le-a condamnat pe două sărmane fete ale unui procuror a cărui religie o cunosc, cea a unui catolic respectuos, să fie arse în piața Grève declarîndu-le „eretice dintre cele mai încăpățîinate și mai înversunate“. Cele două inocente au vrut să împiedice sugrumarea unui negustor, vecin de-al lor. Știi cum se face...

Michel de Polin s-a întrerupt, ca pentru a marca o ezitare, înainte de a continua:

– Condamnații sînt sugrumați înainte de a fi aprins rugul. Dar mulțimea, ca ieșită din minți, a reușit să o smulgă pe una din fete din mîna călăului și a împins-o vie în flăcări. Eram acolo, în mijlocul gloatei, Thorenc, am auzit țipetele. Nu le voi uita.

Michel de Polin părăsise Parisul împreună cu regele. Reușiseră să dejoace supravegherea membrilor ligii. Suveranul era acum în

siguranță la Chartres, dar nu îndrăznea să se lupte cu de Guise, orbi cum era de sfaturile reginei-mamă, de frica pe care o încerca de a fi prins ca în clește între hughenoții lui Henric de Navarra și oamenii lui Henric de Guise.

– Aceștia au Spania de partea lor. Diego de Sarmiento promite trupe și bani. De când flota lui Filip al II-lea, pretinsa Invincibila Armada, a fost înfrântă de englezi, îi trebuie mai mult decît oricînd o Franță fărîmitată, învinsă de propriii demoni. Membrii Ligii și Henric de Guise sînt în mîinile sale. El îi plătește. Vrea Dumnezeu asta?

Michel de Polin a ridicat brațele.

– Cine poate să creadă? Nu e nici măcar interesul Bisericii...

Se dusesese la Roma, explică el, să spună, în numele bunilor catolici ai Franței, că trebuia ca suveranul pontif să-i ajute pe cei care, în regat, voiau reunirea tuturor credincioșilor.

Îl întîlnise pe papa Sixt al V-lea. Îl asigurase că Henric de Navarra știa că nu putea fi uns rege al Franței decît abandonîndu-și cauza. Hughenoții cei mai lucizi știau și ei asta și erau îngrijorați. Henric al III-lea se convingea puțin cîte puțin, iar asta îl liniștea, pe el, moștenitorul lui Henric de Navarra. Însă papa trebuia să favorizeze această apropiere, să-i împiedice pe membrii ligii, pe adepții lui de Guise, pe masacratori să-și ia o mască și să-și pună-n frunte numele de catolici.

– Papa m-a ascultat. Am crezut că am cîștigat. Dar avea alături de el un preot pe care îl cunoști, părintele Verdini. E bătrîn, dar în el arde focul iadului. Abia încetasem să vorbesc, că m-a și acuzat că sînt unul dintre acei falși apostoli, dintre acele Iude, mai vicleni decît evreii, dintre aceia care vor ca cei de religie catolică să-și pună capul pe butuc și să cunoască toți soarta reginei Maria Stuart, decapitată de eretica Elisabeta. „Iată ce vor cei din Franța, a repetat Verdini. Henric de Navarra pe tron, și sîngele catolicilor vărsat pe străzi. Securea hughenotă lovind gîturile inocente ale slujitorilor Bisericii!“

– Părintele Verdini..., a murmurat Bernard de Thorenc. El este cel care m-a învățat aici – a arătat înspre capela căreia i se zărea fațada – primele rugăciuni, care mi-a predat Evangheliile, căruia m-am spovedit, pe care l-am ascultat mai mult decît pe propriul tată...

– E omul lui Sarmiento, a replicat Michel de Polin. El crede că Filip al II-lea este brațul înarmat al Bisericii, cavalerul credinței. A avut gemete în glas când a evocat distrugerea Invincibilei Armada. Pentru el, toți cei care vor unirea credincioșilor în Franța sînt „machiaveliști” – așa ne numește – și, chiar mai rău, atei. Henric de Navarra, dacă e să-l ascuți, vrea un regat fără Dumnezeu!

Michel de Polin a rămas mult timp tăcut, respirînd zgomotos, ca și când o greutate îi apăsa pieptul.

– Mi-a fost frică, a reluat el cu voce înăbușită. Am crezut că părintele Verdini avea să le poruncească spadasinilor spanioli care îl păzesc să mă omoare înainte de a putea părăsi Roma. Am fugit și n-am schimbat caii decît odată intrat pe pămînturile ducelui de Savoia, iar Castellaras de la Tour este prima mea oprire. Vico Montanari, care știe cît valorează și ce vrea Diego de Sarmiento, m-a sfătuit să mă opresc, aici, la voi.

Bernard de Thorenc s-a ridicat, și-a deschis brațele, murmurînd că Michel de Polin era binevenit, că locuința și pămînturile Thorenc erau menite păcii. Că așa dorea el.

Polin a început să ațîțe focul, sprijinindu-se cu mîna stîngă de marginea șemineului. A precizat că Henric al III-lea convocase Stările Generale ale regatului la Blois; că toți cei care doreau reunirea supușilor și pacea trebuiau să participe.

– Plec mîine de dimineată, vino cu mine, a spus el. Vei vîna pe urmă. S-a apropiat de Bernard de Thorenc. Nu îți abandona fiul unui regat de călăi. Nu-l vor ierta că s-a născut din sîngele tău și al lui Anne de Buisson.

Thorenc a părut să nu audă, clătînînd din cap cu neîncredere, cu ochii plecați.

– I-ai văzut ca și mine trăgînd pe cheiul École, pe strada l'Arbre-Sec, a continuat Polin, i-ai văzut pe acei copii morți înfășați în scutece pătate de sînge și ale căror capete săltau pe caldarîm.

– Taci! l-a implorat Bernard de Thorenc.

A părăsit sala, urmat de Michel de Polin.

Cadavrele celor trei mistreți zăceau tot pe lespezile de la intrare și cîinii continuau să latre cu aceeași furie sălbatică.

Doamne, părăsind Castellaras de la Tour și urmîndu-l pe Michel de Polin, știam că nu voi mai vîna mistreți.

Vînatul meu avea să fie din nou omul, sîngele lui roșu era cel pe care aveam să-l fac să curgă și nu cel negru, al fiarelor sălbatice.

În momentul plecării, în curtea de la Castellaras de la Tour, pe cînd servitorii, cu cîinii lătrînd în urma lor, tîrau pe lespezi corpurile celor trei mistreți, i-am spus lui Anne de Buisson că o părăseam pentru că trebuia să merg pînă la capăt dacă doream ca pacea să fie restabilită odată pentru totdeauna în acest regat al Franței, deci și acolo, pe pămînturile noastre.

Am vrut să o strîng la piept, dar m-a respins, cu chipul împietrit asemenea unei măști cu ochii ficși.

Am ridicat tonul.

Nu mă țineam de cuvînt, știam asta.

Îi promisesem, ei, ca și Ție, să nu mai ridic armele decît contra celor care aveau să vină pînă acolo, în locuința noastră, să ne amenințe.

Am spus tare că nu voiam să-mi las fiul la cheremul unui asasin, al unui hughenot sau membru al ligii, căci noi nu mai aparținem nici unei tabere, nici celeilalte, ci amîndurora, trădători atît față de una, cît și față de cealaltă.

Acesta era destinul familiei noastre, eu servind regele catolic, iar tatăl și sora mea de cealaltă parte.

– Sînt morți, a spus Anne de Buisson.

Și-a încrucișat brațele și s-a dat înapoi cînd am vrut din nou să mă apropiu.

– Salvarea fiului tău, salvarea noastră era în uitare, a adăugat ea. Își vor aminti de tine și de ai tăi. Vei avea mâinile pline de sânge pînă la coate. Cei pe care îi vei ucide vor vrea mereu să se răzbune.

S-a întors, urmărind din ochi mistreții și cîinii.

– Fiarele sălbatice nu-și amintesc de cei care le-au ucis; oamenii, da. De aceea sînt cruzi, iar războaiele nu se termină niciodată.

– Pacea va veni, a protestat Polin. Este nevoie de bărbați ca Bernard de Thorenc pentru a o instaura. Viața lui, ceea ce ați făcut unul pentru celălalt și acest copil sînt exemple.

– Dacă vrem să trăim în pace, trebuie să ne retragem și să nu ne mai batem cu pumnul în piept în fața mulțimii, să nu ne mai împăunăm la Curte, să nu ne mai amestecăm în intrigi. Cel văzut este ucis, a răspuns Anne. S-a îndepărtat. Ar fi trebuit să vă gonesc, a adăugat ea întorcîndu-se către Michel de Polin. Sau să vă omor.

Sărind în șa, i-am spus că trebuia să se roage pentru noi, pentru succesul acțiunii noastre.

– Vreau să vă uit! a strigat ea.

De-a lungul întregii noastre călătorii pînă la Blois, unde se adunaseră Stările Generale ale regatului și Curtea, aceste cuvinte m-au urmărit ca un blestem.

Apoi șușotelile conspiratorilor, șocul loviturilor de pumnal, horcăitul asasinatilor, rînjetele ucigașilor, urletele de mînie ale dușmanilor lor au înăbușit vocea lui Anne de Buisson.

Revenisem în regatul oamenilor în război, și fiecare voia să știe cărei tabere aparțineam, hughenot sau membru al ligii, iscoadă a lui Henric de Navarra sau a lui Diego de Sarmiento, deci a prințului Ligii Sfinte, a lui Henric Însemnatul și a fratelui său Ludovic, cardinal de Lorena. Sau eram alături de Henric al III-lea, cu Enguerrand de Mons, pe care îl suspectau totuși a fi și el din Liga Sfintă? Doar dacă nu cumva făceam parte dintre machiavelicii, dintre ateii pe care îi denunța părintele Veron și, de la Roma, părintele Verdini?

Nu sosisem eu la Blois însoțit de acest Michel de Polin, despre care se spunea cu siguranță că încerca să-l apropie de Henric al III-lea de regele de Navarra, să obțină convertirea – una în plus,

se indignau membrii ligii – a acestuia din urmă la sfânta religie pentru că să poată accede la tronul Franței, întrucât suveranul care domnea nu avea moștenitor?

– Știți ce se spune despre rege? mi-a zis în taină Vico Montanari, care, ca toți ambasadorii, urmase Curtea la Blois.

Locuia nu departe de mînăstirea iacobinilor, într-o casă de pe cheiul Loarei, la cîțiva pași de castel.

Montanari și-a frecat mîinile rîzînd tăcut.

– Are vîrfurile penisului răsucit în jos și nu poate vărsa sperma în matrice. Unii medici au vrut să i-l despice mai sus, dar el a refuzat. A preferat să bea lapte de mîgărită pentru ca sperma să nu curgă prea repede și prea jos... Dar regele este convins că regina este cea care nu poate da naștere. Face băi, slăbește, are accese de febră. A chemat de la Lyon o fată de optsprezece ani, de o frumusețe extremă, și se zvonește că, cu vîrfurile penisului sucit sau nu, și despicat prea jos, ea i-a făcut un copil, dar nimeni nu l-a vrut. El nu l-a recunoscut. Deci, șansele lui Henric de Navarra de a-i succede lui Henric al III-lea rămîn mari. Ce crezi tu, Thorenc, este el gata să se convertească?

Nu răspundeam la întrebările lui Vico Montanari, care, în fiecare zi, se ducea la castel, îi vedea pe Diego de Sarmiento, pe Enguerrand de Mons sau pe apropiații reginei-mamă, Caterina de Medici. Îl trimitea în grabă la femei pe Leonello Terraccini, pe care îl salutasem doar cu o înclinare a capului, dar despre care îmi imaginam că putea face minuni pe lîngă ele.

De fapt, Terraccini era în termenii cei mai buni cu madame de Montpensier, sora lui Henric Însemnatul și a cardinalului de Lorena. În timpul unui dineu, el i-a arătat foarfeca de aur pe care ea o purta agățată la centură. „Cu asta, a spus ea, îl voi tunde pe regele Henric, care ar fi trebuit să-și sfîrșească zilele ca un călugăr, în fundul unei mînăstiri.”

Și toată lumea chefuia în jurul ei, cardinalul de Lorena bînd în sănătatea fratelui său Henric Însemnatul, care urma să fie în scurt timp rege al Franței.

– Cam asta i-au povestit lui Henric al III-lea. Acesta se înfurie. Spune: „Să nu mă scoată din sărite, fiindcă îi voi ucide!“ Dar îl îmbrățișează pe Henric de Guise, rîde cu el, îi promite tot ceea ce visează, puterea, marea locotenență a regatului, iar celălalt este tot așa de orbit cum a fost Cezar în ajunul și în dimineata Idelor¹ lui Marte!

Ascultam. Aveam impresia, cînd mergeam pe străzile din Blois sau cînd intram în castel, că eram jupuit de aceste priviri ascuțite ca niște pumnale.

– Asta nu poate dura mai mult de cîteva zile, spunea Michel de Polin. Vom ști în curînd cine, regele sau ducele, va fi cel mai puternic.

Cobora glasul, șoptea că, după cele relatate de Enguerrand de Mons, Henric al III-lea ar fi zis: „Trebuie să moară el sau eu“.

Polin se lamenta. După cum spunea, regatul era plin de bube, iar cele patru membre îi erau atinse.

– Religia s-a împărțit într-o sută de secte, iar statul într-o sută de facțiuni. Autoritatea regelui nu mai este respectată. Henric al III-lea o știe. Tocmai de aceea a fugit de la Paris, dar răzvrătiții vor tronul pentru Henric Însemnatul. Iar regatul nu mai este decît un cîmp unde s-a semănat sămînța divizării, a necinstei, a necredinței.

Cu Polin, îl întâlneam pe Enguerrand de Mons.

În anotimpul masacrelor – săptămînile care au urmat Sfîntului Bartolomeu – fusese unul dintre cei mai înverșunați ucigași dorind exterminarea hughenotilor.

Acum, se aprindea împotriva lui de Guise, pe care Diego de Sarmiento îl plătea, și care spera că infanteriștii spanioli sau elvețienii din cantoanele catolice vor veni să-i susțină.

Îndrăzneam să observ că Henric de Navarra îi chema în ajutor pe englezi și pe germani.

– Reunirea supușilor regatului în jurul regelui, iată scopul nostru! repeta Michel de Polin.

¹ A cincisprezecea zi a lunilor martie, mai, iulie și octombrie și a treisprezecea zi din celelalte luni din calendarul roman. „Idele lui Marte“ – data morții lui Iulius Cezar (n.red.)

Sarmiento a cerut să mă vadă, și m-am dus în clădirea situată nu departe de cea a lui Montanari.

Nu s-a ridicat la intrarea mea în mica încăpere afumată unde stătea, cu fața în penumbră, cu bărbia sprijinită pe mâinile încrucișate, cu coatele puse pe brațele jilțului.

Mi-a pus o sumedenie de întrebări. Știa că regele adunase în jurul său, în apartamentele sale, niște asasini cu soldă, patruzeci și cinci de nobili de țară cărora li se dădeau o mie două sute de scuzi pe an, o gardă personală făcută din ucigași plătiți – „diavoli gasconi“, a adăugat el, niște „câini ucigași“.

– Pe ce motiv?

Era îngrijorat. Era sigur că Henric al III-lea voia să-l asasineze pe Henric Însemnatul, iar acesta din urmă, orbit de vanitate, refuza să părăsească Blois, sigur fiind că suveranul nu va îndrăzni niciodată să-l omoare: Henric al III-lea era prea bun catolic și nehotărît ca o femeie. De altfel, Henric de Guise, arătându-și propria gardă, spunea că el nu se deplasa niciodată singur, că la prima chemare îi veneau în ajutor. Dacă regele încerca ceva împotriva lui, Însemnatul nu pune mare preț pe tron și pe viața sa! Parisul avea să se răscoale. Ar fi fost un război crud, în care dinastia ar fi pierit; cu Henric al III-lea cea de Valois, iar cu Henric de Navarra cea a Bourbonilor. Atunci ar fi putut, în sfârșit, accede la tron de Guise, descendenți ai lui Carol cel Mare și ai Capetienilor, și ar fi înnoadat adevăratul fir dinastic.

– De partea cui ești? a încheiat Sarmiento, ridicându-se și apărînd astfel în lumină.

Chipul lui mi-a părut atunci și mai dur, și mai amenințător.

Am depărtat brațele și am spus că nu voiam decît pacea. Văzusem prea mult sînge curgînd.

A făcut o grimasă de dezgust și de dispreț.

– Michel de Polin ți-a otrăvit mintea. Ai devenit unul dintre acei machiavelici care sînt cei mai răi dușmani ai păcii creștine. Atei, mai perversi decît renegații!

A înaintat, cu mîna pe mînerul sabiei.

– Alege-ți bine drumul, Bernard de Thorenc, a reluat el. Ceea ce am trăit împreună pari să fi uitat. Ocolește-mă!

Am ieșit din locuința sa de-a-ndaratelea, știind că era omul care îmi putea da o lovitură de sabie între umeri fără să-i tremure mîna, într-atît era de sigur de dreptatea, de credința sa. Da, m-ar fi ucis cum ar fi făcut cu un animal dăunător sau cu un demon. Îi cîntăream mînia și ura după sclipirea privirii.

Îmi spusese: în ochii lui eram vinovat de trădare, de aliere cu cei mai răi dușmani ai regelui, cei care erau răspunzători de eșecurile lui Filip al II-lea în Țările de Jos sau de dezastrul a ceea ce, în orgoliul său, Filip al II-lea numise Invincibila Armada.

Aceasta zăcea pe fundul mării în largul coastelor Angliei.

Lui Filip al II-lea îi trebuia așadar o victorie. Ar fi cîștigat-o dacă regatul Franței rămînea divizat, sau dacă, și mai bine, Henric Însemnatul urca pe tron.

Sarmiento veghea fără răgaz asupra acestuia din urmă, prevenindu-l de pericolele care îl pîneau, încercînd să cunoască planurile secrete ale regelui.

Dar am tăcut, știind totuși prin Enguerrand de Mons și Vico de Montanari că Henric al III-lea îi aduna în fiecare seară pe apropiații și pe capii celor patruzeci și cinci de asasini plătiți. Că se bucura de înfrîngerile spaniole care îi slăbeau pe Henric Însemnatul și Liga Sfîntă, și că momentul părea favorabil pentru a lovi.

Mergeam de-a lungul malurilor Loarei, traversam curtea castelului și vedeam acele grupuri de oameni care se observau, unele aparținînd regelui, celelalte lui de Guise.

Cerul era negru și jos. Ploua aproape în fiecare zi.

Michel de Polin mă trăgea la adăpost, în obscuritatea unei streșini. Picăturile loveau acoperișul, formînd o perdea cenușie în fața noastră.

— Printre curtenii, sfetnicii, gărzile de corp ale regelui și cele ale lui Henric de Guise, nu sînt decît temeri și suspiciuni, spune el. Se așteaptă vreun accident ciudat și nemaipomenit, dar nu se știe care va fi acesta și nici cine îi va fi autorul.

„Ilustre Seniorii,

Ieri dimineată, pe 23 decembrie 1588, Henric Însemnatul, duce de Guise, a fost înjunghiat la Castelul Blois, chiar în camera regelui Henric al III-lea.

Era singur, fără cămașa de zale, convocat la consiliu, unde gărzile sale, care îl însoțeau peste tot, nu puteau intra.

Răspunsese invitației suveranului, care îi cerea să vină în cabinetul său particular la o întâlnire. Pentru asta trebuia să treacă prin camera regelui.

Opt bărbați înarmați cu pumnale l-au urmărit și l-au atacat în momentul în care deschidea ușa ce dădea înspre cabinetul privat.

Alți doisprezece, veniți din cabinet, îi barau trecerea.

Primii i-au găurit spatele cu pumnalele, ceilalți pieptul și gâtul cu săbiile.

Această cursă îi fusese întinsă de Henric al III-lea în persoană, care veghease la cel mai mic detaliu, alegând asasinii dintre cei patruzeci și cinci de ucigași plătiți din garda sa personală.

Astăzi de dimineată, câțiva dintre ei l-au omorât în același mod pe Ludovic de Guise, cardinal de Lorena, fratele Însemnatului. Fusese arestat ieri.

Deputații parizieni din Stările Generale, toți membri ai ligii, au fost închiși, și s-a poruncit în fața lor să se ridice spînzurători. Dar nu au fost încă spînzurați.

Prin aceste omoruri și arestări, regele Henric al III-lea înțelege să se sustragă de la mascarada complotiștilor care l-au umilit la Paris cu baricadele lor. Vrea să fie în sfîrșit stăpînul puterii.

Asasinarea lui Henric de Guise capătă astfel tot atîta importanță pentru regatul Franței cît a avut moartea lui Cezar pentru Imperiul Roman.

Ca și Cezar, Henric de Guise nu a ascultat pe nici unul dintre cei care, din zorii lui 23 decembrie, îl preveniseră asupra pericolelor ce planau asupra sa.

Unii dintre oamenii lui, nobili sau simpli servitori, remarcaseră sosirea pe timpul nopții a celor patruzeci și cinci de asasini plătiți ai regelui, apoi observaseră că porțile și scările castelului erau păzite de elvețieni, mercenari regali.

Dar de Guise a ținut să se ducă la consiliu, sigur că regele, bun creștin, n-ar îndrăzni niciodată să dea ordin să fie ucis.

Henric al III-lea reușise de mai multe zile să adoarmă neîncrederea Însemnatului, flatîndu-l și înconjurîndu-l de amabilități. Chiar îl vizitase cu o zi înainte de ambuscadă, în apartamentele reginei-mamă, Caterina de Medici, care nici măcar nu bănuia ce se uneltea. Dimpotrivă, ea dorea să se continue negocierea cu Henric de Guise, convinsă că, făcîndu-i să se bată unii cu alții, membrii ligii Însemnatului și hughenoții bearnezului, întărea puterea fiului ei Henric al III-lea.

Am aflat prin Bernard de Thorenc, care știe la rîndul său de la părintele Veron, apropiat al lui Diego de Sarmiento, că regina-mamă, Caterina de Medici, prevenită de asasinate, a arătat cea mai vie dezaprobare.

– O, nefericitul, ce-a făcut! ar fi spus ea părintelui Veron. Rugați-vă pentru el, care are mai mare nevoie ca oricînd de asta și pe care îl vād mergînd spre pierzanie! Mă tem să nu-și piardă trupul, sufletul și regatul...

Machiaveliștii sînt de altă părere.

Am stat mult de vorbă cu Michel de Polin, cel mai ilustru dintre ei. Nu mi-a putut ascunde dezgustul pe care îl încerca în fața acestui asasinat săvîrșit chiar în dormitorul regelui, care trebuia să fie un loc sacru.

Vrea totuși să spere că nu e vorba decît despre un ultim act al unei tragedii, că această crimă nu va atrage dispariția Ligii Sfinte

și unirea hughenotilor și a catolicilor prin alianța capilor lor, Henric de Navarra și Henric al III-lea.

Viitorul îmi pare mai întunecat decât își imaginează Polin.

L-am trimis pe Leonello Terraccini la Paris. Prima scrisoare primită de la el atestă hotărîrea membrilor ligii.

Aceștia strigă: «La moarte! Foc! Sînge! Răzbunare!»

Distrug efigiile și însemnele lui Henric al III-lea. Îl blestemă, îl insultă. Pentru ei nu-i decât «ticălosul Irod». Nu-l vor mai accepta ca suveran legitim și îl refuză dinainte pe moștenitorul său hughenot, Henric de Navarra.

Regele, de altfel, îmi părea ezitant, iar Bernard de Thorenc mi-a împărtășit diverse fapte și vorbe care arată nehotărîrea suveranului. Henric al III-lea vrea că continue «războiul contra hughenotilor cu cea mai mare ardoare și plin de curaj, căci vrea prin orice mijloc să-i scoată din regat». Dar el înțelege de asemenea să strivească Liga Sfîntă, «să fie rege și stăpîn, iar nu prizonier și sclav».

Dar ce va putea face împotriva călugărilor, preoților și poporului de rînd din Paris – toți cei care luptaseră pe baricade înarmați cu archebuze – dacă nu va face alianță cu armata hughenotă?

Or, o asemenea alianță l-ar condamna în ochii oamenilor ligii și ai celor mai mulți dintre catolici.

– Regele nu are armură, mi-a declarat Bernard de Thorenc. Iar sîngele cere sînge. Corpul său va deveni o pradă. A ucis; va fi vînat.

Felul în care suveranul a pus să fie asasinat Henric de Guise îl face puțin stimabil chiar și pentru cei – ca Polin sau Thorenc – care îl preferaseră membrilor ligii și susținătorilor lui de Guise.

Îl invocă pe Dumnezeu, care i-ar fi călăuzit fapta și i-ar fi venit în ajutor după ce l-ar fi inspirat. Asemenea vorbe însă sînt disprețuite de mulți, iar Bernard de Thorenc mi-a spus:

– Să nu-l amestece regele pe Dumnezeu în crimele sale! Dumnezeu nu este niciodată complicele unui asasin. Că Henric al III-lea a pus să fie omorît Însemnatul ca pe o fiară sălbatică prinsă în capcană este o chestiune politică. Poate că avea dreptul să o facă, fiindcă el este judecătorul suveran. Dar Dumnezeu nu a vrut niciodată ca oamenii, inclusiv dușmanii Săi, să fie hăituiți și doborîți ca niște mistreți.“

Doamne, am văzut chipul asasinilor lui Henric Însemnatul!
 Ei sînt cei care m-au primit în sala consiliului regelui.

Au venit să mă miroasă ca niște cîini din haită pentru a se asigura că eu eram într-adevăr Bernard de Thorenc, cel pe care stăpînul lor Henric al III-lea dorise să-l întâlnească.

Și mi-am întors ochii pentru a nu le întîlni privirile, pentru ca ei să nu-mi citească dezgustul pe care mi-l inspirau.

În aceeași încăpere a consiliului, Henric Însemnatul îi șoptise lui Enguerrand de Mons: „Mi-e frig! Mă doare inima! Să se facă foc“.

Purta o haină albastră din satin, prea subțire pentru cea de-a douăzeci și treia zi a lunii decembrie.

Își freca mîinile să se încălzească, ceruse stafide, apoi dulceață de trandafiri, dar servitorul nu-i adusese decît prune de Brignoles, pe care începuse să le mănînce cînd Enguerrand de Mons îi spusese că suveranul dorea să-l vadă în particular în vechiul său cabinet. Henric Însemnatul îl urmase pe Enguerrand de Mons, nepăsător, pînă în dormitorul regelui, pe care trebuia să îl traverseze.

Am intrat în camera aceea.

Am văzut pe parchet rotocoalele maronii pe care le lăsase sîngele Însemnatului.

Zbirii s-au aruncat asupra lui exact în momentul în care se deschidea ușa vechiului cabinet regal.

Au strigat:

– Trădătorule, vei muri!

Iar el s-a întors și a urlat:

– O, domnilor, domnilor, ce trădare!

S-a agățat de picioarele ucigașilor și s-a zbatut, înainte de a cădea la picioarele patului regal. Nimeni nu s-a îngrijit să șteargă urmele sîngelui său.

A șoptit:

– Sînt păcatele mele! Dumnezeu! Îndurare!

Dar sîngele îi umplea deja gura. A fost înfășurat într-o mantie cenușie.

Nimeni nu știe cu siguranță ce s-a făcut cu trupul ciuruit.

L-au ars într-o sală de la parterul castelului înainte de a-i împărștia cenușa în Loara?

L-au îngropat în var nestins alături de cadavrul fratelui său, cardinalul de Lorena, ucis imediat a doua zi?

Sau l-au îngropat ca pe un om simplu, în cimitirul vreunui sat?

Oare regele știe?

Mă îndrept către el.

Îl fixez, fără să-i pot prinde privirea. Nu-i văd decît pudra de pe obraji, cerceii, amuletele, pălăriuța brodată.

Îmi amintesc cuvintele care se tot repetă în anturajul lui Henric de Navarra, și chiar și aici, la castelul din Blois: „Henric acesta e rege-femeie sau bărbat-regină?”

Lumea rîde.

Crezi, se mai spune, că te afli „în fața unui rege” și nu întîlnești decît „o tîrfă fardată”.

Mă înclin înaintea celui pe care vrăjmașii îl numesc „acel degenerat de Henric, acel ipocrit bigot căruia îi place mai puțin să o facă pe regele decît pe fățarnicul”.

Îmi atinge umărul ca să mă îndrept, mă ia de braț, familiar și chiar tandru.

– Thorenc, îmi spune el, ești cel care se poate face auzit de vărul meu Henric de Navarra. Ești cel în care îmi pun nădejdea. Duc război contra vărului meu împotriva voinței mele. Dar trebuie, dacă nu vreau ca membrii ligii să mă alunge de pe tron și să mă ucidă. Sînt obligat să continui războiul contra hughenoților, dar dă-le de știre că nu doresc deloc asta!

Am trecut din vechiul cabinet în dormitorul său.

Se oprește, cu ochii pironiți asupra petelor brune care murdăreau parchetul.

– M-au tratat nedemn, pe mine, regele, a șoptit el. Se apleacă spre mine. Buza îi tremură. Aș fi împlinit cu dragă inimă acest act de justiție pe o cale obișnuită, decît prin cea care a fost aleasă și care nu-mi place mai mult decît ție, Thorenc. Împotriva lui Henric de Guise și lui Ludovic de Guise existau mai multe capete de acuizare de crimă de lezmajestate pentru care meritau moartea. Dar prinseseră un asemenea curaj și dobîndiseră atîția partizani în regat și la Curte, încît era imposibil să se rezolve această situație pe cale obișnuită, fără a răsturna totul cu susul în jos.

Eu tac și devin astfel complicele său.

– Thorenc, insistă el, ce pot să fac eu? Teologii de la Paris tocmai i-au dezlegat pe supușii mei de jurămîntul de fidelitate pe care mi-l datorau. Sînt poftiți să mă ucidă ca și cînd aș fi adversarul religiei! Își face cruce. Dumnezeu știe că sînt slujitorul Său, dar membrii ligii, preoții și călugării, mă numesc tiran, ei înarmează brațul asasinilor, care știu că nu visează decît să mă ucidă. Îmi distrug cu lovituri de baros armoariile și portretele... Își duce mîna la față ca și cînd tocmai ar fi primit o lovitură. Thorenc, vor să-mi taie gîtul! Trebuie să mă apăr, chiar de-ar fi să mă servesc de eretici sau de turci! Francisc I a procedat în felul acesta împotriva lui Carol Quintul, de ce nu aș face-o și eu contra fratelui Henric de Guise și a lui Ludovic, acest mic duce de Mayenne care guvernează la Paris și care și-a pus sabia în slujba regelui Spaniei? Mă strînge de cot. Ai fost tovarășul lui Diego de Sarmiento? Acel om, în numele lui Filip al II-lea, a făcut totul și va face totul ca eu să mor, iar regatul Franței să nu mai fie decît un cadavru!

Caută febril în mîneca vestei și scoate un bilet mototolit pe care îl desface, apoi mi-l întinde.

Citesc acele cuvinte: „Pentru a întreține războiul în Franța, e nevoie de șapte sute de mii de scuizi în fiecare lună“.

– Era în buzunarul lui Henric de Guise. Prețul pe care i-l pretindea lui Sarmiento, pentru serviciile sale. Se îndepărtează cu un pas, apoi revine către mine. Mergi să-l întâlnești pe Henric

de Navarra, Thorenc. Ajută-mă, ajută-ne, ajută regatul să se vindece de război!

Știu ce-i cu bolile regatului.

Leonello Terraccini s-a întors de la Paris. L-am ascultat, în locuința lui Vico Montanari, povestind ce a văzut.

Poporul din capitală celebrează în fiecare zi, pe fiecare stradă, memoria familiei de Guise. Catedrala Notre-Dame este tapisată în negru, ca să nu apară decît însemnele Casei lor.

Mormintele apropiatilor regelui, „lipitori ale poporului și favoriți ai tiranului“, sînt distruse cu lovituri de baros. „Oribilele asasinatate săvîrșite de tiran, de nemernicul Irod, rege fals și adevărată tîrfă“ sînt denunțate.

Cît despre ducele de Mayenne, acesta, în numele Ligii Sfinte, îl chema în ajutor pe Filip al II-lea.

Diego de Sarmiento a plecat în Spania ca să-i ducă suveranului său un mesaj din partea membrilor ligii.

Înțelegerea între cel care era regele nostru, și care nu mai este decît un tiran fără credință, și susținătorii hughenoti ai lui Henric de Navarra este notorie, a scris Mayenne. Dați-ne sprijinul, și veți avea gloria de a fi restabilit Biserica, iar regatul vă va fi veșnic recunoscător.

Am ezitat mai multe zile.

Unde erau marile elanuri ale tinereții mele, cînd credeam că monarhii erau slujitorii lui Dumnezeu și că actele lor nu aveau alt scop decît mărirea gloriei Lui și cea a Bisericii Sale?

Unde erau frumoasa orbire și marile pasiuni ale anilor mei de luptă din Andaluzia, de la Malta sau, cu flota Ligii Sfinte, de la Lepanto?

Știam de acum că nimic din ceea ce fac oamenii, fie ei din popor sau regi, nu e limpede ca apa de izvor.

Numai Tu erai, Doamne, în limpezime, dar Tu ai părăsit această lume după ce ne-ai dat suferința Ta, iar noi nu mai eram decît niște orbi bîjbîind.

Totuși, am cedat în fața motivelor întemeiate ale lui Michel de Polin și ale lui Vico Montanari. Nu trebuie să crezi în sinceritatea oamenilor, îmi spunea Polin, și încă și mai puțin în cea a regilor pentru a încerca să împiedici răul să se întoarcă.

Iadul pe pământ era războiul fratricid dintre creștini, dintre supușii aceluiași regat al Franței.

Am părăsit, deci, Blois, în compania lui Michel de Polin, ca să-l întâlnesc pe Henric de Navarra, ale cărui trupe, plecate din La Rochelle, înaintau spre Tours.

L-am întâlnit la Niort.

Bearnezul trecea mereu dintr-un așternut în altul. Lumea îl credea cu Diana de Andoins, care cerea să i se spună Corisande, în timp ce el onora o țarancă și privea cu jind la o tânără de șaptesprezece ani, Gabrielle de Estrées.

A venit la noi, cu părul ciufulit, cu vesta deschisă, cu gesturile încete ale cuiva care tocmai cunoscuse epuizarea fericită a dragostei, și, deschizându-și brațele, a zis:

– Am fost timp de patru ani beți, nesăbuiți și furioși. Nu-i așa?

A lăsat capul în jos, a închis ochii ca pentru a se reculege și a prinde putere, apoi, măsurînd încăperea în lung și în lat, a adăugat că dacă era instruit, dacă i se arăta un alt adevăr decît cel în care credea, era gata să cedeze și să primească o altă religie decît cea cu care îl slujise pe Dumnezeu din ziua în care se născuse.

Dar nu trebuia să uităm că era creștin și că eram mai severi cu el decît dacă ar fi fost un barbar, un turc!

Îl ascultam.

Doamne, vorbea despre religie și despre Tine cu ușurătate, ca despre un subiect oarecare. Dar măcar nu putea fi acuzat de ipocrizie, de minciună ori de fățarnicie, ca aceea pe care o afișa Henric al III-lea.

Henric de Navarra voia tronul. De la asasinarea lui de Guise, se simțea tot mai aproape. Se îndepărta așadar de religia reformată și auzeam șoaptele cîtorva dintre fideli săi care îl găseau prea conciliant cu papiștii, prea puțin preocupat de adevărul credinței sale.

Luîndu-ne pe fiecare pe rînd de după umeri, pe Michel de Polin și pe mine, ne spunea:

– Voi știți, statul nostru este extrem de bolnav; cauza răului este războiul civil, boală aproape incurabilă, de care nici un stat nu va scăpa vreodată... Ce remediu? Nici un altul decît pacea, care face ordine în inima regatului...; prin ordine, regatul alungă nesupunerea și firile șirete, îi curăță pe cei stricați și îi umple cu sînge bun, cu bunătate; iar bunătatea îl face să trăiască. Pace, pace trebuie să-i cerem lui Dumnezeu ca unic remediu, pentru vindecarea regatului; cel care caută un altul, în loc de a-l vindeca, vrea să-l otrăvească... Trebuie să avem milă de acest stat. Fie că sîntem catolici slujitori ai regelui, fie că nu, toți sîntem francezi. Trebuie nimicîți mizerabilii care complotează în numele războiului și al violenței, răsîndînd în schimb adierea păcii și a unității, voința de supunere și de ordine, spiritul de înțelegere.

Își apăsa ambele mîini pe piept, adăugînd că nu va permite niciodată ca cei care sînt credincioși catolici să fie constrînși în religia lor și că va face să se respecte libertatea fiecăruia, hughe-not sau catolic.

Dintr-odată m-a fixat îndelung, atingîndu-și cu vîrful degetelor mustața și barba scurtă.

– Ce i-ai făcut așadar frumoasei Anne de Buisson? Ai închis-o? A rîs.

– Un fiu, a murmurat Michel de Polin. Un Jean de Thorenc. Henric de Navarra s-a posomorît.

– Să-i dăruim pacea, a murmurat el cu gravitate.

M-am gîndit la fiul meu cînd l-am văzut, în parcul Castelului Plessis-lès-Tours, pe Henric de Navarra îngenunchind dinaintea lui Henric al III-lea.

Și Ți-am mulțumit, Doamne, că mi-ai îngăduit această întîlnire, această alianță, din care avea să se nască pacea regatului.

Ți-am mulțumit și pentru că nu ai îngăduit ca fiul meu să fie prada asasinilor despre care un emisar mă avertizase că dădeau tîrcoale la Castellaras de la Tour și la Marea Fortăreață a familiei de Mons, fără să se știe cărei partide aparțineau, hughenoți sau complotiști – dar poate că nu erau decît niște tîlhari, măcelari care nu invocau religia sau cauza decît pentru a-și ascunde sufletele de asasini și violatori.

Aceștia se hrăneau cu război.

Deci războiul era soluția, dacă doream ca drumurile să fie din nou sigure și să putem dormi în siguranță în sate și în castele.

Așadar Ți-am mulțumit, Doamne, cînd Henric al III-lea s-a aplecat asupra lui Henric de Navarra și l-a poftit să se ridice, apoi l-a strîns la piept.

În acel moment, mulțimea a strigat: „Trăiască regele!“, apoi „Trăiască regii!“, și m-am înfiorat de emoție.

M-am simțit frate al acestor nobili, al acestor negustori, al acestor copii și al mamelor lor, care invadaseră parcul și se înghesuiau atît de tare, încît îi împiedicau pe cei doi suverani să înainteze spre castel ținîndu-se de braț.

Unul, Henric de Navarra, purta o vestă uzată la umeri și în părți de la purtatul platoșei. Era înfășurat într-o mantie roșie de

împărat roman, iar sub stofa purpurie, i se vedea marea eșarfă albă a partidei hughenote. Preț de o clipă am fost aproape de el, și ne-am uitat unul la altul; în ciuda chipului său ridat, deja îmbătrînit, privirea îi era vie și veselă. Am crezut în franchețea acestui om, care mi-a părut dintr-un metal bun, cu sunet bun.

Celălalt, Henric al III-lea, își aruncase pe umeri o capă scurtă. Cu părul bogat, pe jumătate ascuns de o pălărie cu bordurile întoarse, părea și el fericit de această întâlnire, și l-am văzut, cu un gest, cerînd unuia dintre nobilii hughenoti să-i întindă o eșarfă albă, pe care și-a legat-o la umăr. Iar mulțimea, după un moment de ezitare, a început să repete: „Trăiască regele! Trăiască regii!“

N-am crezut că sînt posibile asemenea gesturi de pace. Eram cu Michel de Polin, rămas la Niort, printre hughenoti, apoi, cu ei, am călărit spre Saumur, acel loc pe care Henric de Navarra i-l pretindea lui Henric al III-lea drept gaj al bunei alianțe.

Dar simțeam în jurul nostru reținerile și auzeam vorbe sarcastice.

Cine putea avea încredere, ni se repeta, în acest rege-muiere, în acest suveran-tîrfă, în acest asasin? Sigur, ucigîndu-i pe de Guise, duce și cardinal, trimisese în infern pe cei mai aprigi dușmani ai hughenotilor, dar el continua să negocieze cu ducele de Mayenne, fratele celor doi de Guise. Iar sufletul său aparținea diavolului.

„În el mustește viciul, de care natura are oroare“, îmi zicea un Séguret sau un Jean-Baptiste Colliard.

Pe-ăștia doi, doream foarte tare să-i provoc la luptă dreaptă, pentru a duce la capăt întîlnirile noastre trecute. Ei înșiși îmi mărturisiseră, de altfel, că trebuiau să se silească să nu-mi înfigă lama lor în trup, căci știau că sabia îmi era ruginită de sîngele atîtora dintre companiile lor.

Dar Michel de Polin intervenea mereu între noi. Era momentul păcii și nu al războiului. Séguret și Colliard se mulțumeau atunci să-l ponegrească pe acest rege, pe favoriții și arhifavoriții lui.

– Cabinetul său, adăugau ei, a fost un adevărat serai de depravare, iar dormitorul o școală a sodomiei, unde se petreceau iubiri spurcate. La fel și dormitorul castelului din Blois, devenit locul de

ucidere a celor doi de Guise, cu siguranță mai demni de ură decît regele, dar mai virtuoși!

Nu aveam nimic de răspuns.

Nu eram nici curtean al acestui monarh, nici favoritul și nici nobilul lui. Nu-l serveam mai mult decît îl serveam pe Henric de Navarra. Voiam ca războiul să înceteze și să se termine odată cu masacrele care murdăreau de sînge altarele și chipul lui Hristos.

Credința în Tine, Doamne, voiam să nu mai fie o armă de care unii se servesc pentru a ucide un rival, pentru a anihila un dușman.

Exact asta se întîmpla, mai mult ca oricînd, în tabăra membrilor ligii.

Leonello Terraccini venea de la Paris și își presăra relatarea cu un cuvînt pe care îl repeta scuturînd din cap: *Pazzi, Pazzi!*

„Nebuni, nebuni!“ traducea Vico Montanari, în locuința în care Michel de Polin și cu mine îl întîlneam.

În fiecare zi, pe străzile capitalei, nu erau, spunea Terraccini, decît cortegii, acțiuni de milostenie pentru celebrarea amintirii celor doi de Guise și pentru a-l sorti pe Henric al III-lea, susținător al diavolului, infernului.

Sute de copii, purtînd în mîini lumînări de ceară aprinse, cîntînd cei șapte psalmi de penitență și alți psalmi, litanii, imnuri, orațiuni și rugăciuni, mergeau, în picioarele goale, fără a se sinchisi de zăpadă, îmbrăcați numai în cămașă, din biserică în biserică.

Tot ce putea aminti de Henric al III-lea și de favoriții lui era murdărit, distrus.

Ducele de Mayenne și madame de Montpensier, fratele și sora celor doi de Guise, erau venerați.

Călugării repetau, făcînd apologia ducelui de Guise și a cardinalului, fratele său: „O, Sfinți și glorioși martiri ai lui Dumnezeu, binecuvîntate fie pîntecele care v-a purtat și sînul ce v-a alăptat“.

Apoi capucinii, dominicanii, călugării cistercieni și preoții din toate parohiile, purtînd moaște, străbăteau străzile orașului înconjurați de membri ai ligii înarmați.

– *Pazzi, pazzi!* murmura Leonello Terraccini.

Acei călugări și membri ai ligii îl acuzau chiar pe Henric al III-lea de a fi provocat moartea mamei sale, Caterina de Medici, care se stinsese de supărare după ce au fost asasinați cei din familia de Guise. Prezicerea care anunța că ea va sucomba sufocată sub ruinele unei case nobile – familia de Guise – se împlinise. Iar Henric al III-lea, fiul demonic și nedemn, nici măcar nu se înclinase dinaintea trupului neînsuflețit al reginei-mamă.

– Se spune că abia își dăduse ultima suflare, iar fiul a și tratat-o ca pe o capră moartă, relatea Terraccini.

Ascultam.

Cîntăream în ce măsură credința și religia, cînd te servești de ele ca de niște burdufuri pline de patimă, pot de fapt să-i facă pe oameni nebuni.

– Poporul este atît de înfierbîntat și de înfuriat, că, noaptea, îi obligă pe preoți și pe călugări să conducă procesiuni, cîntînd „Dumnezeu stinge rasa de Valois!“, relua italianul.

Cînd s-a aflat la Paris că papa îl excomunica pe Henric al III-lea pentru că îl ucisese pe cardinalul Ludovic de Lorena, ura împotriva suveranului a crescut și mai mult!

Era nevoie de un „răzbunător“ care să-l treacă prin foc și sabie pe acest om al diavolului, acest suveran care nu mai era legitim, căci, spuneau membrii ligii, „nu regii fac poporul, ci poporul îl face pe rege“.

– Parisul este un cuib de viespi, adăuga Terraccini. Vor moartea regelui. Îl vor ucide, pe el, ca și pe moștenitorul său, Henric de Navarra. O strigă în gura mare. *Pazzi, pazzi!*

Îl văd pe Henric al III-lea îngrijorat, rănit de excomunicare, ezitînd să-și înfigă pumnul în acest cuib de viespi.

Îl aud pe Henric de Navarra repetîndu-i:

– Pentru a vă redobîndi regatul, trebuie să treceți pe podurile din Paris. Cine vă va sfătui să treceți pe altundeva nu este o bună călăuză.

Pornim la drum. Mă țin la distanță, călărind alături de Michel de Polin.

Nu mai vreau să particip la aceste bătălii între membrii ligii, comandate de ducele de Mayenne, și trupele lui Henric al III-lea și ale lui Henric de Navarra. Printre acestea îi recunosc pe pedestrașii și mercenarii germani, pe elvețieni, pe gentilomii regelui, ca și pe Séguret și pe Jean-Baptiste Colliard, ai bearnezului. Refuz să lupt alături de ei, să arborez și eu la umăr eșarfa albă a hughenotilor.

Descopăr, pînă la îngrețosare, ce se întîmplă în orașele cucerite: Pithiviers, Étampes și, la scurt timp, Pontoise, Meudon, Saint-Cloud... Guvernatorul este spînzurat, ofițerii, magistrații sînt declarați membri ai ligii și rebeli.

Cînd armatele sînt față în față, îi aud pe membrii ligii strigînd: „Dirzi hughenoti, oameni de onoare, nu pe voi sîntem mînioși, ci pe acest perfid, acest nătărău de Valois care v-a trădat într-atît și care vă va mai trăda!”

Și știu că Séguret, Jean-Baptiste Colliard și mulți alții meditează pe îndelete la această neliniște.

Astfel, războiul are drept corolar răzbunarea. El îi antrenează pe toți cei care se apropie, și nu am putut scăpa nici eu.

Am văzut din nou moartea în bisericile și pe străzile din Saint-Symphorien, unul dintre cartierele mărginașe din Tours, ocupat timp de noapte – o singură noapte – de membrii ligii ducelui de Mayenne. Prădaseră casele, masacraseră locuitorii, urmăriseră femeile pînă în altar. Le violaseră pe acestea în fața fiicelor lor, apoi fiicele la rîndul lor fuseseră siluite. După care băgaseră în saci mari obiectele de cult, strigînd că totul le era permis fiindcă luptau pentru cauza cea dreaptă, adevărata credință. Papa îl excomunicase pe rege, iar de acum toate păcatele le erau iertate!

Am contemplat acele biserici jefuite, acele trupuri martirizate.

Atunci m-am dus, cu sabia în mînă, în primul rînd și mi-am agățat o eșarfă albă la umăr.

Așa am ajuns pînă în sătucurile ce înconjoară Parisul. Eram alături de Henric de Navarra cînd a zis: „Regatul are dreptul să reguleze acest frumos oraș, iar a nu-i pune mîna pe sîn ar fi o nebunie!”

Regele Henric al III-lea rămăsese la Saint-Cloud.

Bearnezul a ridicat sabia, iar noi, cu opt sute de cai, am cucerit toate satele pînă la Vaugirard, apoi am înaintat către cîmpia Clerc, unde membrii ligii ne-au primit cu focuri aprige.

Cînd acestea au încetat, din rîndurile lor a ieșit un călugăr, strigînd fără a părea că s-ar teme de noi:

Sîngele pe care l-a împrăștiat dinaintea Lui strigă răzbunare!
Dumnezeu te va face să mori de mîna unui călău
Care va elibera Franța de brațul tău, tirane!

Călăul pe care călugărul profet îl anunța, strigându-și în gura mare dinaintea taberelor noastre ura împotriva mizerabilului Henric al III-lea, a fost tot un călugăr, un dominican pirpiriu, cu barbă neagră scurtă, cu ochi aprinși de nebun; se numea Jacques Clément.

El a înfipt un cuțit lung cu mîner negru în burta regelui care, desculț, pe jumătate gol, îl primea, așezat pe jilțul său găurit, în dimineața zilei de 1 august 1589, în dormitorul locuinței din Saint-Cloud.

Petrecusem noaptea în fața unuia dintre focurile aprinse de soldații noștri, nu departe de zidurile de apărare, de unde uneori membrii ligii trăgeau cîte o rafală.

În jurul meu, înfășurați în mantii, vegheau Séguret și Jean-Baptiste Colliard, printre alți gentilomi hughenoti. La cîteva pași, cu capul plecat, cu bărbia în piept, Henric de Navarra moțăia. Trebuia să atacăm Parisul chiar a doua zi.

Nu reușisem să închid ochii, rugîndu-mă ca Dumnezeu să-i apere pe fiul meu și pe mama sa. Un emisar sosit din Provence în după-amiaza zilei mă informase că bandele de complotiști străbăteau satele, mai numeroase de la o zi la alta, hărțuind castelele și satele rămase fidele lui Henric al III-lea și lui Henric de Navarra. Jefuiau și masacrau în numele lui Dumnezeu și al Sfintei Biserici, siguri că vor fi iertați, căci predicatorii le repetau că cel care ucide ereticul sau îl excomunică face un lucru pios.

Eram sigur, Doamne, că Tu nu ai dorit asta. Dar așa intră demonii în carne, și, sacrilegiu, îmbracă straie sacerdotale. Neliniștea îmi rodea inima. Eram atît de departe de Jean al meu și de Anne

de Buisson! Ei erau în grija Ta, Doamne, dar dacă voiai să mă pedesești pentru că, timp de câțiva ani, am hulit, m-am îndoit de Tine? Știam că ții seama de faptele oamenilor și că puteai să-i pedesești lovindu-i pe cei pe care-i iubeau.

Îi iubeam pe Jean și pe mama sa. Sufeream imaginându-mi-i urmăriți, încercuiți de asasini. I-am văzut pe atîția în acțiune, încît în fiecare clipă un șuvoi de sînge și de țipete îmi răscolea memoria.

De-a lungul acelei nopți, n-am putut alunga viziunea acelui trup de nou-născut înfășurat în scutece înroșite. Iar cînd am auzit galopul unui cal, cînd am văzut cavalerul venind spre noi, am sărit numaidecît, temîndu-mă să nu fie solul morții alor mei.

A sărit din șa. Am recunoscut un nobil hughenot. S-a aplecat spre Henric de Navarra, i-a șoptit cîteva cuvinte; bearnezul a tresărit. M-am dus către el însoțit de Séguret și de Jean-Baptiste Colliard.

Henric de Navarra mi s-a adresat cu un glas stins.

– Prietene, regele tocmai a fost rănit cu o lovitură de cuțit în burtă. Să mergem să vedem despre ce este vorba. Vino cu mine.

Am plecat vreo câțiva, mîncînd pămîntul, către Saint-Cloud.

Și Ți-am mulțumit, Doamne, că nu m-ai lovit.

Am zărit mai întîi în curtea casei regelui trupul zdrobit și străpuns de lovituri de sabie al asasinului, pe care gărzile regelui îl loviseră înainte de a-l arunca de la fereastra camerei.

Era acel dominican, acel Jacques Clément, cu fața însîngerată, căci monarhul îl lovise în față cu cuțitul pe care și-l smulsese din rană, strigînd:

– Ah, ticălosule, m-ai ucis!

Acel călugăr nu mai era decît o grămadă de boarfe murdare.

În dormitor, regele, cu fruntea albă acoperită de sudoare, se ține cu amîndouă mîinile de burtă.

Henric de Navarra se apropie. Îl urmez prin mulțimea de nobili înlăcrimați.

Chirurgii stau în jurul lui Henric al III-lea, și pe chipurile lor, care se vor impasibile, citesc că moartea își face lucrarea, că sapă în trupul regal, că știu asta, dar tac.

Aud vocea gîfîită a regelui, căruia Henric de Navarra i-a sărutat mîinile.

– Fratele meu, zice, iată cum m-au tratat dușmanii tăi și ai mei! Se oprește, capul cade pe pernă. Respiră greu.

Am auzit atît de multe horcăituri, la bordul *Marchesei*, pe strada Fossés-Saint-Germain, în atîtea alte locuri sîngeroase, că recunoșteam acest vaiet funebru.

– Să fii atent să nu-ți faci la fel, reia el. Tușește, cu mîinile din nou puse pe burtă. Frate, continuă el, tu o să te bucuri de rezultatul demersurilor noastre, făcute pentru ca tu să păstrezi ceea ce Dumnezeu ți-a dat, știu asta. Pe mine m-au adus în starea în care mă vezi. Nu am de ce să mă căiesc, căci dreptatea, pe care întotdeauna am apărat-o, vrea să-mi urmezi la conducerea acestui regat, în care vei întîmpina multe, dacă nu vei avea grijă să schimbi religia. Se ridică. Îți explic lucrurile astea atît pentru mîntuirea sufletului tău, cît și pentru binele pe care ți-l doresc. Ridică mîna și, cu o mișcare înceată, face un cerc: Domnilor, spune el, apropiați-vă și ascultați-mi ultimele dorințe privind lucrurile pe care trebuie să le respectați cînd Dumnezeu va vrea să plec din această lume... Am fost obligat să mă folosesc de autoritatea suverană pe care i-a plăcut Providenței Divine să mi-o dea asupra supușilor rebeli, pentru a evita subminarea generală a acestui stat. Dar cum furia lor nu s-a terminat decît după asasinarea mea, vă rog ca pe niște prieteni ai mei și vă ordon ca rege al vostru să-l recunoașteți după moartea mea pe fratele meu aici prezent, să-i arătați aceeași afecțiune și credință pe care le-ați avut întotdeauna pentru mine, și, pentru satisfacția mea și ca îndatorire, să depuneți jurămînt în fața mea...

Văd lacrimile curgînd pe chipul lui Henric de Navarra.

Aud suspinele nobililor. Îi jură fidelitate regelui de Navarra și-i promit muribundului că vor da ascultare poruncilor acestuia.

Plîng și eu, sprijinit de umărul lui Michel de Polin, care șoptește:

– Dumnezeu ne dă un rege nou. Pacea să fie cu el!

E noapte, tăcere. Ne rugăm. Se ține slujba. Regele se spovedește.

Deodată, vocea sa, deși atît de slabă, răgușită, ezitantă, impune tăcere.

– Nu mai văd, spune el. Sîngele mă îneacă.

„Preailustre Seniorii,

Regele Henric al III-lea a murit, cu gura plină de sînge și măruntaiele străpunse de pumnalul călugărului Jacques Clément.

Eram singurul ambasador prezent la Saint-Cloud, în acea locuință unde Henric al III-lea s-a sfîrșit, la 1 august 1589.

Am auzit suspinele apropiatilor, care, în jurul patului regal, au depus jurămînt, la cererea suveranului agonizînd, hughenotului Henric de Bourbon-Navarra, pe care acesta îl desemnase ca moștenitor al său. Dar nici unul dintre ei nu a strigat, după obicei: «Regele a murit! Trăiască regele!»

Mai mulți dintre acești gentilomi, catolici fervenți, au venit spre mine foarte afectați, aruncîndu-și pălăriile la pămînt, cerîndu-mi să fac cunoscute Ilustrelor Voastre Seniorii ale republicii noastre, dar și altor prinți italieni și Sanctității Sale Papa, că preferau «să moară de o mie de ori și să înfrunte tot felul de dușmani decît să suporte un rege hughenot».

Mulți au părăsit deja Saint-Cloud pentru a se întoarce în provinciile lor, și cîțiva au luat probabil legătura cu membrii ligii de la Paris.

L-am trimis pe Leonello Terraccini în capitală, pentru a afla părerea celor care au înarmat brațul lui Jacques Clément. Ceea ce îmi relatează Terraccini confirmă părerile pe care mi le-au împărtășit Michel de Polin și Bernard de Thorenc.

Jacques Clément, călugăr netot și molîu, după mărturia celor care l-au cunoscut, a fost împins să comită acest act de ucidere a tiranului: s-a întîlnit de mai multe ori cu părintele Veron,

unul dintre cei mai zeloși catolici. Părintele Veron face parte din anturajul lui Diego de Sarmiento, iar regele Spaniei nu poate decât să se bucure că Franța e din nou pătată de sânge și divizată.

La Paris, la vestirea morții suveranului, membrii ligii au benchetuit, scoțind mesele în stradă.

L-au slăvit pe Dumnezeu și au cântat:

Popor credincios din Paris
Bucură-te de curaj
Prin cântări vesele și ris
A murit regele trădător
E mort, ipocritul!

Sora lui de Guise, madame de Montpensier, a împărțit poporului eșarfe verzi, pentru ca fiecare să arboreze acest însemn al speranței. A străbătut străzile în caleașcă, însoțită de mama sa, madame de Nemours, iar cele două prințese de Guise i-au strigat poporului adunat:

– Veste bună, prieteni! Veste bună! Tiranul e mort! Nu mai există Henric de Valois în Franța!

Înălțimile Voastre,

Nu pot spune astăzi dacă Henric de Bourbon-Navarra, numit de acum Henric al IV-lea, va putea cuceri acest tron pe care, murind, Henric al III-lea i l-a lăsat moștenire.

Poporul evlavios din Paris și toți catolicii regatului îl urăsc, iar predicatorii îi vor îndemna pe bunii călugări să-l ucidă pe acest «vulpoi bearnez», pe acest «lup».

Michel de Polin mă asigură că scoțienii din garda regală i-au depus jurământ și că este cel mai puternic. Soldații, pretinde el, i se vor alătura. Iar unii gentilomi nu vor nega jurământul pe care l-au depus în fața monarhului muribund în favoarea noului suveran.

Dar ce se va întâmpla în provinciile regatului?

Bernard de Thorenc a plecat din Saint-Cloud, spre Provence, căci se spunea că locuința sa, Castellaras de la Tour, e amenințată de bandele de catolici zeloși sau de tâlharii care se pretind astfel.

Leonello Terraccini a aflat că șefii Ligii Sfinte au cerut predicatorilor să proslăvească actul lui Jacques Clément. Acel călugăr, spun ei, este un adevărat martir care a îndurat moartea ca să elibereze Franța de tirania cîinelui de Henric de Valois. Pentru ei, aceasta a fost voia lui Dumnezeu, iar Jacques Clément a împlinit-o. E o mare lucrare a lui Dumnezeu, un miracol, o mare faptă glorioasă a Providenței, care se poate compara cu taina întrupării și învierii Sale.

Oare aceste predici, care sînt o chemare la uciderea tiranului, vor fi auzite, iar Henric al IV-lea va putea să se ferească de pumnalele, de otrava sau de plumbul archebuzelor, acum că a devenit vînat?

Machiaveliștii, politicienii – ca Michel de Polin și Bernard de Thorenc – i-au dat nenumărate sfaturi.

L-am văzut pe Thorenc înainte de plecarea sa la Castellaras de Tour. Nu-și putea ascunde furia și îngrijorarea.

Spunea că e o manevră diabolică să invoci numele lui Dumnezeu și religia pentru a duce bătălii din ambiție. Adevărații eretici, dușmanii credinței sînt cei care pervertesc în felul acesta principiile sacre.

Dar Thorenc se teme și ca nu cumva acești păstori răi să antreneze poporul într-un război fără sfîrșit, care nu va duce decît la căderea regatului și la triumful morții, după infinite suferințe și masacre, sîngele făcînd să țîșnească sînge. Omorurile de la Sfîntul Bartolomeu au dus la moartea celor din familia de Guise, iar asta a provocat asasinarea regelui, Clément ripostînd ucigașilor de la Blois!

– Mă tem pentru fiul și pentru soția mea, a conchis Thorenc înainte de a pleca.

Mulți alți nobili protestanți sau papiști împărtășesc frămîntări asemănătoare. Se tem de o sporire a urii și nu cred că poporul catolic va putea accepta un rege care să nu fie catolic.

I-a ascultat Henric al IV-lea pe Michel de Polin și pe Bernard de Thorenc?

Într-o declarație solemnă, tocmai a afirmat că vrea să mențină și să păstreze în regatul nostru «religia catolică apostolică și romană în întregul ei, fără a inova și fără a schimba vreun lucru... Noi

sîntem gata și nu dorim nimic mai mult, spune el, decît să fim instruiți printr-un bun și legitim conciliu general și național, pentru a urma și respecta ceea ce va fi încheiat și decis».

Pare, așadar, dispus să abandoneze credința hughenotă.

Dar promisiunea convertirii sale va fi oare suficientă pentru a-i dezarma pe ucigași?

Soldații l-au aclamat, dar cei mai încăpățînați dintre nobilii hughenoti șoptesc și protestează dinainte față de ceea ce ei numesc o «trădare», o «fărădelege», abandonarea visului unui regat protestant. Mai mulți au părăsit deja armata.

Sarcina lui Henric al IV-lea, rege al Franței și al Navarrei, va fi deci dificilă.

Îndrăznesc totuși să sfătuiesc pe Domniile Voastre să-l acceptați ca suveran legitim. E un bărbat viguros și hotărît, cu trup și voință de muntean, și care nu va renunța. Și-a arătat curajul, mai mult om de război decît de cabinet, iubit de soldații săi, desfrînat ca și ei, dar spirit rezonabil, care pare gata să-și abjure din nou credința dacă în felul acesta poate să-și apropie supușii de tron.

Este înconjurat de oameni de calitate ca Michel de Polin și Bernard de Thorenc.

Va fi victorios dacă scapă de pumnalele regicizilor.

Dacă Ilustrisima Voastră Republică îl recunoaște în momentul în care se află în pericol, el își va aminti de ea cînd va domni peste acest regat revenit la pace.

Sînt gata, de îndată ce veți judeca că e bine, să mă prezint la el în audiență solemnă.

Al Vostru devotat slujitor,
Vico Montanari“

Doamne, cînd am văzut acele lungi dîre negre care murdăreau zidurile Castellaras de la Tour, am crezut că nu m-ai cruțat.

Am sărit din șa, mi-am luat calul de frîu și am mers încet.

Dădusem pîteni calului de-a lungul întregii călătorii, încă de la plecarea din Saint-Cloud. Acum însă nu mai aveam nici o grabă.

M-am gîndit: „Lucrurile s-au săvîrșit. Nu mai poți schimba nimic“.

M-am oprit sub arcada porții. Curtea se întindea în fața mea. Și pentru o clipă m-am temut, ridicînd ochii, că voi vedea, întinse pe lespezi, trupul fiului meu Jean și pe cel al lui Anne de Buisson, consoarta mea, ca doi mistreți uciși după gonire.

Dar nu era nici un cadavru în fața porții la Castellaras de la Tour.

Am făcut cîțiva pași.

Nicicînd cineva nu putuse traversa această curte fără ca întreaga haită de cîini să urle, năpustindu-se pe ușile cuștii, făcîndu-le să tremure, iar vizitatorii se grăbeau ca și cînd ar fi avut toți acești cîini pe urmele lor.

Dar nici un lătrat care să-mi acopere pașii nu mai răsuna în curtea goală.

Am fost ispitit să îngenunchez, să mă rog Ție, Doamne, să mă faci să mor acolo de o lovitură de sabie sau de o descărcare de ar-chebuză, ori pur și simplu de disperare.

Dar am rămas în picioare, lăsînd frîul calului, care se opriase lîngă mine, cu capul plecat.

I-am mîngîiat grumazul și am repetat: „Lucrurile s-au săvîrșit“.

Am intrat în sala mare, apoi m-am îndreptat către capela noastră, avînd în gîtlej acele țipete și chemări pe care aș fi vrut să le slobod, într-atît golul și tăcerea dimprejurul meu erau ca o mare pustie pentru un condamnat la galere aruncat peste bord, abandonat fără o bucată de lemn care să-l susțină.

Nimic însă nu fusese prădat.

Statuile erau la loc în firide. Mormîntul lui Michele Spriano nu fusese profanat. Pe altar, capul de Hrist cu ochii închiși ședea pe steagul din damasc roșu.

Am avut o tresărire de speranță. Am căzut în genunchi dinaintea chipului Tău. Te-am implorat. Dar ochii Tăi au rămas închiși, iar trăsăturile tale exprimau deznădejde și tristețe.

Lucrurile fuseseră săvîrșite.

Nu m-am revoltat împotriva Ta, Doamne. N-am hulit. Am început să mă rog.

Puțin după aceea, Denis, pe care anii parcă îl împovăraseră, încovoiindu-i spatele, înfundîndu-i capul între umeri, a venit să îngenuncheze lîngă mine.

A șoptit:

– L-a salvat, ne-a salvat pe toți. Nu au intrat în castel.

Am știut, Doamne, că nu m-ai aruncat în infern.

În picioare în fața mea, în sala mare, Denis Bătrînul mi-a povestit.

– Au venit într-o noapte. Au vrut să ne ardă, îngrămădind fîn și lemne lîngă ziduri. Dar ploaia a stins focurile și n-a încetat timp de mai multe zile. Ne-am apărat. Stăpîna zicea că urma să veniți cu o trupă, și că trebuia să rezistăm, că vor fi urmăriți și spînzurați. Erau ca niște nebuni. Au tăiat mai întîi oile, porcii, vacile. Apoi au omorît toți cîinii și le-au aruncat cadavrele în curte, și s-a făcut un val de muște atît de mare, încît acoperea cerul. Am început să ducem lipsă de praf de pușcă, de gloanțe și mai ales de apă, care ne trebuia mai ales pentru fiul vostru. Stăpîna ne-a adunat. A zis că pe ea o voiau, că avea să se predea și să le ducă aurul, bijuteriile pe care le deținea. Astfel ei ar fi ridicat asediul asupra Castellaras de la Tour și nu s-ar fi atins de nici un fir de păr al copilului.

– „Sînt obosiți. Vor accepta, a zis ea. Pe mine mă vor. Pe mine – și spada.“ Toți, a continuat Denis, am rugat-o să nu se predea în ruptul capului. Acei oameni, tâlhari și ucigași, nu-și respectă jurămîntul. O vor dezbrăca, o vor silui, apoi o vor omori și nu vor ridica nicicînd asediul. Erau niște cîini rătăcitori, nu oameni ai religiei. Erau mai răi ca niște lupi, nelăsînd nici o fărîmă de carne pe prada lor și sfărîmînd pînă și osul cu o strîngere de fălci pentru a se hrăni cu măduva. Acești profanatori nu se dădeau înapoi nici de la dezgropat cadavrele, ca să le ia inelele și colierele. Au făcut-o, au făcut-o! Ni s-a părut că Anne de Buisson nu ne ascultă. Spusese: „Ei mă cunosc. Mă așteaptă. Mă vor“. Părea sigură de ea și netemătoare, iar în cele din urmă am tăcut, a murmurat Denis. S-a recules în capelă, ținîndu-și îndelung fiul strîns lîngă ea, apoi a ieșit, înveșmîntată în negru, cu o bonetă albă, precum cea mai hughenotă dintre hughenote, ținînd în brațe casetele cu bijuterii. Denis cel Bătrîn a dat din cap cu neîncredere. Au impresurat-o. Au strigat. Dar nu cu ură. Și au plecat împreună, ea, călare, în frunte. Nu a întors capul.

Se spune că uneori lupoaicele pătrund în cuștile cîinilor pentru a fâta. Rămîn cîteva zile printre cîini, își hrănesc și își ling puii la adăpost de frig, de ciobani și de vînători. Apoi, într-o noapte, sar peste gard și se întorc în haită, iar puii lor, pe care îi abandonează, cresc ca niște cîini obișnuiți. Dar ele, ele ucid turmele ca din plăcere...

M-am gîndit că Anne de Buisson era una dintre acele lupoaice cînd am aflat că o bandă avînd în frunte o femeie atacă satele și castelele de la Haute-Durance fără a se sinchisi să afle dacă erau hughenote ori catolice, fidele lui Henric al IV-lea sau ligii. Jefuiau și masacrau.

Femeia, extrem de frumoasă, era cea mai necruțătoare, crescînd sîinii prizonierelor, tăind sexul nefericiților care nu reușiseră nici să fugă, nici să moară.

Doamne, în ciuda acestor urme de sînge pe care le lăsa în urma ei și în ciuda trupurilor de copii pe jumătate arse pe care le găseam

în casele incendiate, uneori și pe ruguri ridicate ad-hoc, n-am putut să o blestem.

Mi se părea că făcea asta pentru a-i duce departe de Castellaras de la Tour pe ucigașii care o aleseseră drept căpitan. Că ea era necruțătoare din disperare, pentru a atrage asupra trupei sale fulgerele răzbunării.

Astfel, într-o zi, într-o căruță oprită în fața porții de la Castellaras de la Tour, i-am văzut trupul neînsufletit, gol, cu un țăruiș înfipt în gură, un altul în sex. Țăranii care o omoriseră o aruncaseră pe lespezile de la intrare ca pe un vînat oarecare. Cîinii, împrejurul ei, urlau a moarte.

I-am scos țăruișii și i-am privit îndelung trupul și chipul liniștit, apoi am acoperit-o cu o mantie mare albastră.

Și am vrut, Doamne, să fie îngropată în capela noastră, lângă mormîntul lui Michele Spriano.

Cînd au aflat, țăranii care mi-o aduseseră s-au adunat în jurul castelului, amenințători. Am ieșit singur, cu sabia în mînă, și am urlat: „Este a mea!“ Apoi am așezat la picioarele lor ceea ce vînașem în ajun – trei mistreți, animale grele și grase, de la care urmau să aibă șuncă pentru mai multe luni.

După care m-am întors în capelă ca să mă rog, Doamne, dinaintea chipului Tău cu ochi închiși.

Ți-am cerut îndurare pentru ea.

Se lăsase în seama puterilor infernului, dar salvase acel copil, fiul nostru, al cărui glas se auzea lângă mine la picioarele altarului Tău.

Glasul fiului meu Jean. Nu mă săturam să-l ascult.

Mîna lui. N-aş fi vrut să-i mai dau drumul.

Era dolofană, cu pielea netedă şi roz ca de satin, şi atît de bine formată, încît o priveam uimit.

Puteam să o cuprind în pumnul meu. Iar Jean o strîngea în jurul degetului meu mare ca şi cînd acesta ar fi fost o creangă.

Uneori, jucîndu-mă, îi prindeam mîna în gură şi strîngeam încheietura în dinţi ca şi cînd aş fi vrut să i-o tai. Jean rîdea, se zbătea între bucurie şi spaimă, iar cînd îi dădeam drumul îi ziceam, ridicîndu-l în sus:

– Te mănînc! Te pap! Te înghit!

Şi deodată mi se părea că în mine, de fapt, somnola un căpcaun care ar fi putut înfuleca acest copil într-un moment de nebunie şi de dragoste amestecate.

Mă îndepărtam. Îmi priveam fiul.

Aveam chef să cad în genunchi, Doamne, spre a-Ţi mulţumi pentru că mi l-ai dat.

Înţelegeam ca niciodată cine erai Tu, Dumnezeuul meu, în bunătatea ta, prin acest miracol al vieţii, al naşterii, al copilăriei, prin inocenţa fiului meu, care venea către mine, dezarmat.

Doamne, ai vrut ca odraslele oamenilor să nu poată trăi decît prin dragostea pe care le-o purtăm.

Ai fost şi Tu, ca fiul meu Jean, ca toţi copiii, o fiinţă fără apărare. Citisem în Evanghelia după Matei şi îmi aminteam de

îngerul Domnului, care îi apărea lui Iosif spunându-i: „Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și rămâi acolo pînă cînd îți voi spune. Căci Irod are să caute Pruncul pentru a-l ucide!”

M-am rugat dinaintea chipului Tău cu ochi închiși.

Ți-am înțeles disperarea și compasiunea pe care le exprimau ridurile din jurul gurii Tale.

La fiecare naștere, le dădeai oamenilor șansa mîntuirii.

Era de ajuns să iubim ființa nouă căreia îi dădusem viață și care depindea de noi.

La fiecare naștere, de cînd e omul om, asistai la masacrarea inocenților.

Pe acest copil gol noi îl ucideam, îl lăsam să moară sau făceam din el un asasin.

Îmi aminteam că văzusem, în acea duminică de 24 august 1572, în ziua de Sfîntul Bartolomeu, copii masacrați, dar și alții care, ca niște vulturi pe un stîrv, se înverșunau să mutileze, să taie în bucăți, să ardă corpurile.

Mai multe zeci de copii – poate două sute – se aruncaseră astfel asupra cadavrul amiralului Coligny și îl pîngăriseră.

Iată ce făceam noi din copii, Doamne, și din libertatea pe care ne-o dăduseși de a-i iubi, de a-i proteja sau de a-i urî, de a-i ucide sau de a-i perverti.

Asistasem la atîtea masacre de inocenți!

Văzusem atîția oameni dînd copii cu capul de ziduri, aruncîndu-i în flăcări sau trăgîndu-i în țepă.

Nu intervenisem, întorcînd ochii de la nou-născuții creștini dați de barbari ca hrană la ciini, de la trupurile copiilor mauri în Andaluzia, sau de la ale fiilor de hughenoți, în strada Fossés-Saint-Germain.

Iar acum aveam un fiu al cărui gît era amenințat de pumnalul lui Irod, cum erau cele ale tuturor copiilor.

Mă temeam pentru el.

Mama sa masacrare inocenți.

Iar eu nu știam, Doamne, către care Egipt puteam fugi ca să-l pun pe fiul meu Jean la adăpost de asasini.

Uneori, Ți-am spus, mă temeam ca din mine să nu se ivească vreun căpcăun și să nu devin Irod pentru fiul meu.

Mi-a fost frică de mine, de dorința de a mă pedepsi pentru tot ce făcusem, pentru tot ce nu putusem împiedica.

M-am temut să nu atrag prin prezența mea nefericirea asupra fiului meu și am avut certitudinea că trebuia să mă împărțez de el.

Remarcasem că atunci când îl speriam, iar el, dintr-odată, se întorcea și fugea, numai prezența unei tinere țărance italiene, Margherita, îl liniștea.

Ea îl legăna, îl mângâia, îl adormea.

Anne de Buisson îi încredințase copilul încă de a doua zi după naștere. M-am uitat mai bine la ea. Chipul frumos și trupul plăcut exprimau bunătate.

Am văzut-o adesea, îngenuncheată dinaintea ta, Doamne, cu fruntea pusă pe mâinile împreunate. Nu-mi puteam desprinde ochii de la umerii săi largi, de la ceafa pe care o zăream sub bonetă. M-am gândit că ea putea fi, pentru fiul meu Jean, Egiptul.

Am chemat-o într-o dimineată, pe când Jean dormea. I-am arătat camera mare în care dormeam.

– Va fi a ta, i-am zis. Vei locui aici cu Jean. Mama lui a murit. Ține-i locul.

Am întins brațul către pieptul ei. I-am atins ușor sînii, care îi umflau rochia din pînză groasă și cenușie.

Ea a îngenuncheat dinaintea mea, dînd din cap, șoptind:

– Nu, nu.

– Nu vrei?

– Jean, da, a murmurat ea.

Am lăsat brațul în jos. Îmi era rușine de instinctele mele, de dorința mea, de nebunia care se putea naște în mintea mea.

Mi-era teamă de mine, de pasiunea pe care o aveam pentru fiul meu.

– Iubește-l pe Jean mai bine decît aş putea-o face eu. Nu-ți cer nimic altceva.

Am plecat de la Castellaras de la Tour fără să-mi revăd fiul.

Era mai bine ca mîna lui să fie strînsă de cea a unei femei care nu fusese niciodată mînjită de sîngele oamenilor.

PARTEA a V-a

Am regăsit cruzimea oamenilor.

Înaintam prin ceața care acoperea văile, mlaștinile, pășunile și colinele regiunii Dieppe. Acolo, la Castelul de Arques, mă alăturasem, în acel sfârșit de septembrie 1589, armatei lui Henric, al patrulea după nume, rege al Franței și al Navarrei.

I-am auzit vocea puternică cu accente bearneze jurîndu-ne, în curtea castelului, că în cîteva zile aveam să nimicim cu armata ultimului reprezentant al familiei de Guise, ducele de Mayenne.

Henric al IV-lea s-a ridicat în scara șei, siluetă vagă în ceață.

– Porțile Parisului se vor deschide în fața noastră! a strigat el.

Din această masă întunecată de cavaleri, de infanteriști, de elvețieni, s-au ridicat strigăte: „Sfîntul Bartolomeu, Sfîntul Bartolomeu!“

Iar eu m-am înfiorat.

Michel de Polin s-a aplecat către mine și m-a prins de umăr, caii noștri mergînd alăturați.

Prietenii săi din Parlamentul parizian care reușiseră să fugă din capitală îi povestiseră că cei din Paris erau atît de siguri de victoria ducelui de Mayenne, încît închiriau pe bani grei ferestrele din strada Saint-Antoine, ca să poată asista la triumful acestuia; și se spunea, de asemenea, că acesta ceruse deja să fie făcută cușca în care va putrezi Henric ereticul, hughenotul recăzut în erezie, regele nelegitim, complicele mizerabilului de Henric al III-lea!

Oamenii știu să urască. Așa încetează să mai fie copii!

Îi ascultam pe Séguret și pe Jean-Baptiste Colliard în timp ce călăream de-a lungul văioagelor care irigă satele dintre castelele

Dieppe și de Arques, și înălțimile ce domină malurile Aulnei și ale Béthunei. Aveam impresia că nu le mai văzusem niciodată fețele pline de cicatrice, pielea tăbăcită, nici mâinile încleștate astfel pe patul pistolului sau pe mânerul sabiei. Întindeau brațul, arătându-mi-i pe infanteriștii englezi, care tocmai debarcau. Erau vreo patru mii. Aceștia, împreună cu elvețienii și archebuzierii, cu cavalerii, aveau să asigure, spuneau ei, victoria cauzei, a rebeliunii împotriva papiștilor ducelui de Mayenne.

Eram uimit: crezusem că Henric se pregătea să abjure. Séguret și Jean-Baptiste Colliard mă asigurau dimpotrivă că, împreună cu ei, ascultase predica pastorilor, citirea Bibliei, și că niciodată n-avea să renunțe la credința sa. De altfel, de ce să abjure, dacă aveam să fim victorioși asupra catolicilor? După victoria noastră, regatul avea să fie hughenot!

Oamenii sînt plini de duplicitate și de ipocrizie!

Traversam valea Aulnei, protejați de ceață. Mă aflam lângă Enguerrand de Mons, care îmi spunea că nu-l va urma pe regele Henric decît dacă acesta va abjura. Numeroși nobili care depuseseră jurămînt regelui la cererea lui Henric al III-lea nu aveau să-i rămînă fideli dacă acesta se sustrăgea de la angajamentele sale. Să-i învingă pe membrii ligii, fie, dar nu pentru a așeza pe tronul Franței un eretic.

Oamenii sînt maștri în fățarnicii.

Doamne, cum să ocrotești în ei virtuțile, angelica naivitate a copilăriei?

Am auzit strigîndu-se: „Trăiască regele!“ Venea de pe malul opus, ocupat de trupele ducelui de Mayenne. Ne-am mirat. Era vorba poate de fugari, care părăseau tabăra ligii pentru a se alătura celei a lui Henric al IV-lea?

Am văzut mercenari germani înaintînd spre elvețienii noștri, cu lăncile și steagurile coborîte, strigînd în continuare: „Trăiască regele!“

Elvețienii le-au întins mîna pentru a-i ajuta să treacă șanțul și, deodată, germanii au scos pumnalele și cuțitele și au început să taie gîturile și să străpungă burțile elvețienilor, apoi să se arunce

asupra noastră, care ne întorceam, strigînd după ajutor. În cele din urmă, cele patru tunuri ale Castelului de Arques au tăiat patru alei însîngerate printre escadroanele și batalioanele adeptilor ligii, care s-au oprit brusc.

Oamenii se răzbună întotdeauna. Uitarea și iertarea sînt avantajele copilăriei.

Amestecat în acea luptă, mergînd cu cei patru sute de arcebuзieri hughenoți spre adeptii ligii, mă gîndeam la fiul meu Jean, la pielea sa catifelată, la inocența privirii sale.

Doamne, Tu ne dai totul în copilărie, și sîntem ca acei jucători care pierd, zar după zar, ceea ce au, crezînd că astfel pot cîștiga cînd de fapt vor pierde totul.

Gîndind asta, mă aruncam în luptă alături de rege. Am omorît cu o lovitură de sabie un căpitan de mercenari germani, care îl amenința cu lancea, cerîndu-i să se predea.

Chiar în acel moment, arcebuзierii au tras, elvețienii noștri s-au aruncat înainte și au început să ucidă, să străpungă piepturile și burțile tuturor acestor mercenari, ca represalii pentru trădarea căreia îi fuseseră victime.

Oamenii se lasă amețiți de victorie.

După acele victorii de la Arques, Henric al IV-lea ne-a repetat că vom forța porțile Parisului.

Pe 1 noiembrie, arcebuзierii și nobilii hughenoți au asaltat întăriturile tîrgurilor de pe malul stîng al Senei.

Le auzeam strigătele: „Sfîntul Bartolomeu, Sfîntul Bartolomeu!” și îmi imaginam că, dacă ar pătrunde în oraș, i-ar căuta pe cei despre care credeau că fuseseră asasinii din august 1572.

Trecuseră șaptesprezece ani...

Ura, răzbunarea, dorința de moarte erau mai puternice ca niciodată. Hughenoții începeau jefuirea mînăstirii Saint-Germain, cucerită.

Unii captivi, înspăimîntați, pretindeau că luptau pentru ligă căci se temeau de spînzurătoare sau de rug dacă s-ar fi eschivat.

Adepții ligii sugrumaseră oameni acuzați de a fi partizani ai regelui eretic, pur și simplu pentru că îi văzuseră surîzînd la vestea asaltului hughenotilor.

Dar am fost respinși după ce nu am izbutit să forțăm poarta Saint-Germain, și a trebuit să abandonăm satele Montrouge, Issy și Vaugirard, apoi să călărim pînă la Tours, luînd cu asalt orașele prin care treceam.

În fiecare dintre acestea spînzuram pe adeptul cel mai cunoscut al ligii. „Ceilalți șobolani, spunea Séguret, vor intra în ascunzătorile lor.“

Oamenii își disprețuiesc semenii.

O, Doamne, dă-le puterea de a păstra în ei copilăria!

„Preailustre Seniorii,

Am fost primit azi de regele Franței și al Navarrei în audiență solemnă la reședința sa din Tours.

Regele sosise cu o zi mai înainte de la Vendôme, oraș pe care tocmai îl cucerise și unde capii adeptilor ligii fuseseră spânzurați, iar casele jefuite de soldați. Dar, la cererea Maiestății Sale, bisericile fuseseră cruțate.

Regele și nobilii hughenoti mi-au părut siguri de victoria lor asupra ducelui de Mayenne. Bătălia de la Arques i-a convins că membrii ligii aveau să fie alungați în curînd din Paris.

– Dacă soarta va vrea să ne surîdă, mi-a zis Henric al IV-lea, vă asigur că nici timpul neprielnic și nici drumurile proaste nu mă vor împiedica să o urmez oriunde ar fi, și sper că în curînd mă voi odihni la Paris, după ce îl voi fi alungat pe ducele de Mayenne.

Nobilii catolici care i s-au alăturat lui Henric al IV-lea sînt mai rezervați. Enguerrand de Mons mi-a împărtășit îngrijorarea și ne-cazul său. Bearnezul nu mai amintește de convertirea sa.

– Henric poate învinge liga, mi-a zis de Mons, dar poporul parizian nu-l va accepta decît dacă regele ascultă slujba. Or, el preferă să asculte lectura Bibliei. Hughenotii care îl înconjoară îi mențin ideea că trebuie să rămîna la religia sa și că regatul va fi hughenot după modelul Angliei sau al Provinciilor Unite. Dar noi nu-l vom urma.

Enguerrand de Mons mi-a cerut să-l fac pe monarh să înțeleagă că recunoașterea noastră era pentru suveranul care se angajase să renunțe la cauza sa, iar nu cel care se încapățîna în erezie.

M-am ferit să-i vorbesc.

Henric al IV-lea nu știe că regele Spaniei și trimisul său, Diego de Sarmiento, țin să-i adune pe toți prinții creștini. Filip al II-lea îl sprijină pe cardinalul Carol de Bourbon, cel pe care adepții ligii îl numesc Carol al X-lea, și că l-au recunoscut ca rege al Franței. Dar omul e bătrîn și captiv al hughenotilor!

Sarmiento mi-a trimis o scrisoare în care regretă – și se indignază – că Serenisima Republică a putut să-i dea sprijinul său unui suveran eretic, cînd trebuie «extirpată din regatul Franței erezia, nu susținută, fiind vorba despre salvarea sfintei Biserici Catolice».

Îmi spune că Filip al II-lea este gata să trimită două armate în regatul Franței pentru a-l scăpa de hughenoti.

Alessandro Farnese, cel mai bun comandant de război, va porni la drum cu trupele spaniole din Țările de Jos.

Războiul va continua deci, încă și mai crîncen.

Bernard de Thorenc, unul dintre acei catolici aliați lui Henric al IV-lea, mi-a relatat lupta de la Arques și pe cea de la Ivry, care s-a desfășurat pe 11 martie. Regele s-a arătat un mare și valoros căpitan:

– Camarazii mei, a spus el înainte de a ataca, Dumnezeu este de partea noastră. Iată-i pe dușmanii Săi și ai noștri, iată-l pe regele vostru! La luptă! Dacă vă lipsesc flamurile, alăturați-vă panașului meu alb, îl veți găsi pe drumul victoriei și al onoarei!

A cîștigat victoria fără să fi putut trece de fortificațiile Parisului. Se spune că pămîntul era acoperit de ostașii ligii uciși în luptă sau, cum a fost cazul mercenarilor germani, uciși după bătălie.

Bernard de Thorenc și alți nobili catolici sînt scîrbiți de aceste măceluri care slăbesc regatul. Se miră că Henric al IV-lea continuă să-și spună hughenot, rugîndu-se ca un eretic printre oamenii cauzei sale, și repetînd: «Dumnezeu mă călăuzește».

La Tours, totuși, membrii clerului catolic l-au primit cu entuziasm, întonînd imnuri întru gloria sa:

Să-l laudăm pe Henric, marele nostru print,
Toți clericii din provincie

Să-i cînte numele său pe rînd,
Să ne rugăm să ne aducă pacea
Și ca acei trei crini pe care îi poartă
Să nu mai fie pătați de singe!

Acești preoți au asistat chiar la pedepsirea părintelui Veron, un predicator dominican făcut prizonier sub zidurile Parisului. A fost judecat pentru că l-a împins la regicid pe călugărul Jacques Clément, pe care l-a ridicat apoi în slavă.

A fost sfîrtecat în piața din Tours în fața unei mari adunări populare.

Cînd a murit, mulțimea a țipat de bucurie. Membrele părintelui Veron au fost arse, iar cenușa împrăștiată în vînt.

Regele s-a arătat tare satisfăcut de victoriile de la Arques și Ivry, precum și de această pedeapsă.

I-a zis lui Bernard de Thorenc:

– Dumnezeu continuă să mă binecuvînteze, așa cum a făcut-o și pînă acum.

Thorenc și alți cîțiva – precum Michel de Polin – nu mai vād în această serie de războaie și de masacre țeluri ale lui Dumnezeu. Mi-a spus iarăși:

– Dumnezeu nu alege între oameni, fie ei regi sau pâlmași. Fiecare e liber să-I fie credincios sau să-I uite învățăturile. Apoi Dumnezeu judecă.

Henric nu e suveranul care să se îngrijoreze de judecata lui Dumnezeu. El nu se îndoiește de bunăvoința Domnului.

– Eu merg mult, mi-a zis el în timpul acelei audiențe solemne, și merg după cum mă călăuzește Dumnezeu, căci nu știu niciodată ce trebuie să fac. La final, totuși, faptele mele sînt miracole pe care Domnul le-a voit.

Dar e mai viclean decît vrea să pară.

Pentru moment, gustă victoriile de la Arques și Ivry și nu se neliniștește de abjurarea sa, dar îmi permit să spun, ascultîndu-l și observîndu-l, că dacă i se va părea un lucru necesar, se va hotărî.

Vrea să-i adune împrejurul său pe toți supușii regatului și să-i convingă că dușmanii Franței, cei care se ridică împotriva sa, sînt, mai întîi, spaniolii.

Mi-a destăinuit:

– Dacă va fi vreo rebeliune, ea va veni din mocirla și din noroiul poporului aprins și stîrnit de facțiunile străine.

Aceste vorbe sînt ale unui suveran abil, hotărît să învingă cu orice preț.

Al Vostru devotat servitor,
Vico Montanari“

Montanari mi-a spus:

– Ajută-l pe rege, Thorenc. El ascultă de rațiune. Nu e unul dintre acei fanatici. Slăbiciunea sa e că nu-i înțelege. Nu-și imaginează că oamenii preferă să mănânce pâine a cărei făină e făcută din oase măcinate luate din Cimitirul Inocenților, decât să deschidă porțile armatei regale. Ajută-l! Dacă nu câștigă – dar eu cred în el –, catolicii zeloși, hughenotii încăpățânați vor face din acest regat o măcelărie, spre marele avantaj al spaniolilor. Știi ce mi-a spus Leonello Terraccini? Unul dintre stăpînii Parisului este Diego de Sarmiento. El ordonă să se împartă supă la răscruci, pentru flămînzi. Miroase de-ți vine să vomîți. În oale mari se pun la fiert tărîțe, ovăz, piele de cîine, de măgar sau de pisică, iar necăjiții se bat pentru o strachină din această ciorbă care fierbe în cazanele Spaniei!

Mergeam pe malurile Loarei în aceea primăvară a lui 1590.

Știam că regele dorește să mă vadă pentru a-mi destăinui ceea ce Montanari numea o „ambuscadă mascată“.

Trebuia să mă duc la Paris, pe care trupele regale îl asediau și unde se murea de foame, și să încerc să întîlnesc cîțiva membri ai Parlamentului, adepți ai ligii, negustori și chiar preoți care doreau să trateze cu regele pentru a sfîrși cu blocada.

După Montanari, eram omul cel mai potrivit pentru a duce la bun sfîrșit această misiune. Îi cunoșteam pe Sarmiento și pe trimisul papei; părintele Verdini îmi fusese călăuză și duhovnic în tînețe, la Castellaras de la Tour.

– Sînt încăpățînați, a adăugat Montanari. Vor pieirea lui Henric al IV-lea, dar nu vâ vor da pe mîna adeptilor ligii. Mi-a strîns mîna. Nu vei fi sugrumat.

Căci toți cei suspectați că erau moderați, toți „cei care cereau noutăți” sau cei care surîdeau și nu se ducea pe metereze pentru a apăra orașul împotriva trupelor lui Henric al IV-lea, erau spînzurați, uciși sau aruncați în Sena.

Erau cu atît mai mulți morți, cu cît avuseseră loc adunări în piața Grève, unde mulțimea strigase: „Pace!” sau: „Pîine!”

– Ajută-l pe rege, Thorenc! mi-a repetat Montanari.

Șovăiam.

I-am răspuns lui Montanari că acest monarh care se pretinde îngrijorat de supușii săi îi înfometa de mai multe luni pe cei două sute de mii de parizieni, decretînd blocada capitalei.

Cei morți de foame se numărau deja cu miile.

Nu văzusem încă nimic, dar ascultasem jeluirile parizienilor care reușiseră să iasă din oraș și pe care Henric al IV-lea nu-i alungase.

Totuși, Séguret și Jean-Baptiste Colliard, ca și englezii din armată, regretau că regele a cedat unui acces de milă: „Acest popor trebuie gîtit, repeta Séguret. Se agită? Spînzurații nu deranjează pe nimeni!”

Cadavrele umpleau străzile Fossés-Saint-Germain, arăta Terraccini. Fuseseră mîncăți caii, măgarii, cîinii, pisicile, șobolanii, lumea se certase pe măruntaiele lor, pe bucățile de carne strîcată, și sfîrșise prin a dezgropa cadavrele, pentru a face din oasele lor făină. Pîinea făcută din ea era albă, cu un gust doar puțin amar, însă cei care au mîncat din ea au murit.

M-am așezat printre acele femei cu fețe palide, acei copii ca niște păsări moarte. Mamele îi strîngeau la piept. Spuneau că fuseseră mîncăți și copii. O mamă grasă devorase cadavrele celor doi fii morți de foame. Dar, mai ales, pedestrașii germani se puseseră pe vînat, iar o femeie, cu ochii rătăciți, mi-a povestit: „Luvrul

a devenit măcelăria pedestrașilor. Unul din acești monștri a mărturisit că omorîse trei copii și le împărțise carnea mai multora dintre camarazii săi de arme“.

Un rege care își iubea supușii, putea el oare, pentru a-și cuceri tronul, să-i condamne să devină vînatul pedestrașilor sau să se hrănească cu cadavre?

Îl auzisem lăudîndu-se că arsese „toate morile care furnizau făină pentru Paris. Poporul acesta își va recăpăta mintea cînd nevoile vor fi mai mari și cînd oasele le vor ieși prin piele, într-atît vor fi de slabi...”

Acesta era discursul unui bun rege?

Montanari ridica din umeri cu indulgență. Henric al IV-lea acceptase să-i primească pe parizienii care fugeau din orașul încercuit.

– Și apoi, Thorenc, Henric al IV-lea are viclenia tuturor suveranilor. Fără ea nu ar putea domni. Or, el va domni. Du-te și-l ajută!

Regele m-a primit cu brațele deschise, mulțumindu-mi, înainte să pot spune un singur cuvînt, că accept să merg la Paris.

– Nu m-am îndoit niciodată de curajul tău, Thorenc.

Mi-a pus mîna pe umăr.

Trebuia, a spus el, să-l ascult cu atenție, pentru a duce vorbele sale oamenilor ligii, ducelui de Mayenne, dar și tînărului nepot al acestuia, ducele de Nemours, care comanda trupele și aduna poporul în jurul ligii cu multă pricepere.

– Spune-i că vreau să fie în slujba întregului regat, și nu doar a unei ligi care nu se bate decît pentru Spania. Spune-le tuturor celor pe care îi vei întîlni că vreau o pace generală, căci înțeleg să ajut poporul în loc să-l pierd și să-l ruinez. Că dacă, pentru o bătălie, aș da un deget, pentru pacea generală, aș da două! S-a îndepărtat cîtiva pași. Îmi iubesc orașul, iubesc Parisul, a reluat el. E fiul meu cel mare, sînt gelos pe el. Vreau să-i fac mai mult bine, să fiu mai milostiv și mai plin de îndurare decît îmi cere. Dar vreau să-mi fie recunoscător, iar acest bine i se datorează clemenței mele.

M-a luat de braț.

– Eu sînt un adevărat părinte pentru poporul meu, Thorenc. Semăn cu acea mamă adevărată, din *Pildele lui Solomon*. Mi-ar plăcea să nu am deloc Parisul, decît să-l am ruinat de tot și pustiit după moartea atîtor sărmane persoane...

Nu era decît fățarnicie, căci voia să cucerească Parisul, iar ar-chebuzierii armatei regale trăgeau asupra necăjiților înfometați care mergeau să culeagă în afara fortificațiilor cîteva spice de grîu sau de ovăz. Or, cu toate acestea, orașul rezista cu pedestrașii germani, cu helveții, cu acei călugări purtînd glugă, care defilau ținînd în stînga crucifixul, iar în dreapta archebuza.

Mai bine Henric mi-ar fi spus că i-ar plăcea mai mult să nu aibă Parisul, fiindcă de fapt nu putea pătrunde în oraș; cînd soldații i se deghizaseră în morari, pentru a încerca să forțeze poarta Saint-Honoré, aceștia fuseseră recunoscuți și alungați, iar alții avuseseră parte de aceeași soartă la poarta Saint-Antoine.

Tunurile instalate în Montmartre puteau să tragă cîteva ghiulele, orașul rezista.

Iar armata regală era obligată să-și desfacă strînsoarea, căci trupele spaniole ale lui Alessandro Farnese, sosind din Țările de Jos, ocupau cele două maluri ale Marnei, permițînd astfel cîtorva nave încărcare cu grîne să ajungă la Paris.

Tot pe o barcă, noaptea, plutind de-a lungul Senei, am intrat în capitală, sărind pe cheiul École și fofilîndu-mă pe strada l'Arbre-Sec pînă la Palatul Venetiei, unde trăia Leonello Terraccini, Serenisima Republică nerupînd nicicînd total cu vreo tabără, oricare ar fi ea.

Încă din prima seară, am văzut copii rătăcind ca niște animale înfometate. Chiar și acum, cînd mă gîndesc, mi se strînge inima.

De fiecare dată cînd întîlneam una dintre acele siluete plătînde întinzînd mîinile către mine, necerînd bani, ci pîine, aveam impresia că era fiul meu Jean, care mă implora să-l hrănesc și să-l apăr.

Niciodată nu mi-aș fi imaginat că erau atîția copii în acest oraș. Am văzut peste cinci mii, cei mai mari, abia de șapte ani, defilau în cortegiu, cîntînd psalmi, chemînd protecția divină asupra orașului Chartres, despre care tocmai se aflase că fusese asediat de trupele regale, fiind unul dintre principalele grîinare ale Parisului.

Am urmărit procesiunea copiilor pînă la Notre-Dame. Eram în zile de post, iar predicatorii, în fața copiilor adunați, vorbeau de un fiu de curvă care se pretindea regele Franței și care nu era decît un cîine, un tiran, o ființă fără Dumnezeu, un depravat care se deda la iubiri spurcate cu măicuțele pe care le viola!

„Blestemat fie Henric bearnezul, ateul ipocrit și eretic!“ strigau ei.

Glasul lor răsuna sub bolțile de la Notre-Dame și am ieșit, croindu-mi cu dificultate drum prin mulțime.

În piața din fața bisericii zăcea un copil mort, atît de slab și de mic, încît lumea îngrămădită în cor îl sufocase.

O, Doamne, ai grijă de fiul meu!

M-am dus pînă la Palatul Spaniei. Două oale mari fumegau în strada Saint-Honore, iar mulțimea de înfometați se grăbea, cu străchinile ridicate, cu ochi strălucind de arșiță, cînd deodată s-a auzit o voce ascuțită, blestemînd pe fiul de curvă, pe ereticul care voia moartea poporului din Paris. „Dar Dumnezeu ne va salva!“

Sarmiento m-a întîmpinat, cu capul plecat, cu privirea fixă.

– Dumnezeu îi va salva cînd armatele spaniole le vor fi înfrînt pe cele ale regelui.

Mi-a întors spatele, adăugînd cu dispreț că mai era timp pentru mine să mă alătur taberei învingătoare.

Apoi, brusc, m-a privit în față.

– Ai un fiu, după cum mi se spune?

M-am dat înapoi, ca și cînd întrebarea ar fi constituit o amenințare.

– Pleacă din Paris, Bernard de Thorenc, a reluat el. Aici se moare, iar fiii au nevoie de tată.

Am întâlnit cîțiva negustori, membri ai Parlamentului.

M-au primit la căderea nopții. Intram în casa lor pe uși dosnice, strecurîndu-mă prin pivnițe, mergînd ghemuit prin grădini, pe lîngă garduri, într-atît se temeau de spionii Consiliului celor Șaisprezece care conducea liga și care avea spioni pretutindeni. Erai condamnat la moarte, sugrumat sau spînzurat dacă erai suspectat că întreții legături sau vreo corespondență cu Henric al IV-lea, regele eretic.

Mi-au vorbit în încăperi întunecate, cu toate lumînările stinse.

Locuințele lor miroseau a fructe care dau în pîrg, a pîine care se coace, a grăsimi care sfîrșie. Și, totuși, se plîngeau că nu puteau, din cauza blocadei și a războiului, să se ducă la proprietățile lor, în afara fortificațiilor, și că își pierd astfel veniturile.

Doreau ca pacea să fie restabilită, dar asta nu se întîmpla decît dacă Henric al IV-lea își abjura religia.

– Poporul îi ascultă pe catolicii zeloși, pe preoții fanatici care nu se supun decît papei sau spaniolilor. Diego de Sarmiento împarte supă și bani, așa că flămînzii îl aplaudă pe regele Spaniei.

Ei înșiși disprețuiesc acest popor de adepți ai ligii.

– Burțile goale au nevoie să se îndoape cu vorbe, mi-a împărțit unul dintre ei. Se hrănesc cu nebunii. Predicatorii știu asta. Sarmiento și părintele Verdini de asemenea. Or, noi nu vrem ca regele Spaniei și papa să facă legea aici. Dar Henric nu va fi rege recunoscut, legitim, acceptat, decît dacă renunță la legea hughenotă, dacă va ști să le vorbească flămînzilor și să-i hrănească.

Ei nu flămînziseră niciodată. În casele lor vizitate uneori de „oameni de nimic“ înrolați în secțiunile ligii, se găsiseră provizii pentru șase luni: slănină și carne sărată, făină și biscuiți, fructe și legume uscate, mirodenii și urcioare de vin.

Războiul, blocada, foametea, copiii și săracii, cei slabi și lipsiți de apărare erau cei care sufereau, nu bogații și predicatorii.

A vrea pacea nu însemna a Te trăda, Doamne, ci a-Ți fi credincios.

Să-i salvez pe cei umili, pe cei pentru care Tu ai străbătut drumul Golgotei și ai fost crucificat!

I-am vorbit regelui despre suferința poporului.

M-a ascultat el?

Henric al IV-lea stătea într-un cort mare, netezindu-și barba, în care zăream fire albe. Aplecat, cu capul între umeri, îmi părea ostenit, închizînd din cînd în cînd ochii ca pentru a ațipi, indiferent la ceea ce îi spuneam că văzusem și auzisem la Paris.

Afișate la poarta Notre-Dame, citisem bulele pontificale care îl excomunicau. Un membru al Parlamentului apropiat de Michel de Polin îmi confirmase că printre adepții ligii fuseseră împrăști-ate niște liste cu nume stabilite de Consiliul celor Șaisprezece. Unii erau urmați de litera S, alții de literele Î și A.

– S pentru spînzurat, Î pentru înjunghiat, A pentru alungat, i-am explicat eu.

Suveranul s-a îndreptat puțin, apoi a murmurat:

– Nu cred că au fost trimiși atîția oameni să mă ucidă, și, oricum Dumnezeu mă va păzi!

Ca orice rege, nu se gîndea decît la sine, destăinuindu-mi deodată:

– Thorenc, pentru gloria și pentru coroana mea mă bat; viața mea și orice altceva nu trebuie să fie mai de preț.

În acest caz, ce-l mai interesa să-i spun că pedestrașii din serviciul ligii urmăriseră copii pe străzi pentru a-i ucide și a se hrăni sau că o mamă devorase cadavrele celor doi fii, într-atît foamea o înnebunise! Și că în oraș erau aproape treizeci de mii de oameni care muriseră înfometați de blocadă.

Mi-a părut insensibil, deși mi-a spus ridicîndu-se:

– Scopul meu a fost, de cînd lui Dumnezeu i-a fost pe plac să-mi dea comanda suverană a atîtor oameni, să-i ajut, în ciuda atîtor tulburări, să-i fac, cu timpul, să se bucure de pace.

A ieșit din cort și am fost surprins să-l văd mergînd atît de grăbit și de voios, cînd eu îl crezusem frînt de oboseală și mai ales că îmi spusese suspinînd:

– Cu siguranță, Thorenc, am îmbătrînit mult!

Or, acum sărea în șa, rîzînd, poruncindu-i cu un gest scurt lui Jean-Baptiste Colliard să-l însoțească...

Am părăsit și eu cortul.

Fusese ridicat pe dealul Montmartre, la cîțiva pași de tunurile care, din cînd în cînd, bombardau Parisul.

Séguret a venit spre mine, întorcîndu-se pentru a-i urmări din ochi pe rege și pe Colliard, care se îndepărtau.

– Craiul nostru se duce să viziteze magazia de scule a armatei! a lăsat el să-i scape, malițios.

Nu înțelegeam o iotă, spre marea desfătare a lui Séguret, care mi-a destăinuit că așa numea el acele abații: benedictina Montmartre – cu brațul întins îmi arăta clădirile de care se apropia regele – și franciscana din Longchamp, unde se ducea poate după aceea.

– Dacă mai poate..., căci acele călugărițe sînt niște capre lascive și îl epuizează pe bătrînul țap!

Séguret m-a luat de braț. Benedictinele și franciscanele care abia împliniseră douăzeci de ani se plectiseau atît de tare între slujba de seară și cea de dimineață, încît îi primiseră cu picioarele desfăcute pe suveran și pe nobili, devenind „instrumente de război ale armatei“!

Damele care se credeau amantele regelui – precum frumoasa Gabrielle de Estrées, atît de blondă, încît îi lua ochii – își arătaseră nemulțumirea și spusese că asta era nu numai depravare, ci perversiune și sacrilegiu.

– Noi nu am forțat pe nici una dintre aceste căprițe înveșmîntate în jupoane din satin alb, a precizat Séguret. Ele s-au dăruit ca bune creștine, fără să le intereseze cine era hughenot sau nou catolic!

Doamne, acest rege pe care îl serveam, căruia îi doream să domnească peste regatul Franței, acest monarh care punea blocada în jurul capitalei, comitea păcatul trupesc cu tinere care se uniseră cu Tine, delectându-se în timp ce copii mureau de foame în Paris, iar alții erau uciși ca un vînat.

Doamne, am fost ispitit să-l părăsesc pe acest suveran, să nu mă mai întorc la Paris, cum îmi cerea, să nu-i mai urmez nici armata care asedia Rouen, înfruntînd trupele spaniole aliate ligii, să-l abandonez pe acest monarh care accepta ca soldații să jefuiască și să masacreze, care chema în ajutor șase mii de englezi, șase mii de elvețieni și tot atîția mercenari germani cerînd totodată sultanului turc să-l atace pe Filip al II-lea.

Am rămas însă alături de el.

– Vrei, mă întreba Michel de Polin, ca Filip al II-lea să fie protectorul regatului sau să desemneze pe tron pe una din fiicele sale, măritate cu un Habsburg? Iar noi să devenim parte minoritară în Sfîntul Imperiu German! Îl vrei pe Diego de Sarmiento drept sfetnic al acestui suveran, și pe părintele Verdini în rol de duhovnic?

Nu i-am răspuns lui Polin, apoi mi-am amintit, Doamne, de chipul Tău cu ochi închiși.

M-a bîntuit mai multe zile.

Înțelegeam osteneala Ta, pleoapele plecate, pentru a nu-i condamna pe oameni, pentru a nu-i arde cu privirea Ta, temîndu-Te, poate, să nu fie prea neîndurătoare; închizînd ochii, îți manifestai compasiunea, acceptai libertatea oamenilor, pe care știi că întotdeauna, aproape întotdeauna Ți-o datorează.

Atunci, ca și Tine, am închis ochii.

Cu ochi închiși, vedeam totuși infernul pe care oamenii îl creaseră pe pământul Tău, Doamne, și cum, indiferent cărei tabere îi aparțineau, erau cel mai adesea călăuziți doar de patimi sumbre.

La Paris, unde mă întorsesem din ordinul regelui pentru a încerca să închei un tratat, am văzut, în piața Grève, vreo sută de oameni înarmați înaintînd, echipați cu fanare cu lumină slabă. La cincisprezece pași în urma lor mergeau trei hamali care purtau în spate trei trupuri goale și care îl escortau pe călău și pe ajutoarele sale. I-am recunoscut pe acești trei bărbați pe care-i întîlnisem, care îmi împărtășiseră dorința lor de a intra în negocieri cu regele. Erau gata să-l recunoască pe Henric al IV-lea ca suveran legitim, dacă acesta își abjura credința. Oamenii ligii aflaseră și îi executaseră pe acești trei oameni, pe care îi înălțau acum în ștreang, purtînd, la gît, inscripții infamante: „Căpetenie a trădătorilor și a ereticilor“, „Instigator al trădătorilor și al politicienilor“, „Vrăjmaș al lui Dumnezeu și al prinților catolici“.

Mi-a venit să vărs.

Dar așa era războiul civil în care, sub mantia largă a cuvîntului religie, era cufundat regatul.

Iar mulțimea cînta:

De unșpe sute de ani
Am văzut în Franța
Numai buni regi creștini
Care cu mare plecăciune
Au primit toți coroana cu jurămînt
De a trăi catolicește
Tu zvonești

Că vei fi catolic
Dar n-ai fost deloc instruit.

La întoarcerea mea lângă de rege, am aflat că Provence era invadată de trupele ducelui de Savoia, aliat al Spaniei și al ligii, și tremuram la gândul ca soldații, pe care îi știam de ce sînt capabili, plecînd de la Draguignan, Aix sau Frejus, pe care le cuceriseră, să nu ajungă la Castellaras de la Tour și să-i masacreze – căci asta era regula – pe Margherita, pe Denis cel Bătrîn și pe fiul meu, Jean.

Eram gata să pornesc în galop pînă la locuința mea, cînd un curier a venit să mă anunțe că trupele hughenote îi respinseseră pe soldații ducelui de Savoia.

Dar toate colțurile regatului erau străbătute de bande de tâlhari și de pedestrași care se pretindeau fideli ai ligii sau ai regelui, pretextînd că apără religia catolică sau cauza, adresîndu-se străinătății pentru a-l învinge pe dușmanul lor francez.

Diego de Sarmiento primea la Paris o mie două sute de spanioli și de napoletani. Alții se instalaseră în Bretania. Cît despre rege, acesta apela din nou la englezi și la germani.

Ducele de Mayenne a convocat Stările Generale la Paris și Sarmiento i-a prezentat pe претенdenții spanioli la tronul Franței.

M-am dus din nou la Paris însoțit de Michel de Polin, trecînd zidurile pe timp de noapte, temîndu-mă în orice clipă să nu fiu prins de vreo patrulă a oamenilor ligii, care ne-ar fi sugrumat sau înjunghiat pe loc.

Ne-am strecurat pe străzile Poulies, Fossés-Saint-Germain, am intrat în Palatul Veneției, unde ne așteptau membrii Parlamentului din Paris, care se revoltau la ideea că regatul cădea în mîini spaniole.

Leonello Terraccini stătea la pîndă, în timp ce noi discutam.

Am aflat că papa Sixt al V-lea murise subit, poate otrăvit de spioni spanioli, căci se temeau să nu-i fie favorabil lui Henric al IV-lea de îndată ce acesta și-ar fi abjurat credința. Noul pontif, un om al spaniolilor, reînnoise excomunicarea regelui. Cît despre părintele Verdini, tot emisar papal, acesta îi sfătuia pe

adeptii ligii să fie intransigenți. Sarmiento îi plătea în ducați să refuze orice armistițiu, orice compromis, și să spună că abjura-re-a lui Henric era o înșelătorie.

Poate că Verdini sau unul dintre propovăduitori fusese cel care scrisese acel cântec intonat de oamenii ligii:

Tu o faci pe catolicul
Dar asta e ca să ne momești
Și ca un ipocrit
Încerci să pui mîna pe noi
Apoi zîbind
Să ne ruinezi
Nobilime catolică
La ce te gîndești
Urmînd un eretic
Care-și rîde de tine?

Simțeam însă că dorința de pace, deci ralierea cu regele, dacă acesta se convertea, cîștiga puțin cîte puțin spiritele. Membrii Parlamentului șușoteau că era imposibil ca regatul Franței să aibă ca suveran un străin. Am petrecut o noapte întreagă la Palatul Veneției, pentru a redacta o decizie care trebuia neapărat să fie votată și în care se afirma că „trebuia să se împiedice ca, sub pretextul religiei, acest regat, care nu depinde de altcineva decît de Dumnezeu și nu recunoaște alt Stăpîn, oricare ar fi el în lume în vremelnicia sa, să fie ocupat de străini“.

Michel de Polin repetase: „Pămîntul însuși ne arată părul său zburlit și cere să fie pieptănat pentru a ne da fructele obișnuite...“

S-a încheiat un armistițiu.

Am putut să deschid din nou ochii și să-i văd pe parizieni, imediat ce armistițiul a fost proclamat, trecînd peste întărituri cu provizii de pateuri și de sticle, pentru a scăpa în sfîrșit de orașul ce le devenise temniță.

Predicatorilor care, de la înălțimea zidurilor, strigau „Ce-i în capul vostru de urmați un eretic care își rîde de voi?“ nu li se dădea atenție.

Oamenii mergeau în cortegiu, după ce mîncaseră pe iarbă, către sanctuarele de dincolo de ziduri, la Notre-Dame-des-Vertus, aproape de Saint-Denis, care aduce ploaie, sau la Fecioara făcătoare de minuni din Aubervilliers.

Era un fluviu vesel, pe care nimeni nu-l putea opri.

Arhiepiscopul de Bourges, de partea regaliștilor, și cel din Lyon, de partea oamenilor ligii, se întâlneau și conveneau că datoria supușilor era să dea ascultare suveranului, fie el păgîn sau eretic, dar că legile străvechi și fundamentale ale acestui stat cereau ca el să fie catolic.

Polin și Vico Montanari spuneau că era suficient de acum ca regele să-și abjure religia pentru a deveni suveran recunoscut al regatului și, astfel, pacea să fie restabilită, iar pămîntul Franței „pieptănat” din nou.

I-am însoțit pe Michel de Polin și pe Enguerrand de Mons la regele Franței și al Navarrei. Polin nu se îndoia de hotărîrea lui Henric de a abjura.

– Și-a schimbat deja de cinci ori religia, spunea el. O va face și a șasea oară. Din interes.

Am murmurat, închizînd ochii și relatînd ceea ce suveranul îmi spusese:

– O va face „pentru gloria și pentru coroana sa”.

– Religia catolică și religia reformată sînt din același arbore creștin, completa Polin. Henric nu e un mahomedan. Trebuie doar să fie împins puțin. O vom face noi!

Regele ne aștepta într-o mică încăpere cu plafonul jos, într-o clădire din Dreux, orașul pe care tocmai îl cucerise și unde cada-vrele atîtor oameni putrezeau încă în șanțuri.

Polin s-a oprit dinaintea lui, la un pas, cu brațele încrucișate, cu picioarele depărtate, bine înfipt pe lespezile mari, cenușii.

– Sire, nu trebuie să mai amînăm, a spus el. Peste opt zile veți fi un rege ales pentru Franța; partida prinților catolici, papa, regele Spaniei, împăratul, ducele de Savoia și toți cei care vă erau dușmani vă vor pica pe cap!

Regele a dat înapoi, încruntat.

– Și trebuie să susțineți toate acestea cu mizerabilii de hughenoți, dacă nu luați o decizie promptă și binevoitoare de a asculta o slujbă.

Bearnezul a bombănit, cu capul în jos.

– Sînteți obligat, Sire, a reluat Polin, nu doar de conștiința Voastră, ci pentru că, în sfîrșit, Biserica e calea mîntuirii. A ezitat, mi-a aruncat o privire ostilă. Dacă ați fi vreun prinț tare bisericos, m-aș teme să vă vorbesc astfel. Dar sînteți prea bun tovarăș pentru a vă suspecta că faceți totul din conștiință. Vă temeți că îi ofensați pe hughenoți, care sînt destul de mulțumiți de rege cînd au libertatea conștiinței, dar care, cînd le veți face rău, vă vor aminti în rugăciunile lor? Polin a ridicat vocea, care începuse să îi tremure. Ați ales să le faceți profeților din Gasconia pe plac și să vă întoarceți să alergați după fuste, făcîndu-ne să jucăm piua? Sau vreți să învingem liga, care nu se teme de nimic mai mult decît de convertirea Voastră.

S-a înclinat și așa, ținîndu-și capul plecat, a stat îndelung nemișcat.

L-am privit pe rege mușcîndu-și buzele și m-am gîndit o clipă că va scoate un strigăt de furie.

S-a legănat de pe un picior pe celălalt și, brusc, ne-a întors spatele, ieșind din încăpere.

M-am rugat, Doamne, tot restul zilei ca regele să fi ascultat discursul lui Michel de Polin.

Voiam pacea ca pe binele suprem, pentru acei copii pe care îi văzusem, slăbiți, pe strada Fossés-Saint-Germain, pentru acele femei care strîngeau lîngă ele pe nou-născuții lor morți de foame, pentru toți acei oameni care n-aveau să mai fie condamnați să ajungă atît de ușor cadavre sfîrtecate.

Cîteva zile mai tîrziu, l-am întîlnit pe Séguret. S-a apropiat atît de mult de mine, încît îi simțeam respirația.

M-a împuns în piept cu degetul.

– E o mare josnicie, a spus el. Henric de Navarra al nostru va asculta slujba și se va mărturisi. Ai câștigat, Thorenc!

S-a îndepărtat agitându-și brațele, cu pumnii strînși.

Am aflat că Henric își adunase nobilii hughenoti, cei care îl urmaseră de la Bearn și care reușiseră să scape de masacrul din ziua Sfântului Bartolomeu. Le spusese:

– Prieteni, rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine; dacă trebuie să pier pentru voi, cel puțin vă voi face binele de a nu mă pregăti în nici un fel, pentru a nu răni câtuși de puțin religia care, toată viața mea, va fi cea a sufletului și a inimii mele, și astfel, voi arăta întregii lumi că nu am fost convins de o altă teologie decât de aceea a nevoilor statului.

Am închis ochii – ca și Tine, Doamne.

Ar fi trebuit să fiu liniștit, Doamne.

L-am văzut pe rege îngenunchind în bazilica Saint-Denis și ascultînd slujba.

L-am ascultat răspunzînd întrebărilor arhiepiscopului de Bourges:

– Ce cereți?

– Cer să fiu primit în sînul Bisericii Catolice, Apostolice și Romane.

– Asta vreți cu adevărat?

– Da, asta vreau și asta doresc.

Henric al IV-lea în genunchi în fața marelui altar, îmbrăcat cu o vestă și cu pantaloni de satin și mătase albă, cu mantia neagră care îi acoperea umerii, căzînd ca o capă în jurul lui, și cu pălăria, tot neagră, pusă lîngă el.

Se spovedea. A primit cuminecătura, iar mulțimea striga: „Trăiască regele! Trăiască regele!”

Am galopat alături de el pînă pe dealul Montmartre, în acel lung și roșu amurg de 25 iulie 1593.

Așadar, își abjurase religia.

Treptat, pacea avea să domnească.

Ar fi trebuit să fiu fericit, Doamne.

Făceam parte dintre cei cîțiva gentilomi care se aflau, în acea duminică de 27 februarie 1594, la dreapta și la stînga altarului, în catedrala din Chartres, acea biserică dedicată Madonei negre, unde avea să se celebreze ungerea regelui. Era uns cu un ulei sfînt păstrat la Marmoutier, abația unde trăise retras Sfîntul Martin, care creștinase Țara Galilor cu aproape două secole în urmă, înainte de a fi uns rege Clovis la Reims.

Nu se putuse alege pentru încoronarea lui Henric orașul Saint-Rémi, aflat încă în mîna oamenilor ligii.

Dar la Chartres, poporul și nobilii, episcopii și arhiepiscopii erau adunați să-l asculte pe Henric depunînd jurămîntul: în numele lui Isus Hristos, regele promitea să mențină poporul în pace cu Biserica și „în bună credință, după puterea mea, să alung din jurisdicția mea și de pe pămînturile supuse mie pe toți ereticii considerați de Biserică“.

Am văzut mulțimea aruncîndu-se precum găinile pe grăunțe cînd trîmbițașii din armată au început să arunce monede de aur și de argint din înaltul galeriei ce separa corul de naos.

Seara, m-am așezat la una dintre cele trei mese care îi aduna pentru festin, în jurul regelui, pe ecleziaști, pe seniori și pe prințese.

Ar fi trebuit să fiu satisfăcut pe deplin, Doamne.

L-am văzut pe rege apropiindu-se de bolnavi, care-și arătau buboaiile, și atingînd acele plăgi purulente.

L-am văzut spălînd picioarele a treizeci de copii tineri și săraci.

L-am văzut din nou spovedindu-se și împărtășindu-se.

Ar fi trebuit să fiu vesel auzind strigătele parizienilor, care-i salutau intrarea în Paris.

Guvernatorul ne-a deschis porțile, iar trupele au intrat în capitală în acea dimineată cețoasă a zilei de 22 martie 1594, și, cu excepția unui pumn de pedestrași, a cîtorva studenți și încăpățînați adepți ai ligii, pe malul stîng, între piața Maubert și colegiul Clermont, nimeni nu a opus rezistență.

Urmate de cîțiva mercenari și oameni ai ligii, garnizoanele spaniole și napoletane au părăsit Parisul, Henric dăruindu-le viața și onoarea.

Am fost aproape de el la fereastra unei case de lîngă poarta Saint-Denis pentru a-i privi defilînd – plecînd! – pe o ploaie torrențială pe acei soldați străini; în mijlocul lor, mergînd mîndru, i-am recunoscut pe Diego de Sarmiento și pe ambasadorul Spaniei, Rodrigo de Cabezón.

L-am auzit pe Henric strigîndu-le în timp ce îi saluta:

– Vorbiți despre mine stăpînului vostru, dar să nu veniți înapoi!

Ar fi trebuit să fiu fericit, Doamne.

Acest rege victorios, catolic, era milostiv, nu urmărea pe nici unul dintre oamenii ligii ca să se răzbune, interzicînd să fie maltratați aceia care ar fi refuzat în mod fățiș să-și scoată pălăria la trecerea sa.

L-am însoțit atunci cînd le-a vizitat pe reginele ligii, mama și sora lui de Guise, doamnele de Montpensier și de Nemours, și am putut cîntări din fandoselile lor cît doreau să fie pe placul regelui, flatîndu-l, laudîndu-l că nu dăduse ca pedeapsă decît surghiunul pentru mai mult de o sută de apărători ai ligii.

Toți ceilalți tocmai făcuseră act de credință și primeau recompensă cufere pline de scuzi, orașe și pămînturi.

Celor apropiați – Séguret, Jean-Baptiste Colliard, Enguerrand de Mons – care erau mînioși pe această clementă și pe aceste prietenii cumpărate, l-am auzit pe rege răspunzîndu-le că mai bine plătește decît să omoare și să lase poporul în război.

Dar, această pace l-a costat pe rege, și deci și regatul, 6 467 596 de scuzi.

Ar fi trebuit să fiu mîndru, Doamne.

Fusesem ales de către rege pentru a-l reprezenta în fața papei Clement al VIII-lea, și în ziua de 17 septembrie 1595 am înaintat pînă la tronul pontifical, pe care îl înconjurau ambasadorii de Savoia, de Ferrara și din Veneția, și am ingenuncheat.

Mi-am plecat capul dinaintea celui care Te reprezintă, Doamne. Am implorat iertare pentru regele preacreștin, spunînd că numai cuvîntul suveranului pontif putea să acorde iertarea păcatelor și că, prin persoana mea, cel care solicita aceasta era regele Henric al IV-lea.

Atunci, cu o nuia, Clement al VIII-lea mi-a lovit umerii, și, cînd m-am ridicat, Henric, regele Franței și al Navarrei, al patrulea după nume, era reconciliat cu Biserica, iertat de papă.

Ți-am mulțumit, Doamne, pentru această pace, care părea de acum posibilă între creștini.

Și totuși, Doamne, mi se părea că, în toate acele zile pe care judecata mea le găsea benefice, mersesem pe marginea uneia dintre prăpăstiile pe care Dante le descrie cînd cercetează infernul.

În adîncul acestui abis deschis în mine, vedeam, Doamne, acumulîndu-se ipocrizia, ura, moartea – și chiar războiul.

Enguerrand de Mons aflase că, pe parcursul unei zile întregi, regele ținuse să fie „instruit“ de către episcopi înainte de a primi iertarea la Saint-Denis. Adesea, cu o butadă, scăpase de întrebările care îl deranjau, spunînd astfel că nu credea în purgatoriu decît ca o „credință a Bisericii, și nu un articol de credință, și ca să fie pe placul clerului, știind că purgatoriul era pîinea preoților...“.

– Și-a bătut joc, sublinia Enguerrand de Mons. Prin vorbele sale, i-a acuzat pe preoți că vînd indulgențe. Luther o spusese. Regele a rămas deci hughenot. Cînd un episcop a vrut să știe în ce limbă se ruga, în franceză, ca oamenii cauzei, sau în latină, ca cei din Biserica Catolică, el a rîs, a ridicat din umeri și a spus: „Nici una, nici alta. Mă rog în bearneză, cum m-a învățat bunicul meu“. E un prefăcut, adăuga Enguerrand. Mă tem să nu fie unul dintre acei atei care își mișcă buzele pentru a induce în eroare, dar nu se roagă.

În ceea ce mă privește, mă îndoiam, Doamne, de acest suveran care își schimba pentru a șasea oară religia, și chiar dacă mă felicitam în această privință, nu credeam că se poate ajunge la pace prin minciună și indiferență.

Vico Montanari, căruia mi-am mărturisit îndoielile, a rîs de naivitatea mea.

– Toți, mi-a spus el, fac comerț cu religie ca niște negustori care schimbă postavul pe mirodenii, mătasea pe archebuze; toți cîntăresc în balanță după interesul pe care îl au. Lui Dumnezeu nu-i pasă de

acest comerț. El vede în inima fiecărui om diamantul credinței sale. Știe dacă e piatră prețioasă sau o bucată de sticlă colorată, sau, și mai grav, simplă pietricică vopsită și șlefuită ca un smarald...

Montanari m-a luat de braț, m-a dus pînă la acea fereastră a Palatului Veneției de unde îi văzusem, în ziua sîngeroasă a Sfintului Bartolomeu, pe asasinii adunați în fața spînzurătorii, în strada Fossés-Saint-Germain, cerînd să le fie dată Anne de Buisson.

Pentru a scăpa de moarte, ea a trebuit să îngenuncheze în curte și să se convertească.

Montanari a reamintit acel moment și ne-am întors în încăperea de la primul etaj al Palatului Veneției unde, aproape în fiecare seară, stăteam la taifas.

De la intrarea regelui în Paris, locuiam la Montanari, departe de intrigi, de șiretenii și de invidii, care îi divizau deja pe apropiații monarhului, acum că era suveran legitim, puternicul rege preacreștin.

Creștin?

Încă mă mai întrebam.

Montanari primea la Palatul Veneției diatribele pe care cei mai încăpățînați adepți ai ligii continuau să le imprime și care îl blamau pe rege.

Voiau ca Montanari să informeze Italia că liga supraviețuia, că se indignau de „batjocura pe care a făcut-o regele în biserica Saint-Denis“, de „viclenia acestui ateu“.

Cine putea crede în sinceritatea convertirii sale?

Era de ajuns să îngenunchezi în fața altarului pentru a înceta să mai fii eretic?

Oare lumea putea să uite că acest bearnez era unul care căzuse din nou în erezie, schimbîndu-și religia mai des decît vesta și nădragii?

Nu mă puteam împiedica să nu-i stimez pe acești apărători ai ligii care rămîneau fideli credinței lor, pe cînd cei mai mulți arborau eșarfa albă a ralierii cu regele în schimbul rentelor și al pămînturilor.

Înțelegeam amărăciunea față de cei pe care îi numeau „Maheustres“, acei capi al ligii, acei nobili care se vindeau regelui.

Dar trebuia să fiu încântat, fiindcă în felul acesta domnea pacea.

Cu toate acestea, se putea, Doamne, clădi ceva pe minciuna unora și a altora, de la cel care cumpăra conștiințele, pînă la cei care făceau comerț cu ele?

Glasul adeptilor îndirjiți ai ligii, în special al celor care scriseră *Dialogul dintre Maheustre și Manant*, îmi era familiar, chiar dacă știam la ce nebunii putea duce.

Așa eram, Doamne: împărțit.

Pe cei care Îți purtau o dragoste absolută îi iubeam, cu siguranță, dar îi văzusem în acțiune, mînați de patima de a-i stîrpi pe toți aceia care nu le semănau. Mă feream de acești fanatici, dar le citeam frazele cu patimă.

Adevărații moștenitori ai coroanei, scriau aceștia, sînt cei ce-s demni de a purta semnul lui Dumnezeu. Dacă lui Dumnezeu îi place să ne dea un rege de națiune franceză, numele său fie binecuvîntat; dacă e german, numele său fie binecuvîntat; dacă e spaniol, numele său fie binecuvîntat; dacă e din Lorena, numele său fie binecuvîntat. Ne este indiferent ce nație are, atîta timp cît e catolic și plin de evlavie și de dreptate, daruri venite de la Dumnezeu. Nu avem nimic cu națiunea, ci cu religia.

Montanari citea la rîndul lui și se aprindea împotriva orbirii mele: cum puteam eu iarăși, după cele pe care le văzusem și le trăisem împreună, să mai ascult glasul fanaticilor?

– Cel care vrea să audă doar glasul lui Dumnezeu, spunea el, trebuie să se retragă într-o chilie de călugăr și să se roage Domnului, dar să nu se amestece în treburile oamenilor, ale regatului sau ale republicilor pămîntene. În privința asta, ți-am spus, Thorenc, religia e un comerț ca toate celelalte. Retrage-te din lume, dacă nu poți accepta asta, și nu uita că cei ce vor să întroneze împărăția lui Dumnezeu pe Pămînt, guvernarea prin religie, devin niște ucigași!

Îi dădeam dreptate, Doamne. De aceea stăteam alături de rege, îi aprobam politica, încercam să-i conving pe Séguret și pe Jean-Baptiste Colliard să-i rămînă credincioși și devotați.

Séguret lăsa capul în jos, bombănea că anturajul regelui era de acum compus din adepți ai ligii pe care îi cumpăraseră arginții coroanei. Nobilii hughenoti de pe timpul foametei, când Henric de Navarra nu era decît un „rege fără coroană, un general fără bani, un soț fără soție“, fuseseră uitați sau alungați de cînd bearnezul își abjurase religia.

– Crezi că aceste schimbări nu mi-au străpuns sufletul? adăuga Séguret.

Iar eu, care voisem de atît de atîtea ori să-l ucid, îi înțelegeam necazul, sentimentul de a fi fost trădat.

Se putea, Doamne, trăi în pace, cînd atîția oameni, în adîncul inimii lor se îndoiau de credința regelui, de fidelitatea sa?

Am și început să văd chipuri întunecîndu-se cînd însoțeam călare lectica pe care stătea întinsă Gabrielle de Estrées, favorita, femeia blondă cu urechile, gîtul, brațele și mîinile împodobite cu cercei, coliere, brățări și inele.

Cineva din mulțime a strigat: „Uite-o pe tîrfa regelui!“

Am tresărit: era, după zilele cu vreme bună, semnalul întoarcerii furtunilor, persistența urii și, poate și mai grav încă, a disprețului.

La puțin timp după aceea, au arestat un bărbat, pe numele său Barrière. Se aflase că se întîlnise cu mai mulți preoți și părinți ie-zuiți. Își mărturisise planul de a-l pedepsi pe tiranul eretic și primise binecuvîntarea, dîndu-i-se asigurarea că Dumnezeu îl va ajuta în lucrarea sa.

O, Doamne, iată cum Ți se trădează cuvîntul! Iată cum cei care pretind că vorbesc în numele Tău fac comerț cu autoritatea lor. Te acoperă cu noroiul lucrurilor omenesti, amestecîndu-Te cu gînduri ucigăse!

L-au prins pe Barrière la poarta Melun. Avea la el un cuțit mare, foarte ascuțit pe ambele părți.

N-a încercat să-și ascundă intențiile.

A fost condamnat pentru paricid și pentru sacrilegiu.

Am văzut în piața Grève călăul smulgîndu-i carnea cu cleștele înroșit, arzîndu-i mîna dreaptă, rupîndu-i cu un fier brațele,

picioarele și întinzându-l pe roată, aproape leșinat, cu fața la cer, ca să trăiască în suferință îngrozitoare.

Atît cît vei vrea, Doamne!

I-am atras atenția lui Montanari: „Este primul gest de ură împotriva regelui, de la abjurare“.

A mai fost unul căruia i-am fost martor.

Intrasem, împreună cu mai mulți nobili, în dormitorul lui Gabrielle de Estrées, unde ne poftise suveranul.

Stăteam mai în spate cînd, deodată, l-am auzit pe rege țipînd. L-am văzut ducîndu-și mîinile la gură, în timp ce sîngele îi țîșnea din buza străpunsă de un dinte smuls.

Un tînar îmbrăcat în negru, pe care l-au prins imediat, îi dăduse acea lovitură de pumnal, țintind gîtul, dar regele, aplecîndu-se, promise tăișul în gură.

L-au pansat, iar el a zis:

– Mulțumesc lui Dumnezeu, e atît de puțin grav că, pentru atîta, nu mă voi culca mai devreme!

Dar i-am văzut ochii obosiți; avea chipul abătut.

Din nou vremea asasinatelor, a regicidelor! Din nou omorurile!

L-au interogat pe tînar, Jean Chatel. Și el primise încurajarea preoților iezuiți, cărora le fusese elev la colegiul Clermont.

S-a destăinuit judecătorilor. A dat numele preoților. Aceștia au fost surghiuniți, pe unul dintre ei l-au spînzurat, iar iezuiții au fost izgoniți din Franța.

Iar pe Jean Chatel îl vîd în piața Grève, în genunchi. I-au tăiat o mîna. I-au smuls carnea cu cleștele, iar pentru că l-a rănit pe rege, va fi sfîrtecat, legat de patru cai. Mulțimea jubilează, țipă. Pe urmă vor arde aceste sărmane rămășițe, iar cenușa va fi împrăștiată în vînt.

Care poate fi recolta unei asemenea semănături, dacă nu ura și războiul?

Henric îl declarase deja Spaniei, „cu sunet de goarnă și strigare publică în provinciile și la frontierele regatului“, pentru a se răzbuna de nedreptățile, de ofensele și de injuriile primite de la Filip al II-lea.

Regele merge să-și vadă armata. Îl vîd în fiecare zi. Chipul îi este acoperit de pete roșietice înconjurate de umflături purulente.

– Mă recunoști, Thorenc? întreabă el, străduindu-se să rîdă. Tremură de febră, această „vecină“, cum o numește, care îl încearcă adesea.

L-am auzit pe Séguret spunîndu-i:

– Sire, nu ați renunțat la Dumnezeu decît din buze, iar El s-a mulțumit să vi le străpungă. Dar de veți renunța la El cu inima, atunci vă va străpunge inima.

Ghicesc tristețea regelui. Poartă un plasture la gură, rana deschisă de pumnalul lui Jean Chatel închizîndu-se greu.

Mai repede e omorît un atentator la viața regelui decît se vindecă rana făcută de acesta.

Fără a pune în calcul că ea nu este numai în trupul regelui.

Merg pe lîngă caleașca în care s-a așezat – sau ghemuit, mai curînd –, înveșmîntat în negru.

Simt din nou privirile neiertătoare ale mulțimii.

Nu se mai strigă „Trăiască regele!“ S-a dat ordin să fie prinși și pedepsiți toți cei ostili suveranului. Și, totuși, aud o voce puternică strigînd:

– Iată-l deja pe rege la curul căruței!

Iar rîsul mulțimii se întinde ca un clinchet de zurgălăi.

Mă plec în fața lui cînd coboară din caleașcă. Se sprijină de brațul meu.

– Un popor este o sălbăticiune, șoptește el. Se lasă dus de nas, mai ales cel parizian. Nu oamenii simpli, ci alții mai răi ca ei sînt cei care îi conving.

Îmi strînge mîna, se îndreaptă.

– Trebuie să sfîrșim cu aceste gînduri de război civil, spune el. Trebuie să strîngem poporul împotriva spaniolului, care este ultimul și principalul personaj din acest război. Îl vom învinge!

Așadar, război! Carnea de om și sîngele lui sînt ele, Doamne, hrana și băutura zilnică a oamenilor?

Sînt acestea hrana și pedeapsa lor pe veșnicie?

Te rog, Doamne, în genunchi pe marginea acestei prăpăstii.

Am crezut, doar pentru cîteva zile, dar am crezut că prăpastia se va închide, și că oamenii, Doamne, Te-au auzit în sfîrșit și că aveau să se împace.

Era în primăvara lui 1598.

În lunile precedente, călărisem alături de rege. Văzusem în fața noastră rîndurile sulițașilor spanioli. Știam că Diego de Sarmiento o comanda, cu încăpățînarea bătrînului care nu a renunțat la nimic, și că de mai multe ori, la Fontaine-Française sau la Amiens, cavalerii săi, halebardierii se apropiaseră atît de mult de noi, încît am crezut că văd scînteind deasupra capetelor noastre coasa ascuțită a Morții.

Părintele Verdini, ținînd și el morțiș să ne trimită în iad, stătea alături de Sarmiento, și amîndoi nu vedeau mîntuire decît în triumful lui Filip al II-lea.

A trebuit să ne retragem, să abandonăm trupurile a sute de nobili, și, cînd am întors capul, am văzut năpustindu-se asupra lor, ca niște vulturi, jefuitorii care însoțeau armatele.

La Paris, în Palatul Veneției, Leonello Terraccini îmi raportase că pe străzi se cînta:

Acest mare Henric ce voia
Pe-nfumuratul spaniol să-l înspăimînte
Din fața unui preot acum fugea
Ținîndu-se de curul unei tîrfe.

Din nou se răspîndea ura.

Lumea scuipa de ciudă amintind-o pe Gabrielle de Estrées, pe care regele o copleșea cu bijuterii și căreia îi dăruia pămînturi.

Îi oferise un ducat. Ea se umfla în pene, aduna perle. Îl înșela pe suveran. Și îl vedeam mușcîndu-și buzele, gelos, îmbătrînit, încercînd să o satisfacă pe tînăra favorită, pe blonda cu piele de alabastru, frecventînd balurile împreună cu ea între două bătălii, forțînd, cum o făcuse Henric al III-lea, ușile caselor pentru a se deda măscărilor.

Oamenii mărunți întorceau capul, trimițînd-o pe această „ducesă a Murdăriei“, și găseau că regele, deși convertit, rămînea în mîinile diavolului.

„Nici salcia cerc de bute, nici nerodul om de frunte!“ zicea lumea.

Iar încăpățînații oamenii ai ligii sperau că un alt ucigaș, mai norocos decît Jean Chatel, care nu se va mulțumi să străpungă buza suveranului, îi va înfige pumnalul lung și subțire în coaste, pînă la gardă – și pînă în inimă.

Asta așteptau oamenii ligii care, în Bretania, la Anjou, la Maine, la Poitou, duceau război împotriva trupelor regale, legîndu-i pe prizonieri de aripile morilor, aruncîndu-i pe cei vii în temnițe unde le putrezeau cadavrele, care violau femeile, îi ucideau pe țărani, interzicînd să fie îngropați, căci, spunea unul dintre ei, „mirosul de cadavre este suav și dulce“.

Și asta, Doamne, în numele Tău!

Iar hughenotii, la fel de sălbatici, Te invocau, și ei!

Se deschideau „camere fierbinți“, unde li se oferea partizaniilor uneia sau alteia dintre religii posibilitatea de a se converti sau de a pieri arși.

Acești asasini, acești violatori, jefuitori, călăi se rugau la Tine, Doamne.

Pentru mine, rugăciunile lor erau tot atîtea blestemății.

Apoi cerul iernii s-a limpezit.

În luna martie, am mers la Castellaras de la Tour. De fiecare dată cînd potcoavele calului atingeau pămîntul acelor drumuri

prin pădure care duceau la locuința noastră, aveam sentimentul că îmi stătea inima.

Am zărit, în sfârșit, zidurile noastre, poarta, am trecut podul de peste șanțuri.

Curtea era năpădită de lumina unui soare sclipitor. Un bărbat – da, un bărbat, așa mi s-a părut mai întâi – stătea în prag.

M-am apropiat. S-a înclinat și mi-a spus: „Tată“.

Și a trebuit să mă țin tare ca să nu cad; am început să plîng, ținîndu-i capul în mîini.

Stătea cu ochii închiși, poate din cauza aceluia soare orbitor; avea un aer blînd și liniștit, și totuși – fapt care mă îngrijora deja – cu o nuanță de tristețe.

Am vorbit puțin.

El a fost cel care m-a condus la capela noastră ca să ne rugăm unul lîngă altul, îngenuncheați în fața aceluia cap de Hrist cu ochi închiși, așezat pe o pînză de damasc roșu, lîngă tabernacul.

Cînd am ieșit din capelă, Jean – era cu un cap mai scund decît mine –, privindu-mă drept în ochi, a murmurat:

– Tată, vreau să-l slujesc pe Dumnezeu în sînul Bisericii Sale.

Doamne, recunosc, m-a încercat un sentiment de nebunie, ca și cînd ceea ce, în străfundul meu, fără să mi-o mărturisesc, îmi imaginasem – că îmi voi petrece ultimii ani ai vieții alături de fiul meu, aici, la Castellaras de la Tour – se preschimbase într-un vis spulberat.

Era ca și cum, Doamne, m-ai fi obligat dintr-odată să-mi sacrific fiul întru slava Ta.

Jean mi-a luat mîinile.

– Tată, a spus el, tu vei fi în toate rugăciunile mele. Nu ne vom părăsi niciodată.

Mi-a fost rușine de atitudinea mea, de a fi gîndit că această pornire a fiului meu către Tine, pentru a Te sluji, era un sacrificiu.

Dimpotrivă, trebuia să-Ți mulțumesc, Doamne.

Și am făcut-o în fiecare zi, în fața chipului Tău cu ochi închiși, în capela noastră, rugîndu-mă alături de Jean.

Trebuia să plece la Roma. Voia să intre în acel ordin al iezuiților despre care se spunea că mai mulți dintre membrii săi înarmaseră – și căutau încă – ucigași de regi.

Dar asta îi era voința, Doamne, iar în ziua plecării, mi-a spus, ca și când m-ar fi citit gândurile:

– Eu nu sînt decît slujitorul lui Dumnezeu, tată.

Nu vreau și nici nu pot să-mi ascund vreunul dintre gânduri, Doamne. Dar această slujire a lui Dumnezeu, slujirea Ta, căreia i se consacră, fusese pervertită de atîția oameni, ucigași aparținînd tuturor religiilor, încît eram îngrijorat de vorbele fiului meu.

Și am șoptit:

– Iubește în fiecare om partea de Dumnezeu. Dacă urăști un om, îl urăști pe Dumnezeu.

Cînd am ajuns la Paris, în prima zi a lui aprilie 1598, puieții de arbori, din vîrfurile insulei Cité, desenau o etravă de un verde-deschis în apa încă întunecată a fluviului.

M-am instalat din nou în Palatul Venetiei. Vico Montanari, ambasador al Serenisimei Republici pe lîngă Filip al II-lea, fusese înlocuit de Leonello Terraccini. Invidia sau amărăciunea care mă făcuseră altădată să mă împotrivesc lui – știam că fusese amantul lui Anne de Buisson – se preschimbaseră în încredere complice.

Aveam în comun tot acest trecut mort, iar cînd stăteam unul în fața celuilalt, nici măcar nu aveam nevoie să ni-l amintim ca să reînvie.

Terraccini a fost cel care mi-a adus veștile bune ale acestei primăveri luminoase.

Negocierile cu Spania începuseră, și fiecare suveran era dori-tor să încheie pacea.

– Prea mulți morți fără nici o șansă de a-l învinge pe celălalt, a spus el. Filip al II-lea va spera mereu că un ucigaș îl va scăpa de acest rege Henric care rămîne pentru el un eretic, dar nu mai poate continua războiul. Vistieria Spaniei este goală. Ca și cea a regatu-lui Franței. Suveranul i-a cerut probabil Parlamentului să plătească soldați, să cumpere archebuze. Nu mai are nici un ban. Înțelepci-unea și dorința de pace le vin adesea monarhilor cînd nu mai au nici o lețcaie.

Tot Terraccini mi-a vorbit despre acel edict pe care regele se pre-gătea să-l semneze la Nantes, după lungi discuții cu hughenotii. El

le asigura dreptul de a-și practica religia, și se angaja chiar să plătească garnizoanele fortărețelor pe care li le acorda.

Cei mai zeloși dintre catolici condamnau acest text, care acorda mult hughenotilor: aceștia își păstrau o armată, aveau acces la misiunile publice, se bucurau de libertatea de conștiință.

Papa Clement al VIII-lea spusese deja: „Acest edict este cel mai rău care se poate imagina. Mă răstignește“.

Dar și cei mai duri dintre hughenoți erau nemulțumiți. Erau, desigur, recunoscuți, dar regatul era catolic, iar suveranul oferea compensații, în slujbe și în bani, în pământuri și în rente, acelor protestanți care acceptau să se convertească.

– Este un edict de pace, a conchis Terraccini. Apoi a ridicat din umeri, aplecînd puțin capul. Încă o pace... a corectat el.

Se spunea că patru milioane de persoane muriseră în acele păci trunchiate, renegate, în acele războaie civile pe care le numim religioase, în acele masacre, și îmi aminteam de sîngele care curgea pe caldarîmul de pe strada Fossés-Saint-Germain în acea duminică de Sfîntul Bartolomeu, pe 24 august 1572.

Am fost, așadar, de acord cu edictul de la Nantes.

L-am regăsit pe rege la întoarcerea sa la Paris, cînd se străduia să convingă Parlamentul, reticent, să ratifice acest edict.

– Nu mai trebuie făcută deosebire între catolici și hughenoți, spunea el, ci trebuie ca toți să fie buni francezi, iar catolicii să-i convertească pe hughenoți prin exemplu unei vieți bune. Se mînia și îl încuviințam cînd adăuga: Voi tăia din rădăcină toate facțiunile, toate propovăduirile instigatoare, și voi cere să fie decapitați toți cei care le vor ațîța! Nu-mi mai invocați religia catolică, eu sînt mai catolic decît voi! Sînt fiul cel mare al Bisericii... Eu sînt rege, acum, vorbesc ca rege și vreau să fiu ascultat... Cei care nu ar vrea ca edictul meu să fie acceptat vor război...

Edictul a fost înregistrat.

Am citit textul care îl prezenta și eram mișcat.

Tonul era just și hotărît.

„Ajungem acum în portul mîntuirii și al odihnei acestui stat... După ce am văzut plîngerile supușilor noștri catolici, permițînd de asemenea supușilor noștri ai numitei Religii Pretinse Reformate de a se aduna prin deputați spre a le expune pe ale lor și a pune la un loc toate muștrările, am judecat necesar să dăm acum cu privire la toate acestea, tuturor zișilor noștri supuși, o lege generală, clară, definită și absolută, prin care să fie reglate toate diferendele de mai înainte și care se vor mai ivi încă după aceasta între ei, lege de care atît unii, cît și ceilalți să fie mulțumiți, după cum vor fi vremurile.“

Am știut că edictul a fost sigilat doar cu ceara maro, că regele nu a vrut cu nici un chip verde, care ar fi însemnat că textul trebuia să cunoască o aplicare fără limită de durată.

Era, așadar, doar pentru un timp.

Dar era o promisiune de pace.

Și am crezut, Doamne, că groapa comună pe care oamenii și-o săpau, în care dispăreau, urma să fie astupată.

Mi-am imaginat chiar că Tu îmi dai bucuria să fiu de față, în amurgul vieții, la acest revărsat de zori pașnic, pentru că Îți dădusem un fiu ca să Te slujească.

Am crezut asta timp de cîteva zile, apoi toamna a venit atît de repede...

Ploaia era atît de puternică, încît smulgea vijelioasă frunzele deja îngălbenite ale copacilor din pădurea Fontainebleau, în care mergeam călare alături de rege la vînătoare de cerbi.

Înaintam încet, aplecați sub rafale, Henric aruncînd către mine scurte priviri, pârînd ostenit, îndurînd acea furtună cu un fel de delectare mohorîță, ca și cum vremea rea venea să-i confirme starea.

S-a oprit, s-a întors și a murmurat:

– Doamne, printre ce tigrii trăim!

Terraccini îmi relatase că în jurul suveranului se conspira contra Gabriellei de Estrées, iar acesta visa să o ia de soție.

Enguerrand de Mons se revolta că un astfel de gînd putea pune stăpînire pe un rege al Franței. Nicicînd un suveran al regatului nu luase de soție pe una dintre acele tîrfe care, pe deasupra, îl înșela și dădea bastarzi care nu erau cei ai augustului său amant!

Lumea repeta un catren care se găsea uneori recopiat și răspîndit la Curte:

Căsătoriți-vă, în fața lui Dumnezeu, Sire!
Aveți urmași asigurați
C-un pic de plumb și-un pic de ceară
Un fiu de tîrfă legitimați.

Alții se scandalizau că regele oferise „ducesei Murdăriei” inelul pe care îl primise la încoronare și că îi era atît de supus, încît aceasta spunea peste tot: „numai Dumnezeu și moartea regelui mă pot împiedica să fiu regina Franței”.

– Uită că este, și ea, muritoare, a adăugat Terraccini.

Și, vorbind și mai încet, mi-a povestit că, în anturajul regelui – poate chiar pentru a-i asculta poruncile –, se zicea că unii visau ca Gabrielle de Estrées să fie otrăvită, pentru ca Henric să poată lua, acum că mariajul cu regina Margot fusese anulat, o tînară soție capabilă să-i dea un moștenitor.

Dar regele mai era încă destul de verde?

L-am văzut în acea toamnă a lui 1598, îmbătrînit și parcă împovărat cînd a afla că fusese arestat un om care se părea că stă la pîndă ca să-l ucidă.

– Inima regilor e în mîna lui Dumnezeu, murmura el.

Apoi se revolta împotriva celor care înarmau astfel brațul fanaticilor. Cu acești „tigrii” se lupta, cu cei care nu renunțaseră la ură.

– Un rege nu e răspunzător decît în fața lui Dumnezeu și a propriei conștiințe, mai spunea el.

Lăsa capul în jos. Avea frisoane. „Vecina”, acea febră care îl ardea adesea noaptea, îl vizitase.

Se destăinuia:

– Ea m-a lăsat atît de slab și cu un așa mare dezgust, că nu-mi mai pot reveni, iar noaptea trecută am fost atît de neliniștit din cauza ei, încît nu am putut închide un ochi.

Pe la Curte se șoptea că regele fusese prea lacom de femeie și că plătea pentru că profitase de toate fecioarele și de toate tîrfele

pe care le putuse avea. Că ele îi lăsaseră, în amintire, această boală care îl măcina.

Se zicea chiar că trecuse în lumea de dincolo timp de două ore, și, când și-a recăpătat cunoștința, spusese:

– Nu vreau să aud vorbindu-se despre nici o chestiune.

Simțeam că moartea era prin preajmă, că dădea tîrcoale.

Îl atingea pe bătrînul care ajunsesem, o pîndea pe Gabrielle de Estrées, îl urmărea pe rege.

Îl auzeam pe Enguerrand de Mons mormăind că acel Edict de la Nantes pe care suveranul îl trecuse prin Parlament era prea favorabil hughenotilor, că unele clauze secrete le acordau dreptul la arme, rente, garanții, că aceștia constituiau un stat în stat, că, așa cum declarase suveranul pontif, catolicii erau crucificați prin edict în așa măsură, încît unii dintre ei se întrebau dacă nu ar trebui cîndva un nou Sfînt Bartolomeu!

Da, Doamne, am auzit acest lucru.

Oamenii își reluaseră deci munca lor de gropari.

Iar eu nu mai aveam destule forțe ca să mă revolt, viața mea fusese prea lungă.

Luasem parte la prea multe masacre pentru a putea aștepta, neputincios, ca un alt val de sînge să se verse în jurul meu.

Mi-am luat deci adio de la rege acolo unde începuse viața mea, la Castellaras de la Tour.

Pe 7 ianuarie 1599, exact în ziua în care îplineam șaptezeci și doi de ani, Vico Montanari, care se ducea la Venetia, venind de la Madrid, s-a oprit la locuința noastră.

El mi-a dat vestea morții – pe 13 septembrie 1598 – a lui Filip al II-lea, născut în același an cu mine.

Am tremurat, Doamne, ascultînd relatarea agoniei acestui monarh, pe care îl slujisem atîta vreme, apoi îl combătusem.

Montanari m-a anunțat că Diego de Sarmiento murise în orele care au urmat decesului regelui.

Nu puteam să uit că, pe vremuri, când nu eram decît un sclav creștin al barbarilor, Sarmiento mă învățase să sper. Ca și suveranul lui, visase Monarhia Universală.

Montanari mi-a descris trupul lui Filip, mîncat de bube, cu viermii colcăind în rănile sale. Mi-a povestit cum regele încercase să se ridice pentru a-i spune moștenitorului coroanei:

– Iată, fiule, unde duc mărețiile acestei lumi, privește ce înseamnă moartea, și ia aminte, căci mîine vei domni.

În acea clipă, Doamne, am fost fericit că fiul meu Jean a ales să fie unul dintre slujitorii Tăi, că nu a căutat puterea pămînteană, că nu a vrut să slujească decît Gloria Ta eternă.

Am gîndit că moartea, chiar dacă ia toate trupurile, dintre suflete nu le ia decît pe acelea ale oamenilor care au încetat să creadă în Tine.

M-am rugat, Doamne, dinaintea chipului Tău cu ochi închiși. Căci eu cred în Tine.

Epilog

Așa se încheie, cu un cuvînt de credință, manuscrisul lui Bernard de Thorenc.

Nu știu nimic despre ultimii săi ani.

Nu am găsit la Castellaras de la Tour nici o urmă a mormîntului său.

În capelă, alături de mormîntul lui Michele Spriano, se găsesc lespezi funerare ale familiei Thorenc, dar cea mai veche dintre ele, cea care celebrează amintirea unui Francisc de Thorenc, este datată 1702, adică la peste un secol după ce Bernard de Thorenc ar fi încetat să scrie.

Nimic nu mi-a permis să umplu acest gol.

A trăit Bernard de Thorenc pînă în acea zi de vineri, 14 mai 1610, ziua în care, pe la ora patru după-amiaza, pe strada Ferronnerie, în prelungirea străzii Saint-Honoré, acolo unde calea se îngusta între dughene, un colos cu barba roșie, cu părul de un blond strălucitor, cu privirea aprinsă, un picior pus pe bornă și celălalt pe spița roții din dreapta a caleștii regale, și-a înfipt pînă la mîner, de trei ori, cuțitul în coasta lui Henric al IV-lea?

A tremurat Bernard de Thorenc, ca și cum Dumnezeu i-ar fi dat o nouă încercare?

Într-adevăr, iezuiții au fost acuzați că l-au primit și spovedit pe asasinul regelui, Ravailac.

Cuțitul nu a fost decît instrumentul lui Ravailac, se citește într-un pamflet, la puțin timp după omor. Alții l-au ațîțat,

l-au împins, l-au pregătit, i-au pus în mînă fierul, i-au băgat în cap ideea regicidului; vinovați au fost considerați numai iezuiții sau discipolii lor.

Jean de Thorenc era iezuit și îmi imaginez temerea lui Bernard, rugile lui, îngenuncheat în capelă, dinaintea capului de Hrist cu ochii închiși.

Acest cap sculptat se află în fața mea.

L-am cumpărat de la Maria de Segovia după ce am terminat de retranscris – de pus în ordine și de dat o formă – manuscrisul lui Bernard de Thorenc.

Am așezat acest chip de Hrist al cărui lemn (pielea) are o culoare (o paloare) de un verde-închis pe unul dintre rafturile bibliotecii din fața mesei la care lucrez.

Mă ridic adesea, atras de acest cap. Mă apropii, întind mîna fără să îndrăznesc să-l ating, apoi, în fine, mă hotărâsc să-l pipăi ușor, și sînt de fiecare dată surprins de blîndețea acestei atingeri.

Lemnul e cald, ca și cum ar fi carnea unui trup care suferă.

A citit Bernard de Thorenc relatarea suferințelor de care a avut parte Ravaiillac?

O transcriu, incredințat că în felul acesta îi sînt fidel lui Thorenc care, încetul cu încetul, de-a lungul vieții sale, nu mai acuza o religie sau alta că ar fi mai crudă decît cealaltă, ci pe omul fanatic, orbit, cel căruia credința îi slujește de pretext și de scuză pentru dorința de a mutila, de a ucide, de a face rău, acel Rău care se află în fiecare dintre noi.

Cine încarna Răul în piața Grève, pe 27 mai 1610, ziua schinguirii lui Ravaiillac?

Ucigașul regelui, tîrît pe eșafod, căci instrumentele de tortură îi sfărîmaseră deja genunchii, acel om cu ochi înnebuniți de durere, care continua să murmure: „Fie ca în inima mea Isus să fie mereu învingător“?

Sau poate Răul pusese stăpînire și pe această mulțime care urla plină de ură, care se repezea să-l sfîrtece pe Ravaiillac și care

s-a năpustit asupra unui tînăr care îndrăznise să murmure: „Doamne, ce cruzime!“?

Căci lui Ravaillac i-au fost sfărîmate membrele, iar carnea i-a fost jupuită cu cleștele înroșit. Călăul și ajutoarele sale i-au turnat pe rani smoală fierbinte, plumb topit, ceară și pucioasă, ulei clocoțit. Mîna i-a fost arsă, după ce a fost străpunsă cu lovituri de spadă. I s-a dat să bea vin ca să supraviețuiască în suferință, pînă cînd brațele și picioarele, torsul să-i fie dislocate, rupte, smulse de patru cai.

Au fost și oameni care s-au înhămat ca să-i sfîrtece pulpele și umerii.

Mulțimea urla, bulucindu-se spre eșafod, disputîndu-și bucățile.

„Și a fost văzută o femeie care, cu o răzbunare ciudată, și-a înfipt unghiile și pe urmă dinții în carnea asasinului.“

Iar mizerabilele rămășițe sîngerînde au fost tîrîte prin tot orașul.

„La sfîrșit, fiind împărțit în aproape tot atîtea bucăți cîte străzi sînt în Paris, s-au făcut mai multe focuri în diverse locuri. Și erau văzuți copii mici, pe străzi, cărînd paie și lemne.“

Despre acest spectacol și despre acești actori, ce ar fi gîndit Bernard de Thorenc? Ar fi fost lucruri pe care să nu le fi scris deja?

Mă întreb asta contemplînd capul de Hrist cu ochi închiși.

Am aflat în dimineata aceasta că în Sudan, conform legii musulmane, un hoț va avea parte de o amputare încrucișată: i se va tăia mîna dreaptă și piciorul stîng.

Aud în fiecare zi că un om și-a luat viața pentru a ucide alți oameni. În schimb, drept răzbunare pentru actul său terorist, familia îi e ucisă, îi sînt urmăriți și uciși complicii. Sau, dimpotrivă, este onorat ca un sfînt martir.

Și îmi aduc aminte de acel vers din Agrippa de Aubigné care îmi revenise în minte atunci cînd o întîlnisem pentru prima dată, la numărul 7 din strada l'Arbre-Sec, pe Maria de Segovia:

Pe fiii ăstui veac Satana îi hrănește.

Oare secolul nostru, care abia începe, cel trecut, care abia s-a încheiat, nu seamănă cu cel al lui Agrippa de Aubigné și al lui Bernard de Thorenc?

Mi-l imaginez pe Thorenc îngenuncheat în capelă, privind chipul Hristului cu ochi închiși, așa cum o fac eu astăzi.

Poate că știa ceea ce eu am aflat consultînd culegerea de depeșe ale ambasadorilor Veneției, de care m-am servit adesea pentru a clarifica manuscrisul lui Bernard de Thorenc.

Vico Montanari s-a întors atunci la Veneția, iar cel care reprezintă, în 1610, Serenisima la Paris este Leonello Terraccini.

El scrie, în data de 5 iunie 1610:

M-am întilnit în aceste zile de două ori cu primul președinte al Parlamentului din Paris și cu avocatul regelui. Am descoperit că ei dețin ca fapt sigur informația că Ravailac a fost convins de undeva, de departe, pentru o astfel de nefastă ticăloșie sub pretextul religiei, că a spus că avea o relație strînsă de prietenie cu un cleric, că mai bine murea de o mie de ori decît să-l numească. A spus și că a fost spovedit uneori de un iezuit, la Bruxelles. Și se știe că în capitala Țărilor de Jos, printre spaniolii și catolicii zeloși adunați în jurul trimisului papei erau mari temeri privind intrarea în război a regelui Franței împotriva Spaniei și invadarea Țărilor de Jos de către armatele franceze aliate trupelor hughenote din Provinciile Unite.

Unii dintre sfetnicii apropiați ai regelui defunct dau asigurări că spaniolii și papa au urzit un complot pentru a-l împiedica pe Henric al IV-lea să atace puterile catolice și să servească astfel cauza ereziei al cărei apărător îl acuzau că rămăsese în secret.

Iezuiții ar fi fost instrumentul acestui complot.

Ei au respins această calomnie.

După numeroase demersuri, am reușit să consult arhivele Ordinului Iezuiților pentru provincia Țările de Jos spaniole.

În lista de membri ai ordinului pentru această provincie, am descoperit numele unui tînăr preot, sosit la Bruxelles în 1609.

Trebuie să scriu acest nume? Jean de Thorenc, am citit acolo. Fiecare s-a gîndit deja la asta.

În orice secol, în orice colț de lume, în fiecare religie și în oricare dintre noi, viața este un labirint pe cît de ucigaș, pe atît de tainic...

Recitesc aceste cuvinte. Mi se pare că le-ar fi putut scrie Bernard de Thorenc.

Am adesea impresia că vocea lui se suprapune peste a mea.

Cine se exprimă aici, el sau eu?

Cine spune că, fără suferința lui Hristos, care vorbește pentru toate suferințele, fără compasiunea Sa pentru victimele tuturor călăilor, am fi numai – *numai*: iată cuvântul care contează – niște fiare sălbatice?

Oameni-mistreți, ca acel vînat aruncat la intrarea din Castellaras de la Tour, animale sălbatice moarte înconjurate de cîini gata să le înfulece?

În locul rîtului sălbăticiunilor, eu nu văd decît chipul de Hrist cu ochii închiși.

**Editura RAO îl prezintă pe
Max Gallo**

seria

Crucea Occidentului

**vol. 1. Întru acest semn vei învinge
vol. 2. Parisul în rugăciune**